

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

แนวทางการเพิ่มพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะเพื่อนันทนาการในเขตพื้นที่เมืองชั้นใน
กรณีศึกษา เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร

INCREASING RECREATIONAL PUBLIC OPEN SPACE IN INNER CITY
THE CASE OF SAMPANTAWONG DISTRICT BANGKOK

๗๗
๖/๗๕๖
๘/๕๕

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน..... 47589
วัน, เดือน, ปี... 2... 1... ๕๕... 2548

b.....
i.....

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองสภาพแวดล้อม
บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2546
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ISBN 974-324-715-7
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

INCREASING RECREATIONAL PUBLIC OPEN SPACE IN INNER CITY
THE CASE OF SAMPANTAWONG DISTRICT BANGKOK

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULLFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF URBAN AND REGIONAL PLANNING
IN URBAN AND ENVIRONMENT PLANNING
SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

2003

ISBN 974-324-715-7

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPY RIGHT 2003

SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวทางการเพิ่มพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะเพื่อนันทนาการ
ในเขต พื้นที่เมืองชั้นใน กรณีศึกษา เขตสัมพันธวงศ์

นักศึกษา

นายวิชัย โพธิ์รัตน์

รหัสประจำตัว

41063014

ปริญญา

การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชา

การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม

พ.ศ.

2546

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร. ยงฉนิศร์ พิมลเสถียร

บทคัดย่อ

การศึกษาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เพื่อให้ทราบถึง สภาพปัญหาของการขาดแคลนพื้นที่เพื่อการนันทนาการในเขตเมืองชั้นใน ซึ่งมีความแออัดของทั้งอาคารและประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณเขตสัมพันธวงศ์ซึ่งเป็นเขตที่มีความหนาแน่นสูงมาก และมีปัญหาการขาดแคลนพื้นที่เปิดโล่งรุนแรงมากที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคือ 1. ความจำเป็นและความต้องการพื้นที่เปิดโล่งสำหรับนันทนาการ เพื่อหาทางเลือกในการใช้พื้นที่เปิดโล่ง 2. ลักษณะทางกายภาพและสภาพปัญหาของพื้นที่โล่ง ในเขตพื้นที่ศึกษา 3. ทบทวนนโยบายของภาครัฐ กฎหมาย และมาตรการจูงใจในการเพิ่มพื้นที่โล่งสาธารณะ

วิธีดำเนินการศึกษาใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ และคุณภาพ โดยทำการสำรวจข้อมูลภาคสนาม และทำการออกแบบสอบถาม ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) และการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและสิ่งพิมพ์ต่างๆ หลังจากนั้นก็ทำการจัดเก็บและจัดการข้อมูลที่รวบรวมได้ รวมกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของประชากรโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package of Social Science) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาได้ศึกษาถึงลักษณะสังคม และครัวเรือนเพื่อนำไปทำการวิเคราะห์หาความต้องการพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการนันทนาการ รวมถึงศึกษาถึงทัศนคติที่มีต่อพื้นที่เปิดโล่งในด้านต่างๆ และใช้โปรแกรมสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) ในการหาพื้นที่ที่มีศักยภาพ ข้อมูลที่ได้นำมาหาความเป็นไปได้ในการเพิ่มพื้นที่โล่งสาธารณะ หาแนวทางและทางเลือกในการใช้พื้นที่โล่งเพื่อนันทนาการ

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนในเขตสัมพันธวงศ์มีความต้องการพื้นที่เปิดโล่ง โดยมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม จะไปใช้พื้นที่เปิดโล่งหากมีการเตรียมพื้นที่เปิดโล่งไว้เพียงพอ แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาพฤติกรรมการใช้พื้นที่เพื่อการนันทนาการพบว่า ชุมชนในเขตสัมพันธวงศ์มีการใช้เวลาว่างเพื่อการนันทนาการเหมือนชุมชนเมืองทั่วไป ซึ่งพื้นที่ที่ไปใช้ได้แก่ สวนลุมพินี สวนรมณีนาถ และสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ โดยที่สวนสาธารณะดังกล่าวอยู่ในเขต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้างเคียง และอยู่ในรัศมีมีการเดินทางตามมาตรฐานของเมือง โดยกิจกรรมส่วนใหญ่ที่ไปใช้พื้นที่เปิดโล่งคือ ออกกำลังกาย และเดินเล่นเป็นสัดส่วนมากที่สุด

สำหรับผลการศึกษาด้านลักษณะทางกายภาพ และปัญหาพื้นที่เปิดโล่งในปัจจุบันพบว่า ลักษณะพื้นที่เปิดโล่งในเขตจะเป็นสวนขนาดเล็กมาก ทำให้การศึกษาด้านการใช้พื้นที่เปิดโล่งในเขตนี้ต้องศึกษาในด้านการใช้สอยพื้นที่ เพื่อกิจกรรมนันทนาการในหลายลักษณะเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนการปรับปรุงและจัดหาพื้นที่เปิดโล่งในเขต ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าระยะทาง 500 ม. เป็นระยะที่เหมาะสมที่สุดในการไปใช้พื้นที่เปิดโล่ง และครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับการพัฒนาที่โล่งที่มีอยู่แล้วในบริเวณสถานที่ราชการ และสถานที่สาธารณะอื่น เพื่อเป็นพื้นที่ในการนันทนาการ

ด้านนโยบายภาครัฐ กฎหมาย และมาตรการต่างๆ ที่จะทำให้เกิดพื้นที่โล่งนั้น มีทั้งนโยบายระดับชาติ และระดับท้องถิ่นซึ่งทั้งหมดจะเป็นนโยบายเชิงบวกในการส่งเสริมให้เกิดพื้นที่โล่งเพิ่มขึ้น ซึ่งแนวทางที่เป็นไปได้ในการเพิ่มพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะ คือการประยุกต์ใช้แนวคิดด้านโครงข่ายพื้นที่สีเขียวมาใช้กับพื้นที่โล่งที่มีขนาดไม่ใหญ่มากนัก แต่มีกระจายอยู่ทั้งเขต ทำให้สามารถเพิ่มศักยภาพในการให้บริการมากขึ้นโดยการได้มาซึ่งพื้นที่โล่งดังกล่าวมีข้อพิจารณาอยู่ 3 แนวทางคือ การพัฒนาพื้นที่โล่งเดิมที่มีอยู่แล้ว ค้นหาพื้นที่โล่งที่ใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่ และการซ้อนทับข้อมูล (Sieve Mapping) เพื่อหาพื้นที่ใหม่ที่มีศักยภาพ

และจากการศึกษาโดยใช้ข้อพิจารณาต่างๆ พบว่าหากดำเนินการได้เขตสัมพันธวงศ์จะมีสัดส่วนของพื้นที่โล่งต่อประชากร อยู่ที่ 3.45 ตารางเมตรต่อคนของประชาชนภาคกลางคืน ซึ่งสูงกว่ามาตรฐานของกรุงเทพมหานครที่กำหนดไว้ที่ 1 ตารางเมตรต่อคน ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมและหาทางป้องกันมิให้ที่โล่งดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดพื้นที่โล่งมากที่สุด เพื่อให้เพียงพอต่อการรองรับกิจกรรมนันทนาการของประชากรในเขต เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับประชากรซึ่งจะได้นำผลการศึกษาไป เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะต่อไป

Thesis Title	Increasing Recreational Public Open Space in Inner City The Case of Sampantawong District Bangkok
Student	Wichai Pothirach
Student ID.	41063014
Degree	Master of Urban and Regional Planning
Programme	Urban and Environment Planning
Year	2003
Thesis Advisor	Asst. Prof. Dr. Yongtanit Pimonsathean

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to analyze and endemic problems of open spaces and recreational areas in inner city of Bangkok by taking Sampantawong or Chaina Town as a case . Sampantawongia one of the most density populated district that has the problems of overcrowded and each of open spaces due to high land price. There are 3 objectives of this study, which are 1. To find out popular needs necessity of open spaces in order to seek alternative way of inventing possible recreational areas. 2. To study the physical and environmental problems of the areas. 3. To review the government policy toward laws and mechanism in increasing open spaces for recreation.

The method used in collecting the data were questionnaires , survey and physical investigation. Geographic Information System (GIS.) is allow applied to search the potential areas via sieve analysis. The SPSS(Statistical Package of Social Science) program is also used to analyze the statistical data.

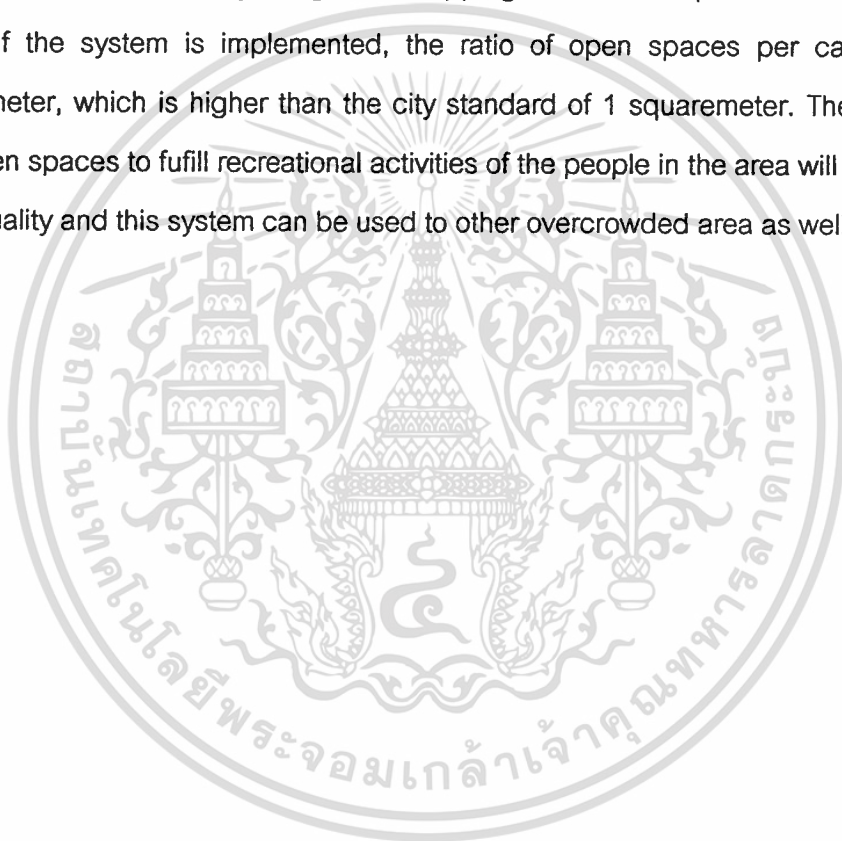
From the study ,it is found that inspite of lack of open spaces in the district more than half of respondents often use the parks which are located in vicinity districts like Lumpini Park, Rommaneeart Park and Somdejprasrinakarin Park. Popular activities perform are strolling and physical exercise .

From field investigation, it is found that the problem of shortage of recreational spaces in the district is size, which is to small, but there are a number of underutilized areas that can be developed as pocket parks.

Form the questionnaire, the practical distance between residence and the pocket parks is 500 meter. It is also found out that with such distance, there is a possibility to establish pocket parks network throughout the district area and the target places are those in government or public institutions like temples and schools.

Towards laws and government policies the support to increase recreational area are form both and local levels. To follow such supportive policy, it is recommended that, the Green net System should be applied in the study area. There are 3 steps in doing this, which are a) search for the existing vacant areas, b) develop the existing open spaces, and c) analyzing by using sieve mapping to search the potential area.

If the system is implemented, the ratio of open spaces per capita is 3.45 squaremeter, which is higher than the city standard of 1 squaremeter. The creation of new open spaces to fulfill recreational activities of the people in the area will increase the living quality and this system can be used to other overcrowded area as well.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี ด้วยความกรุณาอิงจากอาจารย์ผู้ควบคุม วิทยานิพนธ์ ผศ.ดร. ยงธนิศร์ พิมลเสถียร ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณา และสละเวลาในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตลอดจนการตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ อันเป็นประโยชน์มากสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และต้องขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.นิตยาญ ปลื้มอารมย์ และ ผศ. เลิศวิทย์ รังสิรักษ์ ที่ได้กรุณาให้ คำแนะนำเพิ่มเติม ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ในเนื้อหายิ่งขึ้น ผู้ทำการศึกษารู้สึก ซาบซึ้งในความกรุณาของอาจารย์ทั้งสามท่านเป็นอย่างมาก จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณครอบครัว ที่เป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนเสมอมา และขอบพระคุณ คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทุกท่านในภาควิชาการวางแผนภาคและเมืองที่ให้ความรู้ ประสิทธิภาพ ประสาทวิชาการในด้านต่าง ๆ และขอขอบพระคุณประชาชนในเขตสัมพันธวงศ์ที่กรุณาให้ความ ร่วมมือให้ข้อมูล อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัย

สุดท้ายขอขอบพระคุณ พี่ๆ น้องๆ ภาควิชาผังเมืองทุกคน และเพื่อนๆ ภาควิชา สถาปัตยกรรม ที่ให้กำลังใจและห่วงใยเสมอมา และขอขอบคุณผู้ที่ให้ความช่วยเหลือและให้ คำแนะนำที่มีค่าที่ได้เอ่ยนามมา ณ ที่นี้

คุณประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ทำการศึกษาขอขอบคุณความดีแต่ผู้มี พระคุณทุกท่าน

วิชัย โพธิ์รัชต์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ.....	VI
สารบัญตาราง.....	IX
สารบัญภาพ.....	XI
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	3
1.4 ขั้นตอนการศึกษา.....	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.6 สมมุติฐานของการวิจัย.....	5
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	6
2.1 ความจำเป็นของสวนสาธารณะ.....	6
2.1.1 ความจำเป็นด้านกายภาพ.....	6
2.1.2 ความจำเป็นด้านพฤติกรรมของมนุษย์ในการจัดสวนสาธารณะ.....	7
2.1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการสวนสาธารณะ.....	9
2.1.4 สภาวะการใช้และไม่ใช้สวนสาธารณะ.....	10
2.2 มาตรฐานสวนสาธารณะ.....	13
2.2.1 เกณฑ์และมาตรฐานในการจัดสวนสาธารณะต่อขนาดประชากร.....	13
2.2.2 ลำดับขั้นของสวนสาธารณะ.....	16
2.3 แนวความคิดและงานวิจัยในการค้นหาพื้นที่โล่ง.....	19
2.3.1 แนวความคิดในการพัฒนาสวนสาธารณะ และการค้นหาพื้นที่ว่าง.....	19
2.3.2 แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มพื้นที่โล่ง.....	22
2.3.3 แนวความคิดเกี่ยวกับความร่วมมือของภาคเอกชนในการพัฒนาเมือง.....	24

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3.4 เทคนิคการวิเคราะห์พื้นที่.....	26
2.3.5 แนวความคิดด้านมาตรการ ZONING.....	27
2.3.6 งานวิจัยและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง.....	28
2.3.7 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบของพื้นที่สีเขียว (Green Area) และพื้นที่เปิดโล่ง (Open Space) ของเมือง.....	30
2.4 แนวความคิดด้านการพัฒนาพื้นที่โล่งที่เกี่ยวข้องจากต่างประเทศ	35
2.4.1 ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์.....	35
2.4.2 ประเทศญี่ปุ่น.....	38
2.4.3 ประเทศมาเลเซีย.....	40
2.5 สรุปแนวทางการศึกษาที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม.....	41
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	47
3.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา.....	47
3.2 กรอบการวิจัย.....	49
3.3 ประชากรเป้าหมาย.....	50
3.4 การสุ่มตัวอย่าง และขนาดตัวอย่าง.....	50
3.5 การเก็บข้อมูล.....	51
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
3.7 การเสนอผลการศึกษา สรุปผลและเสนอแนะ.....	56
บทที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของเขตสัมพันธวงศ์.....	57
4.1 ที่ตั้งและอาณาเขต.....	57
4.2 ลักษณะประชากร.....	60
4.3 สภาพเศรษฐกิจ.....	65
4.4 ลักษณะการเจ้าของที่ดิน.....	66
4.5 สภาพพื้นที่เปิดโล่ง.....	68
4.6 ลักษณะอาคารและสิ่งปลูกสร้าง.....	76
4.7 นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการเพิ่มพื้นที่เปิดโล่ง.....	85

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูล	93
5.1 วิเคราะห์คุณลักษณะประชากร.....	93
5.2 ความต้องการสวนสาธารณะ.....	97
5.3 สรุปประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์พฤติกรรม.....	105
5.4 สรุปผลการศึกษาลักษณะกายภาพ และสภาพปัญหาของพื้นที่เปิดโล่ง.....	112
5.5 สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยด้านคุณลักษณะของ ประชากร กับความต้องการสวนสาธารณะ.....	113
5.6 สรุปผลการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการเพิ่มพื้นที่โล่ง.....	114
บทที่ 6 สรุปผลวิเคราะห์และข้อเสนอแนะ	128
6.1 แนวทางการเพิ่มพื้นที่โล่งสำหรับเขตเมืองชั้นใน เขตสัมพันธวงศ์.....	128
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	130
6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	131
บรรณานุกรม	133
ภาคผนวก แบบสอบถาม	136
ประวัติผู้เขียน	139

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ตารางแสดงมาตรฐานสวนสาธารณะ.....	15
3.1 ตารางตัวแปร.....	52
4.1 ตารางแสดงลำดับการเปลี่ยนแปลงประชากรในกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2531-2540.....	60
4.2 ตารางแสดงลำดับการเปลี่ยนแปลงประชากรตั้งแต่ปี พ.ศ.2521-2548 ของ เขตสัมพันธวงศ์.....	62
4.3 แสดงประชากรชายหญิงแยกตามเขต.....	63
4.4 ตารางสรุปข้อมูลครัวเรือนจากแบบสอบถาม มีนาคม 2543.....	64
4.5 ตารางแสดงมูลค่าภาษีท้องถิ่นที่เก็บได้ในเขตสัมพันธวงศ์.....	66
4.6 ตารางแสดงสัดส่วนการเป็นเจ้าของที่ดินในเขตสัมพันธวงศ์.....	67
4.7 ตารางแสดงจำนวนและรายชื่อศาสนสถานในเขตสัมพันธวงศ์.....	68
4.8 ตารางแสดงประเภทและจำนวนสถานศึกษาในเขตสัมพันธวงศ์.....	71
4.9 ตารางแสดงตำแหน่งสวนหย่อมในเขตสัมพันธวงศ์.....	73
4.10 ตารางแสดงพื้นที่ของอาคารที่มีจำนวนชั้นต่างกันเขตสัมพันธวงศ์.....	76
4.11 ตารางแสดงสภาพอาคารในเขตสัมพันธวงศ์.....	78
4.12 ตารางแสดงพื้นที่อาคารที่มีคุณค่า.....	80
4.13 ตารางแสดงประเภทและสัดส่วนการใช้อาคารชั้นล่างเขตสัมพันธวงศ์.....	82
5.1 ตารางแสดงสัดส่วนการเป็นเจ้าของที่ดินในเขตสัมพันธวงศ์.....	97
5.2 ตารางแสดงสภาพกายภาพที่ต้องการการปรับปรุงของเขตสัมพันธวงศ์.....	98
5.3 ตารางแสดงกิจกรรมนันทนาการที่ผู้อยู่อาศัยในเขตสัมพันธวงศ์ปฏิบัติยามว่าง.....	98
5.4 ตารางแสดงการใช้สวนสาธารณะของผู้อยู่อาศัยในเขตสัมพันธวงศ์.....	99
5.5 ตารางแสดงความสัมพันธ์ของระดับการศึกษากับความต้องการสวนใน เขตสัมพันธวงศ์.....	100
5.6 ตารางแสดงกิจกรรมที่ปฏิบัติในสวนสาธารณะของผู้อยู่อาศัยในของ เขตสัมพันธวงศ์.....	101
5.7 ตารางแสดงความเห็นของผู้อาศัยต่อระยะทางที่เหมาะสมของสวนสาธารณะกับที่ พักอาศัยในเขตสัมพันธวงศ์.....	101

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
5.8 ตารางแสดงความสัมพันธ์ของระดับการศึกษากับความต้องการรูปแบบของสวน สวนสาธารณะในเขตสัมพันธวงศ์.....	102
5.9 ตารางแสดงทัศนคติด้านต่างๆ ของพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะเพื่อนันทนาการ.....	102
5.10 ตารางแสดงความสัมพันธ์ของประสบการณ์ในการใช้สวนกับความต้องการ สวนใกล้บ้าน.....	103
5.11 ตารางแสดงความสัมพันธ์ของประสบการณ์ในการใช้สวนกับความต้องการ สาธารณูปโภคใน สวนสาธารณะ	104
5.12 ตารางแสดงความสัมพันธ์ของประสบการณ์ในการใช้สวนกับความต้องการจำนวน คนที่ไม่ใช้สวน เขตสัมพันธวงศ์.....	105
5.13 ตารางแสดงความสัมพันธ์ของระดับการศึกษากับความต้องการความสะดวกในการ เข้าถึงสวน	105
5.14 ตารางแสดงความสัมพันธ์ของระดับการศึกษากับความต้องการสาธารณูปโภคใน สวนสาธารณะ.....	106
5.15 แสดงความสัมพันธ์ของระดับการศึกษากับความต้องการการปฏิบัติตามกฎข้อ บังคับสวนสาธารณะ.....	107
5.16 แสดงความสัมพันธ์ของอายุกับความต้องการด้านความหลากหลายของกิจกรรมใน สวนสาธารณะ.....	108
5.17 แสดงความสัมพันธ์ของระดับการศึกษากับประสบการณ์ในการใช้สวน.....	108
5.18 แสดงความสัมพันธ์ของระดับการศึกษากับการไปใช้สวนสาธารณะถ้าหากมีสวน.....	109
5.19 แสดงความเห็นของผู้อาศัยต่อการปรับใช้พื้นที่โล่งอื่นๆ ในเขตมาเป็นสวนสาธารณะ	110
5.20 แสดงขนาดพื้นที่โล่งในศาสนสถานในเขตสัมพันธวงศ์.....	115
5.21 แสดงขนาดพื้นที่โล่งในสถานศึกษาในเขตสัมพันธวงศ์.....	116
5.22 แสดงขนาดพื้นที่สวนหย่อมในเขตสัมพันธวงศ์.....	117
5.23 แสดงขนาดเนื้อที่ของพื้นที่โล่งแห่งใหม่.....	119
5.24 แสดงขนาดของสวนสาธารณะในเขตข้างเคียง.....	121
5.25 สรุปประเภทของพื้นที่โครงข่ายสีเขียวของเขตสัมพันธวงศ์.....	124
5.26 ตารางสรุปพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะในเขตสัมพันธวงศ์.....	126
5.27 สรุปพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ในเขตสัมพันธวงศ์.....	126

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 แผนผังแสดงขั้นตอนการวิจัย.....	4
2.1 กราฟแสดงเนื้อที่สวนสาธารณะต่อประชากร 1 คน (ตร.ม./คน) ของเมืองต่าง ๆ เปรียบเทียบกับกรุงเทพมหานคร.....	16
2.2 แสดงรูปลักษณะของพื้นที่เปิดโล่งที่ต่างกัน.....	32
2.3 แสดงพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียว 1 หน่วยในการให้บริการ.....	33
3.1 แผนผังแสดงกรอบการวิจัย.....	49
3.2 แผนผังแสดงการเชื่อมโยงตัวแปร.....	54
4.1 แผนที่แสดงเขตพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์ในโครงการกรุงรัตนโกสินทร์.....	58
4.2 แผนที่แสดงการแบ่งเขตและประชากรในเขตสัมพันธวงศ์.....	59
4.3 แผนที่แสดงตำแหน่งศาสนสถานที่มีพื้นที่เปิดโล่ง.....	70
4.4 แผนที่แสดงตำแหน่งสถานศึกษาที่มีพื้นที่เปิดโล่ง.....	72
4.5 แผนที่แสดงตำแหน่งสวนหย่อมในเขตสัมพันธวงศ์.....	74
4.6 แผนที่แสดงจำนวนชั้นอาคารในเขตสัมพันธวงศ์.....	77
4.7 แผนที่แสดงสภาพอาคารในเขตสัมพันธวงศ์.....	79
4.8 แผนที่แสดงคุณค่าอาคารในเขตสัมพันธวงศ์.....	81
4.9 แผนที่แสดงการใช้ที่ดินที่สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่เปิดโล่งได้.....	84
4.10 แผนที่แสดงบริเวณห้ามก่อสร้างอาคารที่มีความสูงต่าง ๆ ในข้อบัญญัติ กรุงเทพมหานครในเขตสัมพันธวงศ์.....	89
4.11 แผนที่แสดงพื้นที่ควบคุมการก่อสร้างริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตามข้อบัญญัติ กรุงเทพมหานครในปีพ.ศ. 2542.....	90
5.1 แผนที่แสดงตำแหน่งพื้นที่เปิดโล่งในศาสนสถาน สถานศึกษา และสวนหย่อม.....	118
5.2 แสดงตำแหน่งพื้นที่โล่งแห่งใหม่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่เปิดโล่งที่เกิดจาก การช้อนทับ.....	120
5.3 แผนที่แสดงรัศมีการให้บริการของสวนสาธารณะในเขตข้างเคียง.....	122
5.4 แผนที่แสดงโครงข่ายเชื่อมโยงและพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวของเขตสัมพันธวงศ์.....	125

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีการเจริญเติบโต ด้านการขยายตัวของเมืองมากที่สุดในประเทศไทยสภาพของเมืองที่เกิดจากการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความแออัด และเสื่อมโทรมการดำเนินชีวิตของประชากรเป็นไปอย่างรีบเร่ง แข่งกับเวลา ประชาชนเกิดความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน และต้องการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่เป็นพื้นที่โล่งสาธารณะเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด

การเพิ่มขึ้นของประชากรที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดเวลา จากการรายงานการศึกษา “ผังเมืองกรุงเทพมหานคร” (2538-2548) ทำให้การขยายตัวของอาคารที่พักอาศัยเพิ่มสูงขึ้น โดยสภาพปัญหาและข้อจำกัดในการพัฒนาสวนสาธารณะ ก็พบว่าที่ดินในเมืองส่วนใหญ่จะพัฒนาเพื่อผลตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับแผนนโยบายกับมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องมีผลพัฒนาต่อพื้นที่โล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจน้อยมาก โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่สามารถแปรแผนสวนสาธารณะที่มีอยู่ออกมาสู่การปฏิบัติการจริงได้

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาแนวทางในการเพิ่มพื้นที่โล่ง โดยการจัดพื้นที่ให้เพียงพอต่อกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ที่มาใช้เพื่อทำให้การใช้พื้นที่โล่งสาธารณะเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ มีประสิทธิภาพสูงสุดโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานครเป็นไปอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้านในรูปแบบของเอกชนจากการศึกษาของ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) พบว่ากรุงเทพมหานครมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมหลายๆ ด้านซึ่งส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้น ของประชากรอย่างรวดเร็วซึ่งส่งผลให้เกิดการขาดแคลนที่อยู่อาศัย สิ่งบริการพื้นฐานสภาพแวดล้อมเสื่อมลงก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต

การจัดการด้านสวนสาธารณะ และพื้นที่โล่งสำหรับชุมชนเมืองจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น และจากรายงานของ สำนักงานนโยบายและแผนกรุงเทพมหานครเรื่อง “แนวทางการพัฒนาสวนสาธารณะ” พบว่าขณะนี้รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพักผ่อนหย่อนใจนั้นทางการ

และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เหมาะสมต่อ การดำรงชีวิตของประชากรโดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นซึ่งมีแนวนโยบายดังนี้

1.1.1 พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540-2544)

ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านการฟื้นฟูบูรณะรวมทั้งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ โดยกำหนดนโยบาย และจัดทำแนวทางที่ชัดเจนเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติ พื้นที่สีเขียว พื้นที่โล่งและสวนสาธารณะในเมืองให้ได้สัดส่วนกับจำนวนคน และการเจริญเติบโตของชุมชน รวมทั้งเสริมสร้างภูมิทัศน์ และรณรงค์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนและองค์กรชุมชนให้ตระหนักถึงผลกระทบจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และให้ความร่วมมือในการป้องกัน ติดตาม และแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

1.1.2 นโยบายของกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครได้จัดทำแผนพัฒนากรุงเทพมหานครฉบับที่ 5 (2540-2544) ซึ่งมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และการใช้ที่ดินไว้ในแผนสาขาต่างๆ คือ

1.1.2.1 ในแผนสาขาผังเมือง และการใช้ที่ดินกรุงเทพมหานคร ได้จัดหาพื้นที่ที่ยังมีการใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่มาจัดทำสวนสาธารณะหรือพื้นที่เขียวของเมืองเน้นโครงการจัดหาและวางผังพัฒนาสวนสาธารณะ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น ความขาดแคลนพื้นที่สวนสาธารณะ การกระจายตัวของสวนสาธารณะในปัจจุบัน รวมไปถึงขนาด และที่ตั้งแล้วเสนอแนะรูปแบบของสวนสาธารณะให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

1.1.2.2 ในแผนสาขาสีเขียวและสิ่งแวดล้อม มีนโยบายพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเมือง โดยการเพิ่มพื้นที่สีเขียว และลดมลพิษทางน้ำ อากาศ เสียง

1.2.1.3 ในแผนสาขาทรัพยากรมนุษย์และสังคม ได้เน้นพัฒนาคุณภาพของชีวิตของประชากรโดยการส่งเสริม กีฬา การจัดนันทนาการและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้กรุงเทพมหานครยังมีนโยบายที่จะพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองที่น่าอยู่ (HEALTHY CITY) คือเมืองที่มีความสะดวกคล่องตัว สภาพแวดล้อมปลอดภัย และเหมาะสมต่อการอยู่อาศัย มีการบริการด้านการศึกษา และสุขภาพอนามัย มีความปลอดภัย สะดวกสบาย และสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งในส่วนนี้ได้สนับสนุนให้มีการพัฒนาสวนสาธารณะและพื้นที่สีเขียว

ในเขตสัมพันธวงศ์เป็นเขตเมืองชั้นใน ของกรุงเทพมหานครภายในเขตแออัดไปด้วยกิจกรรมต่างๆและแออัดไปด้วยอาคารทำให้การหาพื้นที่เพื่อจัดเตรียมเป็นที่โล่งสาธารณะเป็นไปได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ได้ยาก ภายในเขตซึ่งมีพื้นที่ 1.42 ตารางกิโลเมตร เป็นเขตที่มีประชากรหนาแน่นมากคือ 27,531 คน/ตารางกิโลเมตร แต่มีสวนหย่อม ในความรับผิดชอบของกรุงเทพมหานครเพียงไม่กี่แห่งและมีพื้นที่รวมเพียง 940 ตารางเมตร หรือคิดเป็น 0.034 ตารางเมตร/คน ซึ่งต่ำกว่ามาตรฐานมากทำให้พื้นที่พักผ่อนหย่อนใจไม่เพียงพอต่อจำนวนประชากร แม้ว่าเขตสัมพันธวงศ์เองจะมีพื้นที่ริมน้ำมาก แต่ไม่สามารถปรับปรุงเป็นสวนสาธารณะเปิดโล่งได้เนื่องจากเป็นที่ดินเอกชนและมีกิจกรรมการค้า และก่อตั้งเป็นจำนวนมากจึง จำเป็นต้องพยายาม หาพื้นที่เปิดโล่งอื่นซึ่งอาจเป็นพื้นที่ของรัฐบาล หรือ พื้นที่ของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์รวมทั้งอาจใช้มาตรการจูงใจสำหรับที่ดินเอกชน เพื่อเพิ่มสัดส่วนที่โล่งต่อจำนวนประชากรให้มากขึ้นจึงจำเป็นที่จะต้องหาพื้นที่โล่งเพิ่มขึ้นและ หาแนวทางในการพัฒนาพื้นที่โล่งสาธารณะที่มีอยู่ให้มี ศักยภาพที่จะให้บริการประชาชนในพื้นที่ มีการจัดเตรียมพื้นที่เพื่อกิจกรรม และผลักดันให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ของชุมชนด้วยกิจกรรมต่างๆ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาดังกล่าว ซึ่งจะทำให้เมืองน่าอยู่ ประชาชนได้ผ่อนคลายความตึงเครียด เพื่อเป็นการยกระดับ คุณภาพชีวิตของคนในเขตสัมพันธวงศ์

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาโครงการ

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงลักษณะกายภาพ และสภาพปัญหาของพื้นที่เปิดโล่งเพื่อหาทางเลือกในการใช้พื้นที่เปิดโล่งเพื่อการนันทนาการ

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการเพิ่มพื้นที่เปิดโล่งเพื่อนันทนาการ

1.2.3 เพื่อศึกษานโยบายของภาครัฐ กฎหมาย และมาตรการจูงใจในการเพิ่มพื้นที่โล่งสาธารณะในเขตเมืองชั้นในของกรุงเทพมหานคร

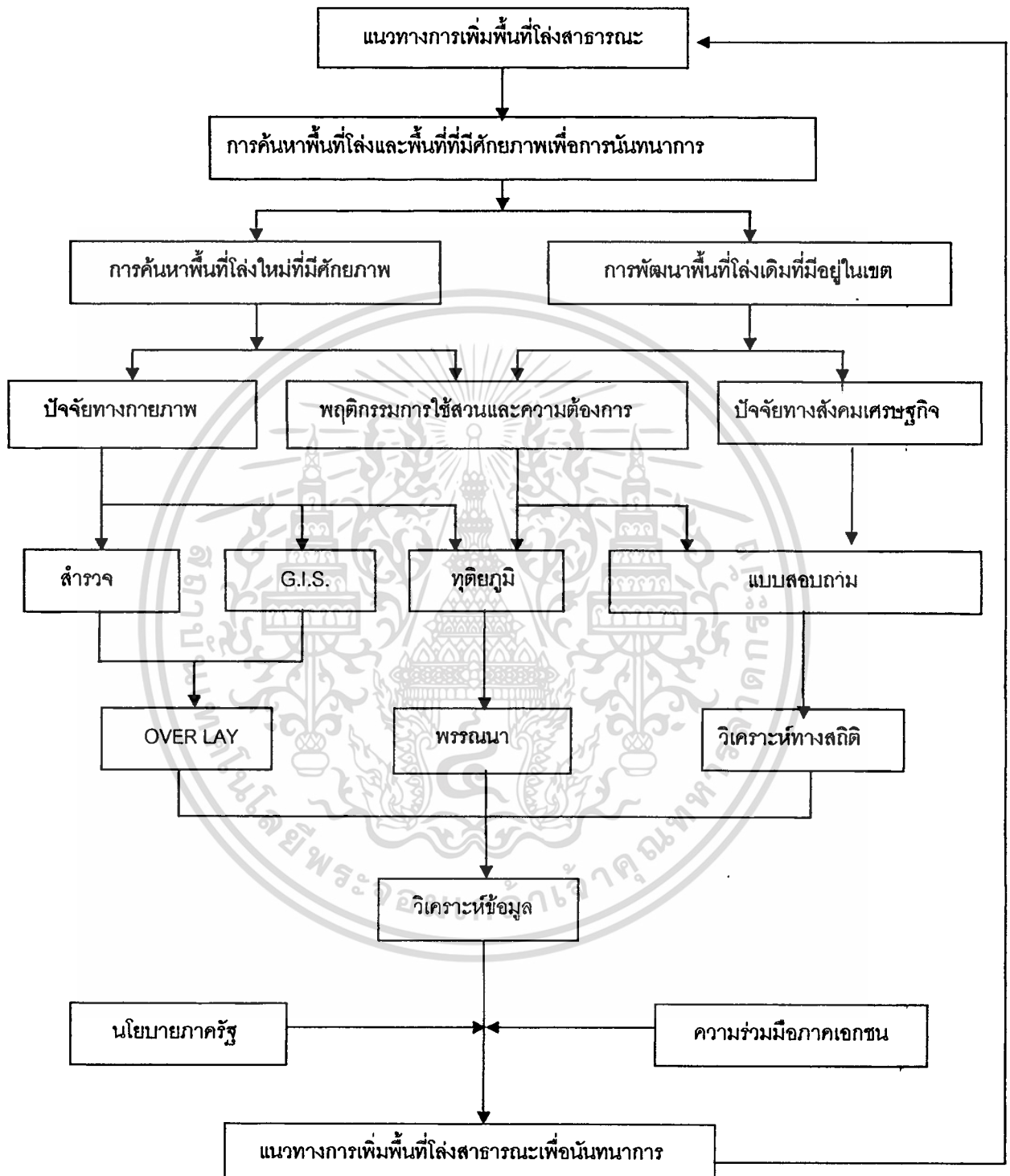
1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 การเพิ่มพื้นที่โล่งเพื่อนันทนาการ ในเขตสัมพันธวงศ์ที่ไม่มีสวนสาธารณะระดับเขต ให้บริการ และพื้นที่สวนสาธารณะที่ใกล้เคียงมีพื้นที่ให้บริการไม่ทั่วถึงเนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ การเพิ่มพื้นที่โล่งดังกล่าวเป็นเพียงการเสนอแนะแนวทางที่เป็นไปได้ในการเพิ่มพื้นที่โล่ง

1.3.2 การจัดเพิ่มพื้นที่โล่งเพื่อนันทนาการในเขตเมืองชั้นใน มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่มากนักจึงต้องอาศัยนโยบายภาครัฐ และมาตรการจูงใจเพื่อมาใช้ในการเพิ่มพื้นที่โล่งสาธารณะเพื่อนันทนาการ

1.3.3 การจัดหาพื้นที่โล่งในเขตสัมพันธวงศ์ เป็นการจัดหาพื้นที่โล่งเพื่อการนันทนาการ

1.4 ขั้นตอนการวิจัย

ภาพที่ 1.1 แผนผังแสดงขั้นตอนการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหา และสภาพความเป็นจริงของพื้นที่เปิดโล่งในพื้นที่ศึกษา เพื่อหาแนวทางและความเป็นไปได้เพื่อเพิ่มพื้นที่โล่งสาธารณะเพื่อนันทนาการ อันเป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับประชาชน

1.5.2 เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ และเกี่ยวข้อง นำไปปรับใช้ในการวางแผน เพื่อเพิ่มพื้นที่โล่งสาธารณะเพื่อนันทนาการ ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชากรในเขต

1.5.3 เป็นการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน และกลุ่มองค์กรธุรกิจที่เกี่ยวข้องซึ่งจะทำให้การจัดการ และเพิ่มพื้นที่โล่งเป็นไปในทางปฏิบัติยิ่งขึ้น

1.6 สมมุติฐานของการวิจัย

1.6.1 การจัดหาพื้นที่โล่งสาธารณะขนาดใหญ่เป็นไปได้ยาก สาเหตุจากสภาพกายภาพ และสภาพความหนาแน่นของอาคาร ดังนั้นแนวทางที่เป็นไปได้จะเป็นไปในรูปของการ พัฒนาพื้นที่เปิดโล่งเดิมซึ่งมีกระจายตัวอยู่แล้วทั่วทั้งเขต

1.6.2 การจัดการเกี่ยวกับพื้นที่โล่งเดิมที่มีอยู่แล้ว จะเกิดการรบกวนกิจกรรมเดิมที่เป็นอยู่ ดังนั้นการจัดการเรื่องการเพิ่มพื้นที่โล่งจำเป็นต้องใช้การจัดช่วงเวลาให้เหมาะสม

1.6.3 การใช้พื้นที่โล่งเดิมที่มีอยู่แล้ว จะทำให้เกิดปัญหาเรื่องผลประโยชน์ดังนั้นการจัดการจะต้องทำให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์

1.6.4 พื้นที่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะเพื่อนันทนาการ ตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร

1.6.5 พื้นที่สวนสาธารณะของเขตใกล้เคียงอาจมีศักยภาพในการให้บริการแก่ ประชาชนในพื้นที่ศึกษา การเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะอาจไม่มีความจำเป็น

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

2.1 ความจำเป็นของสวนสาธารณะ

2.1.1 ความจำเป็นด้านกายภาพ

ภูมิอากาศในเมือง (Urban Climate) มีลักษณะแตกต่างไปจากภูมิอากาศทั่วไป เพราะในเมืองจะประกอบไปด้วยมลภาวะ ซึ่งนอกจากจะกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ของประชาชนภายในเมือง แล้วยังมีผล ต่อสิ่งปลูกสร้างที่โดน กัดกร่อน จากค่าความเป็นกรดต่างของอากาศ ซึ่งขณะนี้ หลายประเทศได้ พยายามทำการศึกษา โดยนำวิธีการต่าง ๆ เข้ามาแก้ไข ให้มนุษย์มีชีวิตรอยู่ในสภาพ อากาศที่ดี ขึ้น เหมาะสมกับการดำรงชีวิต ด้วยวิธีการควบคุมสภาพ ความเป็นอยู่ และพร้อมกันนั้นก็หาวิธีแก้ไข มลภาวะต่าง ๆ เช่นการปลูกต้นไม้ การจัดให้มีที่โล่ง และสวนสาธารณะเพิ่มขึ้น เป็นต้น

เขตภายในเมือง (Urban Area) มีสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ประกอบด้วยลานคอนกรีต และ ถนนหนทางประชากรหนาแน่น สภาพอากาศเต็มไปด้วยฝุ่นละออง หมอกควัน ความแรงลมในเมืองต่ำ ในท้องถนน ความแรงลมลดลงเหลือ 1 ใน 3 ของแรงลมปกติเท่านั้น จึงทำให้เกิดอุณหภูมิสูงที่ปรากฏขึ้นภายในเมืองซึ่งเรียกว่า “เกาะความร้อนในเมือง (Urban Heat)” นอกจากการจัดให้มีพื้นที่โล่งระหว่างอาคาร เพื่อลดความหนาแน่นแออัดของอาคารแล้ว การปลูกต้นไม้ และจัดสวนสาธารณะเพิ่มแล้ว ยังมีวิธีการที่สามารถช่วยลดความร้อนที่เกิดขึ้นภายในเมืองได้ดังนี้

2.1.1.1 การลดความร้อนจากแสงแดดโดยการเคลื่อนที่ของอากาศ

การเคลื่อนที่ของอากาศ (Air Movement) อาศัยหลักการที่ว่า อากาศที่ร้อนหลังจากโดน แสงแดดจะลอยตัวสูงขึ้น ทำให้อากาศอื่นที่เย็นกว่า ไหลเข้ามาแทนที่ ทำให้เกิดอากาศหมุนเวียน ถ่ายเทความร้อนออกไป และนำอากาศที่เย็นเข้ามาในพื้นที่ ทำให้เกิดอากาศหมุนเวียน (Air Circulation) ดังนั้นลักษณะดังกล่าวหากเรามีพื้นที่เปิดโล่งอยู่บริเวณใจกลางเมืองเมื่ออากาศบริเวณพื้นที่เปิดโล่งมีความร้อนสูงขึ้นอากาศนั้นก็จะลอยขึ้นสู่ที่สูง อากาศที่เย็นกว่าจากรอบๆ ก็จะมาแทนที่ทำให้เกิดการถ่ายเทความร้อนออกจากบริเวณที่โล่ง และอาคารข้างเคียงทำให้อาคารเย็นขึ้นลดปริมาณการใช้พลังงานในอาคารได้นอกจากนั้นการเคลื่อนที่ของอากาศยังเป็นการถ่ายเทมลพิษออกไปนอกเมืองได้

2.1.1.2 การปลูกต้นไม้ให้ควมร่มรื่นเพื่อลดปัญหามลภาวะ

การปลูกต้นไม้ภายในบริเวณเมือง จะช่วยสร้างความร่มรื่นทำให้เมืองแลดูไม่แห้งแล้ง สร้างความสดชื่นให้แก่เมือง ต้นไม้้นอกจากลดความกระด้างของเมืองแล้ว เงาของต้นไม้ยังช่วยลดความร้อนและแสงสะท้อน ทำให้เกิดบรรยากาศที่ร่มเย็น นอกจากนี้ต้นไม้ยังช่วยลดเนื้อที่ ที่จะกระจายความร้อน และช่วยปกคลุมพื้นดินให้เกิดควมร่มรื่น และช่วยเพิ่มความชื้นในอากาศได้ ต้นไม้ยังช่วยดักฝุ่นละอองและหมอกควันทำให้อากาศบริสุทธิ์ (Purify) ต้นไม้พุ่มหนา ยังสามารถดักลมได้ดี และสามารถใช้เป็นเครื่องกีดขวางเพื่อกำบังหรือเปลี่ยนทิศทางลมได้ ดังจะเห็นได้ว่าในต่างประเทศมักมีการปลูกต้นไม้ใหญ่ริมถนน ประดับอาคาร ปลูกในบริเวณสวนสาธารณะให้เกิดควมร่มเย็นและดักลม สร้างสวนสาธารณะและจัดให้มีสนามหญ้า เพื่อให้เกิดที่ว่างเปิดโล่ง (Open Space) ระหว่างอาคาร

2.1.1.3 การจัดให้มีสวนสาธารณะ

สวนสาธารณะเป็นพื้นที่ที่ทำให้เกิดบรรยากาศสดชื่น และยังทำให้มีภูมิทัศน์ที่ร่มรื่น นอกเหนือไปจากการปลูกต้นไม้หรือสวนหย่อม การจัดให้มีสวนสาธารณะภายในตัวเมือง มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะในเมืองที่มีความแออัดมาก จำเป็นจะต้องมีพื้นที่โล่งให้เป็นแหล่ง ที่มีบรรยากาศโปร่งสบาย เพื่อเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นสถานที่โล่ง สภาพภูมิอากาศมีมลภาวะน้อยเป็นแหล่งที่มีอากาศบริสุทธิ์สดชื่น

2.1.1.4 การจัดศาสนสถานให้ควมร่มรื่นและเป็นที่พักทางจิตใจ

วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนมาเป็นเวลาช้านาน วัดเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อสังคมสถาบันหนึ่ง และยังเป็นจุดร่วมทางศิลปะ วิทยาการ โดยปกติวัดจะมีบริเวณกว้างขวางพอที่จะจัดศาสนพิธีต่างๆ ที่ว่างลานวัด จึงเปรียบเสมือนสถานที่พักผ่อนและที่วิ่งเล่นของเด็กในชุมชน หรือเป็นที่แสดงกิจกรรม ประเพณีต่างๆ เหมาะสำหรับเป็นที่พักผ่อนของทุกเพศทุกวัย

2.1.2 ความจำเป็นด้านพฤติกรรมของมนุษย์ในการจัดหาสวนสาธารณะ

สวนสาธารณะเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งความจำเป็นในการจัดหาสวนสาธารณะในที่นี้แบ่งออกเป็น 2 แนวความคิด

2.1.2.1 ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์

ตามแนวคิดของ มาสโลว์ (Abraham Maslow 1908-1970:78-80) ได้แบ่งความต้องการ ของมนุษย์ ตามพัฒนาการธรรมชาติได้ 5 ลำดับคือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1) ความต้องการด้านสรีระ อันได้แก่ การรับประทานอาหาร การขับถ่าย การพักผ่อน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าความต้องการเหล่านี้ เป็นความต้องการลำดับ แรกที่มนุษย์จะต้องได้รับการตอบสนองรวมไปถึงการพักผ่อนซึ่งจะช่วยลดความเครียดจากการทำงานประจำได้

2) ความต้องการด้าน ความมั่นคงปลอดภัยอันได้แก่ การที่มนุษย์หาทางป้องกันตัวเอง ให้พ้นอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและความต้องการ ในหลักประกันว่า การตอบสนองทางสรีระ จะคงอยู่ตลอดไป

3) ความต้องการความรัก และ การยอมรับ อันได้แก่ การคบหาสมาคม การแสวงหา ความรัก และความอบอุ่นจากบรรดาผู้ที่อยู่ในกลุ่ม

4) ความต้องการด้าน เกียรติยศ ชื่อเสียง อันได้แก่ ความต้องการระดับสูง สุดที่มนุษย์จะหาทางพัฒนาศักยภาพของตน ที่มีอยู่มาให้เป็นประโยชน์สูงสุด

มาสโลว์ยังเชื่อว่า ลำดับช่วงความต้องการทั้ง 5 ขั้นตอน มีลักษณะเป็นสากลและเป็น สัจชาตญาณ (Universal&Intinctoid) ซึ่งก็คือเป็นความต้องการที่เกิดมาพร้อมกับมนุษย์ และ พร้อมที่จะปรากฏออกมา เมื่อสภาวะการณ์เอื้ออำนวย

2.1.2.2 ความต้องการด้านสังคมและชีววิทยา

Gerhard Rosenberg (1989 87-95) ยังกล่าวไว้ว่า สอนสาธารณะจำเป็น สำหรับทุกช่วงอายุ คือ

ก.วัยเด็ก จะเป็นวัยที่มีความต้องการทางร่างกาย (Physical Need) จะต้องมีพื้นที่ไว้สำหรับ วิ่งเล่น ปีนปาย เล่นเกมส์ เข้าสังคมกับเพื่อน ต้องการแสงแดด อากาศบริสุทธิ์เพื่อสร้างความคุ้นเคย (Familiarity) และเรียนรู้ธรรมชาติเป็นการสร้างประสบการณ์

ข.วัยเยาวชนมีความต้องการด้านจิตใจ (Psychological Need) มากที่สุดและก็เป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็นค้นหาขอสิ่งรอบๆ ตัวต้องการการรวมกลุ่มซึ่งต้องใช้พื้นที่เพื่อเล่นเกมหรือ เล่นกีฬาด้วยกัน เพื่อจะเรียนรู้ซึ่งกันและกัน วัยนี้อยากรู้จักกับบุคคลอื่น ชอบสังเกตสิ่งรอบตัว หากไม่เตรียมพื้นที่ไว้เด็กในวัยนี้อาจไปคบเพื่อนกลุ่มอื่นที่แตกต่าง ท้ายที่สุดอาจนำไปสู่อบายมุข ทำให้เราเสียทรัพยากรมนุษย์ที่จะไปช่วยพัฒนาประเทศ

ค.วัยผู้ใหญ่ เป็นวัยที่มีความต้องการทางสังคม (Social Need) มากที่สุดต้องการมีอาชีพที่มั่นคง การเงินที่ดี มีเกียรติยศชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับของสังคม ต้องรับผิดชอบต่อครอบครัวทำให้ คนในวัยนี้ต้องทำงานให้หนัก เพื่อให้ได้มาซึ่งสังคมดังกล่าว ทำให้เกิดอารมณ์ตึงเครียดคร่ำเคร่ง หากไม่มีสวนสาธารณะให้ผ่อนคลายอาจทำให้ คนในวัยนี้มีปัญหาทางสภาพจิตซึ่งส่งผลเสียต่อสังคม และประเทศชาติได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ง.วัยสูงอายุ มีความต้องการด้านคุณภาพชีวิต ต้องการความสงบ แต่ไม่ควรให้ผู้สูงอายุอยู่ในอาคารเหงา โดดเดี่ยวถูกทอดทิ้ง ในวัยนี้จึงมีความต้องการด้านร่างกาย (Physical Need) เช่นเดียวกัน ดังนั้นการตอบสนองคุณภาพชีวิตสำหรับวัยสูงอายุที่ต้องการความสงบ และพบปะสังสรรค์ การพูดคุยจึงจำเป็น พื้นที่เปิดโล่งหรือสวนสาธารณะ สำหรับใช้เป็นที่นั่งคุยหรือพบปะกันจึงมีความจำเป็น สวนสาธารณะจึงเปรียบเสมือนรางวัลที่ทางรัฐบาล หรือองค์กรเอกชนควรมอบให้ประชาชนที่ผ่านการทำงานหนักมาค่อนชีวิต

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ามนุษย์ทุกเพศทุกวัยจำเป็นต้องมีกิจกรรม ซึ่งเป็นพฤติกรรมของผู้คนในแต่ละวัย เพื่อเป็นการตอบสนองพฤติกรรมต่างๆ จำเป็นต้องมีพื้นที่เปิดโล่งจำพวกสวนสาธารณะเพื่อรองรับในทุกกิจกรรมของคนในทุกวัย และการได้ใช้ชีวิตร่วมกันของคนในครอบครัว ในสวนสาธารณะเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และเปิดโอกาสให้แต่ละคนในสังคมได้พบปะกัน เสริมสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดในชุมชน และให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว ซึ่งจะนำไปสู่สังคมที่ดี ถือว่าเป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชากรให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้ผ่อนคลายความตึงเครียด นอกจากนี้การมีพื้นที่เปิดโล่งในเมืองยังช่วยลดปัญหามลพิษ และการถ่ายเทของอากาศ ช่วยลดความกระด้างของเมือง ทำให้ เมืองมีสีเขียวเป็นเมืองที่น่าอยู่ช่วยทำให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตเป็นการช่วยพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจ ของชาติอีกทางหนึ่งด้วย

2.1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการสวนสาธารณะ

การพักผ่อนหย่อนใจเป็นลักษณะหนึ่งของพฤติกรรมการแสดงออกของมนุษย์ที่นอกเหนือไปจากความต้องการด้านร่างกาย และด้านเศรษฐกิจ (Ott Romney 1945:14) ดังนั้นการ จัดหาสถานที่สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจจึงจำเป็นอย่างยิ่ง โดยการจัดหาจำเป็นจะต้องหาทั้งขนาด ประเภท ที่ตั้ง องค์ประกอบของสวน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทางด้านพฤติกรรม ด้านนันทนาการของประชาชนในพื้นที่ (สมบัติ กองไชย :2529) สำหรับแนวคิดด้านการศึกษาพฤติกรรม การใช้สวนสาธารณะของ Seymour M. Gold (1980:49) นั้นได้กล่าวว่า ควรทำการศึกษาทั้งจากประชาชนที่ใช้สวนสาธารณะ และจากประชาชนที่ไม่ได้ไปใช้สวนสาธารณะ เพื่อจะได้ทราบถึงความต้องการที่แท้จริงของสาธารณะชนเช่นเดียวกับ Clawson&Knetch 3 จะพิจารณาด้านผู้ใช้ ด้านสถานที่พักผ่อน และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้ และสถานที่พักผ่อนแยกประเภทได้ดังนี้

2.1.3.1 ด้านลักษณะของผู้ใช้

คือคุณลักษณะที่ติดตัวไปในแต่ละคน ซึ่งมีผลต่อการไปใช้สวนสาธารณะ ซึ่งได้แก่ อายุ เพศ อาชีพ รายได้ เวลาว่าง การศึกษา ประสบการณ์ ความรู้เกี่ยวกับการพักผ่อน รสนิยม ทักษะคติ ช่วงเวลาว่าง

2.1.3.2 ด้านสถานที่พักผ่อน

คือลักษณะกายภาพ และการดำเนินการของสถานที่ ซึ่งได้แก่ ความน่าสนใจของพื้นที่ ลักษณะการจัดการของสถานที่พักผ่อน ความสามารถในการรองรับจำนวนผู้ใช้ บรรยากาศของสถานที่แห่งนั้น ขนาดของพื้นที่ ความปลอดภัย ความหลากหลาย ของกิจกรรม ความหนาแน่นของคนที่ใช้

2.1.3.3 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้และสวนสาธารณะ

คือลักษณะความสัมพันธ์ของผู้ใช้ สวนสาธารณะกับสวนสาธารณะ ซึ่งได้แก่ เวลาที่ใช้ในการเดินทาง ความสะดวกในการเดินทาง การประชาสัมพันธ์ และการรับรู้ข่าวสาร ค่าใช้จ่ายในการพักผ่อน

ความต้องการสวนสาธารณะขึ้นอยู่กับปัจจัยมากมาย ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก แตกต่างกันไปดังนั้นจึงจำเป็นต้องเตรียมพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆ ให้ได้อย่างพอเพียงสำหรับแต่ละบุคคล เพื่อใช้ประโยชน์พื้นที่เปิดโล่งที่มีไม่มากในเมืองชั้นในให้เป็นประโยชน์แก่คนทุกเพศ ทุกวัยมากที่สุด

2.1.4 สภาวะการใช้และไม่ใช้สวนสาธารณะ

2.1.4.1 ปัญหาด้านการเดินทางและการเข้าถึงสวนสาธารณะ

เนื่องจากสวนสาธารณะแต่ละแห่งจะมีขอบเขตพื้นที่บริการแตกต่างกันเช่น สวนสาธารณะ แห่งหนึ่งผู้ใช้คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบสวน ในรัศมีประมาณ 1 ก.ม. การประมาณ ขอบเขตพื้นที่ให้บริการของสวน มักมาจากระยะการเดินทาง และความสะดวกของการเดินทางมาใช้ ในด้านของระยะเวลาการเดินทางพิจารณาแยกสวนออกได้ 2 ระดับ

1) สวนที่ใช้เป็นประจำ

เช่นใช้ทุกวัน ใช้สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง หรือแม้แต่การใช้สัปดาห์ละครั้ง ระยะเวลาเดินทางควรจะอยู่ ในช่วง 5-15 นาทีขึ้นอยู่กับวัยของผู้มาใช้ หากเป็นเด็กเล็กหรือผู้สูงอายุ ควรใช้เวลาเดินทางช่วง 5-10 นาที และสวนที่ใช้ประจำมักได้แก่สวนในชุมชน (Community parks) เช่น เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สนาม เด็กเล่น สนามกีฬาหรือสวนพักผ่อนภายในชุมชน หรือเป็นสวนที่อยู่ใกล้กับที่ทำงานที่พนักงานสามารถไป ใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อนหรือออกกำลังกายก่อนกลับบ้านในช่วงเย็น

2) สวนที่ไม่ได้ใช้ประจำ

เป็นสวนที่ไปใช้นานๆ ครั้งมักเป็นสวนที่มีพื้นที่พิเศษที่สามารถดึงดูดเป็นพิเศษ เช่น มีพื้นที่กว้าง มีทัศนียภาพที่สวยงาม มีกิจกรรมหลากหลายประเภทที่ผู้ใช้นิตที่ จะใช้เวลามากขึ้นในการเดินทาง และใช้เวลาในสวนสาธารณะนั้นนานๆ ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางของสวน ประเภท นี้จะใช้เวลาไม่เกิน 30 นาที (มาตรฐานการใช้สวนสาธารณะในอเมริกา) โดยระยะทาง จะขึ้นอยู่กับ พาหนะที่ใช้เดินทางมายังสวนสาธารณะและความสะดวกในเส้นทางที่ใช้เดินทางมายังสวน

2.1.4.2 ปัญหาด้านความไม่รู้ว่ามีสวนสาธารณะอยู่บริเวณนั้น

อุปสรรคประการหนึ่งของการไม่ไปใช้สวนสาธารณะ คือการไม่รู้ว่ามีสวนสาธารณะนั้นอยู่ถ้าหากว่าพื้นที่นั้นไม่อยู่ติดถนนใหญ่ เป็นที่หมายตา (Landmark) ทำให้ไม่ทราบว่าสวนสาธารณะแห่งนั้น มีกิจกรรมใดบ้างหรือมีลักษณะเป็นอย่างไร น่าสนใจเพียงใด ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ให้ ประชาชนทราบและมีผู้มาใช้ และสวนสาธารณะมีศักยภาพดังกล่าวก็จะชักชวนให้ผู้อื่นมาใช้สวนสาธารณะเพิ่มขึ้น

2.1.4.3 ปัญหาเรื่องกิจกรรมที่ทำในสวนสาธารณะ

แนวทางการจัดพื้นที่รองรับกิจกรรมในสวนสาธารณะ แต่ละแห่งควรมาจาก ลักษณะความต้องการของผู้ที่มาใช้ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นประชาชนที่อยู่ในรัศมีการให้บริการ เพราะการพักผ่อน หย่อนใจของแต่ละบุคคลแตกต่างกันออกไปซึ่งมีอยู่หลายประเภท ทั้งมานั่ง พักผ่อน สนทนาพูดคุย ปิกนิก เล่นกีฬา ดังนั้นสวนสาธารณะในปัจจุบันแทบจะหาความแตกต่างจากศูนย์พักผ่อนหย่อนใจไม่ได้ แต่สวนสาธารณะควร รองรับกิจกรรมได้เกือบทุกประเภท ตามหลักการพักผ่อนหย่อนใจ (Recreation) ที่ให้ประชาชนใช้เวลาว่างในการรับอากาศบริสุทธิ์ได้เปลี่ยนแปลงบรรยากาศ จากชีวิตประจำวันได้มี ความสนุกสนาน ได้พักผ่อนหย่อนใจภายนอกอาคาร ตามเป้าหมายของการ จัดทำสวนสาธารณะ

2.1.4.4 ปัญหาด้านความซ้ำซากจำเจของกิจกรรม ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย
จะพบมากในสวนซึ่งมีพื้นที่คับแคบ เช่นสวนสาธารณะระดับชุมชนโดยเป็นปัญหาเรื่องความรู้สึกจำเจ เบื่อหน่าย ดังนั้นในทีก 2-3 ปีควรมีการปรับปรุงสวนต่าง ๆ ภายในสวนบ้าง ทั้งกิจกรรมและพื้นที่ภายในสวน เช่นปรับปรุงทางเดินจัดกิจกรรมพิเศษ เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศในสวน

2.1.4.5 ปัญหาด้านความทรุดโทรมของสถานที่

สวนสาธารณะส่วนใหญ่ มักมีปัญหาด้านการดูแลระยะยาว การปรับปรุงดูแลรักษาอุปกรณ์ สถานที่ไม่เพียงพอทำให้สวนทรุดโทรม แม้จะมีการออกแบบที่ดี ทำให้มีผู้มาใช้สวนน้อยลงจนเกิดการเปลี่ยนกลุ่มของผู้ที่ใช้สวน เช่นเป็นที่พักของคนจรจัด เป็นที่ชุมนุมมั่วสุมของวัยรุ่นและนำมาซึ่งความทรุดโทรมเพิ่มขึ้น และกลายเป็นที่ไม่พึงปรารถนาของคนกลุ่มอื่นทั่วๆ ไป

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความทรุดโทรมของสถานที่ไม่ได้กระทบต่อความสวยงามของพื้นที่เพียงอย่างเดียว แต่อาจจะต่อเนื่องไปถึงเรื่องของความปลอดภัยในการไปใช้สวนและกระทบต่อจำนวน ผู้ใช้สวนในที่สุด

2.1.4.6 ปัญหาด้านความปลอดภัย

สวนสาธารณะ หรือพื้นที่เปิดโล่งเป็นที่ๆ ผู้คนสามารถเข้าออกโดยอิสระและ ถ้าหากว่าสวน สาธารณะนั้นๆ มีคนมาใช้น้อย ก็อาจเกิดปัญหาเรื่องความปลอดภัยในการมาใช้ทำให้ผู้ใช้เกิดความไม่แน่ใจในด้านความปลอดภัยซึ่งบ่อยครั้งจะเกิดการก่อคดีภายในสวนสาธารณะอยู่บ่อยๆ ทำให้คนทั่วไปมองภาพพจน์ของ สวนสาธารณะไปในทางที่ไม่ดี ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ไปใช้พื้นที่ โดยอาจจะให้เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตรวจตราดูแลให้ทั่วถึงหรือ อาจมีการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ให้มีจุดลับสายตาน้อยที่สุด โดยอาจทำเป็นกำแพงโปร่งหรือ รั้วเตี้ย ซึ่งสามารถให้คนที่ผ่านไปมาสามารถมองเห็นได้ก็จะช่วยลดปัญหาดังกล่าวได้

การจำกัดทางเข้าออก หรือการตรวจตาก็จะช่วยลดปัญหาอาชญากรรมให้ แต่การจำกัดพื้นที่เข้าออกก็ผิดวัตถุประสงค์ของสวนสาธารณะ ด้านการเข้าถึงคือควรจะให้มีการเข้าออกได้สะดวก และการให้แสงสว่างในเวลาค่ำคืนก็ยิ่งช่วยให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยในเวลาค่ำคืนเนื่องจากสวนสาธารณะบางแห่งก็มีผู้ใช้ช่วงเย็นถึงช่วงค่ำหลังเวลางาน จึงควรมีแสงสว่างที่เพียงพอให้กับผู้ใช้ เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในบริเวณดังกล่าวและผู้ที่มาใช้พื้นที่เกิดความแน่ใจและรู้สึกปลอดภัยในเวลาที่มาใช้

2.1.4.7 ปัญหาด้านการขาดการดึงดูดใจ

สวนสาธารณะที่จะดึงดูดใจผู้คนมาใช้ นอกจากการออกแบบที่ดีมีภูมิทัศน์ที่สวยงามแล้ว การประชาสัมพันธ์ให้คนรู้จักและหันมาสนใจโดยอาจมีการจัดกิจกรรมพิเศษขึ้นในพื้นที่รวมกับการสร้างพื้นฐานค่านิยมให้เกิดนิสัยรักการออกกำลังกาย พักผ่อนกลางแจ้ง

ปัจจุบันกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ๆ ตามสวนสาธารณะ ประชาชนนิยมมาออกกำลังกาย ในช่วงตอนเช้าและเย็นหลังเวลาทำงาน ซึ่งมีทั้งคนหลายกลุ่มอาชีพ หลายวัยตั้งแต่เด็กจนถึงคนสูงอายุ แต่น่าเสียดายที่ไม่มีสถานที่ที่รองรับอย่างเพียงพอ ทำให้กิจกรรมเหล่านี้ยังไม่แพร่หลาย แต่จะนิยมกันเฉพาะคนที่เดินทางไปใช้สวนสาธารณะแต่ละแห่งได้สะดวกเท่านั้น

2.1.4.8 ปัญหาด้านการถือครองพื้นที่ส่วนบุคคล

โดยปกติจุดมุ่งหมายของการจัดสวนสาธารณะคือต้องการให้ประชาชนทั่วๆ ไปใช้ได้โดยไม่เฉพาะเจาะจงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดังนั้นสวนสาธารณะจึงควรออกแบบให้มีลักษณะของความเป็นกลาง ไม่เน้นกิจกรรมหนึ่งกิจกรรมใดเป็นพิเศษ การออกแบบจะต้องมีสิ่งก่อสร้างที่ถาวร เคลื่อนย้ายไม่ได้ เช่นทางเดินเท้า เก้าอี้นั่ง อุปกรณ์เด็กเล่น สิ่งเหล่านี้จะเป็นโครงสร้างหลักของสวน ป้องกันการตัดแปลงเพื่อให้เป็นการส่วนตัว เพื่อป้องกันการยึดครองพื้นที่

2.2 มาตรฐานสวนสาธารณะ

2.2.1 เกณฑ์และมาตรฐานในการจัดหาสวนสาธารณะต่อขนาดประชากร

ในการกำหนดขนาดพื้นที่สวนว่าควรมีขนาดเท่าใด (พื้นที่สวนต่อขนาดประชากร) เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และเพียงพอในการรองรับกิจกรรมของประชากรในพื้นที่ที่จะมีเกณฑ์ในการกำหนด 2 ลักษณะดังนี้

2.2.1.1. เกณฑ์ทางกายภาพ

เป็นการกำหนดพื้นที่สวนสาธารณะโดยยึดเอา จำนวนประชากรเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ โดยคิดเป็นสัดส่วนพื้นที่ต่อจำนวนประชากร หรือคิดจากความหนาแน่นของประชากร ทั้งนี้การกำหนดสัดส่วนพื้นที่สวน กับประชากรจะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่โดยขึ้นอยู่กับลักษณะทาง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม การเมือง และ การปกครองของแต่ละพื้นที่ (Chapin F. Stuart 1979:332-333) ดังตารางที่ 2.1

จากมาตรฐานสัดส่วนดังกล่าว จะเห็นได้ว่าสัดส่วนของพื้นที่สวนสาธารณะต่อประชากรของประเทศทางตะวันตก ส่วนใหญ่จะมีเนื้อที่สูงกว่ามาตรฐานสากล (ที่กำหนดไว้ที่ 15

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตรม./คน หรือ 9.38ไร่/1,000คน) ทั้งนี้ เดชา บุญค้ำ (2519:81) ได้ให้เหตุผลว่าประเทศทางตะวันตกจะเป็นพื้นที่ในเขตอากาศหนาว มีฤดูร้อนที่สั้น ฉะนั้นจึงต้องเตรียม พื้นที่กลางแจ้งไว้ให้เพียงพอสำหรับ ประชากรที่จะมาใช้พื้นที่สวนสาธารณะในฤดูร้อนพร้อมๆ กัน ในช่วงระยะเวลาที่สั้นๆ ซึ่งจะมีผู้ใช้จำนวนมาก ส่วนในแง่สังคม และวัฒนธรรมนั้น ประเทศแถบตะวันตกนั้นให้ความสำคัญกับ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต เนื่องจากประเทศทางตะวันตกนั้นเข้าสู่กระบวนการการเป็นเมือง (Urbanization) มานานแล้ว การสร้างเมืองใหม่หรือการพัฒนาเมืองแต่ละครั้งจะมีการวางแผนการใช้ที่ดินอีกทั้งประเทศตะวันตกนั้นมีความก้าวหน้าทางการศึกษา วิชาการ ทำให้การพัฒนาสวนสาธารณะจึงควบคู่ไปกับความเจริญเติบโตของเมือง (แนวทางการจัดเตรียมสวน สาธารณะระดับชุมชน เขต เมือง ชลบุรี:28) และอีกเหตุผลหนึ่งคือประเทศในแถบตะวันตก เป็นประเทศที่ประชากรมีรายได้เฉลี่ยสูง เมื่อไม่มีความเดือดร้อนเรื่องเงินที่จะใช้ดำรงชีวิต ชีวิตจึงต้อง แสวงหาความต้องการด้านอื่นต่อไป

ฉะนั้นการกำหนดเกณฑ์ ของสัดส่วนของสวนสาธารณะในงานวิจัยนี้เป็นไปในลักษณะของการเปรียบเทียบกับ เกณฑ์มาตรฐานเป็นหลัก ร่วมกับลักษณะปัญหาจากความ คิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ และความเหมาะสมทางกายภาพของพื้นที่ นโยบาย กฎหมาย ตามหลักวิชาการ เพื่อให้เกิดมาตรฐานที่เหมาะสมเพื่อให้เพียงพอที่จะรองรับระบบกิจกรรมในชุมชน และสอดคล้อง กับระบบเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของพื้นที่

ในแต่ละประเทศมีมาตรฐานแตกต่างกันออกไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ ประชากร สภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศ การกำหนดมาตรฐานในการจัดสร้างสวนสาธารณะ จึงต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงความต้องการทรัพยากร สภาพการณ์ ทรัพยากร และลักษณะของแต่ละชุมชน การกำหนดมาตรฐานของสวนสาธารณะ โดยหน่วยงานต่างๆ ดังแสดงตามตารางดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตาราง 2.1 แสดงมาตรฐานสวนสาธารณะ

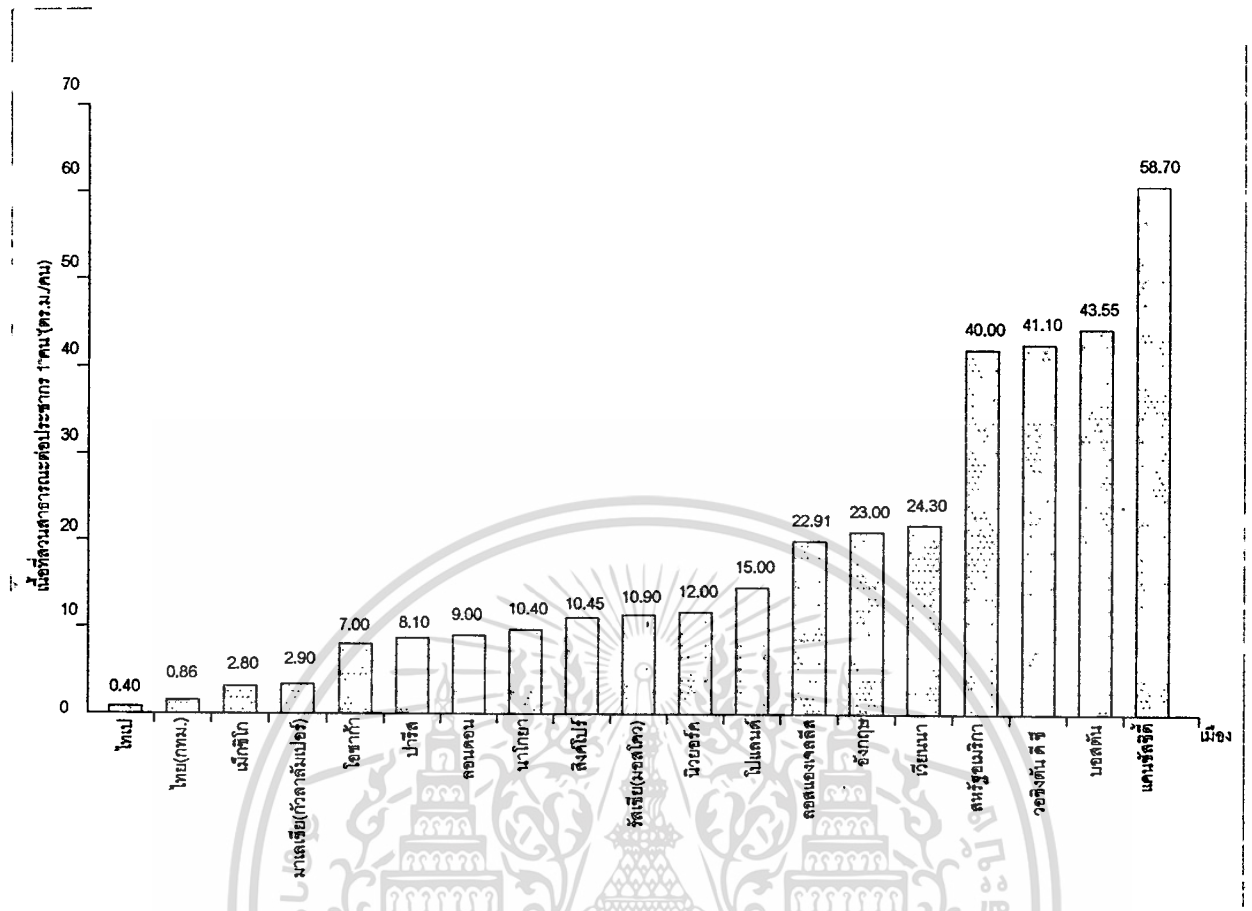
หน่วยงาน	เนื้อที่สวนสาธารณะ ต่อประชากร 1000 คน(ไร่)	เนื้อที่สวนสาธารณะ ต่อประชากร 1 คน (ตร.ม.)	หมายเหตุ
1.สภาพพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ	10	16	เป็นมาตรฐานสำหรับประเทศ ไทย
2. มังนครหลวงสำนักผัง เมือง	10	16	ใช้สำหรับพื้นที่ในกรุงเทพฯ
3. มังนครหลวง(JIGA)	10	16	ใช้สำหรับพื้นที่ในกรุงเทพฯ
4. การเคหะแห่งชาติ	2	1.2	เพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยซึ่ง รวมเนื้อที่สนามกีฬา 0.4 ไร่ต่อ 1000คน และสนามเกเอน 0.3 ไร่ต่อ 1000คน
5. โครงการศูนย์ราชการ และเมืองใหม่ สำนักผัง เมือง	1.84	2.94	เป็นค่าที่ได้คิดรวมเนื้อที่ สำหรับสนามกีฬา 0.8 ไร่ต่อ 1000 คนและสนามเด็กเล่น 1 ไร่ ต่อ 1000 คน
6. มังนครหลวงฉบับ ปรับปรุง	1.8	2.88	เป็นมาตรฐานผังเมืองที่นิยม ใช้
7. แผนพัฒนาทท. ฉบับ ที่ 5(2540-2544)	0.625	1	เป็นมาตรฐานสำหรับเขต เมืองชั้นใน
8. MIT(The Bangkok Plan)	1.25	2	เป็นมาตรฐานที่นิยมใช้กัน
9. มาตรฐานกรมผังเมือง	0.5-1.8	0.8-2.88	เป็นมาตรฐานสำหรับเขต เมืองชั้นใน

(ที่มา: การจัดทำผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ด้านการพัฒนาสวนสาธารณะ)

2.2.1.2. เกณฑ์ทางสังคม

เป็นการกำหนดพื้นที่และบริเวณที่จะจัดทำเป็นสวนสาธารณะตามมาตรการ นโยบาย กฎหมายเพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ดีให้เมือง เป็นเมืองที่น่าอยู่ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วเกณฑ์ด้านนี้จะเป็นเกณฑ์ที่ใช้ในการเพิ่มพื้นที่เปิดโล่งให้แก่เมือง ที่ต้องรอให้ปัญหาการขาดแคลนพื้นที่รุนแรงขึ้น (เกิดจากการเพิ่มของประชากร) เสียก่อน จึงค่อยเกิดมาตรการหรือนโยบายค้นหาพื้นที่โล่งในเมืองประเภทต่างๆ ที่ถูกทิ้งร้างหรือใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่เพื่อเพิ่มสัดส่วน ต่อจำนวนประชากร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่มา : รายงานการศึกษาของหน่วยงาน วิทยาลัยนรินทร์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 2.1 แผนภูมิแสดงเนื้อที่สวนสาธารณะต่อประชากร(ตารางเมตร/คน) ของคนเมืองต่าง ๆ
เปรียบเทียบกับกรุงเทพมหานคร

2.2.2 ลำดับชั้นของสวนสาธารณะ (Hierachy of public park)

สวนสาธารณะในชุมชนเมือง เป็นการนำพื้นที่ส่วนหนึ่งของเมืองมาใช้ประโยชน์ในด้านการพักผ่อนหย่อนใจนั้น ในแต่ละพื้นที่จะมีข้อแตกต่างกันในด้านขนาด (Size) รูปแบบของการพัฒนา (Form of development) อุปกรณ์อำนวยความสะดวก (Facility Profile) ที่ตั้ง (Location) ขอบเขต การให้บริการ (Extend of the service area) ข้อแตกต่างเหล่านี้จะเป็นตัวบ่งชี้ ลำดับชั้นของสวน สาธารณะ ซึ่งลำดับชั้นที่ได้รับการยอมรับ มีอยู่ 6ระดับดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

2.2.2.1 สวนระดับสนามเด็กเล่น (Playground ,Vest pocket park)

ควรตั้งอยู่ในระยะที่สามารถเดินเท้าไปได้ (Walking distance) อย่างสะดวก คือไม่เกิน 800 เมตร มีพื้นที่ประมาณ 200 ตารางเมตร เข้าถึงได้สะดวก และควรอยู่ในย่านที่เป็นชุมชนหนาแน่น ให้บริการประชาชน 200 - 300 คนและมีความถี่ในการใช้งานสูง โดยอาจใช้พื้นที่ระหว่างอาคาร (Open space) โดยสนามเด็กเล่นจะมีองค์ประกอบหลัก 3 อย่าง คือ (สุขุมาล สุตดี 2531:208)

- พื้นที่ที่ใช้ติดตั้งอุปกรณ์เครื่องเล่น
- พื้นที่สำหรับนั่งเล่น หรือสนามหญ้า
- พื้นที่ได้ร่มไม้สำหรับพักผ่อน

2.2.2.2 สวนระดับละแวกบ้าน (Neighbourhood park)

ควรจะอยู่ในระยะที่ เดินเท้าไปได้ คือระยะทางประมาณ 800 เมตร หรือเดิน 5-10 นาที เป็นสวนในระดับหมู่บ้านมีเนื้อที่ต่ำกว่า 12.5 ไร่ ให้บริการประชาชน 800-1,000คน มีความถี่ในการใช้งานสูง คือใช้ทุกวันแต่จะใช้เวลาสั้นๆ (Joseph De Chiara 1984:200) โดยพื้นที่จะแบ่งออกตามวัตถุประสงค์ของผู้มาใช้ ซึ่งสวนระดับนี้จะมีคนมาใช้สอยมากขึ้น (Harold Maclean n.d.:200) แต่โดยส่วนใหญ่จะแบ่งพื้นที่เป็น 2 ส่วน ใหญ่ๆ คือ

- 1) พื้นที่รองรับกิจกรรมประเภทที่ต้องมีการเคลื่อนไหว Active ต้องเตรียมพื้นที่จำพวก สนามกีฬา ลานเอนกประสงค์ ลู่สำหรับวิ่ง
- 2) พื้นที่รองรับกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวน้อย Passive เช่นนั่งเล่น อ่านหนังสือ ดังนั้นจึง ต้องเตรียมพื้นที่จำพวกเก้าอี้พักผ่อน ต้นไม้ให้ร่มเงา สระน้ำ

2.2.2.3 สวนระดับชุมชน (Community parks)

เป็นสวนสาธารณะพื้นฐาน ที่ควรจัดให้มีในระดับชุมชนหรือท้องถิ่น มีเนื้อที่มากกว่า 12.5 ไร่ มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก และพื้นที่รองรับกิจกรรมมากขึ้น เพราะต้องให้บริการกับประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ที่อยู่โดยรอบประมาณ 1,500 คริวเรือน ที่มีการใช้ที่ดินแบบผสมผสาน มิใช่เป็นแหล่งพักอาศัยอย่างเดียว (เดชา บุญค้ำ 2531: 3-5) พื้นที่ที่จัดให้จะต้องรองรับทั้งกิจกรรม ประเภท Passive และประเภท Active ในบางครั้งอาจใช้พื้นที่ในการจัดเทศกาลต่างๆ ได้ เช่น ลอยกระทง สงกรานต์ โดยขอบเขตการให้บริการมากกว่าระยะเดินเท้าคือ ระยะห่างจากแหล่งพัก อาศัยประมาณ 1,500-2,500 เมตร

2.2.2.4 สวนระดับเขตหรือย่าน (District parks)

เป็นสวนสาธารณะที่มีเนื้อที่ตั้งแต่ 50 ไร่ ขึ้นไปโดยมีวัตถุประสงค์ให้บริการกว้างขึ้น ให้บริการประชาชนมากกว่า 1 ชุมชน สวนระดับนี้จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่สวนระดับต้นไม่มี เช่น ที่ตกปลา พื้นที่สำหรับปิกนิก สระน้ำขนาดใหญ่ เป็นต้น และจะมีลักษณะเฉพาะ (Special feature) เช่น มีสวนดอกไม้ขนาดใหญ่ มีสวนสุขภาพ (Joseph De Chiara & Lee Koppelman 1975:502-503) สวนในระดับนี้ผู้ใช้บริการสามารถอยู่ได้เป็นเวลานาน เนื่องจากมีพื้นที่ที่มากพอที่จะรองรับ กิจกรรมอันหลากหลาย การเดินทางอาจต้องอาศัยระบบขนส่งสำหรับผู้ที่อยู่ไกลออกไปมีความถี่ในการใช้งานต่ำ ซึ่งอาจจะใช้เฉพาะช่วงวันหยุด

2.2.2.5 สวนระดับเมือง (City parks)

เป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่มีเนื้อที่ตั้งแต่ 100 ไร่ ขึ้นไปควรมีที่ตั้งอยู่ใจกลางเมือง เพราะ จะต้องให้บริการกับผู้อยู่อาศัยในหลายๆ พื้นที่ กิจกรรมจะต้องเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้พื้นที่กว้าง เช่น ปั่นจักรยาน แล่นเรือ แสดงกลางแจ้ง นอกจากนี้ อาจเพิ่มพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริม วัฒนธรรมเพื่อสร้างบรรยากาศตามแต่นโยบายของท้องถิ่น เช่น พิพิธภัณฑสถาน ศูนย์เยาวชน ตามแต่สภาพแวดล้อม และสภาพพื้นที่จะเอื้ออำนวย ผู้ที่ใช้บริการสวนระดับนี้จะต้องอาศัยระบบขนส่ง เนื่องจากขอบเขตการให้บริการกว้างขวาง โดยใช้เวลาประมาณ 1/2-1 1/2 ชม. โดยลักษณะการมาใช้จะมาเป็นกลุ่ม เป็นครอบครัว และมีความถี่ในการใช้น้อย แต่จะมาใช้เป็นเวลานานในช่วงวัน หยุดสุดสัปดาห์

2.2.2.6 สวนระดับภาค (Regional parks)

เป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่ที่มีเนื้อที่มากกว่า 1,000 ไร่ขึ้นไป วัตถุประสงค์ให้บริการกว้างมาก โดยใช้บริการแก่ประชาชนที่อยู่ในเมืองทั้งหมด รวมทั้งผู้ที่อยู่นอกเมืองในรัศมีไม่เกิน 20 กิโลเมตรจากตัวเมือง มีลักษณะเฉพาะ เช่น ทะเลสาบ สวนสัตว์เปิด ลักษณะงดงามตามธรรมชาติ สวนพฤกษศาสตร์ ผู้มาใช้บริการจะมาทั้งเป็นกลุ่มใหญ่ และมาใช้บริการตลอดทั้งวัน (ชูศักดิ์ ชินะโรจน์ 2537:93)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสวนที่เหมาะสมสำหรับเมืองชั้นในซึ่งไม่มีพื้นที่โล่งขนาดใหญ่ ได้แก่ สวน ระดับละแวกบ้านลงไป ซึ่งอาจใช้พื้นที่โล่งที่มีอยู่แล้ว เช่น วัด โรงเรียน สถานที่ราชการ (สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร 2540:23) พื้นที่ว่างเหล่านี้ มีการกระจายตัวอยู่แล้วอย่าง สม่าเสมอภายในตัวเมือง นอกจากจะช่วยในการเพิ่มพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจแล้ว ยังช่วยลดปัญหาเรื่องการจราจรและที่จอดรถที่เกิดขึ้นในการใช้บริการพื้นที่เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในรัศมีที่เดินเท้าถึง การเดินเท้าไปใช้บริการนอกจากเป็นการออกกำลังกายแล้ว ยังช่วยประหยัดพลังงาน อีกด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3 แนวความคิดและงานวิจัยในการค้นหาพื้นที่ว่าง

2.3.1 แนวความคิดในการพัฒนาสวนสาธารณะ และการค้นหาพื้นที่ว่าง

William h. Claire (1973:183) ได้ทำการศึกษากการพัฒนาสวนสาธารณะ โดยแบ่งเป็นขั้นตอนการพัฒนาดังนี้

- 1 การค้นหา (Discover)
- 2 การสงวนรักษา (Preserve)
- 3 การพัฒนา (Develop)

ซึ่งการพัฒนาสวนสาธารณะต้องศึกษาลงลึกถึงเรื่อง คุณค่าทางด้านธรณีวิทยานิเวศวิทยา และบริเวณที่มีลักษณะทางประวัติศาสตร์ หรือลักษณะธรรมชาติที่สวยงามซึ่งการพัฒนาสวนสาธารณะ นั้น ต้องมีจำนวนสวนสาธารณะที่มากพอที่จะกระจายตัวสวนกันเต็มพื้นที่ตามทฤษฎี Central Place Theory และ Spatial Hierachy อย่างเป็นระบบโดยจะต้องพิจารณาภายใต้เงื่อนไขของปัจจัย ดังนี้

ก.ด้านประชากร

โดยที่สวนสาธารณะ ควรกระจายตัวให้สัมพันธ์กับการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่ เพื่อการใช้งานอย่างเต็มที่ และรองรับประชาชนให้มากที่สุด

ข.ลักษณะการใช้ที่ดิน (Landuse)

การใช้ที่ดินจะต้องสัมพันธ์กับการพัฒนาสวนสาธารณะเป็นอย่างมาก โดยการใช้ที่ดินที่สัมพันธ์กับ สวนสาธารณะมากที่สุด คือการใช้ที่ดินเพื่อการพักอาศัย และที่ว่าง ดังนั้นพื้นที่ชุมชนที่ใช้ในการ พักอาศัยจึงมีความสำคัญเป็นอันดับแรกในการกำหนดให้เป็นที่ตั้งของสวนสาธารณะ แต่สวนสาธารณะ ไม่สามารถกระจายตัวสวนต่อกันทั้งพื้นที่ได้เนื่องจากที่ดินประเภทที่ว่างจะเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาต่อมา (สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร 2530:63) แต่การสานต่อเชื่อมโยงสวนสาธารณะให้เป็นโครงข่ายนั้นทำได้โดยการปลูกต้นไม้ให้เป็นแนวตามถนน หรือคลองที่เป็นแนวยาวเพื่อเชื่อมต่อให้เป็นพื้นที่สีเขียวเป็นโครงข่าย

ค.ราคาที่ดิน

การเลือกที่ตั้งของสวนมักเลือกที่ดินที่ด้อยคุณค่าทางด้านกรพาณิชย์กรรม และมีการเปลี่ยนแปลงของสิ่งปลูกสร้างอาคารอย่างช้าๆ ในบริเวณที่ราคาที่ดินถูก กล่าวคือ หากมีที่ดินที่ว่างอยู่การจัดตั้งเป็นสวนสาธารณะจะเป็นทางเลือกสุดท้ายในการพัฒนา

ง.งบประมาณ

ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ นับเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาสำหรับการพัฒนาสวนสาธารณะ ฉะนั้นการเลือกพื้นที่จะต้องพิจารณาพื้นที่ที่สามารถพัฒนาได้ โดยอาจขอความ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ซึ่งมีที่ดินที่อาจพัฒนาให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินร่วมกัน งบประมาณที่ใช้จึง อาจใช้เฉพาะการปรับปรุงพื้นที่สร้างองค์ประกอบเพื่อการพักผ่อน หรืออาจเกิดจากการเช่าพื้นที่ของหน่วยงานบางหน่วยงานเป็นระยะเวลานาน สำหรับการปลูกต้นไม้อาจขอความร่วมมือร่วมใจกันจากประชาชนในชุมชนเพื่อ สร้างความรู้สึกในการเป็นเจ้าของร่วมกัน และช่วยกันดูแลรักษาจะทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาได้

จ. พฤติกรรมการใช้สวนสาธารณะ

ซึ่งพฤติกรรมในการใช้สวนสาธารณะ และพื้นที่เปิดโล่ง ของประชาชนนั้นจะแสดงถึงความต้องการสวนสาธารณะประเภทต่างๆ ที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล ซึ่งจะเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาในด้านที่ตั้ง ขนาด ประเภท และองค์ประกอบของสวน (อมรรัตน์ กฤตยานธวัช 2526:247)

2.3.1.1 การค้นหาพื้นที่ว่าง (Discover)

John G. Kelcay (1978:197-199) ได้ทำการศึกษาถึงพื้นที่ว่างที่มีศักยภาพ และสามารถนำมาพัฒนาเป็นสวนสาธารณะได้ ได้แก่

1) บริเวณพื้นที่ว่างซึ่งเคยเป็นโรงงานปัจจุบันถูกทิ้งร้าง หรือบริเวณที่พักอาศัยที่อยู่กันอย่างแออัดไม่ถูกสุขลักษณะ

2) ที่ว่างเปล่าถูกทิ้งร้าง (Vacant land) เป็นที่ว่างที่ถูกทิ้งเป็นกองขยะที่มีเนื้อที่น้อย จะสามารถนำมาพัฒนาเป็นสวนขนาดเล็กในระดับละแวกบ้านได้ ดังจะพบในการศึกษาของ อมรรัตน์ กฤตยานธวัช (2526:206) ที่นับเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพบริเวณที่เสื่อมโทรม ไม่ถูกสุขลักษณะให้หมดไป

3) ที่ดินขนาดเล็กที่มีพื้นที่เพียง 40 - 1,000 ตารางเมตร ซึ่งไม่มีศักยภาพที่จะพัฒนาเพื่อการใช้ที่ดินเป็นอย่างอื่นได้ เช่น ที่ดินที่อยู่รอบป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ ที่ดินบริเวณหัวมุมถนนในย่านศูนย์กลางเมือง เป็นต้น ซึ่งข้อมูลใน Patern language (1989 :108) ได้เสนอว่าพื้นที่โล่งที่จะดูมีชีวิต ชีวา ไม่ควรมีพื้นที่เกิน 1,000 ตารางเมตร ไม่เช่นนั้นพื้นที่นี้จะดูเหงาไม่มีชีวิตชีวา ไม่น่าเข้าไปใช้ :

4) บริเวณที่มีโครงการจะปรับปรุงฟื้นฟู (Redevelopment) การปรับปรุงฟื้นฟูจะเกิดขึ้นถ้าหากเกิดสภาพเสื่อมโทรม มีความหนาแน่นในการใช้ที่ดินสูง ขาดระเบียบในการใช้ที่ดิน หรืออาจเป็น พื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาแต่ยังขาดการจัดระบบที่ดี จึงจำเป็นต้องมีการฟื้นฟู โดยการวางผังใหม่เพื่อให้เกิดความเหมาะสมทั้งทางกายภาพ และเศรษฐกิจ และเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมืองการจัดพื้นที่เปิดโล่งแทรกเข้ากับอาคารจะทำให้พื้นที่น่าอยู่

ขึ้น มีพื้นที่สีเขียวซึ่งนอกจากช่วยลดมลพิษจากต้นไม้ในพื้นที่ แล้วพื้นที่สีเขียวยังช่วยลดความกระด้างของเมือง ซึ่งนับว่าเป็นการเพิ่มสวนสาธารณะทางหนึ่งด้วย

5) ที่ว่างริมสระน้ำขนาดใหญ่ในเมือง ริมฝั่งคลอง แม่น้ำ ที่ลุ่มน้ำท่วมขัง โดยธรรมชาติ และบริเวณริมชายฝั่งทะเล พื้นที่เหล่านี้มีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ดี มีความสวยงามเหมาะสมสำหรับการสร้างสวนสาธารณะเพื่อให้คนส่วนมากได้เข้าไปใช้ประโยชน์ได้เต็มที่

6) ที่ว่างริมถนน ทางเท้า หรือทางรถไฟเก่าที่ยกเลิกการใช้ไปแล้ว และบริเวณที่ดินแนวเขตรถไฟ

7) ที่ดินในเขตนิคมอุตสาหกรรม (Industrial Complex) ที่กำลังรอการพัฒนาที่ดิน หรือจัดสรรให้มีการพัฒนา การขยายตัวในอนาคต แต่ในปัจจุบันอาจยังอยู่ในสภาพที่ถูกทอดทิ้งเป็น เวลานานหลายปี (สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร (2530:66))

เช่นเดียวกับ Josep Df Chiara และ Lee Koppelin (1975:42) ที่มีข้อสรุปว่าเขตทางของถนนที่มีความกว้างเพียงพอ และบริเวณที่เว้นว่างไว้เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และบริเวณที่ว่างต่างๆ ซึ่งเกิดจากการพัฒนาเมือง เช่นที่ว่างในสถาบันการศึกษา สถาบันราชการ สถาบันทางวัฒนธรรมและที่ว่าง บริเวณที่ทำการก่อสร้างสาธารณูปการต่างๆ เหล่านี้สามารถนำมาพัฒนาเป็นสวนสาธารณะได้ เช่นเดียวกัน

2.3.1.2 การสงวนรักษาที่ว่าง (Preserve)

William H. Claire (1985:142) เสนอว่าการค้นหาที่โล่งว่าง หากที่ว่างเป็นของหน่วยงานราชการหรือ เอกชน รัฐบาลควรจะดำเนินการสงวนรักษา (Preserve) โดยออกกฎระเบียบให้หน่วยงานทั้งราชการและเอกชน ที่จะทำการก่อสร้างอาคารที่ติดกับพื้นที่สาธารณะจะต้องมีพื้นที่สีเขียว รูปแบบต่างๆ ตลอดแนวพื้นที่สาธารณะ และทำการปลูกไม้ใหญ่ และไม้พุ่มชนิดเดียวกันกับที่ปลูกเรียงรายตามถนน เพื่อให้ดูเป็นพื้นที่เดียวกันอย่างต่อเนื่อง

2.3.1.3 การพัฒนา (Develop)

สำหรับการพัฒนาสวนสาธารณะในประเทศไทย มักจะเป็นไปอย่างไม่มีระบบ การเกิด สวนสาธารณะเป็นเพียงผลพลอยได้จากโครงการต่างๆ ซึ่งก็กลายเป็นว่า ให้ความสำคัญกับหน้าที่ และประโยชน์ใช้สอยของพื้นที่สวนสาธารณะเป็นอันดับสุดท้ายของรายการการใช้ประโยชน์จากที่ดินประเภทอื่น (สุชุมาล สดุดี 2531:40) อย่างไรก็ตามงานวิจัยในเรื่องการพัฒนาสวนสาธารณะยังมีไม่มากนัก ได้แก่การศึกษาเพื่อการวางแผนทางการจัดหาสวนสาธารณะในกรุงเทพมหานครโดย อมรรัตน์ กฤตยานธวัช (2526:258-301) โดยได้เสนอแนะให้ทำการพัฒนา

สวนสาธารณะระดับต่างๆ จากพื้นที่ว่างต่อไปนี้ โดยหากต้องการพัฒนาเป็นสวนสาธารณะระดับ
ละแวกบ้าน มีพื้นที่ว่างในกรุงเทพมหานครนำมาพัฒนาได้เช่น

1) ทางเท้า โดยการปลูกไม้ยืนต้นริมทางเท้าให้มากขึ้น และสามารถวางเก้าอี้
นั่งเล่นได้ ฉะนั้นทางเท้าควรมีขนาดกว้างพอสมควรและมีการจราจรที่เบาบาง

2) ที่ว่างเปล่าถูกละทิ้ง (Vacant land) ที่ดินที่ไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์ถูกทิ้งเป็น
กองขยะ หากนำมาพัฒนาเป็นสวนสาธารณะขนาดเล็กจะเป็นการเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะและ
เป็นการ เปลี่ยนสภาพบริเวณที่เสื่อมโทรมไม่ถูกสุขลักษณะให้หมดไป

3) ที่ว่างระหว่างอาคาร ซึ่งสามารถที่จะกำหนดเป็นเกณฑ์เพื่อให้เกิดที่ว่าง
ระหว่างอาคาร ได้โดยอาศัยมาตรการทางผังเมือง และมาตรการการควบคุมการก่อสร้างอาคาร
การพัฒนา ที่ว่างเหล่านี้นับว่าได้ประโยชน์ที่คุ้มค่า เพราะนอกจากเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจแล้ว ยัง
ก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ชวนมองจากความเขียวของต้นไม้ ลดความกระด้างของเมือง ลดความ
ซ้ำซาก ของอาคารช่วยการถ่ายเทอากาศ การระบายอากาศ และต้นไม้ก็ยังเป็นตัวช่วยป้องกัน
มลพิษ จากอากาศและเสียงด้วย

4) ที่ว่างบริเวณลานจอดรถ ซึ่งในพื้นที่เมืองชั้นในมักใช้ลานในวัดเป็นที่จอดรถ
ในเวลากลางวัน และถูกทิ้งให้ว่างเปล่าในตอนเย็น ฉะนั้นหากจัดช่วงเวลาให้ดี ที่ว่างเหล่านี้ก็
สามารถพัฒนา ปรับปรุงให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือลานกีฬาของประชาชนได้ เท่ากับ
เป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้คุ้มค่า เพราะพื้นที่เหล่านี้ก็กระจายอยู่ตาม
ชุมชนอยู่แล้ว

2.3.2 แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มพื้นที่โล่ง

เป็นการรวบรวมแนวความคิดและงานวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องของในการค้นหาเพื่อเพิ่มพื้นที่โล่ง
ให้กับเมืองในรูปแบบต่างๆ

2.3.2.1 แนวทางการพัฒนาสวนสาธารณะในแง่ผังเมือง

อมรรัตน์ กฤตยณธวัช สรุปได้ว่า ประชากรในเมืองยังขาดพื้นที่เพื่อการพักผ่อนหย่อน
ใจ ส่วนที่มีอยู่แล้วก็ให้บริการไม่ทั่วถึงและไม่ครอบคลุมประชากรทุกกลุ่มได้ จึงมีความจำเป็นที่
จะต้องเพิ่มจำนวนสวน สาธารณะให้มีการกระจายตัวมากขึ้น สำหรับพื้นที่ในเมืองชั้นในซึ่งมีความ
แน่นตัวมากให้พัฒนาสวนได้จากที่ว่างขนาดเล็ก และอยู่ในลักษณะการใช้สอยประโยชน์ร่วมกัน
กับการใช้ที่ดินประเภทอื่น (Multiuse) โดยสามารถทำได้จากการแยกเวลาของกิจกรรมแต่ละ
ประเภท ซึ่งทำให้มาตรฐาน พื้นที่สวนสาธารณะต่อประชากรแตกต่างกันออกไปตามเงื่อนไขด้าน
ที่ว่าง ราคาที่ดิน ประเภทของสวน และความสามารถในการบริหารของหน่วยงานที่รับผิดชอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากเงื่อนไขดังกล่าวจึงสามารถกำหนด มาตรฐานที่เหมาะสมสำหรับเขตเมืองชั้นในคือ 25 ไร่ต่อ 1,000 คน ในระดับสวนละแวกบ้าน

2.3.2.2 การสำรวจทัศนคติของชาว กรุงเทพมหานครต่อความต้องการพื้นที่เปิดโล่ง

ศิริพรรณ ทวีสุข พบว่า ร้อยละ 80 ของประชาชนต้องการสวนสาธารณะด้วยเหตุผลต่างๆ กัน เช่น ต้องการพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจร้อยละ 31.7 ต้องการแหล่งอากาศบริสุทธิ์ร้อยละ 74 ต้องการพื้นที่สีเขียวเพื่อ ความน่าอยู่ของเมืองร้อยละ 31.1 ต้องการพื้นที่ออกกำลังกายร้อยละ 3.6 และนอกจากนี้ร้อยละ 79.3 ของคน กรุงเทพมหานครต้องการให้มีการเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะ

2.3.2.3 รายงานการศึกษากลยุทธ์การวางแผนพัฒนา กรุงเทพมหานคร

MIT. เสนอให้ กรุงเทพมหานครเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะให้ได้อย่างน้อย 1 ตารางเมตร/คน โดยสวนสาธารณะส่วนใหญ่ควรตั้งอยู่ใกล้กับชุมชนพักอาศัย เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในการอยู่อาศัย โดยมีแนวนโยบายสำหรับพื้นที่โล่งดังนี้

1) กระตุ้นให้เกิดสวนขนาดเล็ก (Pocket parks) โดยใช้ระบบ F.A.R. Bonus ในย่านที่เป็น เขตพาณิชย์กรรมของเมือง นอกจากเป็นการเพิ่มพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ แล้วยังเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรในด้านการบริการพื้นที่เพื่อสาธารณะประโยชน์ (สมาคมภูมิสถาปนิก ประเทศไทย 2538:38)

2) กระตุ้นให้เกิดสวนริมน้ำสวนริมคลองโดยใช้ระบบ F.A.R.Bonus และ O.S.R Bonus โดยเอกชนที่สนับสนุนให้มีการเปิดพื้นที่โล่งริมน้ำ จะได้สิทธิ์สร้างอาคารได้สูงกว่าที่กฎหมายกำหนด สวนในลักษณะนี้จะได้ประโยชน์จากการที่สวนติดน้ำมีการถ่ายเทอากาศที่ดี และมีมุมมองที่สวยงาม สามารถสร้างความภูมิใจให้กับพื้นที่เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ สำหรับชุมชนในละแวกนั้น

3) สนับสนุนให้เกิดพื้นที่สีเขียวขึ้นในเมือง โดยให้ชุมชนปลูกต้นไม้บริเวณท้องถนน เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว และพื้นที่นันทนาการ และให้ชุมชนดูแล

สำหรับเขตเมืองชั้นในที่มีที่ว่างเหลือน้อย MIT. ได้เสนอ ยุทธศาสตร์ระยะยาวโดยการ จัดหาและพัฒนาพื้นที่ขนาดเล็กขึ้นใหม่ และกำหนดให้โครงการที่อยู่อาศัย หรือโครงการก่อสร้าง ที่จะเกิดใหม่ต้องมีพื้นที่เปิดโล่งตามลักษณะของอาคารแต่ละประเภทคือ

ก. พื้นที่เปิดโล่งริมน้ำ

โดยพัฒนาพื้นที่ริมน้ำขึ้นใหม่ เพื่อเป็นการเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะและทางเดินริมน้ำ หรือระบบเชื่อมโยงไปยังสวนสาธารณะแห่งอื่น

ข. พื้นที่เปิดโล่งขนาดเล็ก

ควรจะเป็นบริเวณที่เข้าถึงได้สะดวกจากถนนใหญ่เพื่อพัฒนาเป็นสวนสาธารณะ ซึ่งการหาพื้นที่จะเป็นบริเวณใดก็ได้ที่มีที่ว่างหรืออาจได้จากการเวนคืนที่ดินจัดซื้อ ที่ดินจากเอกชน ขอความร่วมมือไปยังหน่วยราชการด้วยกัน รวมทั้งการเช่าพื้นที่ในระยะยาว เพื่อพัฒนาเป็น สวนสาธารณะ

ค. พื้นที่โล่งชั่วคราว

โดยอาศัยการปิดถนนบางสายในบางช่วงเวลา หรือในช่วงเทศกาลเพื่อเป็นการช่วยเพิ่มพื้นที่โล่งซึ่งจำเป็นจะต้องพัฒนาปรับปรุงทางเท้าให้ดีขึ้น และถ้าหากระบบขนส่งมวลชนเป็นไปด้วยดี อาจมีการปิดถนนอย่างถาวร เพื่อเป็นพื้นที่พักผ่อนสำหรับผู้สัญจรทางเท้าเท่านั้น หรือที่เรียกว่าถนนคนเดิน

2.3.2.4 ข้อบังคับพื้นที่โล่งสำหรับการพัฒนาโครงการ

ภาคเอกชนเป็นข้อบังคับสำหรับภาคเอกชนที่จะทำการพัฒนาโครงการใหม่ๆ ในรูปของการจูงใจในรูปแบบ F.A.R. Bonus และ O.S.R. Bonus มาตรฐานการพัฒนาตามข้อเสนอของผังเมืองกรุงเทพมหานคร บังคับให้แต่ละ โครงการต้องสำรองพื้นที่ไว้อย่างน้อยร้อยละ 10-20 เพื่อใช้เป็นที่โล่งหากเกินกว่านั้น จะใช้มาตรการ จูงใจ แบบ F.A.R. Bonus และ O.S.R. Bonus ซึ่งทุกฝ่ายได้ประโยชน์คือ

- เอกชนได้พื้นที่ใช้สอยเพิ่มขึ้น สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร
- ประชาชนได้สถานที่พักผ่อนหย่อนใจเพิ่มขึ้น
- รัฐได้สวนสาธารณะเพิ่มขึ้น

2.3.3 แนวความคิดเกี่ยวกับความร่วมมือของภาคเอกชนในการพัฒนาเมือง

จากรายงานการวิจัยเรื่อง “การประสานนโยบายแผนงาน และการบริหารงานในการพัฒนากรุงเทพมหานคร และปริมณฑล” ในแผนพัฒนาฉบับที่ 5 ได้กล่าวถึงเรื่องการพัฒนาที่ว่างขนาดเล็กในเมือง เพื่อพัฒนาเป็นสวนสาธารณะนั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือของภาคเอกชนเพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดิน เนื่องจากที่ดินในเมืองส่วนใหญ่มีเจ้าของเป็นเอกชน ดังนั้นปัญหาในการเพิ่มพื้นที่ส่วนก็คือการได้มาซึ่งที่ดินนั่นเอง การวิจัยครั้งนี้เสนอรูปแบบการพัฒนาความร่วมมือกับภาคเอกชนดังนี้

2.3.3.1 จัดตั้งองค์กรประสานงานกลาง

- 1) ประสาน นโยบายและแผนให้สามารถนำไปปฏิบัติและหวังผลได้
- 2) ประสานการดำเนินงานและการติดตามแผนทั้งด้านเทคนิค งบประมาณ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และ การบริหารงาน

2.3.3.2 การปรับปรุงมาตรการทางกฎหมาย

กฎหมายคือมาตรการสำคัญในการกำหนดให้เกิดพื้นที่โล่ง หรือเพิ่มพื้นที่โล่งได้ เช่น กฎหมายการจัดเก็บภาษีเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเมืองหลวง กฎหมายควบคุมการพัฒนาให้มีระเบียบ และส่งเสริมการพัฒนาให้มีมาตรฐานกฎหมายจัดตั้งองค์กรประสานงาน และวิธีประสานงานกฎหมายส่งเสริมการร่วมพัฒนาเมืองหลวงระหว่างภาครัฐ แบบเอกชน

2.3.3.3 การส่งเสริมบทบาทภาคเอกชน

โดยอาจเป็นไปในรูปการจัดตั้งบริษัทพัฒนาเมืองบูรณะฟื้นฟูเมือง การจัดตั้งองค์กรประสานงานการพัฒนาเมืองระหว่างภาครัฐกับเอกชน การพัฒนาเทคนิค และวิธีเพื่อที่จะดึงภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมซึ่งอาจเป็นเรื่องมาตรการจูงใจ F.A.R. Bonus และ O.S.R. Bonus

ความร่วมมือของภาคเอกชนจะเป็นการช่วยภาครัฐสามารถพัฒนาเมืองได้กว้างขวาง และทุกๆด้าน และสนองประโยชน์ ได้ตรงตามความต้องการของชุมชนได้มากขึ้นโดยการพัฒนาต้องทำไปพร้อมกัน ทุกๆ ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม กายภาพ และสภาพแวดล้อม ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวมีอยู่ 2 ลักษณะคือ

- 1) การตรากฎหมายจัดตั้งบริษัทหรือองค์กรพัฒนาเมือง และบูรณะฟื้นฟูเมือง โดยหลักการมีเพื่อให้จัดตั้งองค์กรหรือบริษัทพัฒนาเมือง เพื่อให้บริษัทดังกล่าวมีอำนาจ ในการจัดหาพื้นที่ หรือจัดซื้อพื้นที่ที่มีศักยภาพเพื่อนำมาปรับปรุงและฟื้นฟูเมือง โดยการจัดหาพื้นที่เพื่อพัฒนาดังกล่าว จะต้องได้รับความเห็นชอบจากชุมชน ซึ่งหากจำเป็นอาจจะต้องมีการตราพระราชบัญญัติเวนคืนที่ดินเพื่อการพัฒนา และบูรณะฟื้นฟูเมืองขึ้นเพื่อที่จะรวบรวมที่ดินผืนเล็กๆ หลายเจ้าของมาให้เป็นผืนใหญ่ เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับพื้นที่ย่อยๆ เหล่านั้น

บริษัทนี้จะทำการวางแผนควบคุมให้การก่อสร้าง และบูรณะให้เป็นไปตามมาตรฐานแบบ ซึ่งจะต้อง ทำการจัดกลุ่มอาคารหรือสร้างใหม่ รวมทั้งจัดระบบถนนระบบสาธารณูปโภคใหม่ด้วย เว้นพื้นที่เปิดพื้นที่โล่งเพื่อลดความกระด้างของเมืองเพิ่มพื้นที่สีเขียว

- 2) การพัฒนาที่ดินและอาคารโดยวิธีบริหารการจัดการและการเงิน โดยหลักการของวิธีนี้ จะทำการจัดหาที่ดินโดยการยินยอมตกลงของเจ้าของที่ดินแต่ละแปลงแล้วให้องค์กรพัฒนานำพื้นที่ดังกล่าวมารวมกับเป็นผืนใหญ่ จากนั้นนำมาจัดทำ

ผังใหม่ เพื่อปรับปรุงให้เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพ และมีการใช้ที่ดินที่ผสมกัน คือมีทั้ง ย่านพักอาศัย ย่านพาณิชย์กรรม จัดระบบถนน สาธารณูปโภคให้เป็นระบบ และสอดคล้องกับผังเมือง ซึ่งทำให้พื้นที่มีราคาสูงขึ้นแล้วจัดแบ่งคืนให้เจ้าของที่ดินแต่ละรายตามที่สมควรจะได้

วิธีการนี้จะช่วยทำให้เกิดการพัฒนาอย่างมีระเบียบ และใช้งบประมาณไม่มาก แต่เป็นวิธีที่เหมาะสมกับพื้นที่ที่รอการพัฒนา เพื่อให้แผนการพัฒนาเมืองบรรลุตามเป้าหมาย แต่จะเกิดปัญหาเรื่องการจัดแบ่งที่ดินคืนให้เจ้าของเดิมอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน

จะเห็นได้ว่ารูปแบบในการร่วมมือของภาครัฐและเอกชนมีหลายวิธี แต่ต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชนโดยส่วนใหญ่ทั้งนี้เพราะภาครัฐยังขาดความชัดเจนในการพัฒนา และการประสานงานกับประชาชนอย่างมีระบบ และการพัฒนาโครงการใหญ่ๆ ในเขตเมืองขึ้นในที่มี ราคาที่ดินสูงการพัฒนาดังกล่าว ภาคเอกชนย่อมจะใช้หลัก เศรษฐกิจเป็นการตัดสินใจการพัฒนา พื้นที่ส่วนใหญ่ต้องสามารถสร้างให้พื้นที่ที่มีศักยภาพ ในแง่เศรษฐกิจ ดังนั้นการพัฒนาให้ที่ดินใช้ ประโยชน์อื่นได้รับการพิจารณาเป็นข้อสุดท้ายรวมทั้งสวนสาธารณะและที่โล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ โดยประชาชนอาจคิดว่าการใช้พื้นที่เพื่อเป็นสวนสาธารณะในเมืองนั้นเป็นการใช้พื้นที่ ไม่คุ้มค่ารูปแบบการพักผ่อนของประชาชนอาจเป็นไปในรูปแบบอื่น หรือไปใช้พื้นที่สวนสาธารณะ แห่งอื่นที่อยู่ ในเขตใกล้ๆ กันที่มีการดำเนินการอยู่แล้ว

2.3.4 เทคนิคการวิเคราะห์ทางพื้นที่ (Spatial Analysis Technique)

ในการศึกษาเรื่องแนวทางการเพิ่มพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการนันทนาการใช้วิธีการที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์เพื่อหาพื้นที่โดยศึกษาศักยภาพของพื้นที่ โดยอาศัยเทคนิคของการวิเคราะห์พื้นที่ ซึ่งมีด้วยกันอยู่หลายเทคนิคแต่วิธีที่เหมาะสมกับการจัดหาพื้นที่เปิดโล่งในเขตเมืองชั้นในได้แก่

Sieve Analysis (McCloughlin, J.B. 1969:78-92) เป็นวิธีที่ใช้วิเคราะห์พื้นที่ และเลือกบริเวณที่เหมาะสม สำหรับการพัฒนาให้เป็นพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะเพื่อนันทนาการ โดยพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องของพื้นที่ศึกษา แล้วกำหนดขึ้นมาเป็นปัจจัยในการวิเคราะห์ โดยส่วนใหญ่จะเป็นปัจจัยทางกายภาพ เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ สภาพอาคาร จำนวนชั้นของอาคาร คุณค่าของอาคาร เป็นต้น วิธีการนี้เป็นวิธีที่อาศัยเทคนิคทาง Graphic ที่เข้าใจง่ายและเป็นที่แพร่หลายในการใช้เลือกหาพื้นที่ที่เหมาะสมในการพัฒนา โดยมีหลักการดังนี้

ศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยในการพัฒนาพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นทางด้านกายภาพ เป็นแนวภูเขาแม่น้ำ เขตป่าสงวนพื้นที่อนุรักษ์ เป็นต้น การวิเคราะห์พื้นที่แบบ Sieve Analysis นี้สามารถทำได้โดยกำหนดขอบเขตของพื้นที่ที่มีปัญหาที่เกิดขวางการพัฒนาในแต่ละด้านออก โดยนำปัจจัยแต่ละด้านมาวางซ้อนทับกัน ผลจากการซ้อนทับข้อมูลจะปรากฏพื้นที่ที่มีข้อจำกัดในการ

พัฒนาออก จากพื้นที่ที่เหมาะสมกับการพัฒนา เทคนิคการวิเคราะห์ด้วยวิธีดังกล่าวอาจ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เทคนิคการซ้อนทับข้อมูล (Overlay Technique)

นอกจากนี้ Mcloughlin ยังกล่าวว่า Keeble ได้ใช้เทคนิคนี้ไปใช้ในการสำรวจระดับภาค ในประเทศอังกฤษเพื่อจำแนกพื้นที่ที่มีลักษณะเด่นชัด และหาความเหมาะสมในการพัฒนาเฉพาะ อย่างในแต่ละบริเวณ โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ได้แก่ ที่ดินที่มีปัญหา หรือข้อจำกัดทางด้าน กายภาพ ที่ดินที่มีคุณค่าทางภูมิสถาปัตยกรรม ที่ดินที่มีคุณค่าทางการเกษตร พื้นที่เก็บน้ำและ พื้นที่ที่ไม่สามารถจัดวางระบบระบายน้ำได้อย่างประหยัด ผลจากการซ้อนทับข้อจำกัด ในด้าน ต่าง ๆ ดังกล่าวทำให้สามารถจำแนกลักษณะของพื้นที่ที่มี ความเหมาะสม ในการใช้ ประโยชน์ ต่างกันไปในแต่ละบริเวณ

2.3.5 แนวความคิดด้านมาตรการ Zoning

John Punter (1999:9-10) กล่าวถึงระบบ Zoning ว่าเป็นมาตรการที่ ใช้กันอย่าง แพร่หลาย ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 โดยเริ่มใช้ครั้งแรกที่ประเทศเยอรมัน แต่ต่อมาทางสหรัฐอเมริกา นำมาใช้เป็นกฎหมาย Zoning โดยใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมความหนาแน่นในด้านต่างๆ และ ใช้ควบคุมการใช้ที่ดินที่ผิดประเภทเป็นส่วนใหญ่ และไม่มีรายละเอียด หรือ รูปแบบที่ซับซ้อน เหมือนในปัจจุบัน ซึ่งมีรายละเอียดที่ชัดเจน และใช้บังคับควบคุมไปกับผังเมืองรวมโดย Zoning จะ บังคับควบคุมสิ่งต่างๆ Zoning ได้มีการพัฒนารูปแบบขึ้น โดยสามารถใช้ควบคุมลักษณะทาง กายภาพต่างๆ ได้เกือบทั้งหมด เช่นการใช้ที่ดิน ความหนาแน่นต่าง ๆ สภาพแวดล้อม ความสูง อาคาร รูปแบบของอาคาร เป็นต้น ในปี 1979 ได้มีการใช้กฎหมาย Zoning ควบคุมพื้นที่อนุรักษ์ โดยแบ่งเป็นเขตที่มีคุณค่าทางด้านความงาม (The Aesthetic Zone) และเขตที่มีคุณค่าทางภูมิ ทัศน์ (Landscape Zone) โดยในพื้นที่ดังกล่าวจะถูกควบคุมลักษณะทางสภาพแวดล้อม ที่มี คุณค่าอย่างเข้มงวด

Zoning ถือเป็นมาตรการทางผังเมืองในเชิงบังคับอีกประเภทหนึ่งที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย และมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ข้อดีของ Zoning ซึ่ง John Punter (1999:9-10) กล่าวว่าในบางกรณี Zoning ก็มีความขัดแย้งกับผังเมืองรวมและ อยู่นอกเหนือการควบคุม ของผังเมืองรวม โดยเฉพาะในด้านการใช้ที่ดิน (Land use) นอกจากนี้ Zoning มักจะมีอำนาจการ บังคับที่สูงเกินอำนาจของรัฐบาลท้องถิ่น ซึ่งส่งผลให้ขัดกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และ Zoning อาจถูกมองว่าเป็นนโยบายเชิงลบที่ทำให้นักลงทุนและภาคเอกชนมักหลีกเลี่ยงการ ลงทุนในพื้นที่นั้นๆ แต่ในบางครั้งก็อาจกลายเป็นข้อดีในแง่ที่ไม่สนับสนุนให้เกิดกิจกรรมนั้นๆ บน พื้นที่ก็อาจใช้กฎหมาย Zoning ควบคุม เช่นการกำหนดทางสัญจร และจำกัดเวลารถบางประเภท เข้าออกในพื้นที่ เพื่อเป็นการผลักดันกิจกรรมบางประเภทที่ขัดแย้งกับ Zoning ให้ออกนอกพื้นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทั้งนี้ทั้งนั้นการใช้มาตรการ Zoning ต้องมีการใช้มาตรการสร้างแรงจูงใจควบคู่กันไปด้วยเพื่อให้การบังคับใช้ Zoning ประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้มาตรการ Zoning ก็ยังสามารถประยุกต์ไปใช้ในรูปแบบของมาตรการที่จะสร้างแรงจูงใจ ที่เรียกว่า Bonus Zone

Bonus Zone คือมาตรการสร้างแรงจูงใจประเภทหนึ่งเพื่อเป็นการจูงใจให้ภาคเอกชนปฏิบัติตามกฎหมาย Zoning รูปแบบของ Bonus Zone ส่วนใหญ่จะเป็นในรูปแบบการส่งเสริมการลงทุน โดยจะให้ สิทธิพิเศษมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ เช่น ในเขตชินจุกุประเทศญี่ปุ่น ภาครัฐได้ประกาศให้พื้นที่ใจกลางเมือง 9 ช่วงตึกเป็นพื้นที่พิเศษคือ สามารถสร้างอาคารได้สูงกว่าพื้นที่อื่นๆ แต่ในขณะเดียวกันภาคเอกชนดังกล่าวต้องยอมเสียพื้นที่บางส่วนเพื่อเป็นพื้นที่สาธารณะ ด้านหน้าอาคารเป็นการตอบแทน การใช้มาตรการ Bonus Zone นี้เป็นนโยบายเชิงบวก ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือภาคเอกชนได้พื้นที่ใช้สอยเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันภาครัฐก็ควบคุม ความสูงอาคารได้ และได้พื้นที่เปิดโล่งสำหรับเมืองเพิ่มขึ้นและประชาชนเองก็ได้พื้นที่เปิดโล่ง สำหรับการ นันทนาการเพิ่มขึ้น

2.3.6 งานวิจัยและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

2.3.7.1 แนวทางการพัฒนาสวนสาธารณะในแง่ผังเมือง

อมรรัตน์ กฤตยานธวัช สรุปประเด็นของการวิจัยว่า หลายเขตในกรุงเทพมหานครยังขาด สวน สาธารณะสำหรับการพักผ่อน และสวนสาธารณะที่มีอยู่ก็ไม่สามารถรองรับประชากรทุกเพศ ทุกวัยได้ มีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มจำนวนสวนสาธารณะและให้มีการกระจายตัวให้มากขึ้น เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่เป็นประชากรนอกภาคเกษตร ที่มีรายได้น้อยต้องอยู่ในสภาพเศรษฐกิจและสังคมของความเป็นเมือง ที่แออัด อยู่ในสภาวะกดดัน เคร่งเครียด โดยเฉพาะเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร เป็นเขตที่ประสบปัญหาด้านความขาดแคลนมากที่สุด ซึ่งโอกาสของการเพิ่มก็คือการพัฒนาที่วางขนาดเล็กที่มีลักษณะการใช้สอยร่วมกันกับการใช้ ที่ดินประเภท อื่นๆ (Multipleuse)

มาตรฐานของสวนสาธารณะจะแตกต่างกันออกไปตามเงื่อนไขด้านปริมาณพื้นที่ว่าง ราคา ที่ดิน ประเภทของสวน และความสามารถในการบริหารของหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยเงื่อนไขดังกล่าว งานวิจัยชิ้นนี้กำหนดมาตรฐานสำหรับเขตชั้นในของกทม. ที่ 2.5 ไร่/1000คน ดังนั้นการจัดหาสวนสาธารณะให้ได้ตามมาตรฐานจึงต้องพิจารณาจากที่ว่างที่มีอยู่ทุกประเภท เช่นที่ว่างทางเกษตรกรรม ที่ว่างในวัด ที่ว่างในโรงเรียน โดยการพัฒนาสวนสาธารณะสำหรับเขตเมืองชั้นในควรเป็นสวนระดับชุมชน

2.3.6.2 มาตรฐานที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพมหานครสำหรับการ เคหะแห่ง ชาติ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เสนอมาตรฐานที่โล่งว่าง สาธารณะต่อพื้นที่ 1 หน่วยพักอาศัยไว้ที่ 11-16 ตารางเมตร และการกระจายตัวที่เหมาะสมของ สวนประเภทต่างๆ คือสวนหย่อม ควรเข้าถึงได้ในระยะ 400 เมตร และสวนขนาดใหญ่ระยะเข้าถึง อยู่ที่ 800 เมตร นอกจากนี้งานวิจัยยังศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้ประชาชนใช้ หรือไม่ใช้สวนสาธารณะ ไว้ดังนี้

- 1) ความสะดวกในการเข้าถึง
- 2) การบำรุงรักษาสวนสาธารณะ มีการตัดหญ้า ต้นไม้เรียบร้อย สะอาด
- 3) ขนาดและรูปร่างของสวน สวนที่มีสัดส่วนแคบยาว หรือโล่งกว้างเกินไปจะมี ผู้ไปใช้สวนน้อย เพราะ สัดส่วนของพื้นที่ทำให้ไม่สามารถหาตำแหน่งที่ปลอดภัยภายในสวนได้ นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ไปใช้สวนสาธารณะโดยการเดิน โดยระยะที่พอใจคือ ระยะทางประมาณ 400-500 เมตร หรือใช้เวลาเดินทำประมาณ 6 นาที และพื้นที่ที่ถูกใช้ สำหรับ นันทนาการคิดเป็นสัดส่วนแล้วพอๆ กันหรือมากกว่าคือพื้นที่ถนนหรือทางเท้า เช่นการ เดินเล่น วิ่ง ออกกำลังกาย ปั่นจักรยาน ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่กิจกรรมดังกล่าวจะเกิดขึ้นบนถนนในซอย หรือถนน ปลายตัน

2.3.6.3 การสำรวจทัศนคติของประชากรกรุงเทพมหานคร ต่อความต้องการ สวนสาธารณะ

ศิริพรรณ ทวีสุข พบว่าประชาชนในกรุงเทพฯ มีความต้องการสวนสาธารณะสูงถึง ร้อยละ 80 ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน คือ ร้อยละ 74 ต้องการอากาศบริสุทธิ์ ร้อยละ 31.7 ต้องการ พื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ ร้อยละ 31.1 ต้องการพื้นที่สีเขียวเพื่อลดความแออัดของสภาพ Built up area และร้อยละ 3.6 ต้องการพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจที่เป็นที่ออกกำลังกายที่เสียค่าใช้จ่ายน้อย นอกจากนี้คนกรุงเทพฯ ยังต้องการให้มีการสร้างสวนสาธารณะเพิ่มคิดเป็นร้อยละ 79.3

2.3.6.4 การศึกษาสภาวะทางเศรษฐกิจ และสังคมของประชากรกรุงเทพฯ

เทียนฉายกีรันนท์ และคณะพบว่าประชาชนทั่วไปต้องการเวลาพักผ่อนนอกจากการ นอนหลับแล้วโดยเฉลี่ย 2 ชม./วัน ดังนั้นสวนสาธารณะที่จะใช้ได้จึงไม่ควรห่างจากที่พักอาศัยมาก นัก ซึ่งโดยรวมคือใช้เวลาเดินทางและพักผ่อนในสวนสาธารณะภายใน 2 ชั่วโมง

2.3.6.5 ความคิดเห็นของประชาชนในเมืองต่อสวนสาธารณะ

พงษ์ไพบุลย์ ศิวลาภาเวทย์ สรุปประเด็นการวิจัยว่าประชาชนที่มาใช้สวนสาธารณะแบบมาเป็นกลุ่มมีความคิดเห็นต่อสวนสาธารณะในเชิงบวกในด้านสภาพแวดล้อม และการบำรุงรักษา บรรยากาศ มากกว่า ประชาชนที่มาใช้สวนสาธารณะแบบเดี่ยว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่มาใช้สวนแบบเป็นกลุ่มนอกจาก ใช้สวนเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจแล้วยังใช้เป็นที่พักปะสังสรรค์ ได้อย่างเต็มที่ และมีความรู้สึกปลอดภัยมากกว่าประชาชนที่มาใช้แบบเดี่ยว

2.3.6.6 แนวทางการวางแผนเพื่อการพัฒนาพื้นที่โล่ง สวนสาธารณะชุมชน ในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร

ชวนพิศ ดุษฎิประเสริฐ สรุปว่าสวนสาธารณะที่จัดหาโดยกองสวนสาธารณะเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจแล้ว ส่วนใหญ่จะเป็นสวนสาธารณะในระดับชุมชน เพราะปัจจุบันสวนระดับนี้มีความต้องการมากพอๆ กันสวนระดับละแวกบ้านที่มีรั้วมีบริการภายในเขต

2.3.6.7 ความสัมพันธ์ระหว่าง ความพอใจของผู้ใช้สวน กับพื้นที่ใช้งานในสวน สาธารณะระดับชุมชน

ปริญญา ฉายแสง สรุปไว้ในงานวิจัยว่า ผู้ใช้สวนสาธารณะส่วนมากพอใจกับเรื่องความพอเพียง ของพื้นที่เล่นกีฬา พื้นที่พักผ่อน สิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่าเรื่องความสวยงาม ความสะอาด ความเงียบสงบและความปลอดภัย นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยเรื่องเพศ เวลา จำนวน และประเภทของพื้นที่เล่นกีฬา พฤติกรรมของผู้ใช้ สนามกีฬา ส่งผลโดยรวมในเรื่องความพอใจ งานวิจัยชิ้นนี้ยังมีข้อเสนอแนะว่าควรกระจายพื้นที่เล่นกีฬาไว้ตามโรงเรียน สโมสร หรือศูนย์เยาวชนที่มีอยู่ในละแวกนั้น ซึ่งจะเป็นการลด ภาระกิจกรรมประเภทออกกำลังกาย เล่น กีฬา ภายในสวนลง ส่งผลให้สวนสาธารณะสามารถตอบสนองการพักผ่อนในรูปแบบอื่นได้เพิ่มขึ้น และสามารถรองรับกลุ่มผู้ใช้ทุกเพศทุกวัย

2.3.7 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบของพื้นที่สีเขียว (Green Area) และพื้นที่เปิดโล่ง (Open Space) ของเมือง

พื้นที่เปิดโล่ง (Open Space) เป็นที่โล่งว่างปราศจากอาคารปกคลุม ล้อมรอบด้วยอาคารหนาแน่น ใช้ในการสัญจร การรับอากาศ และแสงแดด ป้องกันเพลิงไหม้ และพักผ่อนหย่อนใจ เป็นตัวแสดงสุนทรียภาพที่สำคัญของเมือง ดังคำกล่าวที่ว่า เนื้อหาที่แท้จริงของเมืองก็คือที่ว่าง การเกิดที่ว่างอาจเป็นลักษณะของการปิดล้อม (Enclosure) จากอาคารที่มีที่ว่างอยู่ภายใน เพื่อการประกอบกิจกรรมต่างๆ หรือลักษณะของการกำหนดให้เป็นที่โล่งว่างสาธารณะ

Sigfried Giedion (1952:112) กล่าวไว้ว่า ปัญหาสำคัญของ การวางผังเมืองไม่ใช่อยู่ที่ว่าจะก่อสร้างกันตรงไหน หากแต่อยู่ที่ว่าตรงไหนที่จะไม่มีการก่อสร้างมากกว่า หมายความว่าเราควรที่จะเก็บพื้นที่สำคัญไว้ให้เป็นที่ย่าง โดยที่โล่งดังกล่าวครอบคลุมถึงสวนสาธารณะ ลำน้ำต่างๆ เส้นทางติดต่อพื้นที่เปิดโล่ง

สนามบิน ย่านชุมชน พลาซ่า กรีนเบลท์ ถนน ทางเดินเท้า ฯลฯ โครงสร้างของที่โล่งจะเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างระบบการขนส่ง และการพัฒนาที่ดินเข้าด้วยกัน โดยสามารถจัดที่โล่งให้เข้าข่ายการใช้ที่ดินเพื่อสาธารณะประโยชน์

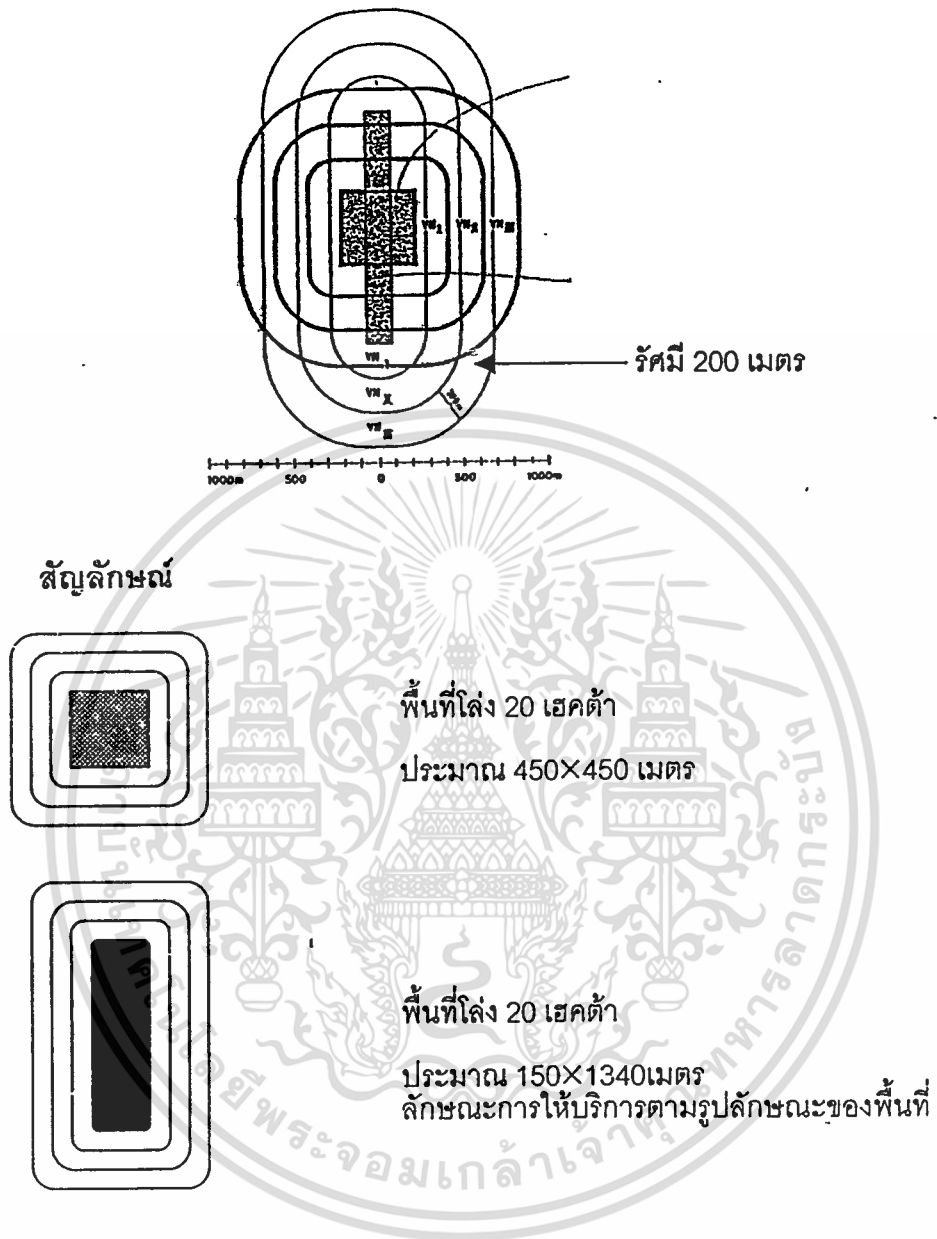
2.3.7.1 ระบบโครงข่ายสีเขียว (Green Net System)

ระบบโครงข่ายสีเขียว (Green Net System) เป็นระบบที่เกิดจากการนำเอาระบบนิเวศวิทยาเข้ามาเป็นแนวความคิดพื้นฐานในการเชื่อมโยงต่อเนื่องซึ่งกันและกัน โดยจัดวางพื้นที่สีเขียวและพื้นที่โล่งต่างๆ ในเมืองเข้าด้วยกันเพื่อให้พื้นที่โล่ง และพื้นที่สีเขียวมีอยู่ทั่วทั้งเมือง เนื่องจากพื้นที่สีเขียวพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งมีอิทธิพลที่จะให้บริการเป็นอาณาบริเวณที่จำกัด ตามเนื้อที่และศักยภาพของพื้นที่นั้น ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่สีเขียวที่เขียวชอุ่ม หรือสีเขียวที่แห้งแล้งก็ตาม การนำพื้นที่หลายๆ พื้นที่เหล่านี้เข้ามาเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายต่อเนื่องซึ่งกันและกันจะยังผลให้ศักยภาพของพื้นที่ในการให้บริการมีมากขึ้น

การนำพื้นที่สีเขียวในเมืองที่มีสภาพ และศักยภาพต่างๆ มารวมเข้าด้วยกันก็สามารถให้บริการชุมชนได้กว้างขวางขึ้น การจัดระบบโครงข่ายสีเขียวนี้จะช่วยให้มีการพัฒนาคุณภาพของพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายเทอากาศ ช่วยทำให้อุณหภูมิลดลง รักษาระบบนิเวศในเมืองให้คงอยู่ (Garbrecht/Matthes:1980:118-119) โดยมีหลักการดังนี้

1) การให้บริการของพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียว พื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวแต่ละหน่วยจะมีรัศมีให้บริการแก่ผู้ใช้ในเขตจำกัดดังเช่นในพื้นที่ 1 ไร่ หรือ 1 เฮกตาร์ จะมีรัศมีให้บริการในเขตจำกัด และถ้าพื้นที่ 20 ไร่ หรือ 20 เฮกตาร์ ก็สามารถจะให้บริการได้ เพิ่มเป็นอัตราส่วนสภาพพื้นที่จะเป็นรูปลักษณะใด การให้บริการอยู่ในเขตอิทธิพลการดึงดูดและรองรับจะเป็นไปตามลักษณะนั้นๆ (ภาพที่2.2 และ2.3)

2) ระบบโครงข่ายเชื่อมโยง เป็นลักษณะของการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่โล่งที่มีขนาดต่าง ๆ กัน มีรัศมีให้บริการแก่ผู้ใช้ และเชื่อมสัมพันธ์กันด้วย ถนน ซอย ตรอก แม่น้ำ ลำคลองต่างๆ

ที่มา: Garbrech and Matthes. 1980

ภาพที่ 2.2 แสดงรูปลักษณะพื้นที่โล่งที่ต่างกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.3 แสดงพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียว 1 หน่วยกับการให้บริการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3.8.2 ที่โล่งประเภทต่าง ๆ

นิติชาตย์ ปลื้มอารมย์ (1998:99) ได้เสนอการจัดแบ่งพื้นที่โล่ง (Open Space) ภายนอกตัวอาคารตาม ลักษณะกิจกรรมของพื้นที่โล่งในเมืองและนอกเมือง ในรายงานการศึกษา การพัฒนาภูมิทัศน์ในเขตเมืองเก่านครเชียงใหม่ ดังนี้

- 1) ที่โล่งแบบอิสระ
- 2) พื้นที่โล่งแบบขึ้นอยู่กับสถานที่
- 3) พื้นที่โล่งขึ้นอยู่กับภูมิประเทศ

การแบ่งประเภทพื้นที่ที่เปิดโล่งออกเป็นกลุ่มตามลักษณะกิจกรรมต่างๆ นั้นเนื่องจาก ในเมืองประกอบไปด้วยพื้นที่ที่เปิดโล่งหลากหลายชนิด ตามความเข้าใจส่วนใหญ่จะเน้นไปใน ลักษณะพื้นที่โล่งที่เป็นพื้นที่สีเขียว เช่น สวนหย่อม สวนสาธารณะ สนามกีฬา ซึ่งจะอิงไปใน ทิศทางของการนันทนาการ และสภาพความเป็นจริง ซึ่งพื้นที่โล่งหรือพื้นที่สีเขียวทุกพื้นที่ก็เป็น องค์ประกอบ (Function) เป็นการใช้พื้นที่ของเมือง เพราะแต่ละพื้นที่โล่งจะมีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงอยู่ด้วยกัน

พื้นที่โล่ง (Open Space) ภายนอกตัวอาคาร จัดแบ่งกลุ่มหลักได้ 3 ประเภท ด้วยกัน คือ

1) กลุ่มพื้นที่โล่งแบบอิสระ พื้นที่โล่งที่เป็นอิสระในเมืองคือสวนสาธารณะ พื้นที่อนุสาวรีย์ พื้นที่โล่งในวัด พื้นที่ตลาด สวนประวัติศาสตร์ พื้นที่ว่างที่มีได้ตกแต่ง ได้แก่ พื้นที่หลังอาคาร พื้นที่รกร้าง เป็นต้น

2) กลุ่มพื้นที่โล่งแบบที่ขึ้นอยู่กับสถานที่ที่มีกิจกรรมนั้นๆ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้ ดังนี้

- พื้นที่โล่งบริเวณที่อยู่อาศัย เป็นลักษณะพื้นที่โล่งที่เป็นส่วนบุคคล และกิ่ง สาธารณะอันได้แก่ สวนในบ้าน พื้นที่ในบริเวณปิดล้อมอาคาร (Court) พื้นที่สีเขียวระหว่างอาคาร ที่อยู่อาศัย พื้นที่สวนบนดาดฟ้า เป็นต้น

- พื้นที่โล่งบริเวณสถานที่ทำงาน และสถานที่ให้บริการเป็นลักษณะพื้นที่โล่ง สาธารณะ พื้นที่ธุรกิจส่วนบุคคล อันได้แก่ พื้นที่โล่งในสถานศึกษา พื้นที่โล่งในบริเวณโรงงาน อุตสาหกรรม พื้นที่โล่งบริเวณโรงแรม เป็นต้น

- พื้นที่โล่ง ที่ขึ้นอยู่กับการคมนาคม อันได้แก่ พื้นที่ที่มีลักษณะสาธารณะ เช่นพื้นที่ น้ำ และพื้นที่บริเวณริมฝั่ง พื้นที่ถนน และพื้นที่บริเวณริมถนน พื้นที่ทางเดิน ทางจักรยาน พื้นที่ ทางรถไฟ และพื้นที่บริเวณริมทางรถไฟ พื้นที่สนามบิน เป็นต้น

3) กลุ่มพื้นที่โล่งที่ขึ้นอยู่กับภูมิประเทศ ส่วนใหญ่จะอยู่นอกเมือง แบ่งออกได้เป็น กลุ่มย่อย 2 กลุ่มด้วยกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- พื้นที่โล่งเพื่อการผลิตกิจกรรมและป่าไม้เศรษฐกิจ อันได้แก่พื้นที่กิจกรรม พื้นที่ทำสวน พื้นที่ป่าไม้เศรษฐกิจ
- พื้นที่พักผ่อนหย่อนใจนอกเมือง ได้แก่ ชายทะเล สวนตามธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติต่างๆ

2.4 แนวความคิดด้านการพัฒนาพื้นที่โล่งที่เกี่ยวข้องจากต่างประเทศ

2.4.1 ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์

สาธารณรัฐสิงคโปร์เป็นประเทศขนาดเล็ก ซึ่งมีพื้นที่เป็นเกาะและประกอบด้วยเกาะต่างๆ อีกจำนวนกว่า 50 เกาะ รวมพื้นที่ประมาณ 670 ตารางกิโลเมตร และครึ่งหนึ่งของพื้นที่ได้มีการก่อสร้างอาคารต่าง ๆ เพื่อรองรับประชากรประมาณ 3 ล้านคนไปแล้ว นับตั้งแต่มีการค้นพบเกาะนี้ และได้กลายเป็นอาณานิคมทางการค้าของอังกฤษ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2363 สิงคโปร์ก็ได้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว เปลี่ยนจากพื้นฐานของชนบทแบบเกษตรกรรม มาเป็นชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมแบบทันสมัย ประชากรที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยในระยะหลังมีความเป็นอยู่แบบเมืองและชวชนการทางอุตสาหกรรม เป็นแรงผลักดันให้เกิดการแผ้วถางป่าไม้ และพืชพรรณทางธรรมชาติ ตลอดจนชีวิตสัตว์ป่า ผลที่ตามมาคือ ประเทศในปัจจุบันมีความเป็นเมืองสูง สังเกตจากเส้นขอบฟ้า (Sky Line) แสดงให้เห็นอาคารสำนักงานและโครงการที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นการจัดหาที่อยู่อาศัยสำหรับประชากรมากกว่า ร้อยละ 85 ของประชากรทั้งหมด

เนื่องจากทรัพยากรด้านที่ดินมีอยู่อย่างจำกัด แต่จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ความต้องการที่ดินเพื่อการพัฒนาเมือง เพื่อการอุตสาหกรรม และเพื่อที่อยู่อาศัยก็เพิ่มตามมา จึงจำเป็นต้องควบคุมการเจริญเติบโตของเมืองอย่างระมัดระวัง ในขณะที่สาธารณรัฐสิงคโปร์ได้มีชื่อเสียงเรื่องความสะอาดของเมืองและพื้นที่สีเขียวหรือมีฉายาว่า Garden City จากการที่รัฐบาลได้มีความพยายามอย่างไม่หยุดยั้งที่จะกระตุ้นสภาพแวดล้อมของเมือง และปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชากรชาวสิงคโปร์ ซึ่งเป็นความตั้งใจและเป็นขบวนการอันยาวนานที่ไม่เพียงแต่การทำให้พื้นที่ทั้งเกาะมีสีเขียวอย่างเดียวแต่จะเป็นการเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจด้วย

นอกจากนั้นรัฐบาลยังให้ความสนใจกับสภาพแวดล้อมริมแม่น้ำ และทางน้ำ ซึ่งถือว่าจะสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของเกาะในขณะที่พื้นที่สีเขียวประเภทต่างๆ ทำให้เกิดความรู้สึกของการมีสวนขนาดเล็กๆ ในพื้นที่สวนขนาดใหญ่

2.4.1.1 Green and Blue Plan

เครื่องมือสำคัญที่นำมาใช้ในการสร้างความเขียวขุ่มของสาธารณรัฐสิงคโปร์คือ Green and Blue Plan ซึ่งเป็นตัวกำหนดโครงร่างสำหรับการปรับปรุงระบบที่โล่ง (Open Space) และทางน้ำ (Water Ways) ซึ่งคำว่า Green หมายถึงต้นไม้และ Blue หมายถึง น้ำ จุดมุ่งหมายคือ เพื่อสรรสร้างสมดุลระหว่างการสงวนรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการแข่งขันด้านความต้องการที่ดิน ทางสีเขียวและทางน้ำเงิน จึงพบเห็นตามแนวเส้นทางจราจรพิเศษ ที่ต้องการให้ผ่านเข้าสู่เมืองอย่างสงบรวมรื่น

ภายใต้ Green and Blue ได้กำหนดรูปแบบ 6 รูปแบบ ที่แตกต่างกันของพื้นที่เปิดโล่ง ดังนี้

- 1) ที่โล่งแบบธรรมชาติ (Natural open spaces) เป็นต้นว่า พื้นที่ป่าไม้ บึงน้ำ ป่าโกงกาง และการสงวนรักษาสถาปัตยกรรมชาติวิทยา
- 2) สวนสาธารณะขนาดใหญ่และสวนทั่วไป (Major parks and gardens) เป็นต้นว่า สวนระดับภูมิภาคและสวนระดับย่าน
- 3) สนามกีฬาและที่พักผ่อนหย่อนใจ ประกอบด้วยสนามกีฬา สนามกอล์ฟ สวนประเภทการผจญภัย และพักผ่อนอื่น ๆ
- 4) แนวกำหนดขอบเขต เป็นลักษณะการเชื่อมโยง พื้นที่สวนสาธารณะด้วยพื้นที่สีเขียว (Green linkages) และพื้นที่สีเขียวกันชน (Green belts) ซึ่งกันระหว่างพื้นที่เมืองของแต่ละย่าน
- 5) เส้นทางสีเขียวภายในและส่วนที่เชื่อมโยง ซึ่งเป็นส่วนของหมู่บ้านและชุมชนที่มีขนาดประชากร 200,000-300,000 คน ทางสีเขียวนี้จะเป็นภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและส่วนเชื่อมโยงได้แก่ ทางเดินเท้าที่เชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านและศูนย์กลางของเมืองภายในเขตเมืองใหม่
- 6) พื้นที่โล่งอื่นๆ ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่เขตทหาร และบริเวณเกษตรกรรม
- 7) เส้นทางน้ำ (Water Ways) เช่นแม่น้ำสิงคโปร์ และแม่น้ำอื่นๆ รวมทั้งคลองสายหลัก สามารถที่จะปรับปรุงให้ใช้ประโยชน์ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นการดึงดูดประชากรให้เข้าใกล้น้ำ

2.4.1.2 สวนสาธารณะและที่โล่ง (Parks and Open Spaces)

สวนสาธารณะ และพื้นที่โล่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งดำเนินการได้หลายรูปแบบ อาทิเช่น สถานที่ท่องเที่ยวกลางแจ้ง สวนสาธารณะริมน้ำ หรือชายฝั่งทะเล สวนที่ปรับปรุงจากเหมืองแร่เก่า เป็นต้น

ในบริเวณศูนย์กลางเมือง การจัดให้มีสวนหย่อมขนาดเล็ก จะช่วยให้เกิดพื้นที่สีเขียว ในกลุ่มอาคารสูงหนาแน่น

สวนสาธารณะทั้งหมดในพื้นที่เกาะต้องมีระบบที่เชื่อมโยงกัน ซึ่งจะทำให้ประชากรสามารถไปใช้บริการติดต่อกันได้หลายบริเวณ และพื้นที่โล่งแนวยาวตามถนน แม่น้ำและลำคลองสามารถใช้ประโยชน์เพื่อวิ่งออกกำลังกาย และเป็นทางจักรยานได้ ซึ่งมักจะแยกเป็นอิสระจากทางรถยนต์ที่พลุกพล่าน

นอกจากนั้นในการวางผังเมืองต่างๆ จะให้ความสำคัญกับพื้นที่สีเขียวโดยรอบที่อยู่อาศัยซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นอาคารสูง จึงความมีที่โล่งและสวนสาธารณะมากเป็นพิเศษ ในเมืองใหม่แต่ละแห่งจะต้องมีสวนสาธารณะขนาด 10 เฮกตาร์ (62.5ไร่) สวนขนาดเล็กของหมู่บ้าน และสวนระดับเขต รวมทั้งพื้นที่สีเขียวกันชน ระหว่างที่อยู่อาศัย และการใช้ที่ดินประเภทอื่นเป็นต้นว่าทางด่วนพิเศษ

2.4.1.3 พื้นที่ศูนย์กลางเมือง

บริเวณศูนย์กลางเมือง ได้มีการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ของแม่น้ำสิงคโปร์ ในขณะเดียวกันก็ดำเนินการอนุรักษ์อาคารเก่าควบคู่กันไปด้วย และพยายามเพิ่มพื้นที่สีเขียวขนาด 1 เฮกตาร์ (6.25ไร่) ถึง 15 เฮกตาร์ (93.75 ไร่) เพื่อให้เป็นพื้นที่โล่งสำหรับย่านธุรกิจการเงิน ย่านการค้า สถานบันเทิงและสถาบันราชการต่าง ๆ

ที่ดินริมถนนจะกำหนดระยะถอยร่นอาคาร โดยเฉพาะจุดที่เป็นทางเข้าสู่ศูนย์กลางเมือง เพื่อให้เกิดพื้นที่สีเขียว 2 ข้างทาง แสดงสัญลักษณ์ของ Garden City โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสรรสร้างถนนหลวง (Boulevards) ขนาดใหญ่ ซึ่งมีการปลูกต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ ซึ่งมีคามสวยงามตามฤดูกาล จะช่วยสร้างจุดสนใจของเมือง

แนวคิดในภาพรวมคือสวนสาธารณะที่จัดไว้ในแต่ละอาณาบริเวณจะส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงสังคมและความรู้สึกทางชุมชน พื้นที่เปิดโล่งเล็กๆ ทุกแห่งต่างมีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของโครงข่ายพื้นที่เปิดโล่งทั้งหมด ซึ่งนำมาพัฒนาให้เกิด ที่ว่างสำหรับหายใจ โดยอาศัยต้นไม้ ไม้พุ่ม สวนหย่อม ผสมผสานกับความพยายามเรื่องความเขียวข่มระดับชาติ การพัฒนาพื้นที่เปิดโล่ง และพื้นที่สีเขียวอย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดผลที่ไม่สามารถจับต้องได้ ด้านคุณภาพชีวิต ในขณะเดียวกันสิ่งที่มองไม่เห็นนี้ มีส่วนผลักดันให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

2.4.2 ประเทศญี่ปุ่น(กรุงโตเกียว)

ความก้าวหน้าของการพัฒนาเมือง ทำให้พื้นที่สีเขียวในกรุงโตเกียวลดลงเป็นอย่างมาก รวมทั้งระบบนิเวศวิทยาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น การสูญเสียผืนดินจากการพัฒนาที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย ความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำ การเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำ และระดับน้ำใต้ดิน เป็นต้น

ดังนั้นในการจัดการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมชุมชนเมือง จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบหลักของเมือง ได้แก่ แม่น้ำ ทางน้ำ ถนนและสวนสาธารณะ ซึ่งเป็นกรอบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมือง ในขณะเดียวกันก็ยังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความสะอาดสบายในชีวิตประจำวันของประชากร ที่โล่งสาธารณะมีประโยชน์ใช้สอย ช่วยป้องกันภัยพิบัติ เช่น ในกรณีเกิดแผ่นดินไหว หรือเพลิงไหม้ และทำให้ภูมิทัศน์ของเมืองสวยงาม สามารถใช้ประโยชน์ของที่โล่งเกี่ยวกับกิจกรรมด้านการกีฬาและการพักผ่อนหย่อนใจ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ประชาชนชาวญี่ปุ่นได้เริ่มให้ความสนใจกับการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการปรับปรุงสวนสาธารณะเพิ่มขึ้นมาก แต่พื้นที่สวนสาธารณะต่อประชากรในกรุงโตเกียว ก็ยังคงต่ำเพียง 2.9 ตารางเมตร/คน ซึ่งน้อยกว่าเมืองอื่นๆ ในญี่ปุ่น

นอกจากนั้นรัฐบาลยังให้ความสนใจกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ในส่วนที่ยังหลงเหลืออยู่ และการนำกลับคืนมาดั้งเดิมของส่วนที่สูญเสียไป ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขสำหรับการอยู่ร่วมกันระหว่างเมืองกับธรรมชาติ ดังนั้นเพื่อให้กรุงโตเกียวแวดล้อมไปด้วยน้ำ และพื้นที่สีเขียว จึงมีการปรับปรุงบริเวณริมแม่น้ำและริมทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงระบบของสวนสาธารณะ และพื้นที่สีเขียวในลักษณะต่างๆ ให้กลมกลืนกับการดำรงชีวิตประจำวันของประชากร และต่อไปในระยะยาว

2.4.2.1 นโยบายของแผนพัฒนาในระยะยาว

1) เพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการอยู่ร่วมกันของเมืองและธรรมชาติ

2) โครงข่ายของน้ำและพื้นที่สีเขียว จะเกิดขึ้นโดยการนำกลับคืนมาของสภาพแวดล้อมริมน้ำ ในขณะเดียวกันต้องพัฒนาสวนสาธารณะให้ได้สัดส่วน 6 ตารางเมตร ต่อประชากร 1 คน ในปี พ.ศ. 2,000 ซึ่งเป็นเป้าหมายให้เพิ่มขึ้น 2 เท่า ของพื้นที่สวนสาธารณะปัจจุบัน

3) สงวนรักษาระบบนิเวศวิทยาทางธรรมชาติ ได้แก่ การคุ้มครองนกป่า และป่าไม้จัดสร้างสวนธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้พักผ่อนหย่อนใจและสังเกตการณ์ทางธรรมชาติ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4) อนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งยังมีบทบาทสำคัญในกรุงโตเกียว แต่อยู่ในพื้นที่ส่งเสริมการพัฒนาเมือง (Urbanization Promotion Area)

5) โครงการก่อสร้างระบบบำบัดของเสียในอ่าวโตเกียว และถนนข้ามอ่าวโตเกียวจะต้องมีการเอาใจใส่ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางน้ำ อย่างกลมกลืนกับทัศนียภาพที่สวยงามของอ่าวโตเกียว

2.4.2.2 การก่อสร้างการปรับปรุงสวนสาธารณะและพื้นที่สีเขียว

1) นำแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ในเรื่องของสวนสาธารณะ และพื้นที่สีเขียวโดยจัดทำ แผนแม่บทพื้นที่สีเขียว เพื่อให้มีการจัดหาตามวัตถุประสงค์เรื่องปริมาณในระยะยาว

2) วางแผนการก่อสร้างและปรับปรุงสวนสาธารณะในเมืองประกอบด้วย สนามเด็กเล่น สวนระดับหมู่บ้าน สวนระดับเขต สวนทั่วไป สนามกีฬา เท่าที่จะทำได้สำหรับการพักผ่อนของประชากร

3) ก่อสร้าง และปรับปรุงสวนในระดับเมือง รวมทั้งสวนน้ำซึ่งมีคุณลักษณะที่หลากหลายควรได้รับการส่งเสริม

4) จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก และจัดตั้งระบบข่าวสารเกี่ยวกับน้ำและพื้นที่สีเขียวจากแผนการดำเนินงานส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) การอนุรักษ์และสงวนแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ (Preservation) เช่น แม่น้ำลำธาร แหล่งน้ำ ป่าไม้ ธรรมชาติแวดล้อมที่สวยงาม ที่มีอยู่แล้วของแต่ละประเทศให้คงอยู่ และให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นเมือง

2) การสันทนาการ (Recreation) ได้แก่ การจัดหาที่พักผ่อนหย่อนใจให้กับประชาชนซึ่งจะแตกต่างกันไปตามขนาดของชุมชนและรูปแบบขอบริการสาธารณะ อาทิเช่น สถานที่เล่นกีฬา การจัดให้มีสวนสาธารณะระดับหมู่บ้าน สวนสาธารณะระดับชุมชน สวนสาธารณะระดับเมือง อุทยานแห่งชาติ เป็นต้น

3) ภูมิทัศน์ของเมือง (Urban Landscape) เป็นส่วนช่วยให้เมืองมีความสวยงามร่มรื่นพื้นที่สีเขียวช่วยลดความแข็งกระด้างของสิ่งปลูกสร้างที่เป็นคอนกรีต ทำให้เกิดร่มเงาและช่วยถ่ายเทอากาศในเมือง

4) การกำหนดมาตรการเกี่ยวกับสวนสาธารณะและพื้นที่สีเขียว เช่น การจัดทำแผนแม่บท และออกกฎหมายเกี่ยวกับสวนสาธารณะในเมือง เช่นกรณีของประเทศญี่ปุ่น การบังคับใช้พระราชบัญญัติสวนสาธารณะแห่งชาติ ของสาธารณรัฐสิงคโปร์ เป็นต้น

2.4.3 ประเทศมาเลเซีย (กรุงกัวลาลัมเปอร์)

ประเทศมาเลเซียได้ตระหนักถึง ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมเมือง โดยในการวางและจัดทำผังโครงสร้างของเมืองกัวลาลัมเปอร์ ซึ่งเป็นการวางแผนเมืองในระยะยาว 20 ปี ครอบคลุมในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนาทางกายภาพของดินแดนในสหพันธรัฐรวมถึงการให้บริการด้านการพักผ่อนหย่อนใจ ตลอดจนภูมิทัศน์ของเมือง การอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ด้วย เนื่องจากเล็งเห็นว่า การพักผ่อนหย่อนใจในเมือง และการใช้เวลาว่างในชีวิตของประชากรได้มีความสำคัญมากขึ้น แต่ในเมืองกัวลาลัมเปอร์มีที่ว่างเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจไม่เพียงพอ ทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพ และการเข้าถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในย่านที่อยู่อาศัยระดับหมู่บ้านนั้นขาดแคลนเป็นอย่างมาก

วัตถุประสงค์ของการวางแผนด้านที่โล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ มีดังนี้

2.4.3.1 เพื่อให้มีการจัดหาที่ดินประเภทที่โล่ง สำหรับกิจกรรมด้านการพักผ่อนหย่อนใจ และกิจกรรมยามว่างได้อย่างเพียงพอ และมีการกระจายตัวของที่ดินอย่างเหมาะสม

2.4.3.2 เพื่อปรับปรุงยกระดับ และจัดหาพื้นที่โล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ในระดับต่างๆ ซึ่งครอบคลุมความต้องการทุกกลุ่มอายุของประชากร

2.4.3.3 เพื่อเป็นการริเริ่มพัฒนาระบบที่โล่งให้สัมพันธ์กัน ซึ่งจะเน้นในเรื่องการเข้าถึงให้มากขึ้นและให้สอดคล้องกับความต้องการในปัจจุบันและอนาคตของประชากรในพื้นที่อยู่อาศัย

นอกจากนั้นในผังโครงสร้างดังกล่าว ยังประกอบด้วยแผนผังด้านภูมิทัศน์ของเมือง ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเมืองอย่างรวดเร็ว ทำให้ขาดมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมจึงจำเป็นต้องวางแผนให้เกิดความสมดุลกัน ระหว่างการพัฒนาเมืองระบบนิเวศวิทยา และมรดกของชาติ ทำอย่างไรการเจริญเติบโตของประชากร และกิจกรรมทางเศรษฐกิจจึงจะไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมของเมือง และเน้นให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ จัดทำระบบของที่โล่ง ให้เป็นโครงข่ายอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งให้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มอายุต่างๆ ซึ่งต้องดำเนินการตามลำดับขั้นดังนี้

1) ที่โล่งขนาดเล็กเป็นพื้นที่ขนาดเล็ก ที่จัดหาได้ในบริเวณที่พักอาศัย ซึ่งมีความเหมาะสมสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจของผู้สูงอายุ และสำหรับเป็นที่เล่นของเด็กเล็ก ที่ตั้งควรอยู่ในบริเวณที่มองเห็นได้ง่ายจากบ้านพักอาศัย มีเป้าหมายในการจัดหาเท่ากับ 0.12 เฮกตาร์ (0.75ไร่) ต่อประชากร 1,000 คน

2) สถานที่เล่นระดับท้องถิ่นจะมีขนาดพื้นที่ที่กว้างกว่าประเภทแรก ซึ่งให้บริการนักเรียนระดับประถมศึกษาหรือวัยรุ่นที่มีอายุไม่เกิน 15 ปี สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ประกอบด้วยเครื่องเล่นหลายประเภท ลานกีฬาสำหรับเล่นฟุตบอล แบดมินตัน เป็นต้น และควรจัดให้มีรั้ว

ต้นไม้เพื่อช่วยป้องกันผลกระทบต่อน้ำที่แวดล้อม มาตรฐานที่กำหนดไว้เท่ากับ 0.2 เฮกตาร์ (1.25 ไร่) ต่อประชากร 1,000 คน ให้บริการพื้นที่โดยรอบในรัศมี 0.4-0.8 กิโลเมตร

3) พื้นที่ที่ให้บริการด้านกีฬาและสนามกลางแจ้ง สภาพปัจจุบันของการบริการทางด้านนี้มีไม่เพียงพอ ทั้งในด้านของจำนวนและขนาดของพื้นที่ หรือได้มีการจัดทำโดยจำกัด เฉพาะการเล่นกีฬาบางประเภทจึงควรดำเนินการจัดหา เพื่อให้เกิดความหลากหลายของกีฬา และเพิ่มขนาดพื้นที่เป็นต้นว่า ฟุตบอล รักบี้ เทนนิส ฮอกกี้ คริกเก็ต เนตบอลล์ ฯลฯ นอกจากนี้ควรมีสสิ่งอำนวยความสะดวก เช่นสถานที่เปลี่ยนเสื้อผ้า สถานที่จอดรถ ภูมิทัศน์ของบริเวณ และกิจกรรมเกี่ยวเนื่อง มาตรฐานขั้นต่ำที่ควรจัดหาเท่ากับ 0.3-3.2 เฮกตาร์ (1.875-20 ไร่) ต่อประชากร 1,000 คน ในรัศมีการให้บริการ 0.4-0.8 กิโลเมตร สถานที่ตั้งควรเข้าถึงได้ง่ายจากทุกส่วนของพื้นที่ที่ให้บริการ และสามารถเชื่อมโยงกับระบบทางเดินเท้าหลักของหมู่บ้าน และถนนสายรอง

4) สวนสาธารณะระดับชุมชน สวนสาธารณะระดับนี้ จะให้บริการประชากรระดับกลุ่มหมู่บ้าน และเป็นการจัดหาที่โล่งสำหรับเมือง ควรจะมีการวางแผนสวนสาธารณะในแต่ละชุมชนพักอาศัย ซึ่งควรให้มีการเข้าถึงการพักผ่อนหย่อนใจ และกิจกรรมยามว่างสำหรับประชากรทุกกลุ่มอายุ มาตรฐานที่ตั้งไว้เท่ากับ 0.16 เฮกตาร์ (1ไร่) ต่อประชากร 1,000 คนสถานที่ควรตั้งอยู่ในเส้นทางสัญจรสำคัญของชุมชน

5) สวนสาธารณะระดับเมือง ได้แก่สวนสาธารณะขนาดใหญ่ ซึ่งมีพื้นที่มากกว่า 20 เฮกตาร์ (125ไร่) หน่วยงานท้องถิ่นต้องจัดหาโดยกำหนดเป้าหมายไว้ 0.28 เฮกตาร์ (1.75ไร่) ต่อประชากร 1,000คน หรือ 2.8 ตารางเมตร ต่อคน

2.5 สรุปแนวทางการศึกษาที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม

2.5.1 ความจำเป็นของสวนสาธารณะ

เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงความสำคัญของสวนสาธารณะ พื้นที่โล่งในเมืองที่สามารถช่วยลดปัญหาด้านกายภาพต่างๆ ภายในเมืองที่แออัดไปด้วยอาคาร คือ ปัญหาในเรื่องความร้อนมลภาวะ ฝุ่น เสียงที่เกิดขึ้นในเมืองปัญหาเหล่านี้สามารถบรรเทาไปได้ด้วยการจัดหาพื้นที่โล่ง เพื่อสร้างความร่มรื่น ลดความกระด้างของตัวอาคารได้ นอกจากนี้ยังทำให้ประชาชนมีสภาพอากาศที่ดีขึ้น เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในเมือง

2.5.2 ความจำเป็นด้านพฤติกรรมของมนุษย์ในการจัดหาสวนสาธารณะ

เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงเรื่องพฤติกรรมการพักผ่อนของมนุษย์ ซึ่งต้องการพื้นที่โล่ง มารองรับกิจกรรมที่เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์ได้เรียนรู้โลกภายนอก การใช้ชีวิต กลางแจ้งและการใช้ชีวิตร่วมกันเป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตให้ประชากร

2.5.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการสวนสาธารณะ

เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการสวนสาธารณะ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วมักเกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ และต้องหาพื้นที่ที่จะมารองรับกิจกรรมที่เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ โดยปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการสวนสาธารณะได้แก่ คุณลักษณะของประชากร และคุณลักษณะของพื้นที่ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้ และสวนสาธารณะ ซึ่งได้แก่ช่วงเวลาว่าง วิธีการเดินทาง ประสบการณ์ในการใช้สวน การรับรู้ข่าวสาร

2.5.4 แนวความคิดในการพัฒนาสวนสาธารณะ และการค้นหาพื้นที่ว่าง

เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงแนวทางและความเป็นไปได้การจัดเตรียมหาพื้นที่โล่ง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การค้นหา (Discover) โดยใช้ปัจจัยหลายๆ ด้าน เช่น ด้านประชากร ลักษณะการใช้ที่ดิน ราคาที่ดิน งบประมาณ พฤติกรรมในการใช้สวนสาธารณะ เนื่องจากปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มีผลต่อการหาพื้นที่โล่ง ซึ่งบางที่อาจต้องใช้ปัจจัยหลาย ๆ ด้านประกอบกันเพื่อให้ได้พื้นที่ที่เหมาะสม และมีศักยภาพมากที่สุด

2. การสงวนรักษา (Preserve) หากที่ว่างเป็นของหน่วยงานราชการ หรือเอกชน รัฐบาล ควรจะทำการสงวนรักษา โดยออกกฎระเบียบให้หน่วยงาน ทั้งราชการและเอกชน ที่จะก่อสร้างอาคารติดกับพื้นที่สาธารณะจะต้องจัดเตรียมพื้นที่สีเขียวตลอดแนวพื้นที่สาธารณะ และทำการปลูกพันธุ์ไม้ชนิดเดียวกันกับถนนเพื่อให้ดูเป็นพื้นที่เดียวกันอย่างต่อเนื่อง และสร้างระบบโครงข่ายเชื่อมโยงไปยังพื้นที่โล่งแห่งอื่นๆ ด้วย

3. การพัฒนา (Develop) โดยอาศัยพื้นที่ที่มีอยู่แล้วที่กระจายกระจายนำมาพัฒนาเป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการนันทนาการโดยพื้นที่สามารถพัฒนาจะประกอบไปด้วย ทางเท้าที่ว่างเปล่าถูกละทิ้ง ที่ว่างระหว่างอาคาร ที่ว่างบริเวณลานวัด ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้คุ้มค่า เพราะพื้นที่เหล่านี้กระจายอยู่ตามชุมชนต่างๆ อยู่แล้ว

2.5.5 เกณฑ์และมาตรฐานในการจัดหาสวนสาธารณะต่อขนาดประชากร

เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงการเตรียมพื้นที่ว่าควรมีขนาดเท่าใด เพื่อให้เกิดความเหมาะสมโดยอาศัยมาตรฐาน ซึ่งได้แก่ แผนพัฒนากรุงเทพมหานครฉบับที่ 5 (พ.ศ.2540-พ.ศ.2544) กำหนดไว้ที่ 1 ตารางเมตรต่อคน ซึ่งเป็นมาตรฐานที่พอจะเป็นไปได้สำหรับ เมืองที่ไม่ได้วางแผนด้านสวนสาธารณะไว้ล่วงหน้า

2.5.6 ลำดับขั้นของสวนสาธารณะ

เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึง ประเภท ขนาด และรูปแบบของสวน โดยที่เรียงลำดับจากขนาดเล็กที่สุดคือสนามเด็กเล่น การจัดลำดับสวนสาธารณะใช้ขนาดพื้นที่ รัศมีการให้บริการ ประเภทของพื้นที่ที่รองรับกิจกรรมและระยะห่างจากที่พักอาศัยเป็นเกณฑ์ในการจำแนกประเภท

2.5.7 แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มพื้นที่โล่ง

เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงแนวความคิดในรูปแบบต่างๆ ในการเพิ่มพื้นที่โล่ง โดยจะกล่าวถึงแนวโน้ม วิธีการ ให้ได้มาซึ่งที่โล่งประเภทต่างๆ ซึ่งในรายงานของ MIT. ที่เสนอต่อกรุงเทพมหานครนั้นมีสิ่งที่น่าสนใจคือเพิ่มพื้นที่ให้ได้อย่างน้อย 1 ตารางเมตรต่อคนและเสนอให้มีการ กระตุ้นให้เกิดสวนขนาดเล็ก สวนริมน้ำสวนริมคลอง พื้นที่สีเขียวในเมือง และ MIT.ก็ยังคงเสนอวิธีการเพิ่ม พื้นที่โล่งในเมืองชั้นในขึ้นโดยการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำ ค้นหาพื้นที่โล่งขนาดเล็ก และพื้นที่โล่งชั่วคราว

2.5.8 แนวความคิดเกี่ยวกับความร่วมมือของภาคเอกชนในการพัฒนาเมือง

เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงการจัดตั้งองค์กรเพื่อประสานงาน และร่วมกันระหว่างภาคเอกชนในการหาพื้นที่ที่จะนำมาพัฒนาเป็นสวนสาธารณะ จะเห็นได้ว่ารูปแบบในการร่วมมือของภาครัฐและเอกชนมีหลายวิธี แต่ต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชนโดยส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะภาครัฐยังขาดความชัดเจนในการพัฒนา และการ ประสานงานกับประชาชนอย่างมีระบบ และการพัฒนาโครงการใหญ่ๆ ในเขตเมืองชั้นในที่มี ราคาที่ดินสูงการพัฒนาดังกล่าวภาคเอกชนย่อมจะใช้หลัก เศรษฐกิจ เป็นการตัดสินใจการพัฒนา พื้นที่ส่วนใหญ่ต้องสามารถสร้างให้พื้นที่มีศักยภาพในแง่เศรษฐกิจ ดังนั้นการพัฒนาให้ที่ดินใช้ประโยชน์อื่นได้รับการพิจารณาเป็นข้อสุดท้ายรวมทั้งสวนสาธารณะและที่โล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ โดยประชาชนอาจคิดว่าการใช้พื้นที่เพื่อเป็นสวนสาธารณะในเมืองนั้นเป็นการใช้พื้นที่ ไม่คุ้มค่ารูปแบบการพักผ่อนของประชาชน อาจเป็นไปได้ในรูปแบบอื่น หรือไปใช้พื้นที่สวนสาธารณะแห่งอื่นที่อยู่ไกลๆ กันที่มีการดำเนินการอยู่แล้ว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5.9 เทคนิคการวิเคราะห์ทางพื้นที่

เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงทฤษฎีในการหาพื้นที่ที่มีศักยภาพและเหมาะสมในการพัฒนา เฉพาะอย่างไรในแต่ละบริเวณ โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ได้แก่ ที่ดินที่มีปัญหา หรือข้อจำกัด ทางด้าน กายภาพ ที่ดินที่มีคุณค่าทางภูมิสถาปัตยกรรม ที่ดินที่มีคุณค่าทางการเกษตร พื้นที่ เก็บน้ำและ พื้นที่ที่ไม่สามารถจัดวางระบบระบายน้ำได้อย่างประหยัด ผลจากการซ้อนทับข้อจำกัด ในด้าน ต่างๆ ดังกล่าวทำให้สามารถจำแนกลักษณะของพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ในการใช้ประโยชน์ต่างกันไปในแต่ละบริเวณ

2.5.10 แนวความคิดด้านมาตรการ ZONING

เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงมาตรการทางผังเมืองในเชิงบังคับอีกประเภทหนึ่ง ที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย และมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ ในบางกรณี Zoning ก็มีความขัดแย้งกับผังเมืองรวมและ อยู่นอกเหนือการควบคุมของผังเมืองรวม โดยเฉพาะในด้านการใช้ที่ดิน (Land use) นอกจากนี้ Zoning มักจะมีอำนาจการ บังคับที่สูงเกินอำนาจของรัฐบาลท้องถิ่น ซึ่งส่งผลให้ขัดกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และ Zoning อาจถูกมองว่าเป็นนโยบายเชิงลบ ที่ทำให้นักลงทุนและภาคเอกชน มักหลีกเลี่ยงการ ลงทุนในพื้นที่นั้น ๆ แต่ในบางครั้งก็อาจกลายเป็นข้อดีในแง่ที่ไม่สนับสนุนให้เกิดกิจกรรมนั้น ๆ บนพื้นที่ก็อาจใช้กฎหมาย Zoning ควบคุม เช่นการกำหนดทางสัญจร และจำกัดเวลารถบางประเภทเข้าออกในพื้นที่ เพื่อเป็นการผลักดันกิจกรรมบางประเภทที่ขัดแย้งกับ Zoning ให้ออก นอกพื้นที่ ทั้งนี้ทั้งนั้นการใช้มาตรการ Zoning ต้องมีการใช้มาตรการสร้างแรงจูงใจ ควบคู่กันไป ด้วย เพื่อให้การบังคับใช้ Zoning ประสบผลสำเร็จ

2.5.11 มาตรการ BONUS ZONE หรือ BONUS SYSTEM

เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงมาตรการจูงใจ โดยมาตรการนี้จะส่งเสริมให้เอกชนสละพื้นที่ ใ้งบางส่วนเพื่อที่จะได้สร้างอาคารได้สูงกว่าที่กฎหมายกำหนดเป็นการ ตอบแทนการใช้มาตรการ Bonus Zone นี้เป็นนโยบายเชิงบวก ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือภาคเอกชนได้พื้นที่ใช้สอยเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันภาครัฐก็ควบคุม ความสูงอาคารได้ และได้พื้นที่เปิดโล่งสำหรับเมืองเพิ่มขึ้นและประชาชนเองก็ได้พื้นที่เปิดโล่งสำหรับการนันทนาการเพิ่มขึ้น

2.5.12 งานวิจัยและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มพื้นที่ใ้งจากการศึกษาทำให้ทราบว่าจะดีขึ้นในของกรุงเทพมหานคร เป็นเขตที่ประสบปัญหาด้านความขาดแคลนพื้นที่เปิดโล่ง

มากที่สุด ซึ่งโอกาส ของการเพิ่มก็คือการพัฒนาที่วางขนาดเล็กที่มีลักษณะการใช้สอยร่วมกันกับการใช้ ที่ดิน ประเภท อื่นๆ (Multipleuse) และการจะจัดหาสวนสาธารณะให้ได้ตามมาตรฐานและความต้องการจึงต้องพิจารณาจากที่ว่างที่มีอยู่ทุกประเภท เช่นที่ว่างทางเกษตรกรรม ที่ว่างในวัด ที่ว่างในโรงเรียน โดยการพัฒนาศวนสาธารณะ สำหรับเขตเมืองชั้นในควรเป็นส่วนระดับชุมชน

และยังทราบว่า ผู้ใช้สวนสาธารณะส่วนมากพอใจกับเรื่องความพอเพียง ของพื้นที่เล่นกีฬา พื้นที่พักผ่อน สิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่าเรื่องความสวยงาม ความสะอาด ความเงียบสงบและความปลอดภัย นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยเรื่องเพศ เวลา จำนวนและประเภทของพื้นที่เล่นกีฬา

2.5.13 สภาวะการใช้และไม่ใช้สวนสาธารณะ

เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึง สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและเป็นอุปสรรคในการไปใช้สวนสาธารณะ ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้แก่ ไม่รู้ว่ามีสวนสาธารณะอยู่ทำให้จำนวนคนที่มาใช้น้อย พื้นที่ที่รองรับกิจกรรมไม่ตอบสนองต่อพฤติกรรมของผู้มาใช้ ส่งผลให้จำนวนผู้ที่ใช้พื้นที่น้อย ความซ้ำซากของกิจกรรมซึ่งทำให้เกิดความเบื่อหน่าย และส่งผลให้มีผู้มาใช้สวนสาธารณะน้อยลง ความทุดโทรมของพื้นที่ ปัญหาเรื่องความปลอดภัย พื้นที่ขาดความงามที่จะดึงดูดให้ประชาชนมาใช้ และการยึดครองพื้นที่ของกลุ่มบุคคล เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อจำนวนผู้มาใช้พื้นที่ทั้งสิ้น

2.5.14 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบของพื้นที่สีเขียว (Green Area) และพื้นที่เปิดโล่ง (Open Space) ของเมือง

เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงรูปแบบต่างๆ ของพื้นที่เปิดโล่ง ซึ่งจะช่วยเพิ่มศักยภาพของพื้นที่ที่มีพื้นที่จำกัด และการใช้โครงข่ายสีเขียว (Green Net) เป็นการเพิ่มศักยภาพในการให้บริการ จากพื้นที่โล่งเล็กๆ หลายๆ บริเวณและมีความสามารถในการให้บริการไม่มาก หากมีการสร้างเส้นทางเชื่อมต่อโดยใช้โครงข่ายสีเขียว (Green Net) จะทำให้มีศักยภาพในการให้บริการมากขึ้น และเข้าถึงได้สะดวกขึ้น และทำให้ทราบถึงมาตรฐานของสวนสาธารณะ

2.5.15 แนวความคิดด้านการพัฒนาพื้นที่โล่งที่เกี่ยวข้องจากต่างประเทศ

เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึง ตัวอย่างการจัดการเกี่ยวกับพื้นที่เปิดโล่ง โดยเฉพาะพื้นที่ในเมืองที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและขาดพื้นที่โล่งขนาดใหญ่ หรือการจัดการเป็นไปได้อย่างยากเพราะพื้นที่มีขนาดเล็ก และทราบถึงมาตรการและวิธีการที่จะทำได้มาซึ่งพื้นที่โล่งเพื่อการนันทนาการ และวิธีส่วนใหญ่ที่ใช้กันก็คือ พยายามหาพื้นที่โล่งที่มีอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ในหน่วยงานราชการ หรือศาสนสถาน พื้นที่รกร้าง พื้นที่ริมถนน ริมน้ำ และพื้นที่ถนนเพื่อสร้างเป็นระบบ

เครือข่ายพื้นที่สีเขียว โดยใช้เส้นทางสัญจรเป็นเส้นทางเชื่อมไปยังพื้นที่โล่งแห่งอื่นวิธีการก็คือ ใช้วิธีการปรับปรุงบาทวิถี ปลุกต้นไม้ จัดวางอุปกรณ์ประกอบถนน

วิธีการสร้างโครงข่ายพื้นที่สีเขียวนี้ เป็นการเพิ่มศักยภาพในการให้บริการมีมากขึ้นกว่าที่แต่ละพื้นที่จะให้บริการได้ ดังนั้นวิธีการสร้างโครงข่ายสีเขียวจึงน่าจะเป็นวิธีการที่น่าจะเป็นไปได้ในการเพิ่มพื้นที่โล่งเพื่อการนันทนาการสำหรับเขตเมืองชั้นใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องแนวทางการเพิ่มพื้นที่โล่งเพื่อนันทนาการในเขตพื้นที่เมืองชั้นในเป็นงานวิจัยที่สืบค้นหาข้อเท็จจริง สภาพทางกายภาพของพื้นที่เปิดโล่งในเขตเมืองชั้นใน และหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อพฤติกรรมการใช้พื้นที่เปิดโล่งเพื่อที่จะเชื่อมโยงไปสู่แนวทางในการเพิ่มพื้นที่เปิดโล่งในรูปแบบต่างๆ แล้วแต่ศักยภาพของพื้นที่ในเขตเมืองชั้นในที่แทบจะหาพื้นที่โล่งผืนใหญ่ไม่ได้แล้ว เพราะการพัฒนาของพื้นที่ที่มีศักยภาพในด้านเป็นศูนย์กลางการค้า และการพาณิชย์ การเจริญเติบโตของสิ่งปลูกสร้างก็เป็นไปอย่างรวดเร็วและพร้อมกันนั้นราคาที่ดินก็สูงตามไปด้วย ที่ดินที่จะเอาไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆ จึงเป็นไปได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่เปิดโล่งเพื่อนันทนาการ งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษาถึงความต้องการของประชาชนภายในเขต เพื่อศึกษาถึงความจำเป็นในการหาพื้นที่เปิดโล่งเพื่อนันทนาการเพิ่ม ขณะเดียวกันก็จะทำการตรวจสอบว่ามีบริการของสวนสาธารณะที่อยู่ใกล้เคียงว่าครอบคลุมหรือไม่ โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

1. เลือกพื้นที่ศึกษา
2. กรอบแนวความคิดในการวิจัย
3. ประชากรเป้าหมาย
4. การสุ่มตัวอย่างและขนาดตัวอย่าง
5. การเก็บข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. การสรุปผลการศึกษาและเสนอแนะ

3.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา

พื้นที่เขตชั้นในของกรุงเทพมหานครประกอบด้วยหลายเขตแต่เขตสัมพันธวงศ์เป็นเขตที่มีประชากรหนาแน่นที่สุด และการปัญหาการขาดแคลนพื้นที่เปิดโล่งมีความรุนแรงมากที่สุด คือมีสัดส่วนเพียง 0.034 ตรม./คน ซึ่งสัดส่วนดังกล่าวถือว่าต่ำมากเมื่อเทียบกับมาตรฐานสากลที่กำหนดไว้ที่ 15 ตรม./คน และตามแผนพัฒนา กทม.ฉบับที่ 5 (2540-2544) กำหนดไว้ว่าจะต้องมีสัดส่วนสวน 1 ตรม./คน ภายในเขตเองยังประกอบไปด้วยกิจกรรมหลาย ๆ ประเภท และย่านที่เป็นเอกลักษณ์มีชื่อเสียงและที่ตั้งของเขตอยู่ใจกลางเมืองสะดวกในการติดต่อคมนาคม ประกอบกับพื้นที่ภายในเขตมีน้อยจึงทำให้ราคาที่ดินสูง การใช้พื้นที่ในเขตสัมพันธวงศ์จึงต้องใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อจะได้สามารถรองรับกิจกรรมและธุรกิจข้างต้น และสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่เขตทำหน้าที่หลักเพื่อการค้าและการพาณิชย์มากกว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบอื่น ทำให้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้拿去ใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

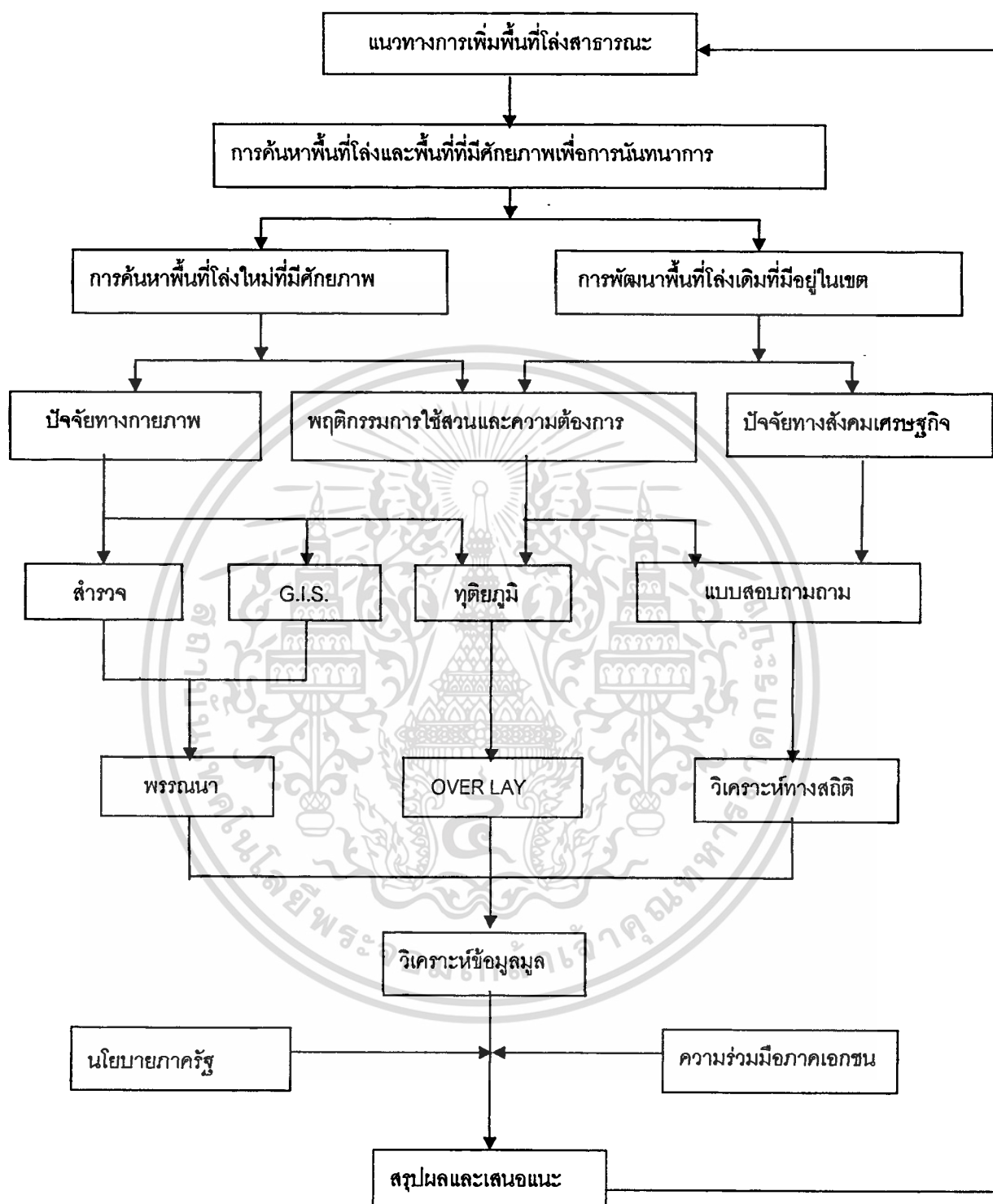
เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหาที่จอดรถไม่เพียงพอ ปัญหามลพิษทางอากาศและเสียง และปัญหาการขาดพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจในเขต

เขตสัมพันธวงศ์จึงมีความน่าสนใจแก่การเป็นตัวแทนของเขตเมืองชั้นในที่มีความเจริญเติบโตอยู่เบื้องหลังการไม่มีการวางแผนการใช้ที่ดินอย่างเป็นระบบเพื่อการนันทนาการ แต่ภายในพื้นที่เองยังมีพื้นที่ที่มีศักยภาพพอที่จะจัดตั้งเป็นพื้นที่เปิดโล่งได้โดยภายในเขตประกอบด้วย พื้นที่ 3 แขวง

1. แขวงสัมพันธวงศ์	พื้นที่ 0.483 ตร.กม.	ประชากร 15,353 คน
	ความหนาแน่น 31,787 คน/ตร.กม.	
2. แขวงจักรวรรดิ	พื้นที่ 0.484 ตร.กม.	ประชากร 12,454 คน
	ความหนาแน่น 25,731 คน/ตร.กม.	
3. แขวงตลาดน้อย	พื้นที่ 0.449 ตร.กม.	ประชากร 11,177 คน
	ความหนาแน่น 24,893 คน/ตร.กม.	

จะเห็นได้ว่าขอบเขตของพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์ ติดริมน้ำถึง 3 ด้าน พื้นที่ริมน้ำมีศักยภาพด้านความงาม และความเหมาะสมในการจัดตั้งเป็นพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะเพื่อการนันทนาการมากตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร ที่ส่งเสริมให้จัดตั้งสวนสาธารณะบริเวณพื้นที่ริมน้ำ เพื่อรักษาสภาพริมคลอง และเตรียมพื้นที่สำหรับรองรับกิจกรรมริมน้ำ เพื่อรักษาวิถีชีวิต และวัฒนธรรมริมน้ำตามแผนของ สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร (2540:115)

3.2 กรอบการวิจัย

ภาพที่ 3.3 แผนผังแสดงกรอบการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3 ประชากรเป้าหมาย

ในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาถึงความต้องการสวนสาธารณะ ซึ่งต้องอาศัยศึกษาจากพฤติกรรมการใช้พื้นที่เปิดโล่งสาธารณะ และพฤติกรรมการใช้เวลาว่าง ของคนในเขตสัมพันธวงศ์ ซึ่งต้องคำนึงถึงคนที่ไปใช้พื้นที่เปิดโล่ง และคนที่ไม่ได้ไปใช้พื้นที่เปิดโล่งตามทฤษฎีของ Seymour M. Gold (1980:49) เรื่องการใช้สวนสาธารณะโดยจะดูถึงความจำเป็นและความต้องการทั้งนี้ จะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพราะประชาชนคือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแท้จริง ในการใช้พื้นที่เปิดโล่งสาธารณะ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริง

และทำการสำรวจภาคสนาม โดยสังเกตการณ์พฤติกรรมการใช้พื้นที่เปิดโล่งของผู้ที่มาใช้ เป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่ใช้พื้นที่โดยตรง เพื่อต้องการทราบข้อมูลที่เฉพาะเช่น รูปแบบพื้นที่โล่งที่ต้องการระยะเวลาในการใช้ เป็นต้น เพื่อนำไปวางแผนในการจัดเตรียม แนวทางการเพิ่มพื้นที่โล่งเพื่อการนันทนาการในเขตสัมพันธวงศ์ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการและสามารถรองรับกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นได้

3.4 การสุ่มตัวอย่าง และขนาดตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ สามารถแบ่งตามวิธีการเก็บข้อมูลได้ดังนี้ คือ

3.4.1. วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยการทำแบบสอบถาม

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง อย่างเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) โดยทำการแจกแบบสอบถามให้กับทุกพื้นที่ย่อยทั้ง 20 พื้นที่ รวม 249 ชุด ให้ประชาชนมีโอกาสเท่าๆ กัน และสามารถนำข้อมูลนั้นเป็นตัวแทนของประชากรที่จะใช้ในการศึกษาได้

การเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่างในการศึกษาจะแยกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ดังนี้

1. กลุ่มที่เป็นตัวแทนของผู้ที่เคยไปใช้พื้นที่เปิดโล่ง โดยการสุ่มตัวอย่างในอาคารของผู้ที่มีที่พักอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ศึกษา

2. กลุ่มตัวแทนของประชากรที่ไม่ได้เข้าไปใช้พื้นที่เปิดโล่ง สุ่มตัวอย่างจากประชากรที่พักอาศัยหรือทำงานอยู่ในบริเวณพื้นที่ศึกษา

3.5 การเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้สามารถแบ่งขั้นตอนการเก็บข้อมูล โดยอาศัยการเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย สามารถแบ่งเกณฑ์ตามวิธีการเก็บข้อมูลได้ 2 วิธี ดังนี้

3.5.1 การสำรวจภาคสนาม (Field Survey)

3.5.2 การทำแบบสอบถาม (Questionnaire)

3.5.1 การสำรวจภาคสนาม (Field Survey)

โดยการสำรวจเบื้องต้นจากเอกสารและการออกสำรวจสภาพจริงด้วยการสังเกตการณ์ทั่วไป จัดทำแผนที่ประกอบการสำรวจ เพื่อทำการสำรวจ

3.5.1.1 สภาพพื้นที่โล่ง โดยทำการสำรวจการใช้พื้นที่โล่งปัจจุบันของพื้นที่โล่งในเขตเพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ

3.5.1.2 สภาพอาคาร โดยการสำรวจ ลักษณะกายภาพของอาคาร เพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการเพิ่มพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ

3.5.2 การทำแบบสอบถาม (Questionnaire)

เป็นการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยการทำแบบสอบถาม เพื่อจะทราบแนวความคิดหรือข้อเท็จจริงที่ยังไม่ทราบ โดยในชุดแบบสอบถามที่ใช้ในการสำรวจจะมีรูปแบบลักษณะคำถามเป็นแบบกำหนดให้ตอบ (Check List) และประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้ตอบจะประมาณค่าน้ำหนักหรือตามแนวความคิดที่ผู้ศึกษาได้กำหนดไว้ให้ โดยหัวข้อจะครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้

3.5.2.1 ข้อมูลด้านประชากร เป็นการสำรวจข้อมูลด้านคุณลักษณะประชากร ทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ โดยสอบถามถึงข้อมูลด้านเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ขนาดครัวเรือน ระยะเวลาในการอยู่อาศัย

3.5.2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมในการใช้เวลาว่างและพฤติกรรมในการใช้ พื้นที่เปิดโล่งสาธารณะ โดยทำการสอบถามถึง ประสบการณ์ในการใช้สวนสาธารณะ ช่วงเวลาว่าง ประเภทกิจกรรม ความถี่ในการไปใช้พื้นที่เปิดโล่งและวิธีการเข้าถึงพื้นที่เปิดโล่ง

3.5.2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านสวนสาธารณะ และพื้นที่เปิดโล่งโดยผู้วิจัยได้สร้าง แบบสอบถาม ให้มีเนื้อหาครอบคลุมข้อเท็จจริง ความคิดเห็นและสภาพปัญหาของสวนสาธารณะ และพื้นที่เปิดโล่ง สำหรับการสร้าง Scale วัดความพึงพอใจในการใช้สวนสาธารณะนั้นสร้างโดยอาศัยเทคนิค Ordinal Scale ซึ่งมีข้อความแสดงถึงความรู้สึกของผู้ใช้สวนสาธารณะ ต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ตั้ง การให้บริการสวนสาธารณะซึ่งมีทั้งใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทางบวกและทางลบโดยแบ่งเป็น 3 ระดับ เพื่อมิให้เกิดการลำเอียงขึ้นในแบบสอบถาม ซึ่งจะทำให้ ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด โดยแบบสอบถามครอบคลุมถึงเรื่อง ความต้องการ สวนสาธารณะ รูปแบบของสวน ระยะห่างจากที่พักอาศัย ตำแหน่งที่ตั้งใกล้บ้าน ความสะดวก ในการเข้าถึงพื้นที่ ความหลากหลายของกิจกรรม พื้นที่ที่เพียงพอต่อกิจกรรม ความปลอดภัย ความสวยงามร่มรื่น แสงสว่าง ความสะอาดของสวน สาธารณูปโภค จำนวนคนที่มาใช้สวน การปฏิบัติตามกฎของพื้นที่เปิดโล่ง ข้อมูลที่ได้เพื่อประเมินความต้องการพื้นที่เปิดโล่ง เพื่อให้ ประชาชนในเขตได้มีส่วนร่วมในการออกความเห็น ว่าต้องการพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะหรือไม่และมี แนวทางใดบ้างที่เป็นไปได้

ตาราง 3.1 สรุปตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

	PARAMETER	ตัวแปร	DATA COLLECTION		
			ทัศนภูมิ	สอบถาม	สังเกต
1	ปัจจัยทางกายภาพ	-ระยะทาง	@	@	
		-การเดินทาง		@	
	การจัดการภายในโครงการ	-ความปลอดภัย		@	@
		-ความสะอาด		@	@
		-ความหลากหลายของกิจกรรม		@	@
	ลักษณะสภาพแวดล้อม	-ขนาดของสวน		@	@
		-ความสะอาด		@	@
		-ความแออัด		@	@
	ความพอเพียงของสวน	-การขาดพื้นที่เปิดโล่งขนาดใหญ่	@	@	@
		-การกระจายของสวน	@		
		-รูปแบบของสวน	@		@
		-ความไม่พอเพียงทั้งขนาด, ปริมาณ	@	@	@
2	ปัจจัยทางสังคมเศรษฐกิจ	-เพศ		@	
		-อายุ		@	
		-การศึกษา		@	
		-อาชีพ		@	
		-รายได้		@	
		-สถานภาพ		@	
		-ช่วงเวลาว่าง		@	
3	พฤติกรรมการใช้เวลาว่าง	-รูปแบบของกิจกรรม		@	
		-ความถี่ของการใช้กิจกรรม		@	
		-ระยะเวลาในการทำกิจกรรม		@	

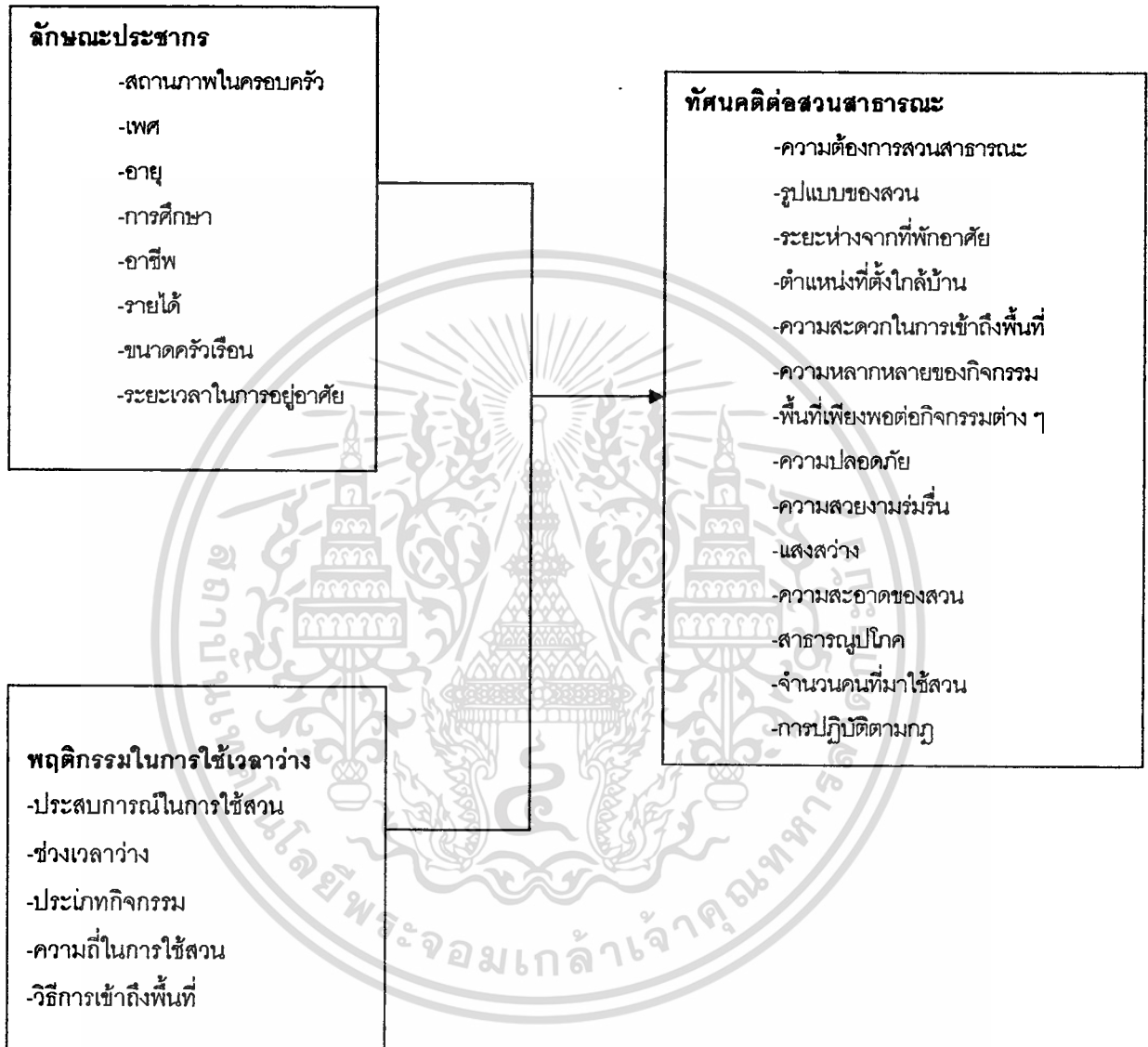
ตาราง3.1 (ต่อ)					
4	การมีส่วนร่วม	-ความต้องการสวนสาธารณะ		@	
		-การหาพื้นที่โล่ง	@	@	
5	นโยบายภาครัฐ	-การส่งเสริมให้เกิดพื้นที่โล่ง	@		
		-การส่งเสริมพื้นที่เปิดโล่งเดิม	@		
		-ลำดับสวนสาธารณะ	@		
		-มาตรฐานสวนสาธารณะ	@		
		-ประเภทของที่เปิดโล่ง	@		@
		-กฎหมายการเพิ่มพื้นที่โล่ง	@		
		-มาตรการจูงใจ	@		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 3.2 แผนผังแสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของตัวแปร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

สามารถแบ่งขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ตามแหล่งที่มาของข้อมูลดังนี้คือ

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทำการสำรวจภาคสนาม

3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทำแบบสอบถาม

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทำการสำรวจภาคสนาม

โดยการบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะกายภาพของอาคารในเขตพื้นที่ศึกษาโดยการเก็บข้อมูลจะครอบคลุมไปถึง

-คุณค่าของอาคาร	-นโยบายภาครัฐ
-จำนวนชั้นของอาคาร	-กฎหมาย
-สภาพอาคาร	-ลักษณะการใช้ที่ดิน

เพื่อที่จะหาพื้นที่ดินที่มีศักยภาพเพื่อที่จะได้เป็นการเพิ่มพื้นที่โล่งเพื่อการนันทนาการให้กับชุมชนในเขตพื้นที่ศึกษา โดยใช้วิธีที่นำเอาแผนที่ของพื้นที่ศึกษาซึ่งทำการบันทึกลักษณะกายภาพของอาคารเรียบร้อยแล้ว นำมาซ้อนทับกัน (Sieve Mapping) เพื่อหาพื้นที่ที่มีศักยภาพ และเป็นไปได้ในการจัดทำเป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการนันทนาการได้ โดยพื้นที่ที่จะได้มานั้นควรเป็นพื้นที่ๆ อาคารเดิมมีสภาพทรุดโทรม จำนวนชั้นไม่มาก คุณค่าของอาคารน้อย ซึ่งก็ต้องพิจารณาไปพร้อมปัจจัยด้านลักษณะการใช้ที่ดิน นโยบายภาครัฐ กฎหมาย มาตรการจูงใจ เพื่อจะได้หาพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อไป

3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

ทำการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ใช้วิธีการสุ่มโดยแบ่งเขตย่อยได้ 20 เขต นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการใส่รหัสตัวแปร (Coding of Information) แล้วนำข้อมูลป้อนเครื่องคอมพิวเตอร์ในโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package of Social Science) ซึ่งใช้สถิติในการวิเคราะห์ ดังนี้

1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) คือใช้วิธีการอธิบายบอกเล่าในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยบรรยายถึงลักษณะของข้อมูลเฉพาะที่เก็บรวบรวมมาได้ ซึ่งผลของการศึกษาจะบอกได้เฉพาะลักษณะของกลุ่มที่ศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถนำเอาผลที่ได้ไปใช้อ้างอิงหรือพยากรณ์สรุปค่าของกลุ่มอื่นๆ ได้ (ศิริชัย พงษ์วิชัย 2534:63) โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อที่จะแสดงให้เห็น

ถึงการกระจายตัวของข้อมูลและเพื่อบรรยายลักษณะโดยรวมของข้อมูลเฉพาะที่เก็บรวบรวมได้เท่านั้น

2การวิเคราะห์โดยวิธีการทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-Square test) เป็นสถิติที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาข้อมูลจากตัวอย่างเพื่อนำผลที่ได้ไปอธิบายสรุปผลลักษณะของประชากร โดยอาศัยหลักความน่าจะเป็น มาทำการทดสอบสมมติฐาน เพื่อใช้ในการสรุปผลการวิจัยหาข้อยุติสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าเป็นจริงหรือไม่ ซึ่งการศึกษานี้ทดสอบโดยใช้ค่า ไคสแควร์ (Chi-Square test) เป็นการอนุมานแบบ นอนพาราเมตริก (เป็นสถิติที่ไม่คำนึงถึงการแจกแจงประชากรว่ามีการแจกแจงแบบปกติหรือไม่ มักใช้ในตัวแปรนามบัญญัติ (Nominal)) เนื่องจากตัวเลขที่ใช้แทนค่าในตัวแปรไม่มีความหมายโดยทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การทดสอบความเป็นอิสระ (Test of Independent) ซึ่งได้นำตัวแปรที่ต้องการจะศึกษามาสร้างเป็นตารางแจกแจงความถี่รวม (Cross-Tab Table) เพื่อทดสอบความเป็นอิสระต่อกัน และนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์อ้างอิงจากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าเป็นไปตามที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้หรือไม่

3.7 การเสนอผลการศึกษา สรุปผลและเสนอแนะ

นำเสนอผลการวิเคราะห์จากข้อมูลภาคสนาม และข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Precriptive Statistics) และทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-Square test) เป็นการทดสอบความเป็นอิสระต่อกัน ซึ่งจะแสดงผลในลักษณะการบรรยาย และตารางประกอบการอธิบาย แล้วจึงสรุปผลการศึกษาและหาข้อเสนอแนะในบทต่อไป

บทที่ 4

สถานการณ์พื้นที่โล่งในเขตสัมพันธวงศ์

ในบทนี้จะกล่าวถึง การศึกษาในด้านประชากร กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสภาพสังคม และสภาพกายภาพทั่วไป ในพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการออกสำรวจพื้นที่ ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2542 ถึงต้นปี พ.ศ. 2543 โดยการออกแบบสอบถาม และสำรวจภาคสนาม

4.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

เขตสัมพันธวงศ์มีความน่าสนใจในแง่การเป็นตัวแทนของเขตเมืองชั้นใน ที่มีความเจริญเติบโตอยู่เบื้องหลังการไม่มีการวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการนันทนาการอย่างเป็นระบบ แต่ภายในพื้นที่เองยังมีพื้นที่ที่มีศักยภาพพอที่จะจัดตั้งเป็นพื้นที่เปิดโล่งได้โดยภายในเขตประกอบด้วย พื้นที่ 3 แขวง

1. แขวงสัมพันธวงศ์	พื้นที่ 0.483 ตร.กม.	ประชากร 15,353 คน
	ความหนาแน่น 31,787 คน/ตร.กม.	
2. แขวงจักรวรรดิ	พื้นที่ 0.484 ตร.กม.	ประชากร 12,454 คน
	ความหนาแน่น 25,731 คน/ตร.กม.	
3. แขวงตลาดน้อย	พื้นที่ 0.449 ตร.กม.	ประชากร 11,177 คน
	ความหนาแน่น 24,893 คน/ตร.กม.	

และมีอาณาเขตดังนี้

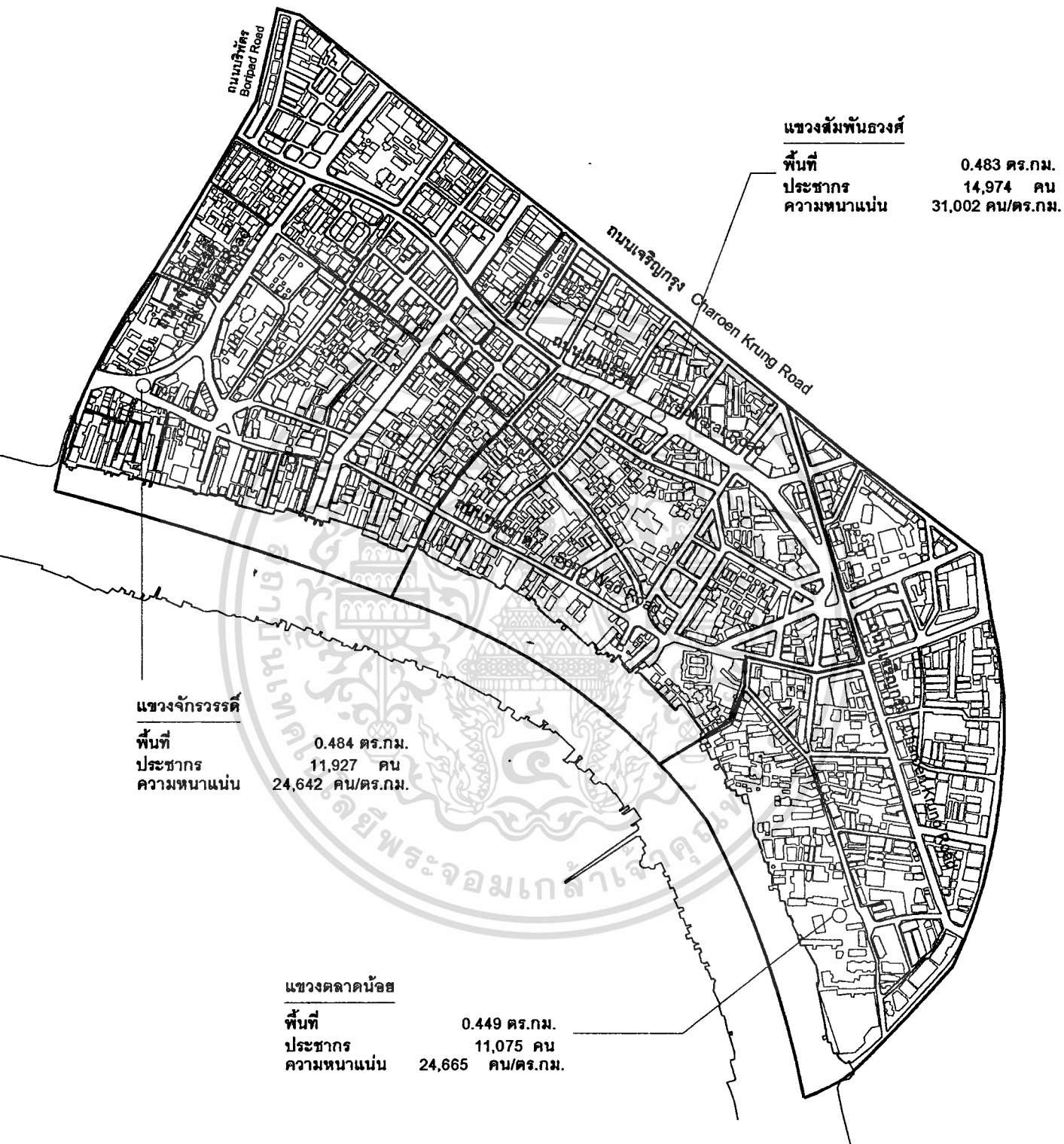
ทิศเหนือ	ติดกับเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
ทิศใต้	ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา
ทิศตะวันออก	ติดกับเขตบางรัก (มีคลองผดุงกรุงเกษมเป็นแนวเขต)
ทิศตะวันตก	ติดกับเขตพระนคร (มีคลองโอ่งอ่างเป็นแนวเขต)

จะเห็นได้ว่าขอบเขตของพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์ ติดริมน้ำถึง 3 ด้าน พื้นที่ริมน้ำมีศักยภาพด้านความงาม และความเหมาะสมในการจัดตั้งเป็นพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะเพื่อการนันทนาการ มากตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร ที่ส่งเสริมให้จัดตั้งสวนสาธารณะบริเวณพื้นที่ริมน้ำ เพื่อรักษาสภาพริมคลอง และเตรียมพื้นที่สำหรับรองรับกิจกรรมริมน้ำ เพื่อรักษาวิถีชีวิต รักษาสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมริมน้ำตามแผนของ สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร (2540:115)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.1 แผนที่แสดงพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์ในโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ ตัดให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ถูกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีควรรนำไปใช้
(ที่มา:โครงการสำรวจและออกแบบรายละเอียด ตามแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์)

ภาพที่ 4.2 แผนที่แสดงการแบ่งเขต และประชากรในเขตสัมพันธวงศ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า (ที่มา: จากการสำรวจภาคสนาม เดือนธันวาคมพ.ศ.2542-มกราคม พ.ศ.2543) มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2 ลักษณะประชากร

เขตสัมพันธวงศ์เป็นเขตที่มีประชากรหนาแน่นที่สุดเขตหนึ่งในกรุงเทพมหานคร นั่นคือ 37,976 คนต่อตารางกิโลเมตรในปี พ.ศ. 2545 เมื่อเปรียบเทียบกับเขตชั้นในของเมืองอื่นๆ ทั่วโลก¹ แล้ว พบว่าเขตสัมพันธวงศ์มีความหนาแน่นใกล้เคียงกับเขตชั้นในในกรุงปักกิ่ง (26,856 คนต่อตารางกิโลเมตร) และมากกว่าเขตชั้นในในกรุงโตเกียวและเม็กซิโก (13,652 และ 13,925 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ) ในขณะที่เขตชั้นในในเมืองฝั่งตะวันตกมีความหนาแน่นต่ำมาก เช่น ในโตรอนโต (6,391 คนต่อตารางกิโลเมตร), ลอสแอนเจลิส (2,052 คนต่อตารางกิโลเมตร), และ ลอนดอน (1,410 คนต่อตารางกิโลเมตร)

สำหรับเขตสัมพันธวงศ์ ถือว่าเป็นเขตที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรในทางลดลงในอัตราปานกลาง คือประมาณร้อยละ 2-3 ต่อปี เนื่องจากพื้นที่ชั้นในหรือเป็นพื้นที่อึดตัวของกรุงเทพมหานคร ตาราง 4.1 แสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากรในกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ) เฉลี่ยต่อปีรายเขตในช่วงปี พ.ศ. 2531 - พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นการเรียงลำดับจากน้อยไปหามาก

ตาราง 4.1 แสดงลำดับการเปลี่ยนแปลงประชากรในกรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. 2531-2540

ลำดับ/เขต	ร้อยละของเปลี่ยนแปลง/ปี	ลำดับ/เขต	ร้อยละเปลี่ยนแปลง/ปี
ห้วยขวาง	-7.77	ราชเทวี	-0.32
บางซื่อ	-5.07	ป้อมปราบศัตรูพ่าย	-0.31
ดุสิต	-4.38	พระโขนง/บางนา	0.62
ธนบุรี	-2.95	บางกอกน้อย	1.19
บางรัก	-2.83	ประเวศ/สวนหลวง	1.33
สาทร	-2.60	บางกะปิ/วังทองหลาง	1.43
ปทุมวัน	-2.57	พญาไท/ดินแดง	1.76
พระนคร	-2.25	ราชบุรี/พระนคร/ทุ่งครุ	1.85
คลองสาน	-2.18	หนองแขม	2.44
สัมพันธวงศ์	-2.16	ดอนเมือง/หลักสี่	2.51
ยานนาวา	-2.02	หนองจอก	3.29
คลองเตย/วัฒนา	-1.97	ภาษีเจริญ/บางแค	3.80
บางคอแหลม	-1.93	บางขุนเทียน/บางบอน	4.31
จตุจักร	-1.57	ตลิ่งชัน/ทวีวัฒนา	4.35
บางกอกใหญ่	-1.41	บางเขน/สายไหม	5.25
บางพลัด	-1.36	ลาดกระบัง	6.34
ลาดพร้าว	-1.09	ปิ่นเกล้า/สะพานสูง/คันนายาว	9.48
จอมทอง	-0.79	มีนบุรี/คลองสามวา	10.95

(ที่มา: คำนวณจากข้อมูลประชากร สำนักการทะเบียนราษฎร และรายงานสถิติกรุงเทพมหานคร)

¹ ข้อมูลจาก UNCHS, *An Urbanizing World: Global Report on Human Settlements 1996*, UNCHS:

Nairobi, P.15.

การลดลงของจำนวนประชากรในเขตสัมพันธวงศ์ เป็นการลดลงที่ต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน จากสถิติจำนวนประชากรย้อนหลังเท่าที่พบ ดังแสดงในตาราง 4.1 ซึ่งแสดงจำนวนประชากร การย้ายเข้า ย้ายออก และการแจ้งเกิด-ตายในเขตสัมพันธวงศ์ในระยะเวลาต่างๆ กัน พบว่าช่วงปี พ.ศ.2517 - พ.ศ.2518 ประชากรในเขตสัมพันธวงศ์มีจำนวนค่อนข้างคงที่และเริ่มมีแนวโน้มลดลง หลังช่วงปี พ.ศ. 2520 และช่วงที่ลดลงรุนแรง คือ ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2527 (ซึ่งเมื่อพิจารณาประชากรของทั้งกรุงเทพมหานคร ก็มีการลดลงที่ผิดปกติเช่นกัน จึงน่าจะเป็นเพราะการปรับฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรมากกว่าจำนวนประชากรที่ลดลงจริง) และต่อจากนั้นก็มียัตราลดลงตลอด โดยมีอัตราการลดลงเฉลี่ยในรอบ 10 ปี คือ ร้อยละ 2.16 ต่อปี การลดลงของประชากรในเขตสัมพันธวงศ์นี้เป็นการลดลงในอัตราที่สูงกว่าที่สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ได้เคยคาดการณ์ไว้ ในการศึกษาเพื่อกำหนดกรอบวางแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 (ดูข้อมูลเปรียบเทียบ ในตาราง 4.2) การที่เขตสัมพันธวงศ์มีความหนาแน่นของประชากรที่สูงกว่าในพื้นที่เมืองในโลกตะวันตก ทำให้การประยุกต์ใช้มาตรการต่างๆ จากตะวันตกอาจไม่เหมาะสม จึงควรมีมาตรการที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นมาใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตาราง 4.2 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากร ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2521-2548 เขตสัมพันธวงศ์

ปีพ.ศ.	ประชากร	ย้ายเข้า	ย้ายออก	เกิด	ตาย	ในแผน 4*
2517	80,284	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2518	80,298	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2519	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2520	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2521	79,536	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2522	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2523	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2524	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2525	75,581	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2526	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2527	52,816	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2528	52,397	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2529	51,121	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2530	50,089	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2531	48,377	3,532	4,934	20	340	N.A.
2532	47,480	4,728	5,452	2	172	N.A.
2533	47,035	2,127	3,449	8	252	N.A.
2534	46,281	2,522	3,014	12	262	N.A.
2535	44,349	1,906	2,109	3	258	N.A.
2536	43,220	1,825	2,087	8	249	N.A.
2537	42,126	1,894	2,038	2	104	N.A.
2538	40,412	1,848	2,414	4	216	44,715
2539	39,585	1,151	2,372	5	228	44,431
2540	38,984	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	
2541	38,027	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	
2542	37,662	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	
2543	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	42,940
2548	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	42,408
2553	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2558	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2563	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
เฉลี่ย		2,393	3,097	7	231	

N.A. หมายถึง ไม่มีข้อมูล (Data Not Available)

หมายเหตุ * ข้อมูลการคาดการณ์จำนวนประชากร (e) มาจากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
การศึกษาเพื่อกำหนดกรอบการวางแผนพัฒนา กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2.1 การเปลี่ยนแปลงของประชากร

เมื่อพิจารณาอัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากรในกรุงเทพมหานครทั้งหมด รายเขตในรอบ 10 ปี (ช่วงปี พ.ศ. 2531- พ.ศ. 2540) พบว่าในภาพรวมกรุงเทพมหานครมีอัตราการเปลี่ยนแปลงโดยมีประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.41 ต่อปี เป็นอัตราที่ค่อนข้างคงที่ ประชากรมีแนวโน้มของการขยายตัวไม่มากนัก ที่เป็นเช่นนี้เพราะข้อมูลที่แสดงเป็นข้อมูลของสำนักงานทะเบียนราษฎร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อมูลของประชากรในภาคกลางคืน ซึ่งไม่ได้มีการบันทึกประชากรแฝงที่อพยพเข้ามาโดยไม่ได้ย้ายสำมะโนครัวมาด้วย สำหรับเขตสัมพันธวงศ์ ถือว่าเป็นเขตที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรในทางลดลงในอัตราปานกลาง ซึ่งอยู่ในพื้นที่ชั้นในหรือเป็นพื้นที่อิมตัวของกรุงเทพมหานคร ทำให้อัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรมีไม่มาก

4.2.2. โครงสร้างประชากร

ประชากรในเขตสัมพันธวงศ์ มีจำนวนเพศชาย (19,393 คน) มากกว่าเพศหญิง (18,583 คน) ไม่มาก และมีประชากรรวม 37,976 คนในปี พ.ศ. 2545 ซึ่งถือว่าหนาแน่นมากเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนประชากร/พื้นที่ดินในเขตซึ่งมีอยู่ 1.43 ตร.กม. กล่าวคือ มีความหนาแน่น 26,556คน/ตร.กม. และยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่เปิดโล่งที่มีอยู่ 940 ตร.ม. สัดส่วนของประชากรต่อพื้นที่เปิดโล่งเท่ากับ 40 คนต่อตร.ม. หรือ 0.025 ตร.ม./คน ซึ่งถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับเมืองอื่นๆ (รูป กราฟที่ 2.1:14) โดยมีประชากรตามเขตปกครอง ดังนี้

ตาราง 4.3 แสดงจำนวนประชากรชาย-หญิง แยกตามเขต

รายการ	ชาย	หญิง	รวม
แขวงจักรวรรดิ	6,205	5,722	11,927
แขวงสัมพันธวงศ์	7,639	7,335	14,977
แขวงตลาดน้อย	5,549	5,526	11,075
รวม	19,393	18,583	37,976

(ที่มา : ข้อมูลจากสำนักงานเขตสัมพันธวงศ์ 2545)

4.2.3 ลักษณะครัวเรือน

ในการศึกษาหาลักษณะครัวเรือนในเขตสัมพันธวงศ์ ใช้วิธีสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามครัวเรือน โดยหน่วยของผู้ตอบแบบสอบถาม (Unit of respondent) คือ ครัวเรือน (Household) ดังนั้น จึงได้พยายามสัมภาษณ์ผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจแทนครัวเรือนได้ในหลายๆ กรณีการ

เก็บแบบสอบถาม สามารถเก็บคืนได้จำนวน 249 ชุด หรือ เป็นสัดส่วนร้อยละ 1.77 ของครัวเรือนทั้งหมดในเขตสัมพันธวงศ์

ตาราง 4.4 เป็นการสรุปข้อมูลลักษณะครัวเรือนโดยทั่วไป โดยแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆ สรุปได้ว่าส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามจะเป็นผู้ที่เป็นตัวแทนครัวเรือนได้ คือเป็นหัวหน้าครอบครัว บิดามารดา หรือบุตร โดยทั้งสามกลุ่มรวมกันเป็นร้อยละ 79.5 ของผู้ตอบทั้งหมด

ตาราง 4.4 สรุปข้อมูลครัวเรือนจากแบบสอบถาม (มีนาคม พ.ศ.2543)

หัวข้อ	ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	หัวข้อ	ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม
1. ผู้ตอบแบบสอบถาม		6. ขนาดของครัวเรือน	
• หัวหน้าครอบครัว	30.9	• ไม่มีผู้อาศัย (ใช้คำเช่า)	1.2
• บิดามารดา	6.8	• 1-2 คน	5.6
• บุตร	41.8	• 3-5 คน	45.8
• ญาติ	11.6	• 6-10 คน	41.4
• ผู้อาศัยที่ไม่ใช่ญาติ	6.0	• 11-20 คน	4.4
• อื่นๆ	2.4	• มากกว่า 20 คน	0.4
• ไม่ตอบ	0.4	• ไม่ตอบ	1.2
2. เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม		7. จำนวนผู้อาศัยไม่มีชื่อในทะเบียนบ้าน	
• ชาย	50.2	• ไม่มี	58.6
• หญิง	49.8	• 1-2 คน	20.5
3. อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม		• 3-4 คน	11.2
• 14-20 (ต่ำสุด 14 ปี)	4.4	• 5-10 คน	6.0
• 21-30	26.4	• ไม่ตอบ	3.6
• 31-40	26.8	8. รายได้ต่อเดือนของครัวเรือน	
• 41-50	24.0	• น้อยกว่า 10,000 บาท	14.1
• 51-60	11.2	• 10,001-25,000 บาท	23.3
• มากกว่า 60 ปี (สูงสุด 80 ปี)	4.8	• 25,001-40,000 บาท	32.5
• ไม่ตอบ	2.0	• มากกว่า 40,000 บาท	20.5
4. การศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม		• ไม่ตอบ	9.6
• ไม่ได้ศึกษา	1.2	9. ระยะเวลาของการอยู่อาศัย	
• ประถม 3-6	17.8	• 1-10 ปี	22.9
• มัธยม 3-6	24.3	• 11-20 ปี	18.1
• อาชีวะ	19.0	• 21-30 ปี	26.5
•ปริญญาตรี	32.4	• 31-40 ปี	16.7
• สูงกว่าปริญญาตรี	5.3	• 41-50 ปี	8.43
5. อาชีพของผู้ตอบ		• มากกว่า 50 ปี	4.4
• รับราชการ	1.2	• ไม่ตอบ	2.8
• ทำงานบริษัท	14.1	10. การพักอาศัยของครอบครัว	
• ค้าขาย	41.8	• อยู่โมเดิร์น	75.9
• เจ้าของกิจการ	21.7	• อยู่นอกเขต	23.7
• ลูกจ้าง, คนงาน	5.2	• ไม่ตอบ	0.4
• แม่บ้าน	6.8	11. ลักษณะการถือครองที่ดินและอาคาร	
• นักเรียน, นักศึกษา	7.6	• เป็นเจ้าของ	26.5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตาราง 4.4 (ต่อ)

• อื่นๆ	1.6	• แข็งกระดาก	18.9
		• เจ้าจาก สนง.ทรัพย์สินฯ	23.7
		• เจ้าจากเอกชน	11.2
		• อยู่โดยไม่เสียค่าเช่า	11.2
		• อื่นๆ	5.2
		• ไม่ตอบ	3.2

(ที่มา : จากการสำรวจภาคสนามเดือน มีนาคม 2543)

เมื่อพิจารณารายได้ของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนในเขตสัมพันธวงศ์มีรายได้ในเกณฑ์ปานกลางถึงสูง นั่นคือ ประมาณครึ่งหนึ่งมีรายได้มากกว่า 25,000 บาทต่อเดือน ในขณะที่รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในปี พ.ศ. 2541 คือ 26,571 บาท²

ในส่วระยะเวลาการอยู่อาศัย ประมาณ 1 ใน 4 อยู่อาศัยในระยะเวลา 1-10 ปี และมากกว่า 21-30 ปี แสดงว่า ในเขตสัมพันธวงศ์ก็ยังมีทั้งผู้อยู่อาศัยมานานกับผู้ที่เพิ่งเข้ามาพักอาศัยผสมกัน และเมื่อพิจารณาข้อมูลของลักษณะการถือครองที่ดินและอาคาร พบว่า มีทั้งที่เป็นเจ้าของในสัดส่วนที่สูง (ร้อยละ 26.5) ตามด้วยเช่าจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (ร้อยละ 23.7) และมีแบบเช่าระยะยาว (ร้อยละ 18.9) ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามประมาณ 3 ใน 4 เท่านั้นที่ครอบครัวยังอยู่ในเขตสัมพันธวงศ์ ขณะที่เหลือพักอาศัยอยู่นอกเขตและข้อมูลนี้ก็สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาว่า ในเขตสัมพันธวงศ์จะมีผู้ย้ายออกไปมาก เนื่องจากอาคารจะถูกใช้เป็นที่เก็บสินค้ามากกว่าอยู่อาศัย

4.3 สภาพเศรษฐกิจ

ในการอธิบายถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจในย่านสัมพันธวงศ์ จะใช้ข้อมูลจากหลายกลุ่ม ทั้งข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลที่ได้จากการออกแบบสอบถาม สังเกตการณ์ รวมทั้งการใช้แบบสังเกตจากข้อมูลเบื้องต้น จะเห็นได้ว่า เขตสัมพันธวงศ์เป็นเขตที่เป็นแหล่งธุรกิจสำคัญของกรุงเทพมหานคร โดยสังเกตได้จากการเก็บภาษี 3 ประเภท คือ ภาษีโรงเรือน ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีป้าย ซึ่งมีมูลค่าสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่เพียง 1.4 ตารางกิโลเมตรเท่านั้น และเมื่อพิจารณาสถิติในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา พบว่าจำนวนภาษีที่เก็บได้ไม่แตกต่างกันนัก (ตาราง 4-4 แสดง

² สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รายงานการสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคมในครัวเรือน พ.ศ. 2541, สำนักงานสถิติแห่งชาติ,

ว่า เขตสัมพันธวงศ์เป็นพื้นที่ที่มีมัตว์ทางกิจกรรมทางเศรษฐกิจในแง่ของสถานประกอบการ แต่ใน
ด้านประเภทกิจกรรมคงต้องมีการอธิบายกันต่อไป

ตาราง 4.5 มูลค่าภาษีท้องถิ่นที่เก็บได้ในเขตสัมพันธวงศ์ พ.ศ. 2538-2542 (บาท)

ปี พ.ศ.	ภาษีโรงเรือน	ภาษีบำรุงท้องที่	ภาษีป้าย
2538	84,009,681.97	413,250.20	8,796,983.40
2539	82,635,653.92	439,105.58	9,006,212.70
2540	86,525,501.03	441,998.44	9,930,670.28
2541	86,116,152.90	620,184.10	9,248,677.50
2542	88,944,975.12	798,214.51	8,822,483.45

(ที่มา : สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์)

ในส่วนของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ จะเป็นกิจกรรมในระบบ (Formal Sector) ส่วนหนึ่ง
ในขณะที่กิจกรรมนอกระบบ ซึ่งในยุคแรกใช้คำว่า Informal Sector แต่เนื่องจากลักษณะของ
กิจกรรมการค้านอกระบบยังคงมีความสำคัญและไม่ได้อยู่นอกระบบอย่างแท้จริง ซึ่งมีการให้
ความหมายอีกอย่างหนึ่งว่า Petty Commodity หรือผู้ค้ารายย่อย จะได้กล่าวแยกในหัวข้อหาบเร่
แผงลอยต่อไป กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะกล่าวถึงในส่วนนี้ มี 3 ประเด็นหลัก คือ ลักษณะความ
เป็นย่าน ประเภทของกิจกรรม และกิจกรรมการค้าเฉพาะอย่าง

4.4 ลักษณะการเป็นเจ้าของที่ดิน

ลักษณะและรูปแบบการเป็นเจ้าของที่ดินเป็นตัวแปรที่สำคัญ อีกประการหนึ่งของข้อมูล
ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่จะมีผลต่อการพัฒนาทางด้านกายภาพในอนาคต การทราบถึง
ข้อมูลการเป็นเจ้าของที่ดินจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาในด้านกายภาพ โดยเฉพาะในเรื่องของ
'โอกาส' ในการพัฒนาต่างๆ โดยข้อมูลดิบจะได้มาจากสำนักงานกลางการประเมินราคา
ทรัพย์สินในปี พ.ศ. 2530 ซึ่งขณะนั้นสังกัดกรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย แม้ว่าฐานข้อมูลดังกล่าว
จะเป็นข้อมูลเมื่อ 10 กว่าปีมาแล้ว แต่คาดว่าจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักในด้านของกลุ่มผู้เป็น
เจ้าของที่ดินที่เป็นภาครัฐแต่อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ในกลุ่มของเจ้าของที่ดินที่เป็นเอกชนราย
ย่อยที่มีการซื้อขายกัน

ในที่นี้ได้แบ่งกลุ่มเจ้าของที่ดินออกเป็น 6 ประเภทด้วยกัน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (The Crown Property) หมายถึงพื้นที่ที่มี

เจ้าของที่ดิน คือ สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ รวมทั้งสำนักทรัพย์สินส่วนพระองค์ โดยส่วน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใหญ่พบว่า เป็นอาคารตึกแถวให้เช่า โดยมากจะทำสัญญาเช่าทุกๆ 6 ปี พบว่ามีอยู่ประมาณร้อยละ 11.25 ของพื้นที่ปกคลุมอาคารทั้งหมด

กลุ่มที่ 2 หน่วยงานราชการ (Government Agencies) คือ ที่ดินที่มีเจ้าของ คือ หน่วยงานราชการต่างๆ ไม่รวมวัด พบว่ามีอยู่ประมาณ ร้อยละ 2.32 ของพื้นที่ปกคลุมอาคารทั้งหมด

กลุ่มที่ 3 เอกชนรายย่อย (Multiple Private Individuals) หมายถึง ที่ดินที่เป็นเจ้าของโดยเอกชนรายย่อยๆ โดยแต่ละรายถือครองในพื้นที่ไม่มากนัก พบว่ามีอยู่ในอัตราส่วนที่สูงที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 55.31 ของพื้นที่ปกคลุมอาคารทั้งหมด

กลุ่มที่ 4 เอกชนรายเดี่ยว (Single Private Individuals) หมายถึง ที่ดินที่เป็นเจ้าของโดยเอกชนเพียงรายเดียวที่มีพื้นที่มาก เช่น เกิน 1 ไร่หรือเป็นเจ้าของตึกแถวหลายๆ คูหาติดต่อกันมาก พบว่ามีจำนวนพอสมควร คือ ร้อยละ 16.07 ของพื้นที่ปกคลุมอาคารทั้งหมด

กลุ่มที่ 5 วัดและกรมการศาสนา (Temple) หมายถึง พื้นที่ของวัด โดยวัดเป็นเจ้าของหรืออยู่ในการดูแลของกรมการศาสนา พบว่ามีอยู่ร้อยละ 14.35 ของพื้นที่ปกคลุมอาคารทั้งหมด

กลุ่มที่ 6 อื่นๆ และไม่มีข้อมูล (Other) หมายถึงพื้นที่ที่ไม่พบหลักฐานการเป็นเจ้าของพื้นที่ มีอยู่ประมาณร้อยละ 0.70 ของพื้นที่ปกคลุมอาคารทั้งหมด

จากการรวบรวมข้อมูล สรุปได้ถึงสัดส่วนของการเป็นเจ้าของที่ดินในกลุ่มต่างๆ เรียงจากมากไปหาน้อย ดังแสดงในตาราง 4.6

ตาราง 4.6 แสดงสัดส่วนการเป็นเจ้าของที่ดินในเขตสัมพันธวงศ์

ประเภทเจ้าของที่ดิน	พื้นที่ปกคลุมอาคาร (ตารางเมตร)	ร้อยละ ของพื้นที่ปกคลุมอาคาร
เอกชนรายย่อย	316,030.24	55.31
เอกชนรายเดี่ยวหรือรายใหญ่	91,811.06	16.07
วัด	82,011.25	14.35
สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	64,277.60	11.25
หน่วยงานราชการ	13,259.67	2.32
อื่นๆ ไม่ทราบ	4,014.01	0.70
รวม	571,403.83	100.00

(ที่มา : ดัดแปลงจากข้อมูลดิบ สำนักงานกลางประเมินราคาทรัพย์สิน, 2530)

ส่วนการกระจายตัวของเจ้าของที่ดินกลุ่มต่างๆ ในความเป็นจริงรูปแบบของการเป็นเจ้าของที่ดินอาจกระทำได้เลยียดกว่านี้ คือ ไม่ใช่แสดงโดยพื้นที่ปกคลุมอาคาร หากยังรวมถึง

พื้นที่ว่างต่างๆ ด้วย แต่เนื่องจาก ฐานข้อมูลในระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ในการศึกษานี้ได้ใช้พื้นที่ปกคลุมอาคารอาคารเป็นหลัก จึงได้ปรับข้อมูลเจ้าของที่ดิน

จากข้อมูลในตาราง 4.6 และ จะเห็นว่าพื้นที่ในเขตสัมพันธวงศ์กว่าครึ่งเป็นเจ้าของโดยเอกชนรายย่อย ซึ่งทำให้โอกาสในการพัฒนาพื้นที่โดยรวมอาจกระทำได้ยาก โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้วิธีการจัดรูปที่ดินในเมืองเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐาน เนื่องจากหาข้อยุติในกลุ่มเจ้าของที่ดินได้ไม่มากนัก การพัฒนาโครงการขนาดใหญ่อาจกระทำได้ง่ายกว่าในพื้นที่เอกชนรายใหญ่ แต่ก็จะมีปัญหาในด้านการเจรจาต่อรอง (Negotiation) ในส่วนพื้นที่ของสำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์อาจมีทางเป็นไปได้ในการปรับปรุงพื้นที่ ซึ่งขึ้นอยู่กับกระบวนการทำงานของชุมชน รัฐบาลท้องถิ่น และเจ้าของที่ดิน

4.5 สภาพพื้นที่เปิดโล่ง

โดยในส่วนนี้จะเกี่ยวข้องกับสถานที่ๆ บริการสาธารณะต่อสังคมที่มีพื้นที่เปิดโล่งเพื่อจะใช้พื้นที่เหล่านั้นในการเป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อนันทนาการเป็นการบรรเทาการ ขาดแคลน พื้นที่เปิดโล่งในเขต อันได้แก่

4.5.1 ศาสนสถาน

ในเขตสัมพันธวงศ์มีศาสนสถานเกือบทุกศาสนาคือ

-วัดทางพุทธศาสนาวัดไทย	7	วัด	-มัสยิด	1	แห่ง
-วัดทางพุทธศาสนาวัดญวน	5	วัด	-ศาลเจ้า	22	แห่ง
-โบสถ์ โรมันคาทอลิก	1	โบสถ์			

ตาราง 4.7 แสดงจำนวนและรายชื่อศาสนสถานในเขตสัมพันธวงศ์

ศาสนสถาน	จำนวน (แห่ง)	ศาสนสถาน	จำนวน (แห่ง)
วัดไทย	7	ศาลเจ้าจีน	22
- วัดไตรมิตร		- ศาลเจ้าเที่ยงกง	
- วัดสัมพันธวงศ์		- ศาลเจ้าใจฮ็อกง	
- วัดชัยชนะสงคราม		- ศาลเจ้าไถฮั่ว (ไหลล่า)	
- วัดบพิตรพิมุข		- ศาลเจ้าแม่ทับทิม	
- วัดปทุมคงคา		- ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ยะ	
- วัดกัณมาตุยาราม		- ศาลเจ้าอาเนี้ยเก็ง	
- วัดจักรวรรดิราชาวาส		- ศาลเจ้าเจี้ยะฮ้อง	
วัดญวน	5	- ศาลเจ้าโรงเจบุญสมาคม	
- วัดโลกานุเคราะห์		- ศาลเจ้าอาเนี้ย	

ตาราง 4.7 (ต่อ)

- วัดอุทัยราษฎร์	
- วัดกุศลสมาคม	
- วัดมงคลสมาคม	
- วัดชัยภูมิ	
โบสถ์โรมันคาทอลิก	1
- โบสถ์กัลวาร์	
มัสยิด	
- มัสยิดอิสลาม	1

- ศาลเจ้าขุนเส็งใจซื่อ	
- ศาลเจ้าจินปูนเต๋ากง	
- ศาลเจ้าโรงเกือก	
- ศาลเจ้ายกเลียนเก็ง	
- ศาลเจ้าตันไทร	
- ศาลเจ้าเลียงเบ็ด	
- ศาลเจ้าอาม้าเก็ง	
- ศาลเจ้ากวนอู	

(ที่มา : สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์, พ.ศ. 2542)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากแผนที่ 4.1 จะเห็นได้ว่า ศาสนสถานที่มีอยู่ถือว่ามีจำนวนมากเมื่อเทียบกับพื้นที่เขต และใน ศาสนสถานเหล่านี้เป็นสถานที่ ๆ มีพื้นที่โล่ง ลานวัด ที่นอกจากใช้เป็นที่พักผ่อนแล้วยังสามารถปรับปรุงให้เป็นพื้นที่เพื่อนันทนาการได้ เพราะดูจากแผนที่จะเห็นว่ามีการกระจายไป ทั่วทั้งเขต และมีการเข้าถึงสะดวก นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชน กับวัดอีก ทางหนึ่งด้วย

4.5.2 สถานศึกษา

ในเขตสัมพันธวงศ์ยังมีพื้นที่โล่งซึ่งแทรกตัวอยู่อีกคือภายในโรงเรียนซึ่งหลังเวลาเรียนพื้นที่ดังกล่าว ก็มีได้ถูกใช้ประโยชน์ ซึ่งเวลาดังกล่าวจากแบบสอบถามก็เป็น เวลา ที่ประชาชนออกไปใช้พื้นที่เปิดโล่ง โดยทางโรงเรียนซึ่งมีพื้นที่โล่งภายในโรงเรียนดังแสดงในตาราง

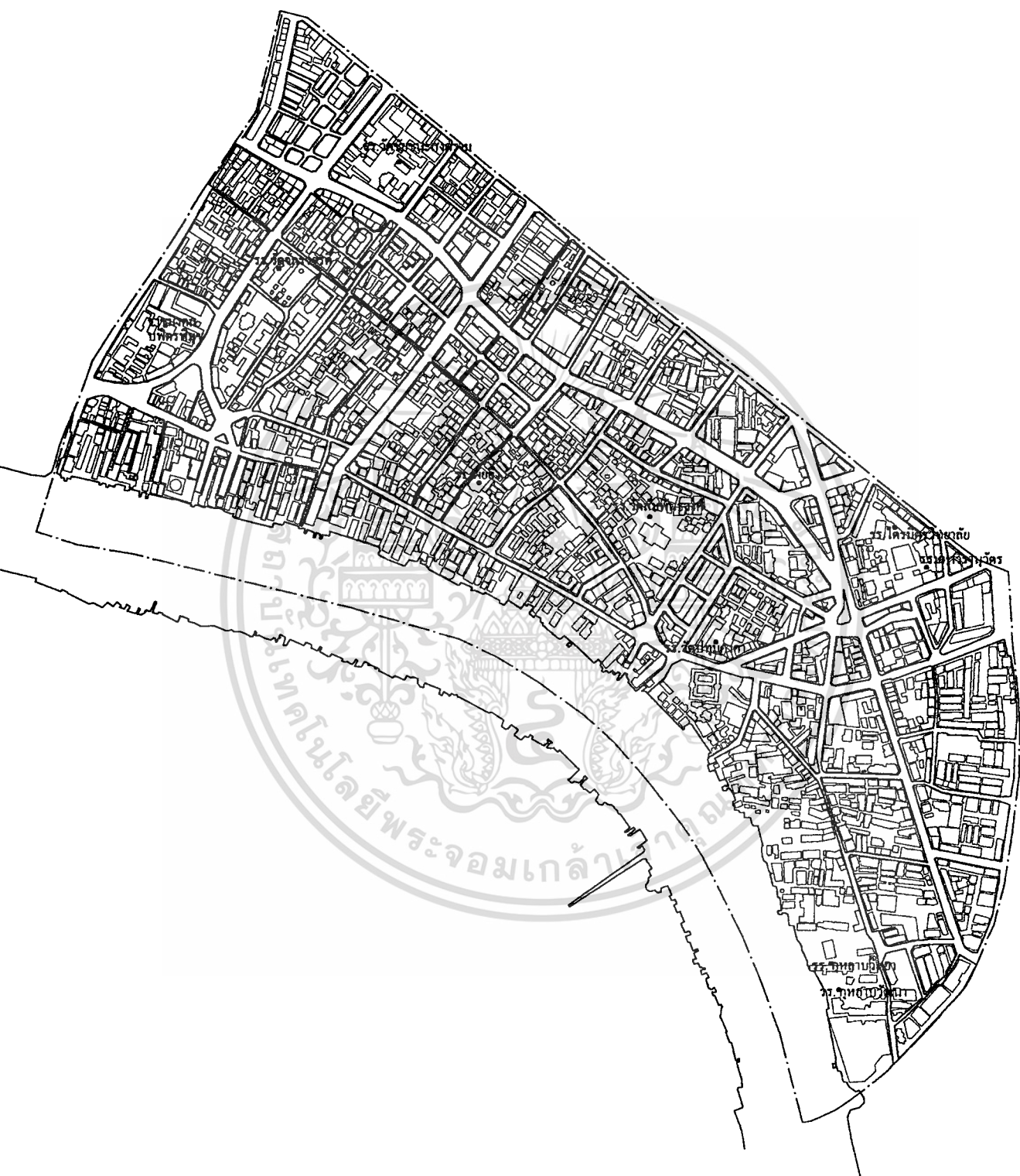
ตาราง 4.8 แสดงประเภทและจำนวนสถานศึกษาในเขตสัมพันธวงศ์

สถานศึกษา/ชื่อโรงเรียน	จำนวน	สถานศึกษา/ชื่อโรงเรียน	จำนวน
1. ระดับอาชีวศึกษา - วิทยาเขตบพิตรพิมุข	1	4. ระดับอนุบาล - อนุบาลจงจิตต์	1
2. ระดับมัธยมศึกษา - ไตรมิตรวิทยาลัย	3	5. การศึกษานอกระบบ (เอกชน) - ดัดเลื้อยทรัพย์	4
- กุหลาบวัฒนา		- กวดวิชาไตรมิตรวิทยา	
- กุหลาบวิทยา		- ภาซาสากลเยาวราช	
3. ระดับประถมศึกษา - วัดจักรวรรดิราชาวาส	9	- ราชภัฏการศึกษาผู้ใหญ่ศิริวัฒนาธุรกิจ	
- วัดปทุมคงคา			
- วัดสัมพันธวงศ์			
- มหาวิทยาลัยวัด			
- วัดชัยชนะสงคราม			
- เพลิง			
- มังคุดินเดอะกุงเอียะ			
- กุหลาบวิทยา			
- กุหลาบวัฒนา			

(ที่มา : สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน)

จะเห็นได้ว่า โรงเรียนต่าง ๆ ที่มีพื้นที่เปิดโล่งที่กระจายอยู่ทั่วทั้งเขตสามารถให้บริการแก่ชุมชนได้ทั่วถึง และสามารถเข้าถึงได้สะดวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.4 แผนที่แสดงตำแหน่งสถานศึกษาที่มีพื้นที่เปิดโล่งในเขตสัมพันธวงศ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า (ที่มา: จากการสำรวจภาคสนาม เดือนธันวาคมพ.ศ.2542-มกราคม พ.ศ.2543) ถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.5.3 พื้นที่สีเขียว และพื้นที่เปิดโล่ง

เขตสัมพันธวงศ์ เป็นเขตที่มีพื้นที่เปิดโล่ง พื้นที่สีเขียวและสวนสาธารณะเป็นส่วนต่อพื้นที่แล้ว น้อยที่สุดเขตหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ที่น่าจะเป็นเขตที่มีโอกาสในการพัฒนาพื้นที่โล่งได้มาก เนื่องจากมีพื้นที่ที่มีศักยภาพมาก กล่าวคือมีพื้นที่ที่อยู่ติดถนนน้ำถึง 3 ด้านแต่ก็ไม่สามารถเปิดเป็นที่โล่งเพื่อนันทนาการได้มากนัก พื้นที่เดิมที่มีอยู่ก็ถูกแทนที่ด้วยกิจกรรมอื่น เช่น ขนถ่ายสินค้า ที่จอดรถ เนื่องจากเขตสัมพันธวงศ์ เป็นพื้นที่เก่าแก่ วิถีชีวิตในอดีตไม่ค่อยคุ้นเคยกับการพักผ่อนต้องทำมาหากิน ทำให้ไม่ได้เตรียมพื้นที่โล่งไว้ ประกอบกับเป็นพื้นที่เก่าแก่จึงไม่ได้วางแผนการใช้ที่ดิน อย่างไรก็ตามภายในเขตยังมีสวนหย่อมอยู่บ้าง ดังตาราง 4.9 และแผนที่ 4.4

ตาราง 4.9 สวนหย่อมในเขตสัมพันธวงศ์

ลำดับที่	ชื่อสวนหย่อม	ขนาดพื้นที่	สถานที่ตั้ง
1	สวนหย่อมวงเวียนโอเดียน	300 ตร.ม.	ถนนเยาวราช แขวงสัมพันธวงศ์ เชื่อมต่อจากถนนเจริญกรุง ห่างจากวัดไตรมิตร ประมาณ 500 เมตร
2	สวนหย่อมสวนสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ	300 ตร.ม.	ถนนอนุวงศ์ แขวงจักรวรรดิ ตรงข้ามทางเข้าวัดจักรวรรดิ
3	สวนหย่อมเชิงสะพานพระปกเกล้า	100 ตร.ม.	ถนนจักรวรรดิ แขวงจักรวรรดิติดบริเวณทางเข้าถนนจักรวรรดิ ก่อนขึ้นสะพานพระปกเกล้า 50 เมตร
4	สวนหย่อมบพิตรพิมุข	20 ตร.ม.	ถนนจักรวรรดิ แขวงจักรวรรดิบริเวณหน้าวัดบพิตรพิมุข
5	สวนหย่อมวงเวียนชอยภิรมย์	20 ตร.ม.	ถนนจักรวรรดิ แขวงจักรวรรดิ ทางเข้าชอยภิรมย์
6	สวนหย่อมภายในสำนักงานเขต	200 ตร.ม.	ถนนโยธา แขวงตลาดน้อย บริเวณภายในและรอบด้านหน้าสำนักงานเขตสัมพันธวงศ์

(ที่มา : จากการสำรวจ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2542-มกราคม พ.ศ.2543)

สวนหย่อมทุกสวนในเขตสัมพันธวงศ์ เป็นสวนขนาดเล็กมาก (คือมีเพียงแค่น้ำ หรือไม้พุ่มเตี้ย และเก้าอี้นั่งเล่น) ใช้สอยได้อย่างไม่เต็มที่ และเมื่อเทียบกับพื้นที่ทั้งเขต จำนวนประชากรแล้วนั้นมีสัดส่วนน้อยมาก

และที่มีอยู่ในเขตก็มีขนาดไม่กว้าง จากการศึกษา และสำรวจภาคสนามต่อการหาพื้นที่โล่ง
 สาธารณะเพื่อรองรับกิจกรรมนันทนาการของคนในเขตให้มีอย่างพอเพียงนั้นเป็นไปได้ค่อนข้าง
 ยาก แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีแนวทางและมาตรการต่างๆ ทางผังเมือง และนโยบาย กฎหมาย
 ต่างๆ ของภาครัฐ ในการจัดการการใช้ที่ดินและการลงทุน เพื่อเป็นการกำหนดให้มีการแบ่งพื้นที่
 การพัฒนาให้เป็นพื้นที่โล่งสาธารณะ และสวนสาธารณะบ้าง โดยเฉพาะการปรับใช้พื้นที่ของทาง
 ราชการหรือพื้นที่โล่งที่มีอยู่แล้วในวัดหรือในโรงเรียน บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาน่าจะเป็น พื้นที่ที่
 มีศักยภาพในการจัดทำสวนสาธารณะ หรือพื้นที่สาธารณะเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ตามนโยบายของ
 ภาครัฐ ซึ่งต้องใช้มาตรการจูงใจให้กับเจ้าของหรือใช้การเจรจาเพื่อหา ทางออกที่ทุกฝ่ายพอใจ
 เพื่อให้ผู้อยู่อาศัยอยู่ในเขตและบุคคลทั่วไปได้มีโอกาสเข้าไปใช้ ซึ่งเป็นการเพิ่ม คุณภาพชีวิตให้กับ
 ประชาชนได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.6 ลักษณะอาคาร และสิ่งปลูกสร้าง

จากการสำรวจภาคสนามสามารถจำแนก ลักษณะอาคารภายในเขตสัมพันธวงศ์เป็น 3 ประเด็นหลัก คือ

4.6.1 จำนวนชั้นอาคาร

เขตสัมพันธวงศ์มีอาคารที่มีความสูงไม่มากนัก จากตารางจะแสดงรายละเอียดพื้นที่ของอาคารที่มีจำนวนชั้นต่างกัน

ตาราง 4.10 แสดงพื้นที่ของอาคารที่มีจำนวนชั้นต่างกันในเขตสัมพันธวงศ์

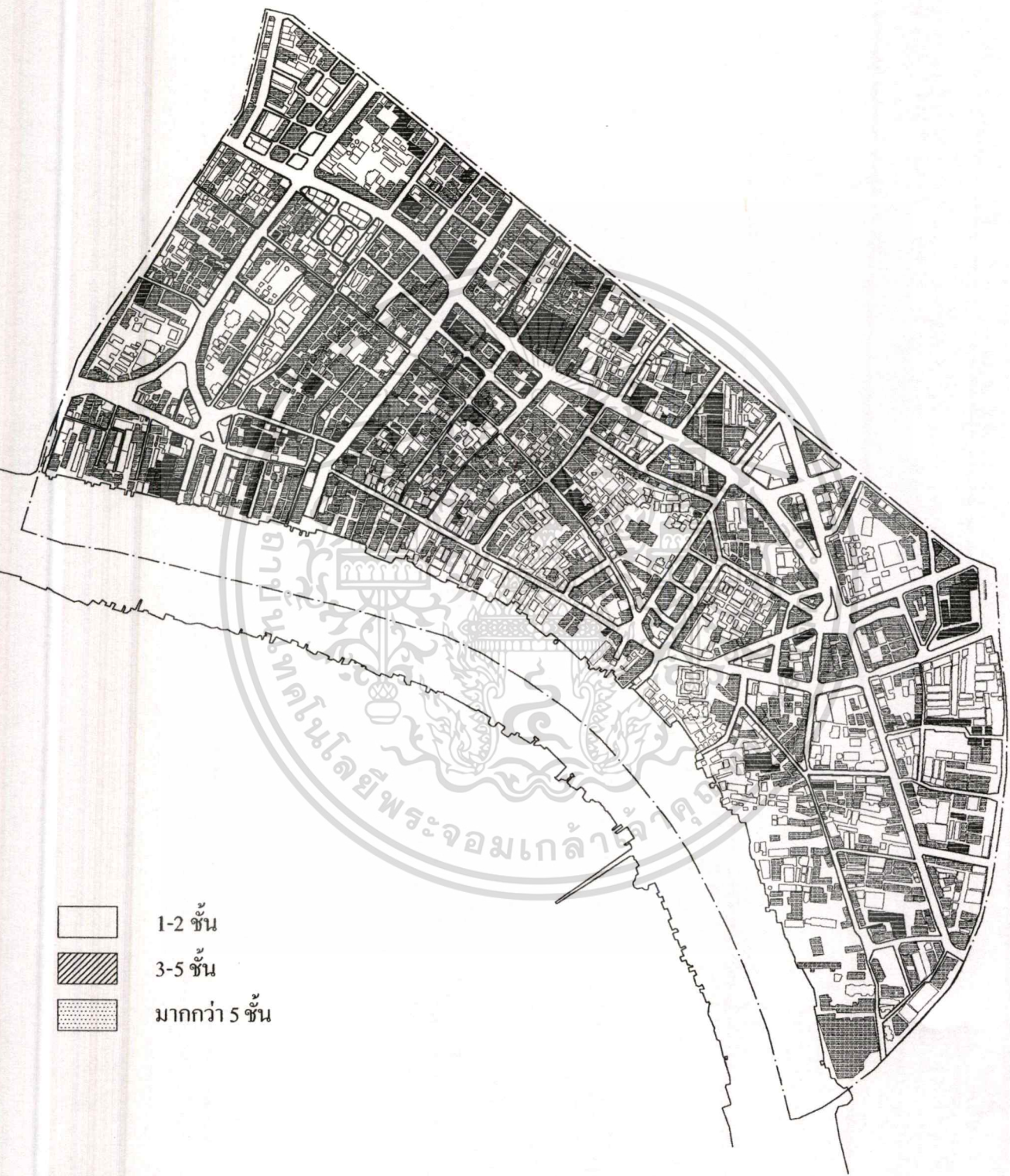
จำนวนชั้น	พื้นที่ปกคลุมอาคาร (ตารางเมตร)	ร้อยละของพื้นที่ ปกคลุมอาคาร	พื้นที่อาคารรวมทุกชั้น (ตารางเมตร)
1	31,580.08	5.53	31,580.08
2	172,389.07	30.17	344,778.15
3	140,061.16	24.51	420,183.49
4	116,600.76	20.41	466,403.04
5	58,138.53	10.17	290,692.65
6	25,732.97	4.50	154,397.82
7	6,289.76	1.10	44,028.32
8	7,791.97	1.36	62,335.76
10	6,881.78	1.20	68,817.80
14	1,398.06	0.24	19,572.84
16	565.98	0.10	9,055.68
17	1,564.8	0.27	26,602.11
31	1650.38	0.29	33,127.60
35	752.49	0.13	26,337.15
รวม	571,403.82	100.00	1,997,912.49

(ที่มา : จากการสำรวจเดือนธันวาคม พ.ศ. 2542-มกราคม พ.ศ. 2543)

จากตารางจะเห็นว่า ส่วนใหญ่ของอาคาร จะเป็นอาคาร 2, 3 และ 4 ชั้น คือร้อยละ 30.46 24.51 และ 20.41 ตามลำดับ และอาคารที่มีชั้นเดียวมีประมาณร้อยละ 5.53

อาคารที่มีความสูงตั้งแต่ 10 ชั้นขึ้นไปจะพบมากที่ถนนเยาวราช ซึ่งเป็นถนนสายหลัก ของเขต และที่ถนนวานิช 1 ซึ่งเป็นถนนที่แคบมาก แต่เต็มไปด้วยอาคารสูง ด้วยเหตุที่ที่ดิน บริเวณดังกล่าวมีราคาสูงจึงทำให้มีการพัฒนารูปแบบเป็นอาคารสูง ก่อนที่จะมีการประกาศ ใช้กฎหมายควบคุมความสูง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.6 แผนที่แสดงจำนวนชั้นอาคารในเขตสัมพันธวงศ์
 เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 (ที่มา: จากการสำรวจภาคสนาม เดือนธันวาคม พ.ศ.2542-มกราคม พ.ศ.2543) ถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.6.2 สภาพอาคาร

การสำรวจอาคารในเขตสัมพันธวงศ์ ครอบคลุมไปถึงเรื่องสภาพอาคารเนื่องจากเป็นอีกปัจจัยที่ใช้ในการปรับปรุงพื้นที่ในภาพรวมทั้ง หหมด โดยแบ่งออกเป็นประเภทดังนี้

1.สภาพดี (Good Condition) หมายถึงอาคารที่มีสภาพสมบูรณ์ทั้งด้านรูปภายนอก (Envelope) และโครงสร้าง รวมถึงมีการบำรุงรักษาที่ดี

2.สภาพปานกลาง (Moderate Condition) หมายถึง อาคารที่มีสภาพภายนอกไม่สมบูรณ์นัก แต่ระบบโครงสร้างยังดี แต่ขาดการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง

3.สภาพทรุดโทรม(Poor Condition) หมายถึง อาคารที่มีสภาพ ทั้งรูปภายนอกและ โครงสร้างทรุดโทรมไม่สมบูรณ์ และขาดการดูแลรักษา

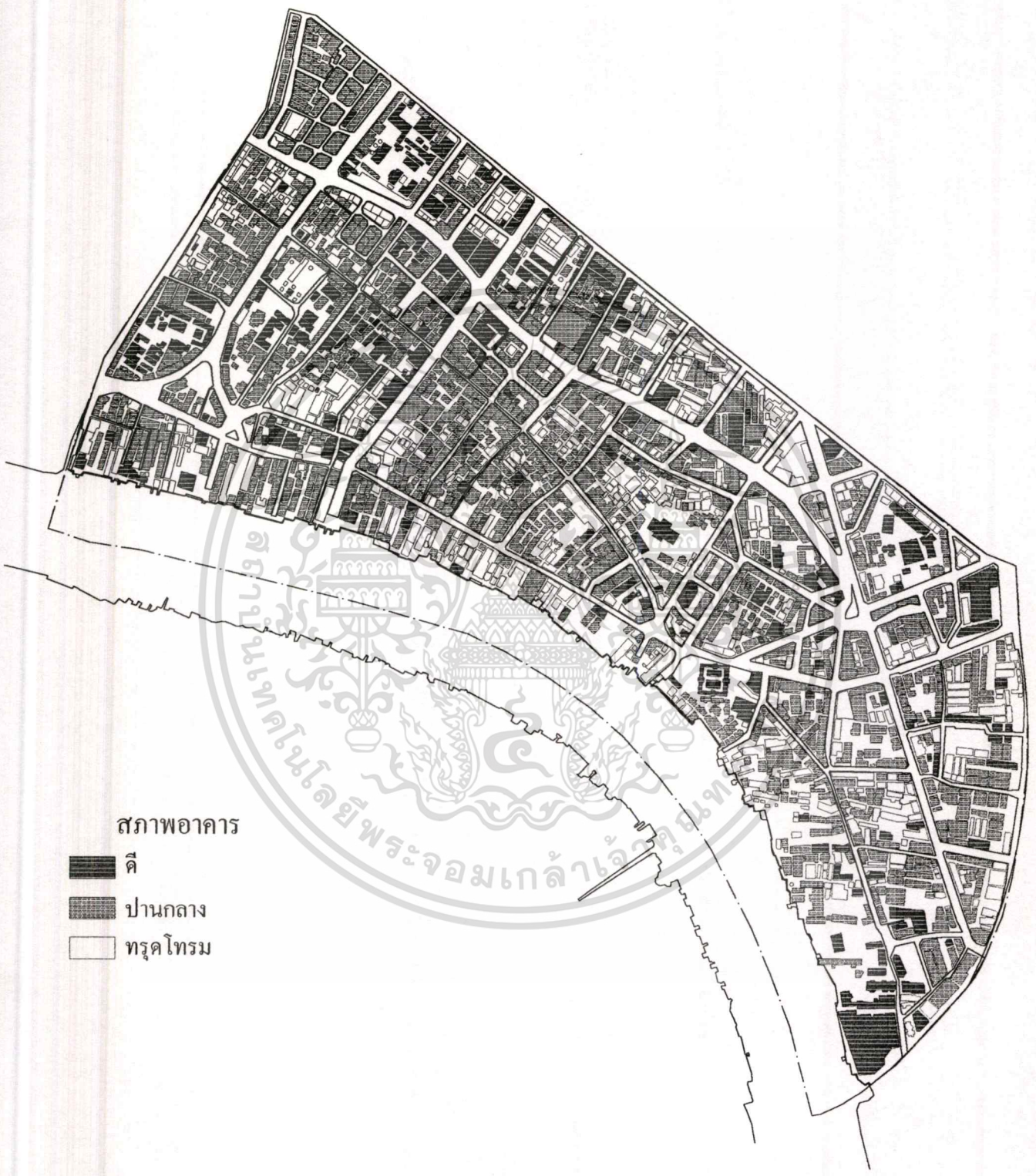
ผลจากการสำรวจสภาพอาคารในเขตสัมพันธวงศ์มีดังนี้

ตาราง 4.11 แสดงสภาพอาคารในเขตสัมพันธวงศ์

สภาพอาคาร	พื้นที่ปกคลุมอาคาร (ตารางเมตร)	ร้อยละของ พื้นที่ปกคลุมอาคาร
สภาพดี	124,368.90	21.77
สภาพปานกลาง	322,294.66	56.40
สภาพทรุดโทรม	124,740.26	21.83
รวม	571,403.82	100.00

(ที่มา : จากการสำรวจเดือนธันวาคม พ.ศ. 2542-เดือนมกราคม พ.ศ. 2543)

จากตารางจะเห็นว่ายังมีอาคารที่มีสภาพดี และทรุดโทรม ถึงครึ่งหนึ่งของอาคารทั้งหมด ส่วนอีกครึ่งอยู่ในสภาพปานกลาง สำหรับกลุ่มที่มีอาคารสภาพทรุดโทรมนี้มีโอกาสที่จะรอกการพัฒนาเป็น พื้นที่เปิดโล่งเพื่อนันทนาการ ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยตัวอื่นในการพิจารณาด้วย

สภาพอาคาร

- ดี
- ปานกลาง
- ทรุดโทรม

ภาพที่ 4.7 แผนที่แสดงสภาพอาคารในเขตสัมพันธวงศ์ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า (ที่มา: จากกิจการสำรวจภาคสนาม เดือนธันวาคมพ.ศ.2542-มกราคม พ.ศ.2543) ของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.6.3 คุณค่าของอาคาร

จากการสำรวจคุณค่าของอาคาร เพื่อที่จะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงพื้นที่ โดยรวมได้แยกประเภทคุณค่าได้ 3 ระดับคือ

1.คุณค่าสูง หมายถึง อาคารที่สวยงาม มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ส่วนใหญ่จะเป็นอาคารที่ได้รับการจัดบันทึกว่ามีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ หรือเป็นอาคารที่มีการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน กับกรมศิลปากรไว้แล้ว

2.คุณค่าปานกลาง หมายถึง อาคารที่มีลวดลายหรือรูปแบบที่สอดคล้องกับอาคารที่มีคุณค่าสูง และก่อสร้างมานานพอสมควร แต่ก็ยังจัดว่ามีคุณค่ามากนัก

3.คุณค่าต่ำ หมายถึง อาคารที่มีลักษณะสมัยใหม่ มีโครงสร้างและความสูงที่ไม่สอดคล้องกับอาคารที่มีคุณค่าสูงและคุณค่าปานกลาง

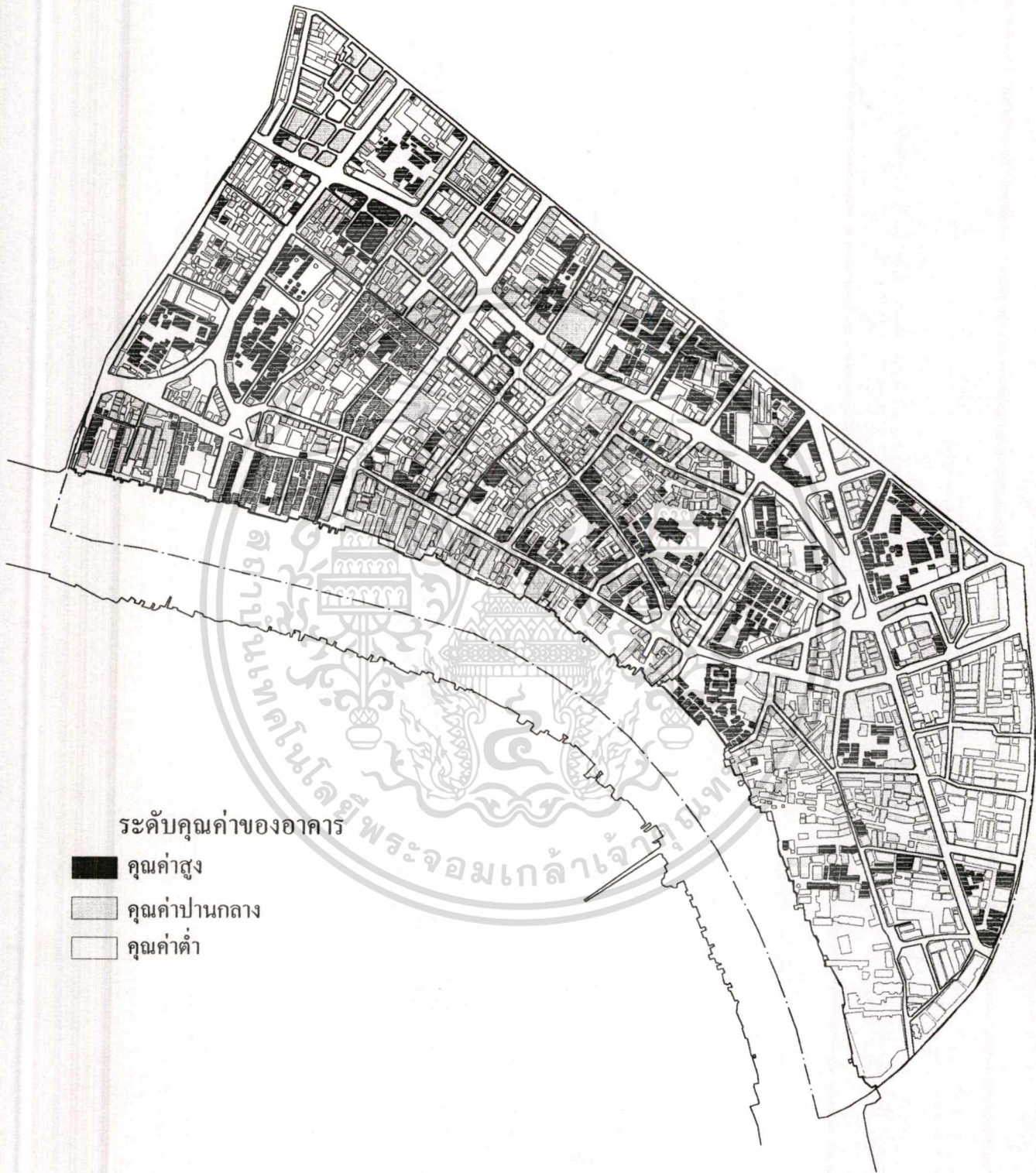
ผลจากการสำรวจระดับคุณค่าอาคารมีสัดส่วนดังนี้

ตาราง 4.12 แสดงระดับคุณค่าอาคารในเขตสัมพันธวงศ์

ระดับคุณค่าอาคาร	พื้นที่ปกคลุมอาคาร (ตารางเมตร)	ร้อยละ ของพื้นที่ปกคลุมอาคาร
สูง	84,980.18	14.87
ปานกลาง	234,513.79	41.04
ต่ำ	251,909.85	44.09
รวม	571,403.82	100.00

(ที่มา : จากการสำรวจ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2542-มกราคม พ.ศ.2543)

จากตารางอาคารที่มีคุณค่าจะมีอยู่เพียงร้อยละ 14.87 ในขณะที่อาคารที่มีคุณค่าต่ำและปานกลางมีสัดส่วนอยู่ที่ประมาณร้อยละ 40 โดยเฉพาะอาคารที่มีคุณค่าต่ำนั้นมีถึงร้อยละ 44.09 หรือ เกือบครึ่งหนึ่ง อาคารเหล่านี้สามารถใช้พิจารณาร่วมกับปัจจัยอื่น เพื่อปรับปรุงพื้นที่โดยรวมของ เขตสัมพันธวงศ์

ภาพที่ 4.8 แผนที่แสดงระดับคุณค่าอาคารในเขตสัมพันธวงศ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า (ที่มา: จากกวีรสารวัจภาคีสันนัม เดือนธันวาคม พ.ศ.2542-มกราคม พ.ศ.2543) ของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.6.4 การใช้ที่ดิน

เขตสัมพันธวงศ์มีการใช้ที่ดินโดยรวม คือ พาณิชยกรรม ซึ่งมีหลายประเภท ทั้งค้าปลีก ค้าส่ง โกดัง สำนักงานและบริการ และยังมีที่พักอาศัยอยู่ด้วย รวมทั้งการใช้ที่ดินและอาคารแบบผสม เช่น อยู่อาศัยและ บริการ หรือค้าปลีก ค้าส่ง โกดังเก็บสินค้า อยู่กับอยู่อาศัย ในการหาข้อมูลในรายละเอียด ในเรื่องการ ใช้ ที่ดินและอาคาร ใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยเก็บข้อมูลการใช้ อาคารชั้นล่าง เนื่องจาก อาคารส่วน มากมีความสูงไม่มากนัก และเนื่องจากขนาดของอาคารมีความแตกต่างทางด้านพื้นที่มาก และ ไม่สามารถ สรุปจำนวนคูหาหรือหน่วยได้แน่นอน การหาสัดส่วนเชิงปริมาณ จึงใช้พื้นที่อาคาร (หน่วยเป็น ตารางเมตร) ซึ่งเป็นสัดส่วนเชิงปริมาณที่นำไปสู่การวางแผนและการจัดเตรียมงบประมาณได้ เหมาะสม กว่ากวัดเป็น จำนวนหน่วยหรือคูหา

ตาราง 4.13 แสดงประเภทและสัดส่วนการใช้อาคารชั้นล่างในเขตสัมพันธวงศ์

ประเภทการใช้อาคาร	พื้นที่ (ตารางเมตร)	สัดส่วนร้อยละ
อยู่อาศัยเพียงอย่างเดียว	126,644.07	22.16
ค้าปลีก	100,807.78	17.64
แบบผสม	98,060.22	17.16
การค้าส่งและโกดัง	82,980.92	14.52
วัดและสาธารณูปการ	78,071.25	13.66
สำนักงาน, บริการ และธนาคาร	63,674.71	11.14
ว่าง/ไม่มีข้อมูล	21,164.87	3.70
รวม	571,403.82	100.00

(ที่มา :จากการสำรวจ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2542-มกราคม พ.ศ.2543)

จากข้อมูลการใช้ที่ดินชั้นล่างพบว่า มีการใช้อาคารที่ไม่ใช่เชิงพาณิชยกรรม คือ อยู่อาศัย วัด สาธารณูปการ และห้องว่างรวมกันประมาณ ร้อยละ 39.52 นอกจากนั้นจะเป็นการใช้ที่ดินเชิงพาณิชยกรรม(ซึ่งในที่นี้หมายรวมถึงอุตสาหกรรมขนาดย่อมบริการ และโกดังด้วย)

ในกลุ่มของพาณิชยกรรม การค้าปลีกจะมีสัดส่วนใกล้เคียงกับการใช้อาคารแบบผสม คือ ประมาณ ร้อยละ 17.64 และ 17.16 ตามลำดับ ส่วนการค้าส่งและโกดังมีประมาณร้อยละ 14.52 ในส่วนของ สำนักงานและบริการ (รวมโรงแรม) จะมีประมาณร้อยละ 11.14 โดยรวมพื้นที่ในกลุ่มพาณิชยกรรม ทั้งหมดแล้วจะมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 60.48

แต่จะเห็นได้ว่า การใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ นั้นเป็นไปอย่างเข้มข้นและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินไปเป็นประเภทอื่นนั้นค่อนข้างยาก คงมีแต่เพียงการใช้ที่ดินที่ว่าง ที่ไม่มีการใช้ประโยชน์เท่านั้นที่สามารถนำไปปรับปรุงใช้เป็นสวนสาธารณะได้ และก็ยังมีการใช้ที่ดินอีก 1 ประเภทคือ โกดังเก็บสินค้าซึ่งหากมีมาตรการผลักดัน กิจกรรมที่ผิดประเภทเหล่านี้ออกไปให้อยู่ในบริเวณชาน

เมือง ซึ่งมีความสะดวกในการจราจรมากกว่าโดยอาศัยมาตรการจูงใจ ก็จะเกิดพื้นที่อีกมากที่สามารถจะใช้พัฒนาเป็นพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะเพื่อการนันทนาการได้ เพราะจะเห็นได้ว่าการใช้ที่ดินประเภทนี้นั้น จะมีอยู่มากบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา เนื่องจากว่าเมื่อก่อนการคมนาคมหลักคือแม่น้ำลำคลองไม่ใช่ถนนดังเช่นในปัจจุบัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.7 นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มพื้นที่โล่งสาธารณะ

แผนงานนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มพื้นที่โล่งในเขตสัมพันธวงศ์ โดยแบ่งเป็นแผนงานระดับชาติระดับท้องถิ่นรวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยในที่นี้จะเป็นการรวบรวมแผนงาน นโยบายและกฎหมายในระดับต่างๆ ในส่วนที่มีผลต่อการเพิ่มพื้นที่โล่งสาธารณะในเขตสัมพันธวงศ์

4.7.1 นโยบายระดับชาติ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มพื้นที่โล่ง และส่งเสริมให้เกิดที่โล่ง เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิต ของประชาชนดังนี้

ในส่วนที่ 5 การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคน และคุณภาพชีวิต ได้กล่าวถึงการจัดระเบียบการขยายตัวของชุมชนใน กทม.และปริมณฑล ในเรื่องของชุมชนใจกลางเมือง ให้มีการพัฒนาฟื้นฟูเกาะรัตนโกสินทร์ ฟื้นฟูชุมชนเมืองเดิมที่เสื่อมสภาพ จัดระเบียบการก่อสร้างและขยายตัวของย่านธุรกิจการค้า และที่อยู่อาศัยที่เป็นอาคารสูง โดยยังรักษาสภาพแวดล้อมชุมชนที่ดีให้คงไว้

ในเรื่องเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยรัฐจะเป็นแกนนำให้การปรับปรุงฟื้นฟูเมือง นำเอาที่ดินของส่วนราชการที่ยังใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่มาพัฒนาเป็น สวนสาธารณะสำหรับประชาชน และถนนเพื่อแก้ปัญหาจราจร

โดยในส่วนนี้ทางแผนยังกล่าวถึงการพัฒนาโครงการ ขนาดใหญ่ของรัฐที่ส่งผลต่อสาธารณะชน ทั้งทางตรงและอ้อมต้องมีการจัดทำประชาพิจารณ์เพื่อสร้างความเข้าใจและให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการจัด การมากขึ้น

4.7.2 สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540-2544)

ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านการฟื้นฟูบูรณะรวมทั้งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ โดยกำหนดนโยบาย และจัดทำแนวทางที่ชัดเจนเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติ พื้นที่สีเขียว พื้นที่โล่งและสวนสาธารณะในเมืองให้ได้สัดส่วนกับจำนวนคน และการเจริญเติบโตของชุมชน รวมทั้งเสริมสร้างภูมิทัศน์ และรณรงค์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนและองค์กรชุมชนให้ตระหนักถึงผลกระทบจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และให้ความร่วมมือในการป้องกัน ติดตาม และแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.7.3 นโยบายของกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครได้จัดทำแผนพัฒนากรุงเทพมหานครฉบับที่ 5 (2540-2544) ซึ่งมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และการใช้ที่ดินไว้ในแผนสาขาต่าง ๆ คือ

4.7.3.1 ในแผนสาขาผังเมืองและการใช้ที่ดินของกรุงเทพมหานคร ได้จัดหาพื้นที่ที่ยังมีการใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่มาจัดทำสวนสาธารณะ หรือพื้นที่สีเขียวของเมืองเน้นโครงการจัดหาและวางผังพัฒนาสวนสาธารณะ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น ความขาดแคลนพื้นที่สวนสาธารณะ การกระจายตัวของสวนสาธารณะในปัจจุบัน ขนาดและที่ตั้งแล้วเสนอแนะรูปแบบของสวนสาธารณะให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

4.7.3.2 ในแผนสาขาสีเขียวและสิ่งแวดล้อม มีนโยบายพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเมือง โดยการเพิ่มพื้นที่สีเขียว และลดมลพิษทางน้ำ อากาศ เสียง

4.7.3.3 ในแผนสาขาทรัพยากรมนุษย์ และสังคม ได้เน้นพัฒนาคุณภาพของชีวิตประชากรโดยการส่งเสริม กีฬา การจัดนันทนาการและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้กรุงเทพมหานครยังมีนโยบายที่จะพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองที่น่าอยู่ (HEALTHY CITY) คือเมืองที่มีความสะดวกคล่องตัว สภาพแวดล้อมปลอดภัย และเหมาะสมต่อการอยู่อาศัย มีการบริการด้านการศึกษา และสุขภาพอนามัย มีความปลอดภัย สะดวกสบาย และสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งในส่วนนี้ได้สนับสนุนให้มีการพัฒนาสวนสาธารณะและพื้นที่สีเขียว

ในเขตสัมพันธวงศ์เป็นเขตเมืองชั้นใน ของกรุงเทพมหานครภายในเขตแออัดไปด้วยกิจกรรมต่าง ๆ และแออัดไปด้วยอาคารทำให้การหาพื้นที่เพื่อจัดเตรียมเป็นที่โล่งสาธารณะเป็นไปได้ยาก ภายในเขตซึ่งมีพื้นที่ 1.42 ตารางกิโลเมตรเป็นเขตที่มีประชากรหนาแน่นมากคือ 27,531 คน/ตารางกิโลเมตร แต่มีสวนหย่อม ในความรับผิดชอบของกรุงเทพมหานครเพียงไม่กี่แห่งและมีพื้นที่รวมเพียง 940 ตารางเมตร หรือคิดเป็น 0.034 ตารางเมตร/คน ซึ่งต่ำกว่ามาตรฐานมากทำให้พื้นที่พักผ่อนหย่อนใจไม่เพียงพอต่อจำนวนประชากร แม้ว่าเขตสัมพันธวงศ์เองจะมีพื้นที่ที่ร่มรื่นมากแต่ไม่สามารถปรับปรุงเป็นสวนสาธารณะเปิดโล่งได้เนื่องจากเป็นที่ดินเอกชนและมีกิจกรรมการค้าและโกดังเป็นจำนวนมากจึงจำเป็นต้องพยายาม หาพื้นที่เปิดโล่งอื่นซึ่งอาจเป็นพื้นที่ของรัฐบาลหรือ พื้นที่ของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์รวมทั้งอาจใช้มาตรการจูงใจสำหรับที่ดินเอกชน เพื่อเพิ่มสัดส่วนที่โล่งต่อจำนวนประชากรให้มากขึ้นจึงจำเป็นต้องหาพื้นที่โล่งเพิ่มขึ้นและ หาแนวทางการพัฒนาพื้นที่โล่งสาธารณะที่มีอยู่ให้มี ศักยภาพที่จะให้บริการประชาชนในพื้นที่ มีการจัดเตรียมพื้นที่เพื่อกิจกรรม และผลักดันให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ของชุมชนด้วยกิจกรรมต่าง ๆ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาดังกล่าว ซึ่งจะทำให้เมืองน่าอยู่ ประชาชนได้ผ่อนคลายความตึงเครียด เพื่อเป็นการยกระดับ คุณภาพชีวิตของคนในเขตสัมพันธวงศ์

4.7.4 โครงการกรุงรัตนโกสินทร์ กับเขตสัมพันธวงศ์

โครงการนี้ได้เสนอแผนแม่บทเพื่อพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ระบบคมนาคม ขนส่งทางน้ำ ทางเดินเท้า และการใช้ที่ดิน

ในแผนแม่บทกล่าวถึงย่านการค้า 7 ย่านในเขตได้แก่ คลองถม สีแยกวัดตึก เวียงนครเซหมเยาวราช เชียงกง สำเพ็ง ราชวงศ์ ทรงวาด โดยย่านสำเพ็งถูกกำหนดให้เป็นย่าน ถนนคนเดิน (Pedestrial) โดยมีแนวทางและมาตรการซึ่งช่วยให้เกิดพื้นที่โล่งดังนี้

- 1.กำหนดการใช้ที่ดินให้เป็นพาณิชยกรรม และให้มีการลด F.A.R. เพิ่ม O.S.R.
- 2.ควบคุมความหนาแน่นและกิจกรรม
- 3.ปรับปรุงทางเดินเท้า และจัดระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการให้เหมาะสม
- 4.ปิดถนนบางสายในบางโอกาสหรือบางเวลา

ในแผนแม่บทยังมีส่วนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระยะถอยร่นริมหน้า เพื่อเก็บรักษาให้เป็นพื้นที่สาธารณะ ดังนี้

- 1.ภายในระยะ 15 เมตร จากริมแม่น้ำทั้ง 2 ฟาก ให้ก่อสร้างอาคารได้สูงไม่เกิน 8 เมตร และมีระยะถอยร่นจากริมฝั่งไม่น้อยกว่า 3 เมตร
- 2.ภายในระยะ 15 เมตร แต่ไม่เกิน 45 เมตร จากริมน้ำทั้ง 2 ฟากให้ก่อสร้างอาคารได้สูง ไม่เกิน 16 เมตร

ในกรณีที่เป็นพื้นที่ริมสองฝั่งคลองให้มีระยะถอยร่นดังนี้

- 1.อาคารที่มีความสูง 3 ชั้น(ไม่เกิน 9 เมตร)ให้มีระยะถอยร่นไม่น้อยกว่า 3 เมตร
- 2.อาคารที่มีความสูงเกิน 3 ชั้น หรือเกิน 9 เมตร ให้มีระยะถอยร่นไม่น้อยกว่า 6 เมตร

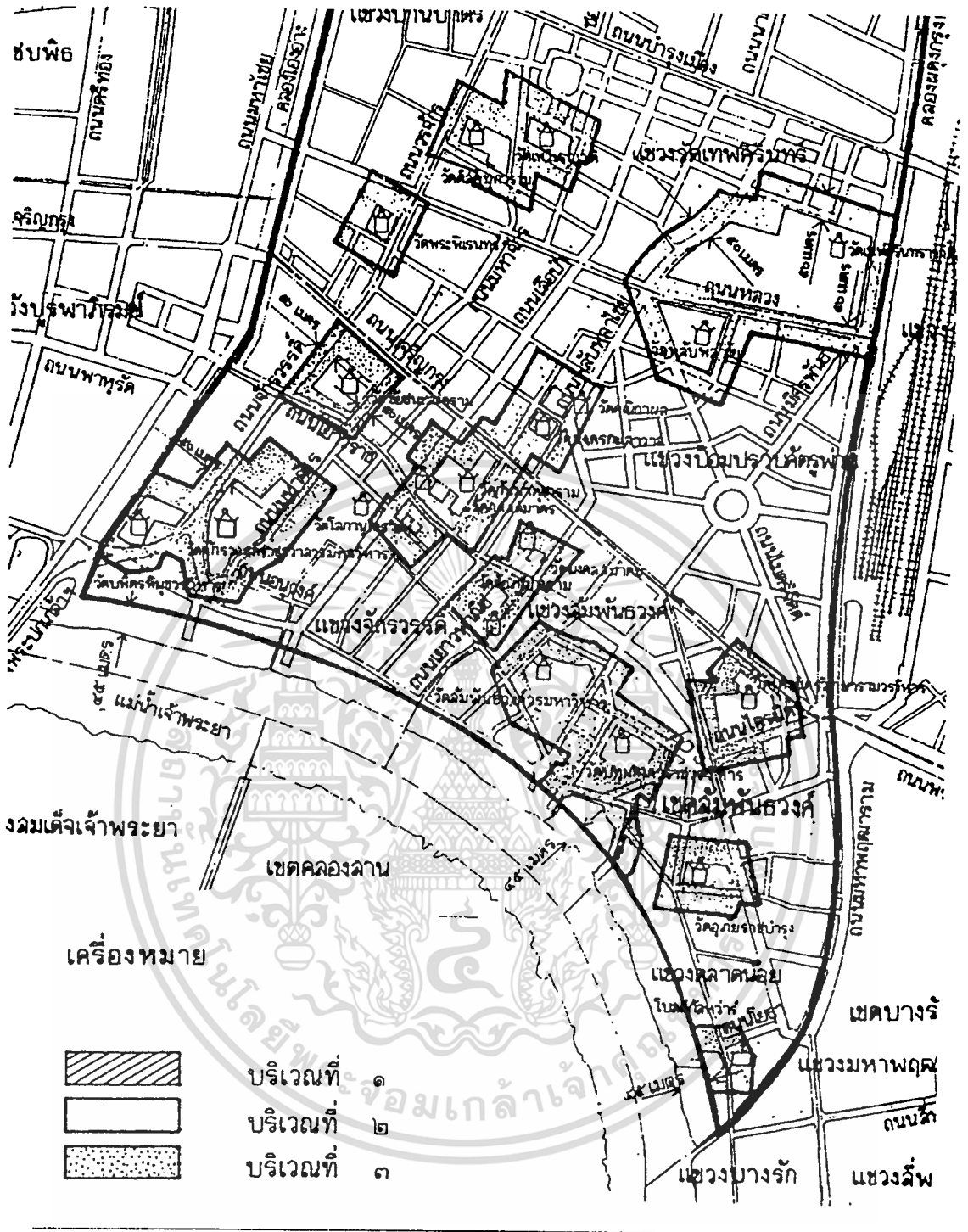
โดยมีมาตรการดำเนินการดังนี้

1.ทำการปรับปรุงข้อกำหนดและมาตรการทางกฎหมายให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอ โดยต้องมีการตรวจสอบ ประเมินผลพื้นที่รวมถึงสรุปถึงผลดีผลเสียของข้อกำหนด และ มาตรการต่าง ๆ ที่ควบคุมอยู่

2.จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ และทำความเข้าใจกับประชาชน และชุมชนในพื้นที่ ให้เกิดความ เข้าใจและยอมให้ความร่วมมือในการพัฒนา รวมทั้งเผยแพร่กรอบนโยบาย ของคณะกรรมการกรุงรัตนโกสินทร์ให้ทราบทั่วกัน

3.ควรมีมาตรการเพิ่ม เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน เพื่อการพัฒนาเมือง หรือซื้อสิทธิในการพัฒนา อสังหาริมทรัพย์ เพื่ออนุรักษ์พื้นที่หรืออาคารที่มีคุณค่า ทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และศิลปกรรม

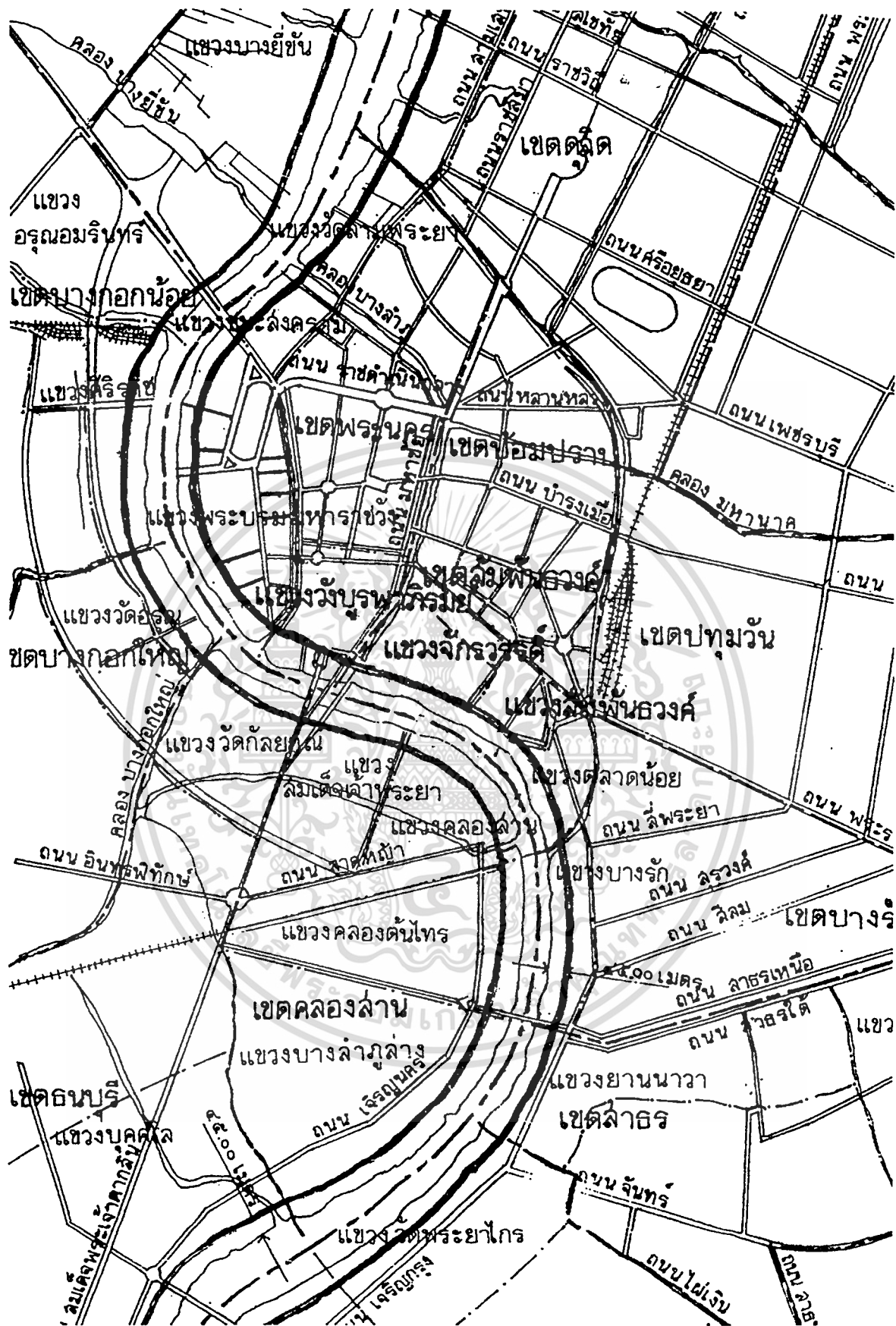

- หมายเหตุ
- บริเวณที่ ๑ ห้ามก่อสร้างอาคารสูงเกิน 20 เมตร
  - บริเวณที่ ๒ ห้ามก่อสร้างอาคารสูงเกิน 37 เมตร
  - บริเวณที่ ๓ ห้ามก่อสร้างอาคารสูงเกิน 16 เมตร
- ในเขตสัมพันธวงศ์มีเพียงบริเวณที่ ๒ และ ๓ เท่านั้น

ภาพที่ 4.10 แผนที่แสดงพื้นที่ควบคุมการก่อสร้างริมแม่น้ำเจ้าพระยาตามข้อบัญญัติ

กรุงเทพมหานคร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.11 แผนที่แสดงพื้นที่ควบคุมการก่อสร้างริมแม่น้ำเจ้าพระยาตามข้อบัญญัติ

กรุงเทพมหานคร พ.ศ.2542

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวกับการพัฒนาอาคารในกฎกระทรวงฉบับที่ 30 และ ฉบับที่ 50 ซึ่งโดยมากจะเน้นไปที่อาคารสูง โดยคำจำกัดความของอาคารสูงคืออาคารที่มีความสูง 23 เมตรขึ้นไปซึ่งจะต้องมีระบบงานวิศวกรรมต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยและ ที่สำคัญคือขนาดที่ดินจะต้องมีด้านกว้างที่ติดถนนไม่ต่ำกว่า 12 เมตร และถนนสาธารณะ นั้นต้องกว้าง 10 เมตร ขึ้นไป (หรือ 18 เมตรขึ้นไปในกรณีอาคารที่มีพื้นที่รวมกันมากกว่า 30,000 ตารางเมตร) นอกจากนั้นยังกำหนดระยะรั้วรอบอาคาร ให้มีความกว้าง 6 เมตร เพื่อความสะดวกในการดับเพลิง

และยังได้กำหนดค่า F.A.R. สูงสุดไว้ที่ 10 ส่วนค่า O.S.R.กำหนดไว้ร้อยละ 30 ส่วนอาคารที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย และร้อยละ 10 สำหรับอาคารอื่น ๆ จากข้อจำกัดที่กล่าว มาทำให้เกิดอาคารสูง ได้ยาก เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นที่ดินขนาดเล็กบนถนนที่แคบ ซึ่งในความเป็นจริงถ้าหากข้อจำกัด ดังกล่าวเป็นไปได้ ก็จะสร้างอาคารได้สูงไม่มาก เนื่องจากข้อบัญญัติ กรุงเทพมหานคร ซึ่งกำหนด ให้อาคารสูง มีความสูงไม่เกิน 37 เมตร

ระยะร่นด้านหน้าในกรณีตึกแถวไม่ติดถนนสาธารณะจะต้องเว้นไว้อย่างน้อย 6 เมตร และหากติดถนนสาธารณะระยะร่นจะขึ้นอยู่กับความกว้างของถนน ส่วนด้านหลังอาคาร จะต้อง เว้นระยะร่นไว้ 3 เมตร (กรณีแหล่งนี้ความกว้างน้อยกว่า 10 เมตร) ซึ่งกรณีนี้อาคารที่อยู่ริม แม่น้ำเจ้าพระยา และคลองผดุงกรุงเกษมจะต้องเว้นระยะ 6 เมตร ซึ่งมากกว่าที่เคยกำหนดไว้ในข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร

การใช้กฎกระทรวงให้มีมาตรฐานระยะร่นและแนวต่าง ๆ ของอาคารที่กำหนดใหม่นี้มีผลในการพัฒนาอาคารสูง และตึกแถว มีข้อจำกัดที่รัดกุมมากขึ้นในบางบริเวณอาจเป็นไปได้ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดเกี่ยวกับระยะร่นและพื้นที่เปิดโล่งเหล่านี้ หากพิจารณาร่วมกับระบบแรงจูงใจ แล้วก็จะมิใช่ประโยชน์ต่อการก่อสร้างอาคารใหม่ ระยะร่นที่จะใช้เป็นที่ว่างสาธารณะได้

4.6.5 ระบบสร้างแรงจูงใจ (Bonus Zone ,Bonus System)

การใช้มาตรการ Bonus Zone คือการสร้างแรงจูงใจให้กับภาคเอกชนปฏิบัติตามกฎหมาย Zonning ให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น รูปแบบของ Bonus System โดยส่วนใหญ่จะเป็นแบบ Bonus Zone คือเป็นพื้นที่โล่งเสริมการลงทุนหรือมีสิทธิพิเศษกว่าพื้นที่อื่น ๆ อย่างเช่นในประเทศญี่ปุ่น

ในเขตชินจูกุ ทางรัฐได้ประกาศให้พื้นที่ใจกลางเมือง 9 ช่วงตึก เป็นเขตพื้นที่พิเศษ คือสามารถสร้างอาคารได้สูงกว่าพื้นที่ลักษณะเดียวกันในพื้นที่อื่น ๆ แต่ในขณะเดียวกัน เอกชน ที่ลงทุนต้องสละพื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่เปิดโล่งสำหรับสาธารณะ การใช้มาตรการ Bonus System นี้ทำให้เอกชนสามารถสร้างอาคารขนาดใหญ่ที่มีพื้นที่จำนวนมากตามความต้องการได้แต่ในขณะ

เดียวกันทางภาครัฐก็ได้พื้นที่เปิดโล่งมากขึ้นและสามารถควบคุมความสูงของอาคารในพื้นที่อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนในสหรัฐอเมริกาได้มีการใช้ระบบ Bonus System ในเมือง Seattle รัฐอนุญาต ให้ก่อสร้างอาคารสูงได้โดยมี F.A.R. เท่ากับ 20 โดยมีเงื่อนไขว่าตั้งแต่ชั้นที่ 11 ขึ้นไปต้องเป็นการใช้ที่ดินประเภท ที่พักอาศัยเป็นส่วนใหญ่มากกว่ากรณีภาคเอกชนสามารถ ลงทุนสร้างอาคารขนาดใหญ่ได้ ในขณะเดียวกัน รัฐก็สามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนที่พักอาศัยที่หนาแน่นในเมืองได้

5.พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535

เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในทึก ๆ ด้านทั้งสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในเมืองที่มนุษย์สร้างขึ้นจนถึงสภาพแวดล้อมธรรมชาติ พ.ร.บ.ฉบับนี้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในแง่ที่ กระทรวงวิทยาศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม สามารถใช้ประกาศกระทรวงเพื่อกำหนดพื้นที่ต่างๆ ให้เป็น “เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม” โดยสามารถออกมาตรการควบคุมการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกันการอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าในพื้นที่นั้นๆ โดยมาตรการที่ออกมาสามารถบังคับลักษณะทางกายภาพในด้านต่างๆ ได้ เช่น สัดส่วนของพื้นที่โล่ง (O.S.R (Open Space Ratio)) สัดส่วนพื้นที่ใช้สอยต่อพื้นที่ทั้งหมด (F.A.R. (Floor Area Ratio)) รวมถึงการออกข้อบังคับองค์ประกอบต่าง ๆ ในพื้นที่ (Design Guideline) โดยกฎหมายฉบับนี้มีอายุ 1-3 ปี ตามอำนาจของกฎกระทรวงฯ ซึ่งในช่วงระยะเวลาของการบังคับใช้กฎกระทรวง ทางรัฐบาลท้องถิ่นต้องออกกฎหมายท้องถิ่นที่มีเนื้อหาที่สอดคล้องรองรับกฎกระทรวงฯ ต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์คุณลักษณะประชากร

จากการรวบรวมข้อมูลทั้งด้านพฤติกรรม และแบบสอบถาม นำมาประมวลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สามารถสรุปข้อมูลประชากรของเขตสัมพันธวงศ์ได้ดังนี้

5.1.1 เพศ

พบว่าประชากรส่วนใหญ่ที่ได้จากแบบสอบถามมีสัดส่วนเพศชายและหญิง ไม่ต่างกันมากนักคือ สัดส่วนของเพศชายร้อยละ 50.2 และเพศหญิงร้อยละ 49.8 การได้ตัวอย่างประชากรในขนาดที่ใกล้เคียงกันจะทำให้การตรวจสอบ มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

5.1.2 อายุ

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้ทั้งหมดมีช่วงอายุอยู่ที่ 21-50 ปี โดยแบ่งช่วงอายุออกเป็น 6 ช่วง ดังที่ได้แสดงไว้ในตาราง 4.1 พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มากที่สุดอยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี ซึ่งถือว่าเป็นวัยแรงงานที่ต้องทำงานอยู่ในเขตสัมพันธวงศ์ รองลงมาคือช่วงอายุ 21-30 ปี ซึ่งก็ยังคงยังอยู่ในช่วงวัยแรงงาน ในช่วงวัยแรงงานนี้ประชากรจะต้องเคร่งเครียดกับการทำงานและต้องการการพักผ่อน (Gerhard Rosenberg 1989 : 87-95) และช่วงอายุ 41-50 ปี เป็นลำดับถัดมา และในอันดับสุดท้ายที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกันคือช่วงอายุ 14-20 ปีและ ช่วงอายุมากกว่า 60 ปี ซึ่งถือว่าเป็นประชากรวัยเรียน และวัยเกษียณ เป็นประชากรที่ไม่ต้องมีภาระรับผิดชอบมาก แต่ประชากร ในวัยนี้ก็ยังเป็นวัยที่ต้องการการเรียนรู้ และต้องการการได้รับความยอมรับจากกลุ่มต้องการการเข้าถึงสังคม เช่นเดียวกับวัยที่เกิน 60 ปีที่ต้องการคุณภาพชีวิต ต้องการการพบปะสังสรรค์ ต้องการการพูดคุย (Gerhard Rosenberg 1989 : 87-95)

จะเป็นได้ว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างในเขตส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงวัยแรงงานซึ่งบ่งบอกได้ว่าเขตสัมพันธวงศ์นั้นเป็นแหล่งเศรษฐกิจที่หนาแน่นและเป็นแหล่งงานที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของกทม.

5.1.3 ระดับการศึกษา

สำหรับระดับการศึกษานั้นแบ่งออกเป็นช่วง 6 ช่วง ของการศึกษา ซึ่งมีตั้งแต่ไม่ได้ศึกษา ไปจนถึงระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี และสัดส่วนที่มากที่สุดคือ ปริญญาตรี ทำให้ทราบว่าประชากร เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในเขตสัมพันธวงศันั้นมีการศึกษาที่ดี มีผู้ที่ไม่ได้ศึกษาเป็นอัตราส่วนเพียงร้อยละ 1.2 และมากที่สุดที่ระดับปริญญาตรี อันดับที่ยี่รองลงมาคือ มัธยม 3-6 (ร้อยละ 17.8) ระดับอาชีววะ(ร้อยละ 19) ประถม 3-6 (ร้อยละ 24.3) และระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 5.3) และอันดับสุดท้ายและสัดส่วนน้อยที่สุดได้แก่ ระดับที่ไม่ได้ศึกษา (ร้อยละ 1.2)

ทั้งนี้ เนื่องจากบริเวณที่ศึกษาเป็นแหล่งธุรกิจที่สำคัญแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นแหล่งงาน บริษัท ห้าง ร้าน ที่ต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านมากกว่าบุคลากร ที่ใช้แรงงานเพียงอย่างเดียว ประกอบกับประชากรในเขตนี้รายได้ต่อครัวเรือนค่อนข้างสูง ทำให้บุตรหลาน มีโอกาสได้รับการศึกษา และที่เขตเองก็มีจำนวนสถานศึกษาที่มากพอและกระจายอยู่ทั่วทั้งเขต จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ประชากรในเขตได้รับการศึกษาในระดับที่สูง และจากระดับการศึกษาที่สูงทำให้การเรียนรู้เกี่ยวกับการพักผ่อน และรสนิยม การใช้เวลาว่าง และต้องการพักผ่อน (Seymour M.Gold 1980:49) เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับตนเอง การเตรียมพื้นที่ไว้สำหรับประชากรกลุ่มนี้จึงมีความจำเป็น

5.1.4 อาชีพ

ประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่ในเขตใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสูงถึงร้อยละ 41.8 มีจำนวนร้อยละ 21.7 ที่เป็นเจ้าของกิจการ รองลงมาคือ เป็นพนักงานบริษัทร้อยละ 14.1 นักเรียน นักศึกษา ร้อยละ 7.6 แม่บ้านร้อยละ 6.8 ลูกจ้างร้อยละ 5.2 และอันดับสุดท้ายร้อยละ 1.2 ทำงานราชการ ข้อมูลนี้บ่งบอกอย่างชัดเจนว่าพื้นที่ในเขตสัมพันธวงศันั้นเป็นแหล่งงานสำคัญ และส่วนใหญ่ทำการค้าขายและอีกจำนวนไม่น้อยที่เป็นเจ้าของกิจการ

ทั้งนี้เนื่องจาก ในพื้นที่ ที่ทำการสำรวจ เป็นเขตพื้นที่ธุรกิจ ที่เป็นแหล่งงานสำคัญ ประชากรส่วนใหญ่มีงานทำทั้งสิ้น และประชากรเหล่านี้ต้องทำงานอย่างหนึ่ง ดังนั้นจึงควรจะมีพื้นที่ที่จะรองรับกิจกรรมเพื่อนันทนาการสำหรับคนในเขตเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด

(Abraham Maslow 1908-1970 : 56-57) เพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับประชากรในพื้นที่

5.1.5 รายได้

ด้านรายได้ของกลุ่มประชากรตัวอย่าง มีรายได้เฉลี่ยต่อคนและครัวเรือน ค่อนข้างสูง โดยอัตราส่วนที่สูงสุดอยู่ที่รายได้ 25,001-40,000 บาท/เดือน รองลงมาคือ 10,001-25,000 บาท / เดือน และที่น่าสังเกตคือมีครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่า 40,000 บาท/เดือน อยู่ถึงร้อยละ 20.5 และน้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน เป็นสัดส่วนน้อยที่สุดที่ร้อยละ 14.1

จะเห็นได้ว่าประชากรในเขตสวนใหญ่มีรายได้อยู่ในสัดส่วนที่สูงทำให้ทราบว่าประชากรในครัวเรือนต้องทำงานหนักเพื่อให้ได้รายได้ที่มาก จนอาจทำให้ต้องเคร่งเครียดกับงานประจำ การออกกำลังกายหรือพักผ่อนจึงจำเป็นเพื่อเป็นการผ่อนคลาย

5.1.6 ขนาดของครัวเรือน

ขนาดของครัวเรือนนี้ จำการศึกษาทราบว่า ขนาดครัวเรือนเป็นครอบครัว ขนาดปานกลางถึงใหญ่ คือที่สัดส่วนมากที่สุดคือ 3-5 คน/ครัวเรือน 45.8% และรองลงมาคือ 41.4% ที่มีขนาดครัวเรือน 6-10 คน /ครัวเรือน ซึ่งบ่งบอกได้ว่ามีมากกว่า 1 ครอบครัวที่อาศัยอยู่ในครัวเรือน รองลงมาคือขนาด 1-2 คน /ครัวเรือน ร้อยละ 5.6 และมากกว่า 20 คน/ครัวเรือน ร้อยละ 0.4 ซึ่งครอบครัวเดียวคือ 1-2 คน มีไม่มาก

ทั้งนี้เนื่องจากเขตสัมพันธวงศ์เป็นเขตที่อยู่ของชุมชนชาวจีนมาตั้งแต่อดีต และประกอบอาชีพค้าขาย ซึ่งเป็นกิจการที่ตกทอดถึงลูกหลาน และด้วยเหตุที่ต้องการแรงงานในครัวเรือนเพื่อดูแลกิจการ ทำให้ครอบครัวขนาดใหญ่ อยู่กันมากกว่า 1 ครัวเรือน/หลังคาเรือน ขนาดของครัวเรือนนี้ทำให้ทราบว่าเหตุใดเขตสัมพันธวงศ์จึงมีอาคารหนาแน่น และมีประชากรอยู่กันอย่างแออัด ดังนั้นถ้าหากมีพื้นที่สำหรับให้คนในครอบครัวได้มีกิจกรรมร่วมกันก็จะทำให้คนในครอบครัวมีโอกาสเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจกันระหว่างคนในครอบครัวในครอบครัว

5.1.7 ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในเขต

ประชากรตัวอย่างสวนใหญ่อยู่อาศัยในช่วง 21-30 ปี มีถึงร้อยละ 26.5 รองลงมา คือ 1-10 ปี ร้อยละ 22.9 และ 11-20 ปี (ร้อยละ 18.1) ถัดมา คือ 31-40 ปี (ร้อยละ 16.7) 41-50 ปี (ร้อยละ 8.43) อันดับสุดท้ายอยู่อาศัยในเขตมานานมากกว่า 50 ปี (ร้อยละ 4.4) จะเห็นได้ว่าสวนใหญ่อยู่กันมานานเนื่องจากเป็นทั้งแหล่งที่อยู่อาศัย และเป็นแหล่งงาน มาหลายช่วงอายุคน ทำให้ทราบว่าไม่ค่อยมีการย้ายออก และมีความผูกพันกับพื้นที่

ดังนั้นจะเป็นการสร้างคามผูกพันให้กับคนในพื้นที่ และสร้างเอกลักษณ์ให้กับพื้นที่ด้วยการจัดหาพื้นที่สำหรับพักผ่อนที่มีพื้นที่มากพอสำหรับรองรับกิจกรรม ของคนในเขต และสร้างจุดเด่นให้เกิดขึ้นในพื้นที่ (Land Mark)

5.1.8 การพักอาศัยของครอบครัว

พบว่าประชากรสวนใหญ่คือร้อยละ 75.9 มีแหล่งที่อยู่อาศัยอยู่ในเขต และตัวอย่างประชากรที่เหลือร้อยละ 23.7 เท่านั้นที่อาศัยอยู่นอกเขต ทำให้ทราบว่านอกจากเขตสัมพันธวงศ์จะเป็นแหล่งธุรกิจที่สำคัญแล้ว ยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของประชากรด้วย คือ จากการสำรวจ

พบว่าประชากรที่ทำกรค้าส่วนใหญ่จะใช้พื้นที่ชั้นล่างของอาคารเป็นแหล่งค้าขาย ส่วนชั้นบนจะเป็นแหล่งที่พักอาศัย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความหนาแน่นของอาคารในเขตสัมพันธวงศ์ ที่ไม่สามารถขยายพื้นที่ทางแนวราบได้ จึงต้องอาศัยการขยายทางแนวตั้งแทน ซึ่งทำให้อัตรารส่วนประชากรต่อพื้นที่ดินอยู่ในสัดส่วนที่สูงมากกล่าวคือ ประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น

ดังนั้นยิ่งประชากรยิ่งหนาแน่นการหาพื้นที่โล่งยิ่งมีความจำเป็นแต่จากความหนาแน่นของอาคารและราคาที่ดินที่สูงการจัดเตรียมพื้นที่เพื่อเป็นพื้นที่เปิดโล่งจึงเป็นไปได้ยาก เพราะโดยธรรมชาติแล้วที่ดินในแหล่งเศรษฐกิจมักจะถูกนำไปใช้ในด้านเศรษฐกิจ ก่อนที่จะนำที่ดินไปใช้ประโยชน์ในประเภทอื่น จึงจำเป็นต้องหาพื้นที่อื่นมาทดแทนซึ่งจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

กายภาพและโครงสร้างพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม ภายในเขตสัมพันธวงศ์ใช้ การเก็บข้อมูลโดยการสำรวจภาคสนาม และใช้ข้อมูลบางส่วนผนวกกับข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อทำฐาน ข้อมูล ด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (G.I.S.) ช่วยในการคำนวณหาพื้นที่ตามประเด็นต่าง ๆ ตามความจำเป็น และได้ข้อมูลด้านกายภาพดังนี้

พื้นที่เขตทั้งหมด	1416683.14	ตารางเมตร
พื้นที่ที่อาคารปกคลุม	571403.82(40.33%)	ตารางเมตร
พื้นที่ถนน เกาะกลาง ซอย	223579.45(15.78%)	ตารางเมตร
พื้นที่น้ำ	202486.83(14.29)	ตารางเมตร
พื้นที่อื่น (ที่โล่ง ที่จอดรถ ที่ดินว่างเปล่า)	419213.04(29.59%)	ตารางเมตร

เมื่อเปรียบเทียบพื้นที่ต่างๆ แล้วจะเห็นได้ว่าเขตสัมพันธวงศ์เป็นเขตที่มีความหนาแน่นของอาคารมาก ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม อาคารโดยทั่วไปมีความสูงเฉลี่ย 3.5 ชั้น และอัตราส่วนพื้นที่ที่อาคารปกคลุมทั้งหมด ต่อพื้นที่ดินที่เป็นเขตของอาคาร (ไม่รวมถนนและแม่น้ำ) เท่ากับ 2.02 จะเห็นได้ว่ายังมีพื้นที่โล่งที่สามารถจะนำมาพัฒนาเป็นพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะได้

พื้นที่ที่อาคารปกคลุมมีถึงร้อยละ 47.06 (ไม่รวมพื้นที่น้ำ) ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่สูงมาก ซึ่งก็คือพื้นที่เกือบครึ่งหนึ่งปกคลุมด้วยอาคาร โดยแบ่งประเภทเจ้าของได้ 6 ประเภท คือ

ตาราง 5.1 แสดงสัดส่วนการเป็นเจ้าของที่ดินในเขตสัมพันธวงศ์

ประเภทเจ้าของที่ดิน	พื้นที่ปกคลุมอาคาร (ตารางเมตร)	ร้อยละ ของพื้นที่ปกคลุมอาคาร
เอกชนรายย่อย	316,030.24	55.31
เอกชนรายเดียวหรือรายใหญ่	91,811.06	16.07
วัด	82,011.25	14.35
สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	64,277.60	11.25
หน่วยงานราชการ	13,259.67	2.32
อื่นๆ ไม่ทราบ	4,014.01	0.70
รวม	571,403.83	100.00

(ที่มา : ดัดแปลงจากข้อมูลดิบ สำนักงานกลางประเมินราคาทรัพย์สิน, 2530)

5.2 ความต้องการสวนสาธารณะ

เนื่องจากมีพื้นที่สวนสาธารณะน้อยมากหรืออาจเรียกได้ว่า ไม่มีสวนสาธารณะในเขตสัมพันธวงศ์เลย ทำให้การศึกษาทางด้านการใช้พื้นที่สวนสาธารณะในเขตนี้ต้องศึกษาในด้านการใช้สอยพื้นที่เพื่อกิจกรรมนันทนาการในหลายลักษณะ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนการปรับปรุงและจัดหาพื้นที่ลงในเขตสัมพันธวงศ์ การศึกษาดังกล่าวแบ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้พื้นที่เพื่อนันทนาการในชุมชน ดังนี้

1. พฤติกรรมการใช้เวลาว่างเพื่อการนันทนาการของผู้อาศัยในเขตสัมพันธวงศ์
2. การใช้สวนสาธารณะหรือสวนหย่อมของผู้อาศัยในเขตสัมพันธวงศ์
3. ความต้องการในการใช้สวนสาธารณะภายในเขตสัมพันธวงศ์
4. ความเป็นไปได้ในการจัดหาพื้นที่เพื่อการพัฒนาสวนสาธารณะในเขตสัมพันธวงศ์

ในการสำรวจพื้นที่เกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภค การจราจรและสภาพแวดล้อม นอกจากการสำรวจภาคสนามทางด้านกายภาพและข้อมูลทางเอกสาร นโยบายต่างๆ แล้วยังได้มีการสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่เขตสัมพันธวงศ์ คือ กลุ่มผู้อยู่อาศัย หรือผู้ค้าในระบบ กล่าวคือ สำหรับกลุ่มผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการที่มีร้านค้า ได้สอบถามความเห็นในส่วนที่ควรปรับปรุงในหัวข้อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัสิ่งแวดล่อมกายภาพภายในเขต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.2 แสดงสภาพทางกายภาพที่ต้องการการปรับปรุงของเขตสัมพันธวงศ์

สิ่งที่ควรปรับปรุง	ระดับของการปรับปรุง		
	ควรปรับปรุงมาก	ควรปรับปรุง	ไม่ต้องปรับปรุง
ความสะอาด	25.5	47.5	27.0
การขนส่งสินค้า	33.5	44.0	22.5
ที่จอดรถ	63.5	24.6	11.9
การจราจรหนาแน่น	56.6	31.4	12.0
ที่เปิดโล่งและสวนสาธารณะ	50.8	32.2	16.9

(ที่มา : จากการสำรวจ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2542-มกราคม พ.ศ.2543)

- ประเด็นที่ต้องการให้มีการปรับปรุงมากที่สุด 3 ประเด็นแรก คือ ที่จอดรถ การจราจรหนาแน่น ที่โล่งและสวนสาธารณะ ซึ่งอาจแปลความหมายได้ว่า ความต้องการสูงสุดของผู้อาศัยอยู่ใน เขตสัมพันธวงศ์ต้องการให้มีการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับการจราจร ได้แก่ การขาดแคลนที่ จอดรถกับการจราจรติดขัดเป็นปัญหาที่ ชาวสัมพันธวงศ์เห็นว่าน่าจะได้รับแก้ไข รวมทั้งการจัดให้มีพื้นที่โล่ง และสวนสาธารณะ

ในการศึกษาพฤติกรรมการใช้เวลาว่างเพื่อกิจกรรมนันทนาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบว่า ในเขตที่ไม่มีสวนสาธารณะ เช่น เขตสัมพันธวงศ์ ผู้อยู่อาศัยจะใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมนันทนาการอะไรบ้าง ผลจากการออกแบบสอบถามจำนวน 249 คริวเรือน สรุปได้ดังตาราง 5.3

ตาราง 5.3 แสดงกิจกรรมนันทนาการที่ผู้อาศัยในเขตสัมพันธวงศ์ปฏิบัติยามว่าง

กิจกรรม (เลือกได้หลายกิจกรรม)	จำนวนผู้ตอบ	ร้อยละ
1. ดูโทรทัศน์ ฟังเพลง	158	63.5
2. พุดคุยสนทนา	44	17.9
3. พักผ่อน นอนเล่น	41	16.7
4. ไปสวนสาธารณะ, ออกกำลังกาย	7	2.8
5. ทำงานฝีมือ	5	2.0
6. อื่นๆ*	23	9.2
7. ไม่มีเวลาว่าง	17	6.8
8. ไม่ตอบ	3	1.2

หมายเหตุ * อ่านหนังสือ, จัดงานให้ชุมชน, ไปวัด, กินอาหารนอกบ้าน, ไปศูนย์ฝึกอาชีพ

(ที่มา : จากการออกแบบสอบถาม เดือนมีนาคม พ.ศ. 2543)

จากตารางจะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่จะดำเนินกิจกรรมนันทนาการในบ้าน คือ ดูโทรทัศน์ ฟังเพลง ฟุตคยและนอนเล่น ส่วนการไปสวนสาธารณะเพื่อออกกำลังกายมีอยู่น้อยมาก คือ ร้อยละ 2.8 เท่านั้น และเป็นที่น่าสังเกตว่า มีผู้ตอบว่าไม่มีเวลาว่างดำเนินกิจกรรมนันทนาการอยู่ร้อยละ 6.8 เนื่องจากมีธุรกิจรัดตัว ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงลักษณะการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ดูนวยายอยู่ตลอดเวลาในเขตสัมพันธวงศ์ได้เป็นอย่างดี แต่ในแง่คุณภาพชีวิต อาจเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยดีนัก

เมื่อพิจารณาถึงการไปสวนสาธารณะหรือสวนหย่อมของผู้อาศัยในเขตสัมพันธวงศ์ ได้มีการออกแบบสอบถามในกลุ่มเดิม ใน 3 ประเด็นด้วยกัน คือ การเคยไปใช้สวนหย่อมที่มีอยู่ 6 แห่งในเขตหรือไม่ ถ้ามีสวนสาธารณะในเขตจะไปใช้หรือไม่ และในปัจจุบันไปใช้สวนสาธารณะในที่ใดบ้าง ผลของการสำรวจ สรุปไว้ในตาราง 5.4

ตาราง 5.4 แสดงการใช้สวนสาธารณะของผู้อาศัยในเขตสัมพันธวงศ์

หัวข้อ	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	ร้อยละ
1. การใช้สวนหย่อมในเขตสัมพันธวงศ์		
- เคยไปใช้	44	17.7
- ไม่เคยไปใช้	194	77.9
- ไม่ตอบ	11	4.4
2. ถ้ามีสวนสาธารณะระดับเขตคาดว่าจะไปใช้หรือไม่		
- จะไปใช้	173	69.5
- ไม่ไปใช้	9	3.6
- ไม่แน่ใจ	59	23.7
- ไม่ตอบ	8	3.2
3. สวนสาธารณะนอกเขตสัมพันธวงศ์ที่ไปประจำ		
- สวนลุมพินี	80	32.1
- สวนรมณีนาถ	34	13.7
- สวนสราญรมย์	5	2.0
- สนามหลวง	3	1.2
- พุทธมณฑล	2	0.8
- วงเวียน 22 กรกฎาคม	2	0.8
- ที่อื่นๆ	11	4.4
- ไม่เคยไปเลย	112	45.0

(ที่มา : จากการออกแบบสอบถาม เดือนมีนาคม พ.ศ. 2543)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการสำรวจตามตารางข้างต้น แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.9) ของผู้ตอบแบบสอบถามไม่เคยไปใช้สวนหย่อมที่มีอยู่ 6 แห่งภายในเขตสัมพันธวงศ์เลย อย่างไรก็ตาม เมื่อถามว่าหากมีสวนสาธารณะระดับเขตที่มีความกว้างขวางพอสมควรจะไปใช้หรือไม่ ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 69.5 บอกว่าจะไปใช้ ในขณะที่อีกประมาณ 1 ใน 4 ตอบว่าไม่แน่ใจ และร้อยละ 3.6 บอกว่าจะไม่ไปใช้ และเมื่อสอบถามถึงสวนสาธารณะนอกเขตที่ใช้หรือไปอยู่เป็นประจำ ผู้ตอบแบบสอบถามถึง 1 ใน 3 จะไปใช้สวนลุมพินีในเขตปทุมวัน และร้อยละ 13.7 ไปสวนรมณีนาถในเขตพระนคร ซึ่งสวนทั้ง 2 แห่งอยู่ไม่ไกลจากเขตสัมพันธวงศ์มากนักและมีขนาดพอสมควร ในขณะเดียวกัน เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 45) ของผู้ตอบแบบสอบถามไม่เคยไปสวนสาธารณะที่ใดเลย

และจากการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับความต้องการสวนสาธารณะซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่กระจายดังนั้นจึงทำการจัดกลุ่มตัวอย่างใหม่เป็น 3 กลุ่มดังตาราง 5.5

ตาราง 5.5 แสดงความสัมพันธ์ของระดับการศึกษากับความต้องการสวนสาธารณะ

การศึกษา	ความต้องการสวน			รวม
	ต้องการมาก	ต้องการปานกลาง	ไม่ต้องการ	
ไม่ได้ศึกษา	23(50.0)	11(23.9)	12(26.1)	46(100)
	14.8	18.3	41.4	18.9
ประถม-อาชีวะ	64(61.5)	26(25.0)	14(13.5)	104(100)
	41.3	43.3	48.3	41.8
ปริญญาตรีขึ้นไป	68(63.0)	23(35.9)	3(1.10)	94(100)
	43.9	38.3	10.3	38.5
รวม	155(53.6)	60(41.4)	29(5.0)	244(100)
	100	100	100	100

$$\chi^2=16.557$$

$$P<0.05$$

$$C=0.254$$

$$\text{Sig}=0.002$$

จากตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับความต้องการสวนสาธารณะมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($\chi^2=16.557$) และมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.002 ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยประชากรตัวอย่างที่มีการศึกษาที่สูงมีความต้องการสวนสาธารณะมาก คือในระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีความต้องการสวนถึงร้อยละ 43.9 และผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาที่ไม่ต้องการสวนสาธารณะมีสัดส่วนร้อยละ 14.8

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในประเด็นของความต้องการในการใช้สวนสาธารณะในเขตสัมพันธวงศ์ เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ หากมีการสร้างสวนสาธารณะจริง ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความเห็นในกิจกรรมต่างๆ ดังแสดงในตาราง 5.6

ตาราง 5.6 แสดงกิจกรรมที่ปฏิบัติในสวนสาธารณะของผู้อาศัยในเขตสัมพันธวงศ์

กิจกรรมในสวนสาธารณะ (ตอบได้หลายข้อ)	จำนวน ผู้ตอบแบบสอบถาม	ร้อยละ
ออกกำลังกาย	96	38.60
เดินเล่น	87	34.90
นั่งเล่น	53	21.30
อ่านหนังสือ	12	4.80
ปิกนิก	6	2.40
กิจกรรมอื่นๆ	3	1.20
ไม่ไปสวนสาธารณะ	81	32.50
ไม่ตอบ	3	1.20

(ที่มา : จากการออกแบบสอบถาม เดือนมีนาคม พ.ศ. 2543)

ผู้ตอบแบบสอบถามจะใช้สวนสาธารณะเพื่อการออกกำลังกายและเดินเล่นเป็นสัดส่วนมากที่สุด นอกจากนั้นก็จะนั่งเล่น นอกจากนี้จะใช้สวนสาธารณะเป็นที่อ่านหนังสือและปิกนิกเป็นจำนวนไม่มากนัก และผลที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้สวนสาธารณะในประเด็นอื่นๆ คือ มีผู้ที่จะไม่ไปใช้สวนสาธารณะเป็นจำนวนถึง 1 ใน 3 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

ประเด็นสุดท้าย คือ ความเป็นไปได้ในการจัดหาสวนสาธารณะในพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์ ได้มีการสอบถามถึงตำแหน่งหรือระยะทางที่เหมาะสมจากที่พักอาศัยไปยังสวนสาธารณะ ผลการสำรวจได้แสดงไว้ในตาราง 5.7 และ 5.8

ตาราง 5.7 แสดงความเห็นของผู้อาศัยต่อระยะทางที่เหมาะสมระหว่างสวนฯ กับที่พักอาศัย

ระยะทางที่เห็นว่าเหมาะสม	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	ร้อยละ
น้อยกว่า 100 เมตร	28	11.2
101-500 เมตร	110	44.2
501-1,000 เมตร	35	14.1
มากกว่า 1,000 เมตร	7	2.8
ไม่มีความเห็น	69	27.7

(ที่มา : จากการออกแบบสอบถามเดือนมีนาคม พ.ศ. 2543)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จะเห็นได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกือบครึ่งที่เห็นว่าระยะไม่เกิน 500 เมตรจากที่พักอาศัย เป็นระยะที่เหมาะสมในการมีสวนสาธารณะ ซึ่งเป็นระยะที่สามารถเดินถึงได้สะดวก ซึ่งเป็นมาตรฐานระยะทางของสวนสาธารณะกับชุมชนที่ใช้กันอยู่

ตาราง 5.8 แสดงความสัมพันธ์ของระดับการศึกษากับความต้องการรูปแบบของสวนสาธารณะ

การศึกษา	รูปแบบของสวน		รวม
	สวนขนาดเล็ก	สวนระดับเขต	
ไม่ได้ศึกษา	10(21.3)	37(78.7)	47(100)
	11.1	25.3	19.9
ประถม-อาชีวะ	38(38.4)	61(61.6)	99(100)
	42.2	41.8	41.9
ปริญญาตรีขึ้นไป	42(46.7)	48(53.3)	90(100)
	35.8	32.9	38.1
รวม	90(38.1)	146(61.9)	236(100)
	100	100	100

$\chi^2=8.441$

$P<0.05$

$C=0.186$

$Sig=0.015$

จากตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับรูปแบบสวนสาธารณะมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($\chi^2=8.441$) และมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.015 ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยที่ประชากรตัวอย่างที่มีการศึกษาทุกช่วงมีความต้องการไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นที่น่าสนใจว่าทุกช่วงการศึกษามีความต้องการรูปแบบของสวน ในรูปแบบของสวนระดับเขตมากกว่าสวนระดับชุมชน และผู้ที่มีการศึกษาระดับประถม-อาชีวะมีความต้องการสวนระดับเขตมากที่สุดที่ร้อยละ 41.8

ตาราง 5.9 แสดงทัศนคติด้านต่างๆ ของพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะเพื่อการนันทนาการ

ทัศนคติด้าน	ระดับความต้องการ		
	ต้องการมาก	ต้องการปานกลาง	ไม่ต้องการ
ตำแหน่งที่ตั้งใกล้บ้าน	43.5	45.1	11.4
ความสะดวกในการเข้าถึง	53.6	41.4	5
ความหลากหลายของกิจกรรม	33.2	59	8.8
พื้นที่ที่เพียงพอต่อกิจกรรมต่างๆ	37	55.7	7.2
ความปลอดภัย	86.3	10.4	3.3
ความสวยงาม ร่มรื่น	70.3	25.5	4.2
แสงสว่างตอนกลางคืน	75	21.7	3.3

เอกสารนี้เป็นเอกสารสงวนไว้สำหรับใช้ในการเรียนการสอนเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตาราง 5.9(ต่อ) แสดงทัศนคติด้านต่างๆ ของพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะเพื่อการนันทนาการ			
การดูแลรักษาความสะอาด	80	17.5	2.5
การปฏิบัติตามกฎของพื้นที่เปิดโล่ง	52.8	40.3	6.9
สาธารณูปโภคในพื้นที่เปิดโล่ง	52.7	42.2	5.1
จำนวนคนที่มาใช้พื้นที่เปิดโล่ง	29.7	61.4	8.9
ที่จอดรถสำหรับผู้มาใช้พื้นที่	55.1	30.1	14.8

(ที่มา : จากการออกแบบสอบถามเดือนมีนาคม พ.ศ. 2543)

สำหรับการตรวจสอบทัศนคติด้านความต้องการต่างๆ ในพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะ ถึงระดับความต้องการโดยแบ่งเป็น ต้องการมาก ต้องการปานกลาง และไม่ต้องการ โดยตรวจสอบด้านความต้องการต่างๆ ทำให้สามารถสรุปได้ว่าส่วนใหญ่ทุกข้อที่เป็นทัศนคตินั้นส่วนใหญ่มีความต้องการมากในทุกหัวข้อของแบบสอบถาม ยกเว้นในข้อที่ถามว่าความต้องการด้านจำนวนคนที่จะไปใช้พื้นที่เปิดโล่งสาธารณะเท่านั้นที่มีอัตราส่วนความต้องการระดับปานกลางมากที่สุด รองลงมาคือ ต้องการมาก และอันดับสุดท้ายคือต้องการปานกลาง ทั้งนี้เพราะการที่มีจำนวนคนมาใช้มาก มีทั้งข้อดี และข้อเสีย ซึ่งข้อดีก็คือช่วยสร้างความมีชีวิตชีวาให้กับพื้นที่ และช่วยให้พื้นที่มีความน่าสนใจในด้านความหลากหลาย แต่ขณะเดียวกันจำนวนคนที่มากก็จะทำให้รู้สึกว่าพลุกพล่าน วุ่นวาย แออัดซึ่งทำให้ ประชากรตัวอย่างตอบที่ความต้องการปานกลางมากที่สุด

ตาราง 5.10 แสดงความสัมพันธ์ของประสบการณ์ในการใช้สวนกับความถี่ในการใช้สวนใกล้บ้าน

ประสบการณ์ใน	สวนใกล้บ้าน			
	ต้องการมาก	ต้องการปานกลาง	ไม่ต้องการ	รวม
เคยไปใช้	78(48.8)	68(42.5)	14(8.8)	160(100)
	75.7	63.6	51.9	67.5
ไม่เคยไปใช้	25(32.5)	39(50.6)	13(16.9)	77(100)
	24.3	36.4	48.1	32.5
รวม	103(43.5)	107(45.1)	27(11.4)	237(100)
	100	100	100	100

$$\chi^2=6.954$$

$$P<0.05$$

$$C=0.169$$

$$\text{Sig}=0.031$$

จากตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ประสบการณ์การไปใช้สวน กับความต้องการให้มีสวน สาธารณะใกล้บ้าน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($\chi^2=6.954$) และมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.031 ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์ไปในทิศทางตรงกันข้าม โดยพบว่าผู้ที่เคยเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ไปใช้สวนสาธารณะมีความต้องการสวนสาธารณะใกล้บ้านมากกว่า ผู้ที่ไม่เคยไปใช้สวนสาธารณะ ทั้งนี้เพราะผู้ที่เคยไปใช้มีประสบการณ์ในการเคยไปใช้สวนสาธารณะ ทราบถึงข้อดีข้อเสียและประโยชน์ของสวนสาธารณะ หากว่าอยู่ใกล้ที่พักอาศัยก็จะทำให้สามารถไปใช้สอยได้สะดวกขึ้น โดยจะสังเกตได้ว่าผู้ที่เคยไปใช้สวนมีความต้องการ มากกว่าร้อยละ 75.7 ผู้ที่ไม่เคยไปใช้สวน ร้อยละ 24.3

ตาราง 5.11 แสดงความสัมพันธ์ของประสบการณ์ในการใช้สวนกับความต้องการด้าน
สาธารณูปโภค

ประสบการณ์ใน การใช้สวน	สาธารณูปโภค			
	ต้องการมาก	ต้องการปานกลาง	ไม่ต้องการ	รวม
เคยไปใช้	92(57.9)	63(39.6)	4(2.5)	159(100)
	73.6	63.0	33.3	67.1
ไม่เคยไปใช้	33(42.3)	37(47.4)	8(10.3)	78(100)
	26.4	37.0	66.7	32.9
รวม	125(52.7)	100(42.2)	12(5.1)	237(100)
	100	100	100	100

$\chi^2=9.350$

$P<0.05$

$C=0.1695$

$Sig=0.009$

จากตารางแสดง ความสัมพันธ์ระหว่าง ประสบการณ์การใช้สวนกับความต้องการด้าน
สาธารณูปโภค มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($\chi^2=9.350$) และมีค่า
ความสัมพันธ์เท่ากับ 0.009 ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์ไปในทิศทางตรงกันข้าม โดยพบว่าผู้ที่เคยไป
ใช้สวนสาธารณะมีความต้องการสาธารณูปโภคภายในสวนสาธารณะมากกว่าผู้ที่ไม่เคยไปใช้สวน
โดยผู้ที่ไม่เคยไปใช้สวนมีความต้องการในระดับปานกลางมากที่สุด ทั้งนี้เพราะผู้ที่เคยไปใช้มี
ประสบการณ์ในการเคยไปใช้สวนสาธารณะทราบดีถึงข้อดีข้อเสียและประโยชน์ของสาธารณูปโภค
ภายในสวนสาธารณะ

ตาราง 5.12 แสดงความสัมพันธ์ของประสบการณ์ในการไปใช้สวนกับความต้อการด้านจำนวนคนที่ไปใช้

ประสบการณ์ในการไปใช้	คนที่ไปใช้สวนจำนวนมาก			
	ต้องการมาก	ต้องการปานกลาง	ไม่ต้องการ	รวม
เคยไปใช้	57(36.1)	89(56.3)	12(7.6)	158(100)
	81.4	61.4	57.1	66.9
ไม่เคยไปใช้	13(16.7)	56(71.8)	13(16.9)	78(100)
	18.6	36.4	48.1	32.5
รวม	70(29.7)	107(45.1)	145(61.4)	236(100)
	100	100	100	100

$$\chi^2=9.578$$

$$P<0.05$$

$$C=0.1697$$

$$\text{Sig}=0.008$$

จากตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การไปใช้สวน กับความต้องการให้มีจำนวนคนใช้สวนปริมาณที่มาก มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($\chi^2=9.578$) และมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.008 ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยพบว่าผู้ที่เคยไปใช้สวนสาธารณะ และไม่เคยไปใช้สวนสาธารณะต่างก็มีความต้องการจำนวนผู้ที่ไปใช้สวนสาธารณะในจำนวนปานกลาง คือจำนวนไม่มากจนทำให้เกิดการแออัดและไม่น้อยจนทำให้ไม่มีชีวิตชีวา

ตาราง 5.13 แสดงความสัมพันธ์ของระดับการศึกษากับความต้อการด้านความสะดวกในการเข้าถึง

การศึกษา	ความสะดวกในการเข้าถึง			
	ต้องการมาก	ต้องการปานกลาง	ไม่ต้องการ	รวม
ไม่ได้ศึกษา	19(40.4)	22(46.8)	6(12.8)	47(100)
	14.8	22.2	50.0	19.7
ประถม-อาชีวะ	51(51)	44(44.0)	5(5.0)	100(100)
	39.8	44.4	41.7	41.8
ปริญญาตรีขึ้นไป	58(63.0)	33(35.9)	1(1.10)	92(100)
	45.3	33.3	8.3	38.5
รวม	128(53.6)	99(41.4)	12(5.0)	239(100)
	100	100	100	100

$$\chi^2=12.807$$

$$P<0.05$$

$$C=0.226$$

$$\text{Sig}=0.012$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางแสดงความสัมพันธ์ ระหว่างการศึกษากับ ความสะดวกในการเข้าถึงสวนสาธารณะมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($\chi^2=12.807$) และ มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.012 ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยที่ประชากรตัวอย่างที่มีการศึกษาช่วงประถม-อาชีวะและช่วงที่สูงกว่าปริญญาตรีนั้นมีความต้องการ ความสะดวกในการเข้าถึงสวน สาธารณะมาก ยกเว้นช่วงผู้ที่ไม่ได้ศึกษา พบว่าความต้องการความสะดวกในการเข้าถึงในระดับปานกลาง

ตาราง 5.14 แสดงความสัมพันธ์ของระดับการศึกษากับความต้องการด้านสาธารณูปโภคในสวน

การศึกษา	สาธารณูปโภค			
	ต้องการมาก	ต้องการปานกลาง	ไม่ต้องการ	รวม
ไม่ได้ศึกษา	21(44.7)	20(42.6)	6(12.8)	47(100)
	16.8	20.0	50.0	19.8
ประถม-อาชีวะ	59(6.02)	37(37.8)	2(2.0)	98(100)
	47.2	37.0	16.7	41.4
ปริญญาตรีขึ้นไป	45(48.9)	43(46.7)	4(4.3)	92(100)
	36.0	43.0	33.3	38.8
รวม	125(52.7)	100(42.2)	12(5.1)	237(100)
	100	100	100	100

$\chi^2=10.148$

$P<0.05$

$C=0.203$

$Sig=0.038$

จากตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง การศึกษา กับสาธารณูปโภคในสวนสาธารณะ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($\chi^2=10.148$) และมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.038 ซึ่งพบว่ามีสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยที่ประชากรกลุ่มตัวอย่างทุกช่วงการศึกษา มีความต้องการสาธารณูปโภคในสัดส่วนที่สูง และสังเกตได้ว่าช่วงการศึกษา ประถม-อาชีวะนั้น เป็นสัดส่วนมากที่สุด ทั้งนี้เพราะช่วงการศึกษานี้เป็นช่วงผู้ใช้แรงงาน ที่ต้องการการผ่อนคลายมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป เพราะผู้ที่จบการศึกษาระดับนี้มักจะเป็นเจ้าของกิจการร้านค้า ไม่ค่อยมีเวลาที่จะมาพักผ่อน หรือผ่อนคลายในสวนสาธารณะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตาราง 5.15 แสดงความสัมพันธ์ของระดับการศึกษากับความต้องการการปฏิบัติตามกฎ
ข้อบังคับในสวน

การศึกษา	การปฏิบัติตามกฎ			
	ต้องการมาก	ต้องการปานกลาง	ไม่ต้องการ	รวม
ไม่ได้ศึกษา	18(40.0)	19(42.2)	8(17.8)	45(100)
	14.6	20.2	50.0	19.8
ประถม-อาชีวะ	58(60.4)	34(35.4)	4(4.2)	96(100)
	47.2	36.2	25.0	41.2
ปริญญาตรีขึ้นไป	47(51.1)	41(44.6)	4(4.3)	92(100)
	38.2	43.6	25.0	39.5
รวม	123(52.8)	94(40.3)	16(6.9)	233(100)
	100	100	100	100

$$\chi^2=13.197$$

$$P<0.05$$

$$C=0.2032$$

$$\text{Sig}=0.01$$

จากตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการปฏิบัติตามกฎภายในสวน
สาธารณะมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($\chi^2=13.197$) และมีค่า
ความสัมพันธ์เท่ากับ 0.01 ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยที่ประชากรตัวอย่างที่
มีการศึกษาทุกช่วงมีความต้องการไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นที่น่าสังเกตว่าช่วงการศึกษา
ระดับประถม-อาชีวะจะมีความต้องการมากที่สุดร้อยละ 47.2 รองลงไปที่ระดับที่สูงกว่าปริญญา
ตรีร้อยละ 38.2 และสุดท้ายคือระดับที่ไม่ได้ศึกษาที่ร้อยละ 14.6

และจากการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุ และความต้องการในด้านความ
หลากหลายของกิจกรรม จำเป็นต้องจัดกลุ่มอายุใหม่เพื่อไม่ให้ข้อมูลกระจายโดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม
ดัง ตาราง 5.16

ตาราง 5.16 แสดงความสัมพันธ์ของอายุกับความต้องการด้านความหลากหลายของกิจกรรมในสวนสาธารณะ

อายุ	ความหลากหลายของกิจกรรม			
	ต้องการมาก	ต้องการปานกลาง	ไม่ต้องการ	รวม
0-25	12(30.8)	25(64.1)	2(5.1)	39(100)
	15.6	17.7	9.5	16.3
26-60	60(32.6)	110(59.8)	54(33.8)	139(100)
	77.9	78.0	48.6	55.8
มากกว่า60	5(31.3)	6(37.5)	5(31.3)	16(100)
	6.5	4.3	23.8	6.7
รวม	77(32.2)	141(59.0)	21(8.8)	239(100)
	100	100	100	100

$\chi^2=11.557$

$P<0.05$

$C=0.215$

$Sig=0.021$

จากตารางแสดงความสัมพันธ์ ระหว่างอายุกับความต้องการด้านความหลากหลายในสวนสาธารณะ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($\chi^2=11.557$) และมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.021 ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยพบว่าทุกช่วงอายุมีความต้องการกิจกรรมที่มีความหลากหลายปานกลางกล่าวคือ ไม่หลากหลายมากจนเกิดความวุ่นวายแต่ก็ไม่ใช่มีกิจกรรมไม่กี่ประเภท จนทำให้ขาดชีวิตชีวา

ตาราง 5.17 แสดงความสัมพันธ์ของระดับการศึกษากับประสบการณ์ในการใช้สวน

การศึกษา	ประสบการณ์ในการใช้สวน			
	เคย	ไม่เคย	ไม่ตอบ	รวม
ไม่ได้ศึกษา	4(8.9)	17(37.8)	24(53.3)	45(100)
	9.1	15.7	27.9	18.9
ประถม-อาชีวะ	23(22.3)	54(52.4)	26(25.2)	103(100)
	52.3	50.0	30.2	43.3
ปริญญาตรีขึ้นไป	17(18.9)	37(41.1)	36(40.0)	90(100)
	38.6	34.3	41.9	37.8
รวม	44(18.5)	108(45.4)	86(36.1)	238(100)
	100	100	100	100

$\chi^2=12.965$

$P<0.05$

$C=0.224$

$Sig=0.014$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับประสบการณ์ในการไปใช้
 สอนสาธารณะมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($\chi^2=12.965$) และมีค่า
 ความสัมพันธ์เท่ากับ 0.0014 ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยที่ประชากร
 ตัวอย่างที่มีการศึกษาทุกช่วงมีความต้องการไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นที่น่าสังเกตว่าช่วงทุก
 ช่วงของการศึกษากลับไม่เคยไปมากกว่าเคยไป ทั้งนี้เนื่องจากในเขตสัมพันธ์วงศ่นั้นแทบจะไม่มี
 พื้นที่เปิดโล่งให้คนในเขตไปใช้บริการได้เลย จึงทำให้แนวโน้มของการตอบแบบสอบถามจึงตอบว่า
 ไม่เคยไปใช้มากกว่าที่จะตอบว่าเคยไปใช้

ตาราง 5.18 แสดงความสัมพันธ์ของระดับการศึกษากับการไปใช้สวนสาธารณะถ้าหากมีส่วน

การศึกษา	การไปใช้สวน			
	ไปใช้	ไม่ไปใช้	ไม่แน่ใจ	รวม
ไม่ได้ศึกษา	32(68.1)	6(12.8)	9(19.1)	47(100)
	18.5	66.7	15.3	19.5
ประถม-อาชีวะ	79(78.2)	2(35.4)	20(19.8)	101(100)
	45.7	36.2	33.9	41.9
ปริญญาตรีขึ้นไป	62(66.7)	1(1.1)	30(32.3)	93(100)
	35.8	11.1	50.8	38.6
รวม	173(71.8)	9(3.7)	59(24.5)	241(100)
	100	100	100	100

$\chi^2=17.617$

$P<0.05$

$C=0.261$

$Sig=0.01$

จากตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการไปใช้สวน สาธารณะถ้าหากมีการ
 จัดตั้งสวนขึ้นมานั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($\chi^2=17.617$) และมีค่า
 ความสัมพันธ์เท่ากับ 0.01 ซึ่งพบว่ามีสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยที่ประชากรตัวอย่างที่
 มีการศึกษาทุกช่วงมีความต้องการไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นที่น่าสังเกตว่าช่วงการศึกษาทุก
 ช่วงมีความต้องการไปใช้สวนมากกว่าไม่ไป แต่เป็นที่น่าสนใจว่า คำตอบที่ไม่แนใจนั้นมาเป็น
 อันดับสองรองจากไปใช้ แสดงว่าสัดส่วนที่ตอบว่าไม่แนใจนั้น ยังไม่แนใจถึงรูปแบบและการจัดการ
 ภายในสวนทำให้ไม่อาจตัดสินใจได้ว่าจะไปใช้หรือไม่ไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตาราง 5.19 แสดงความเห็นของผู้อาศัยต่อการปรับใช้พื้นที่โล่งอื่นๆ ในเขตมาเป็นสวนสาธารณะ

ความเห็น	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	ร้อยละ
1. เห็นด้วย	116	46.6
- ใช้พื้นที่รัฐ	(67)	(26.9)
- ใช้พื้นที่ของเอกชนอื่นๆ	(29)	(11.6)
- ใช้ที่ของวัด, โรงเรียน	(9)	(3.6)
- ไม่เสนอพื้นที่	(11)	(4.4)
2. ไม่เห็นด้วย	69	27.7
3. ไม่มีความเห็น	52	20.9
4. ไม่ตอบ	12	4.8

(ที่มา : การออกแบบสอบถาม เดือนมีนาคม พ.ศ. 2543)

ในประเด็นของความเห็นต่อการใช้พื้นที่โล่งที่มีอยู่ในปัจจุบันมาปรับเป็นสวนสาธารณะ ผู้ตอบแบบสอบถามประมาณครึ่งหนึ่งเห็นด้วยกับการปรับใช้พื้นที่โล่งที่มีอยู่บ้างในเขตให้เป็นสวนสาธารณะ ในกลุ่มนี้มีกว่าครึ่งที่เสนอให้ใช้พื้นที่ของรัฐ ในขณะที่ประมาณ 1 ใน 3 เสนอให้ใช้ที่เอกชนอื่นๆ และมีส่วนน้อยให้ใช้ที่ของวัดและโรงเรียน ในขณะที่ร้อยละ 27.7 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดไม่เห็นด้วยกับการปรับใช้พื้นที่โดยให้เหตุผลต่างๆ เช่น กลัวว่าจะถูกเวนคืนในที่ของตนหรือจะไปรบกวนกิจกรรมเดิมๆ เช่น วัด, โรงเรียน และบางรายเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีสวนสาธารณะเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณโดยใช่เหตุ

จากการศึกษาและสำรวจพื้นที่จัดให้มี สวนสาธารณะในเขตสัมพันธวงศ์ เป็นการดำเนินการที่ค่อนข้างเป็นไปได้ยาก อย่างไรก็ตาม น่าจะมีการใช้มาตรการต่างๆ ทางผังเมืองในด้านการจัดการการใช้ที่ดินและการลงทุน เพื่อกำหนดให้มีการแบ่งพื้นที่การพัฒนาให้เป็นพื้นที่โล่งและสวนสาธารณะบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปรับใช้พื้นที่ของทางราชการ (ซึ่งมีน้อยอยู่แล้ว) หรือพื้นที่เอกชนซึ่งพื้นที่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาน่าจะเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการจัดทำสวนสาธารณะ หรืออย่างน้อยที่สุดก็เป็นพื้นที่สำหรับการใช้ประโยชน์เพื่อสาธารณะในการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จำเป็น แต่ผู้อยู่อาศัยไม่เคยหรือไม่ค่อยมีโอกาสได้ใช้พื้นที่โล่งเท่าใดนัก แต่หากจัดให้มีได้ก็จะเป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับชุมชนในเขตสัมพันธวงศ์ได้มาก

5.3 สรุปประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์พฤติกรรม

5.3.1 กิจกรรมยามว่างส่วนใหญ่ของตัวอย่างประชากรเป็น กิจกรรมนันทนาการในบ้าน คือ ดูโทรทัศน์ ฟังเพลง พุดคุยและนอนเล่น ส่วนการไปสวนสาธารณะเพื่อออกกำลังกายมีอยู่น้อยมาก คือ ร้อยละ 2.8 เท่านั้น และเป็นที่น่าสังเกตว่า มีผู้ตอบว่าไม่มีเวลาว่างดำเนินกิจกรรมนันทนาการอยู่ร้อยละ 6.8 เนื่องจากมีธุรกิจรัดตัว ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงลักษณะการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่วันวายอยู่ตลอดเวลาในเขตสัมพันธวงศ์ได้เป็นอย่างดี แต่ในแง่คุณภาพชีวิต อาจเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยดีนัก

5.3.2 เมื่อพิจารณาถึงการใช้สวนสาธารณะหรือสวนหย่อมของผู้อาศัยในเขตสัมพันธวงศ์ ได้มีการออกแบบสอบถามในกลุ่มเดิม ใน 3 ประเด็นด้วยกัน คือ การเคยไปใช้สวนหย่อมที่มีอยู่ 6 แห่งในเขตหรือไม่ ถ้ามีสวนสาธารณะในเขตจะไปใช้หรือไม่ และในปัจจุบันไปใช้สวนสาธารณะในที่ใดบ้าง ผลของการสำรวจ สรุปไว้ในตาราง 5.4 จากการสำรวจตามตารางข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสวนใหญ่ (ร้อยละ 77.9) ของผู้ตอบแบบสอบถามไม่เคยไปใช้สวนหย่อมที่มีอยู่ 6 แห่งภายในเขตสัมพันธวงศ์เลย อย่างไรก็ตาม เมื่อถามว่าหากมีสวนสาธารณะระดับเขตที่มีความกว้างขวางพอสมควรจะไปใช้หรือไม่ ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 69.5 บอกว่าจะไปใช้ ในขณะที่อีกประมาณ 1 ใน 4 ตอบว่าไม่แน่ใจ และร้อยละ 3.6 บอกว่าจะไม่ไปใช้ และเมื่อสอบถามถึงสวนสาธารณะนอกเขตที่ใช้หรือไปอยู่เป็นประจำ ผู้ตอบแบบสอบถามถึง 1 ใน 3 จะไปใช้สวนลุมพินีในเขตปทุมวัน และร้อยละ 13.7 ไปสวนรมณีนาถในเขตพระนคร ซึ่งสวนทั้ง 2 แห่งอยู่ไม่ไกลจากเขตสัมพันธวงศ์มากนักและมีขนาดพอสมควร ในขณะที่เดียวกัน เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 45) ของผู้ตอบแบบสอบถามไม่เคยไปสวนสาธารณะที่ใดเลย

5.3.3 ระยะทางจากที่พักอาศัยถึงพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะ ผู้ตอบแบบสอบถามเกือบครึ่งที่เห็นว่าระยะไม่เกิน 500 เมตรจากที่พักอาศัย เป็นระยะที่เหมาะสมในการมีสวนสาธารณะ ซึ่งเป็นระยะที่สามารถเดินถึงได้สะดวก ซึ่งเป็นมาตรฐานระยะทางของสวนสาธารณะกับชุมชนที่ใช้กันอยู่

5.3.4 ในประเด็นของความเห็นต่อการใช้พื้นที่โล่งที่มีอยู่ในปัจจุบันมาปรับเป็นสวนสาธารณะผู้ตอบแบบสอบถามประมาณครึ่งหนึ่งเห็นด้วยกับการปรับใช้พื้นที่โล่งที่มีอยู่บ้างในเขตให้เป็นสวนสาธารณะ ในกลุ่มนี้มีกว่าครึ่งที่เสนอให้ใช้พื้นที่ของรัฐ ในขณะที่ประมาณ 1 ใน 3 เสนอให้ใช้ที่เอกชนอื่นๆ และมีสวนน้อยให้ใช้ที่ของวัดและโรงเรียน ในขณะที่ร้อยละ 27.7 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดไม่เห็นด้วยกับการปรับใช้พื้นที่โดยให้เหตุผลต่างๆ เช่น กลัวว่าจะถูก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เวนคืนในที่ของตนหรือจะไปรบกวนกิจกรรมเดิมๆ เช่น วัด, โรงเรียน และบางรายเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีส่วนสาธารณะเป็นการเปลี่ยนแปลงงบประมาณโดยใช้เหตุ

5.4 สรุปผลการศึกษา ลักษณะกายภาพ และสภาพปัญหา ของพื้นที่เปิดโล่ง

สรุปประเด็นที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม ทำให้ทราบว่า สภาพพื้นที่โล่งภายในเขตสัมพันธวงศ์ ด้วยเขตสัมพันธวงศ์ เป็นเขตที่เป็นแหล่งเศรษฐกิจสำคัญของกรุงเทพฯ โดยสังเกตได้จากการเก็บภาษี เมื่อเทียบกับพื้นที่แล้ว เขตสัมพันธวงศ์เป็นเขตที่เสียภาษีมากในลำดับต้นๆ (ภาษีโรงเรียน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย) ทำให้ทราบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่จะถูกนำไปใช้เพื่อผลตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจเป็นลำดับแรก ก่อนที่จะนำพื้นที่ไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ดังนั้นการนำพื้นที่เพื่อใช้เป็นส่วนหรือพื้นที่เปิดโล่งนั้นแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย และ สัดส่วนของพื้นที่โล่งภายในเขต (ที่โล่ง ที่จอดรถ ที่ดินว่างเปล่า มีเพียงร้อยละ 29.59 เป็นสัดส่วนที่น้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐาน และเขตสัมพันธวงศ์ เป็นเขตที่มีความหนาแน่นของอาคารมาก โดยพื้นที่ที่มีอาคารปกคลุมมีถึงร้อยละ 40.33 และยังมีความหนาแน่นของประชากรสูงอีกด้วย และที่ดินส่วนใหญ่มีเอกชนรายย่อยเป็นเจ้าของ (ร้อยละ 55.31)

แต่พื้นที่เปิดโล่งและสวนสาธารณะของเขตสัมพันธวงศ์จะประกอบไปด้วย สวนหย่อม 6 แห่งได้แก่

- 1.สวนหย่อมบริเวณ สถาบันราชมนฑลวิทยาเขตบพิตรพิมุข
- 2.สวนหย่อมบริเวณ เชิงสะพานพระปกเกล้า
- 3.สวนหย่อมบริเวณ ซอยภิรมย์
- 4.สวนหย่อมบริเวณ สวนสมเด็จพระธีรญาณมุนี
- 5.สวนหย่อมบริเวณ วงเวียนโอเดียน (ซุ้มประตูไทย-จีน)
- 6.สวนหย่อมบริเวณ สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์

สวนหย่อมแต่ละแห่งเป็นสวนที่มีขนาดเล็กมาก(คือมีแต่ไม้พุ่มเตี้ย แก้วอั่งลั่น เล่น ใช้สอยได้ อย่างไม่เต็มที่ โดยมีพื้นที่สวนหย่อมรวม 940 ตร. ม. เมื่อเทียบกับสัดส่วนของพื้นที่ทั้งเขตแล้ว น้อยมาก คือคิดเป็น 0.034 ตร.ม./คน ทั้งๆ ที่เขตสัมพันธวงศ์เป็นเขตที่มีโอกาสในการพัฒนาพื้นที่โล่งได้มาก เพราะมีพื้นที่ที่มีศักยภาพ ในการพัฒนาคือมีพื้นที่ที่อยู่ติดริมน้ำถึง 3 ด้าน แต่ก็ไม่สามารถเปิดเป็นพื้นที่เปิดโล่งได้มากนัก และพื้นที่โล่งเดิม (พื้นที่ภายใน โรงเรียน วัด) ก็ถูกแทนที่ด้วยกิจกรรมอื่น เช่นเป็นที่ขนถ่ายสินค้า เป็นที่จอดรถ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เนื่องจากเขตสัมพันธวงศ์เป็นพื้นที่เก่าแก่ วิถีชีวิต ในอดีตไม่ค่อยคุ้นเคยกับการพักผ่อน ต้องทำมาหากิน ทำให้พื้นที่ถูกใช้พัฒนาเป็นอย่างอื่น ประกอบกับเป็นพื้นที่เก่าแก่ จึงไม่ได้วางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

จากการศึกษา และสำรวจภาคสนามเพื่อค้นหาพื้นที่โล่งเพื่อให้เพียงพอต่อกิจกรรม นันทนาการของคนในเขตจึงเป็นไปได้ค่อนข้างยาก แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีแนวทางและมาตรการอื่นๆ ทางผังเมือง นโยบายและกฎหมายต่างๆ ของภาครัฐ ในการจัดการใช้ที่ดิน เพื่อการพัฒนา ให้เป็นพื้นที่โล่งและสวนสาธารณะได้บ้าง โดยเฉพาะการปรับใช้พื้นที่ของทางราชการซึ่งมีกระจายอยู่แล้วทั่วทั้งเขต (พื้นที่โล่งในวัด พื้นที่โล่งในโรงเรียน) บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งต้องใช้ มาตรการจูงใจ ให้กับเจ้าของ เพื่อหาทางออกที่ทุกฝ่ายพอใจ เพื่อให้ผู้อยู่อาศัยอยู่ในเขต และบุคคล ทั่วไปสามารถเข้าไปใช้ พื้นที่เปิดโล่งเพื่อการนันทนาการอื่น จะเป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับ ประชาชนได้

5.5 สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยทางด้านคุณลักษณะของ ประชากรกับ ความต้องการสวนสาธารณะ

5.5.1 พฤติกรรมการใช้เวลาว่างเพื่อการนันทนาการของผู้อาศัยในเขตสัมพันธวงศ์ เนื่องจากเขตสัมพันธวงศ์ มีพื้นที่สวนสาธารณะไม่มากผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่จึงใช้เวลาว่างเพื่อ นันทนาการอยู่ในบ้านเป็นส่วนใหญ่ คือ ดูหนัง ฟังเพลง พุดคุย นอนเล่น (Indoor Recreation) ส่วนการไปสวนสาธารณะเพื่อการออกกำลังกายมีอยู่น้อย เนื่องด้วยในเขตไม่มีพื้นที่ที่เชื่อมต่อการ ออกกำลังกาย และด้วยมีธุรกิจรัดตัว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจที่ดำเนินอยู่ตลอดเวลา ของคนในเขตสัมพันธวงศ์ แต่ก็บ่งบอกในแง่ที่ไม่ดีนัก ของคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะผู้ที่ไม่มีเวลา ว่างซึ่งมีอยู่ถึงร้อยละ 6.8

5.5.2 พฤติกรรมการใช้สวนสาธารณะของผู้อาศัยในเขตสัมพันธวงศ์ สวนสาธารณะ ที่มีอยู่ในเขตทั้ง 6 แห่ง ล้วนเป็นส่วนหย่อม ส่วนใหญ่ของประชากรที่ตอบ แบบสอบถามไม่เคยไปใช้ (ร้อยละ 77.9) แต่ก็ยังมีประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งในจำนวนไม่น้อย (ร้อยละ 69.5) บอกว่าจะไปใช้สวนสาธารณะในเขตหากว่ามีสวนสาธารณะระดับเขตที่กว้างพอ แสดงให้ เห็นว่าพื้นที่สวนสาธารณะในเขตหรือพื้นที่เปิดโล่งในเขตมีขนาดไม่เพียงพอ รองรับกิจกรรม นันทนาการของคนในเขต และร้อยละ 23.7 บอกว่าไม่แน่ใจ อาจเป็นเพราะไม่แน่ใจในตำแหน่ง ที่ตั้งและการเข้าถึงพื้นที่เปิดโล่งนั้น แต่ผู้ที่ไม่ไปใช้มีเพียงร้อยละ 3.6 ซึ่งถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับผู้ที่ต้องการไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และเมื่อสอบถามถึงสวนสาธารณะอื่นที่อยู่นอกเขตที่ไปให้อยู่เป็นประจำ ส่วนใหญ่จะไปใช้ที่สวนลุมพินี เขตปทุมวัน และสวนรมณีนาถในเขตพระนครเป็นอันดับรองลงมา ขณะเดียวกันก็ยังมีผู้ที่ไม่เคยไปสวนสาธารณะเลยในสัดส่วนครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

5.5.3 พฤติกรรมการใช้สวนสาธารณะหากมีการจัดเตรียมสวนสาธารณะ

สำหรับพฤติกรรมที่ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่า จะทำหากว่ามีการจัดเตรียมพื้นที่สวนขึ้นมา โดยส่วนมากของผู้ตอบแบบสอบถามจะไปออกกำลังกาย เดินเล่นเป็นสัดส่วนรองลงมาและอันดับถัดไปคืออ่านหนังสือ ปิกนิก จะเห็นได้ว่าความต้องการประเภทพื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถามนั้น ต้องการพื้นที่รองรับกิจกรรมประเภท Active Recreation คือต้องการพื้นที่ออกกำลังกาย ต้องการสนามกีฬา ลู่วิ่ง มากกว่ากิจกรรมประเภท Passive Recreation คือจำพวกนั่งเล่น ปิกนิก แต่ก็ยังพบว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามไม่ไปสวนสาธารณะ 1 ใน 3 ของผู้ตอบแบบสอบถาม

5.5.4 ทศนคติเรื่องความเป็นไปได้ในการจัดหาสวนสาธารณะ

เป็นการสรุปทัศนคติในเรื่องของความเป็นไปได้ในการจัดหาสวนสาธารณะในพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์ ทำให้ทราบว่าระยะทางที่เข้าถึงสวนสาธารณะที่สะดวกคือที่ระยะ 500 เมตร เป็นสัดส่วนถึงครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม และพื้นที่ว่างดังกล่าวที่เป็นไปได้คือ ใช้พื้นที่ที่มีอยู่แล้ว นำมาพัฒนาให้เป็นพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะเพื่อการนันทนาการ โดยเฉพาะพื้นที่ของทางราชการมีผู้เห็นด้วยมากที่สุด

5.6 สรุปผลการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการเพิ่มพื้นที่โล่ง

จากการสำรวจภาคสนามและข้อมูลทุติยภูมิสามารถสรุป ความเป็นไปได้ในการเพิ่มพื้นที่โล่งให้กับเขตสัมพันธวงศ์ เนื่องจากเขตสัมพันธวงศ์เป็นพื้นที่เขตเมืองชั้นใน การหาพื้นที่เพื่อเป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อนันทนาการแห่งใหม่นั้นเป็นไปได้ยาก เนื่องด้วยเหตุผลด้านต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้นวิธีการที่เป็นไปได้ในการเพิ่มพื้นที่เปิดโล่ง ที่นิยมใช้กัน ได้แก่

1. การใช้พื้นที่เดิมที่มีอยู่แล้ว
2. การหาพื้นที่แห่งใหม่
3. การใช้พื้นที่โล่งของเขตอื่นที่อยู่ใกล้เคียง

5.6.1 พัฒนาพื้นที่โล่งเดิม (พื้นที่โล่งในวัด โรงเรียน)

เขตสัมพันธวงศ์ เป็นเขตที่มีพื้นที่โล่งของทางราชการ (โรงเรียน วัด) กระจายอยู่ทั่วทั้งเขตอยู่แล้ว ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวสามารถเข้าถึง ได้สะดวกด้วยระยะเวลาเดินเท้า ภายในรัศมี 500 เมตร

แต่พื้นที่โล่งดังกล่าว (พื้นที่ว่างในโรงเรียน วัด) กลับถูกแทนที่ด้วยกิจกรรมอื่น (ใช้เป็นที่ขนถ่ายสินค้า ที่จอดรถ ทำให้ต้องมีมาตรการต่าง ๆ เพื่อจัดช่วงเวลาให้เกิดการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดย

5.6.1.1 จัดสาธารณูปโภค สาธารณูปการให้พร้อม เช่น แก้อิฐิ่ง ปลุกต้นไม้ ไฟฟ้า แสงสว่าง เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับประชาชนที่จะเข้าไปใช้

5.6.1.4 ออกแบบถนนและทางเดินเท้าด้วยการปลุกต้นไม้ใหญ่และแก้อิฐิ่งพักให้เป็นเครือข่ายเชื่อมต่อนพื้นที่โล่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

พื้นที่เหล่านี้ได้แก่พื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ หรือใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ และเป็นพื้นที่ที่มีอยู่แล้วแต่ไม่ได้รับการพัฒนา ไม่มีการปรับปรุงพื้นที่หรือปลุกต้นไม้เพิ่ม จึงไม่มีการใช้งานขาดการจัดการที่ดี จึงทำให้ไม่มีคนไปใช้ การพัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อการนันทนาการแล้ว ยังเป็นการกำจัดพื้นที่ที่เสี่ยงต่อความปลอดภัย กล่าวคือแทนที่จะปล่อยพื้นที่ให้รกร้างว่างเปล่า เป็นที่ทิ้งขยะหรือเป็นแหล่งมั่วสุม เป็นแหล่งอบายมุข การพัฒนาพื้นที่ให้กลายเป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อดึงดูดคนให้มาใช้พื้นที่ ยังช่วยกำจัดพื้นที่เหล่านี้ได้ด้วยทำให้เมืองน่าอยู่ขึ้น โดยพื้นที่เหล่านี้ได้แก่

1) พื้นที่โล่งในวัด

ตาราง 5.20 แสดงขนาดพื้นที่โล่งในศาสนสถานในเขตสัมพันธวงศ์

	ศาสนสถาน	พื้นที่(ตร.ม.)
วัดไทย	- วัดไตรมิตร	5,250
	- วัดสัมพันธวงศ์	6,080
	- วัดชัยชนะสงคราม	4,880
	- วัดบพิตรพิมุข	10,160
	- วัดปทุมคงคา	9,080
	- วัดกัมมาตุยาราม	1,650
	- วัดจักรวรรดิราชาวาส	18,260

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตาราง 5.20(ต่อ) แสดงขนาดพื้นที่โล่งในศาสนสถานในเขตสัมพันธวงศ์

วัดญาณ		
	- วัดโลกานุเคราะห์	1,860
	- วัดอุทัยราชบำรุง	2,100
	- วัดกุศลสมาคม	2,185
	- วัดมงคลสมาคม	2,500
	- วัดชัยภูมิ	1,840
โบสถ์โรมันคาทอลิก		
	- โบสถ์กัลวารีย์	4,180
	รวม	70,025

(ที่มา : สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์, พ.ศ. 2542)

2) พื้นที่ว่างในโรงเรียน

ตาราง 5.21 แสดงขนาดพื้นที่โล่งในสถานศึกษาในเขตสัมพันธวงศ์

	สถานศึกษา/ชื่อโรงเรียน	พื้นที่(ตร.ม.)
1. ระดับอาชีวศึกษา		
	- วิทยาเขตบพิตรพิมุข	1,820
2. ระดับมัธยมศึกษา		
	- ไตรมิตรวิทยาลัย	6,500
	- กุหลาบวัฒนา	6,800
	- กุหลาบวิทยา	4,200
3. ระดับประถมศึกษา		
	- วัดจักรวรรดิราชาวาส	4,430
	- วัดปทุมคงคา	9,600
	- วัดสัมพันธวงศ์	5,250
	- มหาวิทยาลัยวัด	3,500
	- วัดชัยชนะสงคราม	2,480
	- เผยอิง	1,685
	รวม	46,265

(ที่มา : สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

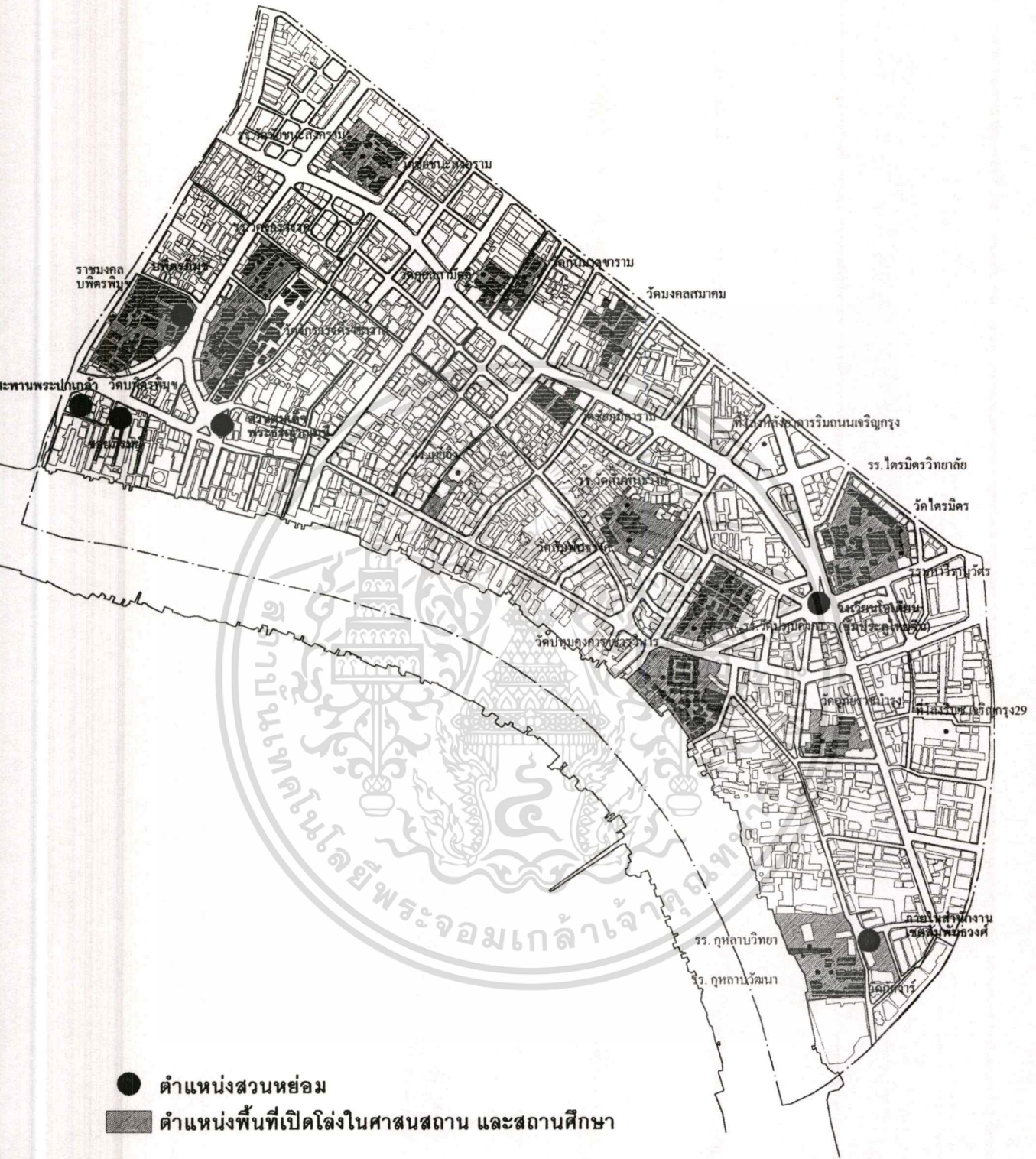
3)สวนหย่อมเดิม

ตาราง 5.22 แสดงขนาดเนื้อที่สวนหย่อมในเขตสัมพันธวงศ์

ลำดับ	ชื่อสวนหย่อม	ขนาดพื้นที่	สถานที่ตั้ง
1	สวนหย่อมวงเวียนโอเดียน	300 ตร.ม.	ถนนเยาวราช แขวงสัมพันธวงศ์ เชื่อมต่อกับถนนเจริญกรุง ห่างจาก วัดไตรมิตรประมาณ 500 เมตร
2	สวนหย่อมสวนสมเด็จพระ ธีรญาณมุนี	300 ตร.ม.	ถนนอนุวงศ์ แขวงจักรวรรดิ ตรงข้าม ทางเข้าวัดจักรวรรดิ
3	สวนหย่อมเชิงสะพาน พระปกเกล้า	100 ตร.ม.	ถนนจักรวรรดิ แขวงจักรวรรดิติด บริเวณทางเท้าถนนจักรวรรดิ ก่อขึ้น สะพานพระปกเกล้า 50เมตร
4	สวนหย่อมบพิตรพิมุข	20 ตร.ม.	ถนนจักรวรรดิ แขวงจักรวรรดิบริเวณ หน้าวัดบพิตรพิมุข
5	สวนหย่อมวงเวียนชอย ภิรมย์	20 ตร.ม.	ถนนจักรวรรดิ แขวงจักรวรรดิ ทางเข้า ชอยภิรมย์
6	สวนหย่อมภายใน สำนักงานเขต	200 ตร.ม.	ถนนโยธา แขวงตลาดน้อย บริเวณ ภายในและรอบด้านหน้าสำนักงาน เขตสัมพันธวงศ์
	รวม	940ตร.ม.	

(ที่มา : จากการสำรวจ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2542-มกราคม พ.ศ.2543)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสดงรัศมีบริการของพื้นที่เปิดโล่งในรัศมี 500 ม.

ภาพที่ 5.1 แผนที่แสดงตำแหน่งพื้นที่เปิดโล่งในศาสนสถาน สถานศึกษา และสวนหย่อมในเขต

สัมพันธวงศ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า (ที่มา: จากถาวรสารวัฑฒาศิขณัม เดือนธันวาคม พ.ศ.2542-มกราคม พ.ศ.2543) ของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.6.2 ค้นหาพื้นที่ว่างแห่งใหม่

สำหรับการหาพื้นที่ใหม่นั้นเป็นการจัดหาพื้นที่ที่ยังไม่เกิดขึ้น แต่มีแนวโน้มว่าในอนาคต จะมีการจัดตั้ง ด้วยความเหมาะสมในเชิงพื้นที่ หรือเหมาะสมในเชิงนโยบายของกรุงเทพมหานคร โดยพื้นที่เหล่านี้อาจได้มาจากพื้นที่ที่เกิดไฟไหม้ รื้อถอนอาคาร เวนคืน การเช่าพื้นที่ มาตรการจูงใจ หรือได้รับการบริจาคเนื่องด้วยการจัดตั้งพื้นที่เปิดโล่งเป็นการดึงคนเข้ามาในพื้นที่ การบริจาคที่ อาจช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับพื้นที่และเป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับองค์กร ด้วยการสร้างความเป็น มิตรกับมวลชน ซึ่งจะส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อกิจการของผู้บริจาคพื้นที่ทั้งสิ้น

สำหรับพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์ ซึ่งเป็นบริเวณพื้นที่เก่าแก่ ดังนั้นสภาพของอาคารบ้านเรือน ย่อมมีสภาพทรุดโทรม และมีอาคารที่มีคุณค่า ทางสถาปัตยกรรม และความงามต่ำ จากการใช้ คุณสมบัติดังนี้

- ก. สภาพอาคาร
- ข. จำนวนชั้นของอาคาร
- ค. คุณค่าของอาคาร
- ง. การใช้ที่ดิน

ปัจจัยดังกล่าวนี้หลังจากนำมาช้อนทับ ก็จะได้พื้นที่ที่มีศักยภาพที่จะใช้เป็นพื้นที่เปิดโล่ง แห่งใหม่โดยการหาพื้นที่เปิดโล่งแห่งใหม่นี้จำเป็นต้องอาศัยมาตรการอื่นของภาครัฐเข้าช่วยเพื่อ ผลัก ดัน กิจกรรมบางประเภทไม่เหมาะสม เช่น โกดังสินค้า ที่พักคนงาน ให้ออกจากพื้นที่ โดยการ ช้อนทับดังกล่าวแสดงในแผนที่ และจากการช้อนทับด้วยปัจจัยดังกล่าวแล้ว ทำให้ได้พื้นที่ ที่มี ศักยภาพ

ตาราง 5.23 แสดงขนาดเนื้อที่ของพื้นที่โล่งแห่งใหม่

ประเภทที่ว่าง	เนื้อที่(ตร.ม.)	ที่ตั้ง
1. พื้นที่ว่างรกร้างข้างอาคาร	400	ถนนเสริมสินค้า
2. พื้นที่ว่างและอาคารโกดังเก่า	620	ริมแม่น้ำเจ้าพระยา
3. พื้นที่ว่างและพื้นที่จอดรถ	7,200	ริมแม่น้ำเจ้าพระยา
4. อาคารเก่าริมถนน	4,950	ริมถนนเจริญกรุง
5. ที่รกร้างริมคลอง	460	ริมคลองโองอ่าง
รวม	13,630	

(ที่มา : จากการสำรวจ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2542-มกราคม พ.ศ.2543)

แผนที่ 5.2 แสดงการสัมพันธ์ของสภาพอากาศ คุณค่าอากาศ จำนวนชั้นอาคารเพื่อหาพื้นที่ที่มีศักยภาพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า (ที่มา: จากการสำรวจภาคสนาม เดือนธันวาคมพ.ศ.2542-มกราคม พ.ศ.2543)

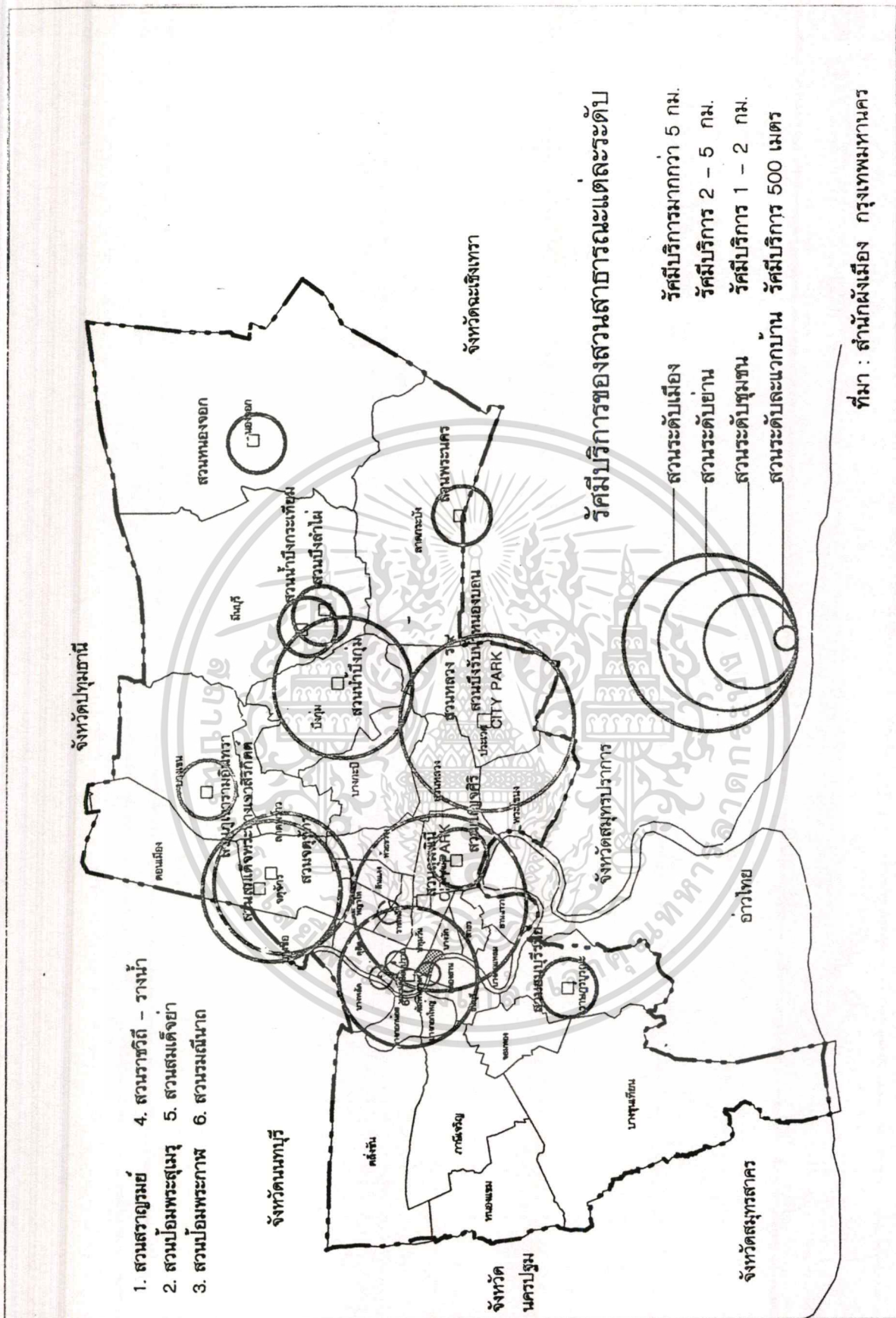
5.6.3 การใช้พื้นที่โล่งของเขตอื่นที่อยู่ข้างเคียง

เขตสัมพันธวงศ์นั้นเป็นเขตที่มีพื้นที่น้อยอยู่แล้วดังนั้นการหาพื้นที่โล่งแห่งใหม่นั้นเป็นไปได้ยากดังนั้นเขตที่อยู่ข้างเคียงที่มีขนาดใหญ่กว่าและมีการวางแผนด้านสวนสาธารณะ มีพื้นที่โล่งที่เพียงพอ และมีรัศมีบริการมาจนถึงนั้นก็เป็นการช่วยบรรเทาภาวะการขาดแคลนพื้นที่เปิดโล่งลงได้ เพราะในปัจจุบันพื้นที่เปิดโล่งต่อคนอยู่ที่ 0.034 ตารางเมตรซึ่งต่ำกว่ามาตรฐานอยู่แล้ว ด้วยความเก่าแก่ของพื้นที่ ความเป็นเขตเมืองที่อยู่ชั้นใน ขนาดของพื้นที่ การขาดการวางแผนเรื่องพื้นที่เปิดโล่ง มาตั้งแต่อดีตแต่ประชาชนในเขตกลับไม่ได้มีความต้องการพื้นที่อย่างรุนแรง ทั้งนี้ข้อมูลจากแบบสอบถามนั้น ทราบว่า ปัจจุบันการไปใช้พื้นที่ร่วมกับเขตอื่นอยู่แล้ว เนื่องจากไม่ไกลจากเขตมาก และรัศมีบริการให้บริการครอบคลุมทั้งเขตสัมพันธวงศ์ นอกจากนี้จากแบบสอบถามบางส่วนกลับเห็นว่า การเพิ่มพื้นที่โล่งแห่งใหม่ในเขตนี้นักกลับเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็น และเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณอีกทางหนึ่งด้วย ทั้งนี้พื้นที่สวนสาธารณะเขตข้างเคียงได้แก่

ตาราง 5.24 แสดงขนาดของสวนสาธารณะในเขตข้างเคียง

ลักษณะสวน	ชื่อสวน	พื้นที่	รัศมีบริการ	เขต
สวนละแวกบ้าน	สวนสมเด็จพระเจ้า	4 ไร่ 64,00 ตร.ม.	500เมตร	ธนบุรี
สวนระดับชุมชน	สวนรมณีนาถ	29.93 ไร่ 47,888 ตร.ม.	1-2 กม.	พระนคร
สวนระดับเมือง	สวนลุมพินี	360 ไร่ 576,000 ตร.ม.	มากกว่า 5 กม.	ปทุมวัน
รวมพื้นที่		393.93 ไร่ (630,288 ตร.ม.)		

(ที่มา : การจัดทำผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ด้านการพัฒนาสวนสาธารณะ)

ภาพที่ 5.3 แผนที่แสดงรัศมีการให้บริการของสวนสาธารณะในเขตข้างเคียง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.6.4 การใช้มาตรการโครงข่ายสีเขียว (Green Net)

มาตรการนี้เป็นมาตรการที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ในการแก้ไขปัญหาเรื่องการขาดแคลนพื้นที่เปิดโล่งในเมือง ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมกับประเทศแถบตะวันออก เป็นวิธีที่ประนีประนอม ไม่รุนแรง และใช้งบประมาณไม่มาก และมีความเป็นไปได้ในแง่นำไปปฏิบัติสูง และในแง่การให้บริการก็ครอบคลุมมากกว่า การเข้าถึงก็สะดวกและยังเป็นการเชื่อมโยงพื้นที่โล่งกับพื้นที่โล่งเป็นเครือข่ายเช่น การถ่ายเทอากาศ ช่วยทำให้อุณหภูมิลดลง ลดเสียงรบกวน รักษาระบบนิเวศในเมืองให้คงอยู่ (Garbrecht/Matthes:1980)โดยเฉพะอย่างยิ่งเรื่องการถ่ายเทอากาศ การถ่ายเทมลพิษออกจากพื้นที่ โดยวิธีการนี้จะต้องมีการใช้การเชื่อมโยงพื้นที่โล่ง กับพื้นที่โล่งโดยพื้นที่โล่งขนาดใหญ่ของพื้นที่ (พื้นที่ผิวน้ำทั้ง 3 ด้าน) ต้องเตรียมพื้นที่ที่ร่มน้ำ และเส้นทางโครงข่ายเพื่อที่จะนำลมที่จะพัดจากผิวน้ำเข้าไปยังพื้นที่เปิดโล่ง โดยผ่านโครงข่ายต่างๆ และโครงข่ายเหล่านี้ก็จะช่วยนำมลพิษให้ลอยขึ้นสู่ที่สูงได้

การได้มาซึ่งพื้นที่นั้นมีหลายวิธี สำหรับเขตเมืองชั้นในที่มีที่ว่างเหลือน้อย MIT. ได้เสนอยุทธศาสตร์ระยะยาวโดยการ จัดหาและพัฒนาพื้นที่ขนาดเล็กขึ้นใหม่ และกำหนดให้โครงการที่อยู่อาศัย หรือโครงการก่อสร้าง ที่จะเกิดใหม่ต้องมีพื้นที่เปิดโล่งตามลักษณะของอาคารแต่ละประเภท

ก. พื้นที่เปิดโล่งริมน้ำ

โดยพัฒนาพื้นที่ที่ริมน้ำขึ้นใหม่ เพื่อเป็นการเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะและทางเดินริมน้ำ หรือระบบเชื่อมโยงไปยังสวนสาธารณะแห่งอื่น

ข. พื้นที่เปิดโล่งขนาดเล็ก

ควรจะเป็นบริเวณที่เข้าถึงได้สะดวกจากถนนใหญ่เพื่อพัฒนาเป็นสวนสาธารณะ ซึ่งการหาพื้นที่จะเป็นบริเวณใดก็ได้ที่มีที่ว่างหรืออาจได้จากการเวนคืนที่ดินจัดซื้อ ที่ดินจาก เอกชน ขอความร่วมมือไปยังหน่วยราชการด้วยกัน รวมทั้งการเช่าพื้นที่ในระยะยาว เพื่อพัฒนาเป็น สวนสาธารณะ

ค. พื้นที่โล่งชั่วคราว

โดยอาศัยการปิดถนนบางสายในบางช่วงเวลา หรือในช่วงเทศกาล เพื่อเป็นการช่วยเพิ่มพื้นที่โล่งซึ่งจำเป็นจะต้องพัฒนาปรับปรุงทางเท้าให้ดีขึ้น และถ้าหากระบบขนส่งมวลชนเป็นไปได้ด้วยดี อาจมีการปิดถนนอย่างถาวร เพื่อเป็นพื้นที่พักผ่อนสำหรับผู้สัญจรทางเท้าเท่านั้น หรือที่เรียกว่าถนนคนเดิน

(Pedestrian mall)

เขตสัมพันธวงศ์เป็นเขตที่มีอาคารหนาแน่นแต่ก็สามารถหาพื้นที่เหล่านี้ได้โดยอาศัยมาตรการต่างๆ ข้างต้น ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับทุกฝ่าย นั่นคือ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนต้องได้รับประโยชน์ร่วมกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สวอนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

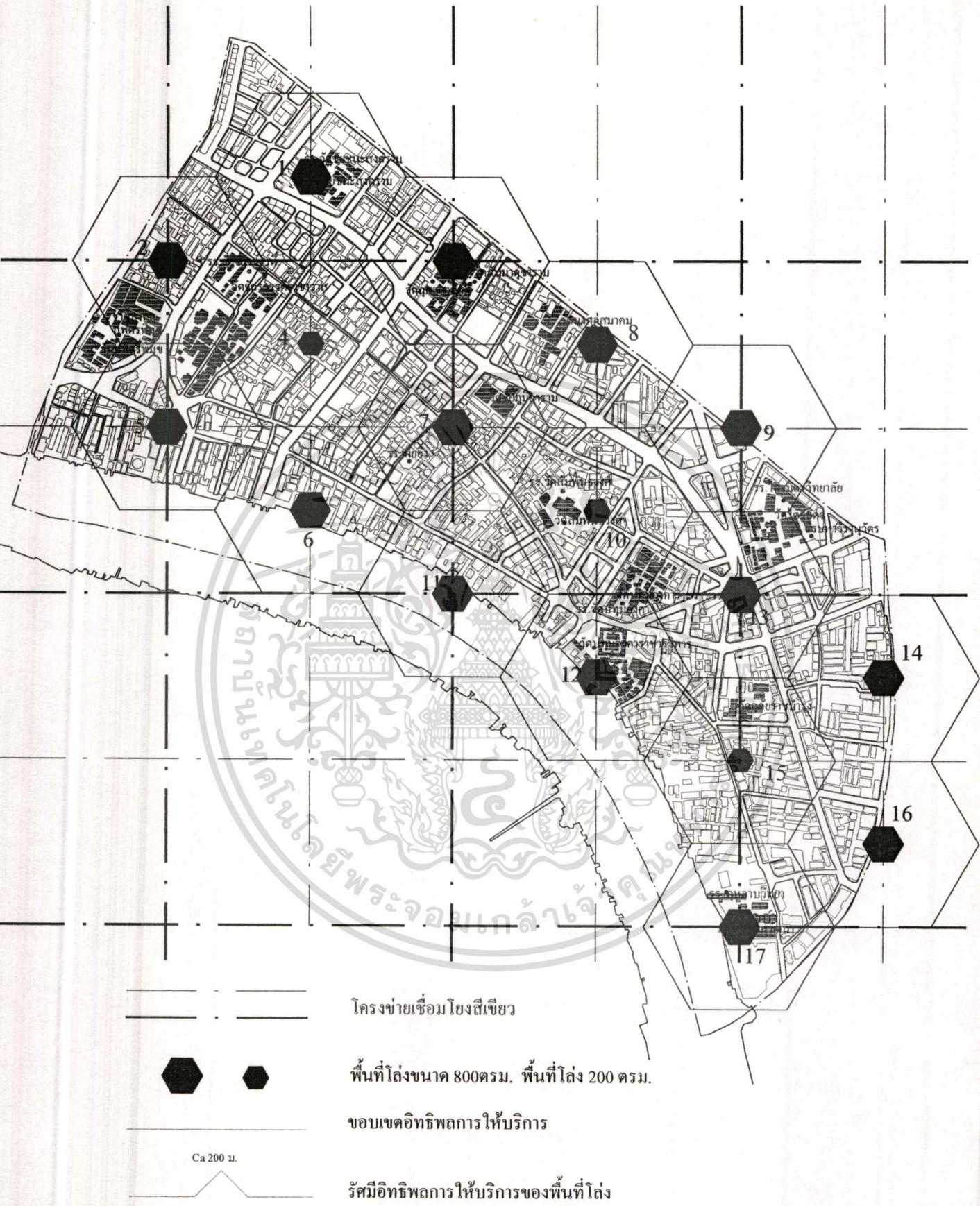
กล่าวคือ ภาครัฐจะได้พื้นที่โล่งเพิ่มขึ้น ภาคเอกชนได้พื้นที่ใช้สอยเพิ่มขึ้นสำหรับมาตรการจูงใจ และภาพลักษณ์ที่ดีจะเกิดกับองค์กรหากบริจาคพื้นที่ให้สาธารณะ และฝ่ายประชาชนก็จะได้พื้นที่สวนสาธารณะเพิ่มขึ้นอันทำให้คุณภาพชีวิตของคนในเขตสัมพันธวงศ์ดีขึ้น

ตาราง 5.25 สรุปประเภทของพื้นที่โครงการสีเขียวของเขตสัมพันธวงศ์

ลำดับ	รายการ	ประเภท	เนื้อที่(ตร.ม.)
1	วัดชัยชนะสงคราม	พัฒนาที่โล่งเดิมที่โล่งเดิม	4,880
	ร.วัดชัยชนะสงคราม		2,480
2	วัดพิตรกิมุข	พัฒนาที่โล่งเดิมที่โล่งเดิม	10,160
	ราชมณฑล บพิตรกิมุข		1,820
3	วัดกันมายุตาราม	พัฒนาที่โล่งเดิมที่โล่งเดิม	1,650
	วัดกุศลสามัคคี		2,185
4	พื้นที่ว่างรกร้างข้างอาคาร	ค้นหาที่โล่งแห่งใหม่	400
	วัดจักรวรรดิราชवास		22,690
5	สวนหย่อมสมเด็จพระธีรญาณมุนี	พัฒนาที่โล่งเดิมที่โล่งเดิม	300
6	ที่ว่างข้างอาคารและโกดังเก่า	ค้นหาที่โล่งแห่งใหม่	620
7	ร.เผยอิง	พัฒนาที่โล่งเดิมที่โล่งเดิม	1,685
	วัดชัยภูมิการาม		1,840
8	วัดมณฑลสมาคม	พัฒนาที่โล่งเดิมที่โล่งเดิม	2,500
9	ที่จอดรถหลังอาคาร	ค้นหาที่โล่งแห่งใหม่	4,950
10	วัดสัมพันธวงศ์	พัฒนาที่โล่งเดิมที่โล่งเดิม	6,080
11	พื้นที่จอดรถและที่ขนถ่ายสินค้า	ค้นหาที่โล่งแห่งใหม่	7,200
	วัดปทุมคงคาราชวรวิหาร	พัฒนาที่โล่งเดิมที่โล่งเดิม	14,030
13	วงเวียนโอเดียน(ชุมนุมประตู่ไทย-จีน)	พัฒนาที่โล่งเดิมที่โล่งเดิม	300
	วัดไตรมิตร		11,750
14	ที่ว่างข้างอาคาร	ค้นหาที่โล่งแห่งใหม่	4,950
15	วัดอุภัยราชบำรุง	พัฒนาที่โล่งเดิมที่โล่งเดิม	2,100
16	ที่ว่างข้างอาคารริมคลองโอ่งอ่าง	ค้นหาที่โล่งแห่งใหม่	460
17	ร.กุหลาบวิทยา	พัฒนาที่โล่งเดิมที่โล่งเดิม	4,200
	ร.กุหลาบวัฒนา		6,800
	วัดกัลยา		4,180
	สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์		200
รวม			120,410

(ที่มา : จากการสำรวจ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2542-มกราคม พ.ศ.2543)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.4 แผนที่แสดงโครงข่ายเชื่อมโยงของพื้นที่โล่ง และพื้นที่สี่เหลี่ยมที่มีขนาดต่างกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า (ที่มา: จากการสำรวจภาคสนาม เดือนธันวาคม พ.ศ.2542-มกราคม พ.ศ.2543)

ไม่มีเครื่องหมายใด ๆ ปรากฏที่ห้ามให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงแหล่งของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัจจุบันเขตสัมพันธวงศ์มีสัดส่วนที่เปิดโล่งต่อประชากรอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ คือ 0.034 ตารางเมตรต่อคน ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่ต่ำเมื่อเทียบกับมาตรฐานของประเทศทางตะวันตก และก็ยังไม่ได้มาตรฐานขั้นต่ำของนโยบายของกรุงเทพมหานครตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร

เขตสัมพันธวงศ์มีประชากรในปี 2545 เป็นจำนวน 37,976 คน และมีพื้นที่เปิดโล่งเพื่อนันทนาการอยู่เพียง 940 ตารางเมตร และจากการจัดหาพื้นที่โล่งแห่ง และพัฒนาที่โล่งสรุปพื้นที่ได้ดังนี้

ตาราง 5.26 ตารางสรุปพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะในเขตสัมพันธวงศ์

ประเภท	เนื้อที่(ตร.ม.)
1.พัฒนาพื้นที่โล่งเดิม	117,230
2.ค้นหาพื้นที่โล่งแห่งใหม่	13,630
รวม	130,860

(ที่มา : จากการสำรวจ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2542-มกราคม พ.ศ.2543)

จะเห็นได้ว่าการหาพื้นที่เปิดโล่งนั้นยังขาดพื้นที่โล่งอีกมาก เพื่อให้ให้ได้ตามมาตรฐานสาเหตุหนึ่งก็มาจากการที่เขตสัมพันธวงศ์นั้นมีพื้นที่น้อยคือ 1.43 ตารางกิโลเมตร เมื่อเทียบกับเขตอื่นๆ ซึ่งมีพื้นที่มากกว่า การจัดหาพื้นที่โล่งจึงเป็นไปได้มากกว่า

ตาราง 5.27 สรุปพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ในเขตสัมพันธวงศ์

รายการ	พื้นที่(ตารางเมตร)	ร้อยละ
พื้นที่เขตทั้งหมด	1,416,683.14	100
พื้นที่อาคารปกคลุม	571,403	40.33
พื้นที่ถนน เกาะกลาง ซอย ทางเท้า	223,579	15.75
พื้นที่น้ำ	202,486.43	14.29
พื้นที่ไร้สิ่งปกคลุมอื่น ๆ (เช่น ที่จอดรถ ที่เปิดโล่ง)	419,213.04	29.59

(ที่มา : จากการสำรวจ เดือน มกราคม พ.ศ. 2543 จากการคำนวณโดยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์)

พื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่เปิดโล่งได้มีพื้นที่ประมาณ 419,200 ตารางเมตร ซึ่งถือว่าพอที่จะมีพื้นที่ที่พอจะพัฒนาได้ แต่พื้นที่เหล่านี้ก็ไม่สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่เปิดโล่งได้ทั้งหมด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เนื่องจากเงื่อนไขด้านการได้มาของที่ดิน และการเป็นเจ้าของที่ดิน ซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ดิน
 ผืนเล็กๆ เป็นของเอกชนรายย่อยการรวบรวมที่ดินให้ได้เป็นผืนใหญ่ๆ จึงเป็นไปได้ยากแต่จากพื้นที่
 เปิดโล่งที่สรุปได้ในตาราง 5.24 ทำให้ทราบได้ว่า มีพื้นที่เพียงพอตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร
 ที่กำหนดไว้ 1 ตร.ม.ต่อคน กล่าวคือพื้นที่ที่สรุปไว้มีขนาด 130,860 ตร.ม. สำหรับประชากร
 37,976 คน คิดเป็นสัดส่วน 3.45 ตร.ม.ต่อคน รวมถึงการใช้มาตรการโครงข่ายพื้นที่สีเขียวสามารถ
 ให้บริการกับคนในเขต และคนนอกเขตได้ นอกจากนี้จากแบบสอบถาม และการตรวจสอบ
 มาตรฐานการให้บริการของสวนสาธารณะในเขตข้างเคียงนั้นมีสวนลูมฟินี สวนรมณีนาถ และสวน
 สมเด็จพระเจ้า มีพื้นที่ที่เพียงพอสำหรับให้บริการประชาชนในเขต เป็นการช่วยผ่อนคลายนโยบายการ
 ชาติแคลนพื้นที่โล่งได้อีกทางหนึ่งได้ด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 6

สรุปผลการวิเคราะห์และเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์หลัก เพื่อเสนอแนะแนวทางการเพิ่มพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะเพื่อนันทนาการในเขตเมืองชั้นใน (กรณีศึกษา เขตสัมพันธวงศ์) เป็นสำคัญ เพื่อที่จะได้เป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนในเขต และเพิ่มคุณค่า และเอกลักษณ์ให้กับพื้นที่ พัฒนาสภาพแวดล้อมให้กับเมือง โดยเฉพาะในเขตชั้นในของเมืองที่มีความหนาแน่นของอาคาร และกิจกรรมสูง

จากการสังเกตผลการวิเคราะห์ แบบสอบถาม และการสำรวจภาคสนาม เพื่อใช้ประกอบการทดสอบผลการวิจัย และสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ได้ผลสรุปที่น่าพอใจดังนี้

6.1 แนวทางการเพิ่มพื้นที่โล่งสำหรับเขตเมืองชั้นใน เขตสัมพันธวงศ์

6.1.1 การพัฒนาพื้นที่โล่งเดิม

จากแบบสอบถาม ประชาชนต้องการให้มีพื้นที่โล่งภายในเขตสัมพันธวงศ์ ในลักษณะกระจายอยู่ตามเขต ดังนั้น แนวทางที่เป็นไปได้คือจัดการพัฒนาพื้นที่โล่งเดิมที่มีอยู่แล้วในเขต ได้แก่ พื้นที่โล่งในวัด พื้นที่โล่งในโรงเรียน ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีกระจายอยู่แล้วตามเขตและจากแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้พื้นที่ดังกล่าว ไม่ไกลจากที่พักอาศัยมากนัก คือไม่เกิน 500 เมตร และพื้นที่โล่งเดิมที่มีอยู่แล้วสามารถให้บริการประชาชนในรัศมี 500 เมตรเกือบจะครอบคลุมทั้งเขต และริมถนน บาทวิถี ทั่วไปสามารถปรับใช้เป็นที่พักผ่อนประเภท Passive Recreation คือใช้นั่งเล่น คุยกัน โดยการปลูกต้นไม้ใหญ่ และเป็นพื้นที่ไม้ชนิดเดียวกับที่ปลูกในพื้นที่โล่ง เพื่อสร้างความต่อเนื่องของพื้นที่เปิดโล่ง และเป็นโครงข่ายสวนสาธารณะซึ่งสามารถให้บริการประชาชนได้มากขึ้น

6.1.2 การค้นหาพื้นที่โล่งแห่งใหม่

สำหรับพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์ ซึ่งเป็นบริเวณพื้นที่เก่าแก่ ดังนั้นสภาพของอาคารย่อมมีสภาพทรุดโทรม และมีอาคารที่มีคุณค่า ทางสถาปัตยกรรม และความงามต่ำ จากการอาศัยปัจจัยต่าง ๆ นำมาช้อนทับ ก็จะได้พื้นที่ที่มีศักยภาพที่จะใช้เป็นพื้นที่เปิดโล่งแห่งใหม่โดยการหาพื้นที่เปิดโล่งแห่งใหม่นี้จำเป็นต้องอาศัยมาตรการอื่นของภาครัฐเข้าช่วยเพื่อผลักดัน กิจกรรมบางประเภทไม่เหมาะสม เช่น โกดังสินค้า ที่พักคนงาน ให้ออกจากพื้นที่ โดยการช้อนทับดังกล่าวแสดงในแผนที่ และจากการช้อนทับด้วยปัจจัยดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาเป็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้า เมื่อผู้ใดเห็นประโยชน์ประการใดในการนำเอกสารนี้ไปใช้ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พื้นที่ที่เข้าถึงได้สะดวก จากทุกที่ภายในเขตเข้าถึงได้จากเรือ และรถส่วนตัว รถประจำทาง และยังสามารถสร้างให้เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ดังเช่นสวนสันติชัยปราการ (ถนนพระอาทิตย์) ซึ่งเป็นสวนสาธารณะริมน้ำเช่นเดียวกัน และพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา

6.1.3 การใช้พื้นที่โล่งบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง

เนื่องจากเขตสัมพันธวงศ์เป็นเขตที่เก่าแก่ และวิถีชีวิตในอดีตไม่คุ้นเคยกับการพักผ่อน เวลาว่างก็ต้องทำมาหากิน การวางแผนเรื่องการใช้ที่ดินเพื่อการพักผ่อนไม่ได้ให้ความสำคัญ และการเติบโตของเมืองก็เป็นไปตามยถากรรม คือพื้นที่ส่วนมากมักถูกนำไปใช้เพื่อผลตอบแทนทางเศรษฐกิจเป็นอันดับแรกแต่จากแบบสอบถามคนในเขตก็ต้องการการพักผ่อน ออกกำลังกาย ที่มีทั่วไปใช้พื้นที่โล่งในเขตอยู่แล้ว และผู้ไปใช้พื้นที่ใกล้เคียงในเขต เพราะเนื่องจากพื้นที่ในเขตสัมพันธวงศ์มีขนาดเล็กดังนั้นจึงไม่มีพื้นที่ที่เพียงพอต่อการจัดหาพื้นที่โล่งระดับเขตได้ และพื้นที่รอบเขตจากแบบสอบถามมีผู้ตอบแบบสอบถามในหัวข้อพื้นที่สวนสาธารณะนอกเขตที่ไปใช้เป็นประจำคือ

1. สวนรมณีนาถ
2. สวนลุมพินี
3. สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์

ซึ่งสวนดังกล่าวอยู่ไม่ไกลจากเขตสัมพันธวงศ์และการเข้าถึงสะดวก จึงเป็นไปได้ว่า เหตุที่มีผู้ตอบแบบสอบถามว่าไม่มีความต้องการพื้นที่สวนสาธารณะนั้นก็เนื่องจากว่า มีการไปใช้สวนที่อยู่ใกล้เคียงกับเขตเป็นประจำอยู่แล้ว และไม่ต้องการให้มีการเพิ่มพื้นที่โล่งเพราะมีเหตุผลต่างๆ เช่น กลัวว่าจะถูกเวนคืนในที่ดินของตน หรือกลัวว่าจะไปรบกวนกิจกรรมเดิม ๆ เช่นไปรบกวนกิจกรรมการจอดรถในพื้นที่โล่งในวัด และบางรายเห็นว่าเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณโดยใช้เหตุ

จากแบบสอบถามทำให้ทราบว่ากิจกรรมเวลาว่างส่วนใหญ่ประชาชนในเขต ก็ไม่ค่อยได้ใช้เวลาว่างนอกร้านอยู่แล้วคือ ส่วนใหญ่ก็จะดูหนังฟังเพลงอยู่ในบ้าน เพราะว่าพื้นที่ที่ใช้รองรับกิจกรรมกลางแจ้งในเขตมีไม่เพียงพอ

6.1.4 การใช้โครงข่ายสีเขียว (Green Net)

มาตรการนี้เป็นมาตรการที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ในการแก้ไขปัญหาเรื่องการขาดแคลนพื้นที่เปิดโล่งในเมือง ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมกับประเทศทางแถบตะวันออก เป็นวิธีที่ประนีประนอม ไม่รุนแรง และใช้งบประมาณไม่มาก และมีความเป็นไปได้ในแง่นำไปปฏิบัติสูง และในแง่การให้บริการก็ครอบคลุมมากกว่า การเข้าถึงก็สะดวกและยังเป็นการเชื่อมโยงพื้นที่โล่ง

กับพื้นที่โล่งเป็นเครือข่ายเช่น การถ่ายเทอากาศ ช่วยทำให้อุณหภูมิลดลง ลดเสียงรบกวน รักษา ระบบนิเวศในเมืองให้คงอยู่

มาตรการนี้จะช่วยเพิ่มศักยภาพให้กับ เขตสัมพันธวงศ์ซึ่งมีพื้นที่เปิดโล่งที่จำกัด และการ ใช้โครงข่ายสีเขียว (Green Net) เป็นการเพิ่มศักยภาพในการให้บริการ จากพื้นที่โล่งเล็กๆ หลายๆ บริเวณและมีความสามารถในการให้บริการไม่มาก โดยการก่อสร้างเส้นทางเชื่อมต่อโดยใช้ โครงข่ายสีเขียว (Green Net) เส้นทางเชื่อมโยงเหล่านี้ได้แก่ถนน ตรอก ซอย ซึ่งมีความจำเป็นที่ จะต้องปลูกต้นไม้ริม 2 ฟากของทางสัญจร เพื่อให้เป็นโครงข่ายสีเขียว และพันธุ์ไม้ที่จะปลูกก็ใช้ ชนิดเดียวกับที่ปลูกในพื้นที่โล่งนั้นๆ ด้วยมาตรการนี้ จะทำให้พื้นที่โล่งหลาย ๆ บริเวณมีศักยภาพ ในการให้บริการมากขึ้น และเข้าถึงได้สะดวกขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากข้อสรุปต่างๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ในการศึกษาคั้งนี้ก็จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งนี้ทั้งนั้น ก็ยังต้องอาศัยมาตรการจากทาง ภาครัฐช่วยให้เกิดพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งได้แก่

6.2.1 สนับสนุนให้มีการย้ายกิจกรรมโกดังที่ต้องมีรถบรรทุกออกนอกพื้นที่เช่นการห้าม รถบรรทุกเข้าพื้นที่ในบางเวลา และให้มีมาตรการจริงจังในการย้ายกิจกรรมนั้นๆ ออกจากพื้นที่ ไป ย้ายขนานเมืองที่เข้าถึงได้สะดวกและมีพื้นที่มากพอในการขนถ่ายสินค้า และขยายอาคารใน อนาคตด้วย ซึ่งภาครัฐต้องจัดเตรียมพื้นที่ให้ และอาจใช้มาตรการลดหย่อนภาษี

6.2.2 อาศัยเทศบัญญัติ กทม. เรื่องการรुकกล้าที่ดินริมน้ำ และเรื่องการห้ามก่อสร้าง ดัดแปลงอาคารริมแม่น้ำเจ้าพระยาระยะ 3 เมตร จากฝั่ง โดยปรับปรุงให้เป็นทางเดิน ปลูกต้นไม้ และเป็นเขื่อนกันน้ำไปในตัว

6.2.3 อาศัยระบบแรงจูงใจ หรือ Bonus System เพื่อให้เกิดพื้นที่โล่ง เพิ่มขึ้นโดยให้เพิ่ม จำนวนชั้นได้ตามสัดส่วนพื้นที่ราบที่เสียไป ทั้งนี้ทางภาครัฐจะต้องผ่อนปรนการกำหนดความสูง และ F.A.R. ให้เหมาะสม

6.2.4 บูรณะ (Restoration) อาคารที่มีคุณค่าริมถนนทรงวาด และจำกัดเวลารถเข้าออก โดยหลังเวลาเลิกงานห้ามรถเข้า เพราะบริเวณดังกล่าวจะเป็นเวลาที่ประชาชนมาใช้พื้นที่โล่งเพื่อออกกำลังกายนอกจากนี้ยังต้องจัดเตรียมผิวจราจรใหม่เพื่อลดความเร็วของรถ (Speed Calming) ปลุกต้นไม้ เพิ่มเก้าอี้นั่งพักผ่อน เพื่อจัดพื้นที่ให้เป็นโครงข่ายเดียวกันกับพื้นที่ริมน้ำ ที่สามารถใช้พื้นที่ได้ต่อเนื่องกัน

6.2.5 สนับสนุนให้มีการปลุกต้นไม้ริมถนน ทางเดิน พื้นที่รกร้าง ด้วยพันธุ์ไม้ชนิดเดียวกัน เพื่อให้เป็นการต่อเนื่องของพื้นที่ เป็นการขยายเครือข่ายการให้บริการในตัว ดังนั้นการจัดเตรียมอุปกรณ์ประกอบถนน เก้าอี้ ที่นั่งพักผ่อนเพื่อรองรับกิจกรรมประเภท Passive Recreation เพื่อให้พื้นที่โล่งในวัดและในโรงเรียนเป็นที่สำหรับ Active Recreation

6.2.6 พัฒนาพื้นที่โล่งเดิม ได้แก่พื้นที่โล่งในศาสนสถาน และพื้นที่ในสถานศึกษาเพื่อให้เหมาะแก่การเข้าไปทำกิจกรรมนันทนาการ โดยทำการปลุกต้นไม้ จัดอุปกรณ์ สาธารณูปโภค และสาธารณูปการให้เหมาะสมสำหรับแต่ละพื้นที่

6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยฉบับนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักในการหา แนวทางการเพิ่มพื้นที่เปิดโล่ง สาธารณะเพื่อการนันทนาการในเขตเมืองชั้นใน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่แทบจะหาพื้นที่เพิ่มไม่ได้จริง ๆ แล้ว จึงจำเป็นต้องใช้มาตรการหลายอย่าง เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการเพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่า และเอกลักษณ์ให้กับพื้นที่และเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับคนในเขต แต่เพื่อให้ผลสำเร็จมากที่สุดผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรที่จะศึกษาเพิ่มเติมตามรายละเอียดดังนี้

6.3.1 การศึกษาพื้นที่สวนสาธารณะหรือพื้นที่โล่งอื่นๆ ในเขตข้างเคียง เพื่อเป็นการเพิ่มสัดส่วนประชากรต่อพื้นที่สวนสาธารณะ เพื่อเป็นพื้นที่สำรองในการรองรับกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น หากว่าพื้นที่ที่มีอยู่ไม่พอเพียง

6.3.2 การศึกษาเรื่องอาคารที่รुक้าพื้นที่ริมน้ำ ทั้งจากข้อบัญญัติ กทม. และกรมเจ้าท่าเพื่อทำการรื้อร้าง และคืนพื้นที่ให้กับสาธารณะและใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่และเพียงพอ

6.3.3 การศึกษาการจัด SPEED CALMING และระบบการจราจร เครือข่าย และระบบถนนเพื่อให้เกิดผลกระทบกับการจราจรน้อยที่สุด และเพิ่มพื้นที่ SPEED CALMING กับถนนเส้นอื่น

6.3.4 การศึกษาเรื่อง การออกแบบระบบถนนและผิวจราจร และห้ามรถยนต์เข้าพื้นที่ บางเวลาในช่วงที่ประชากรพักผ่อนซึ่งได้แก่ช่วงเช้า กลางวันและเย็น โดยออกแบบผิวจราจร อุปกรณ์ แก้วอิฐ รวมทั้งการปลูกต้นไม้ให้ร่มเงา เพื่อเป็นการเพิ่มพื้นที่สำหรับการพักผ่อนชนิด PASSIVE RECREATION

6.3.5 การศึกษาเรื่องพื้นที่ไม้ชนิดที่โตเร็วและระบบรากไม่ใหญ่โต เพื่อมาปลูกริมถนน สร้างความร่มรื่นและสีเขียวให้กับพื้นที่โดยที่ระบบรากจะไม่รบกวนโครงสร้างถนนและโครงสร้างอาคาร

6.3.6 การศึกษาเรื่องระบบการเดินเท้า เพื่อให้เกิดระบบเส้นทางคนเดินโดยไม่ปะปนกับระบบการจราจรหลักเพื่อความปลอดภัยของทั้งผู้ใช้รถใช้ถนนและคนเดินเท้า และเป็นทางลัดเพื่อลดการจราจร ส่งเสริมให้เกิดการเดินเท้า เพื่อประหยัดพลังงาน และเป็นการส่งเสริมสุขภาพ เนื่องจากพื้นที่เป็นพื้นที่เก่าแก่ที่อาคารแน่นตัว ซึ่งทำให้มีตรอก ซอกซอยมาก ที่สามารถนำไปเป็นระบบทางเดินเท้าทั่วทั้งเขต

6.3.7 การศึกษาเรื่อง มาตรการจูงใจให้การให้เอกชนยอมสละพื้นที่บางส่วน ด้านหน้าอาคารหรือ พื้นที่บางส่วนของชั้นล่างเพื่อให้เป็นสาธารณะ เพื่อแลกเปลี่ยนกับการก่อสร้างที่สามารถสร้างได้สูงกว่าที่กฎหมายกำหนด โดยศึกษาหา F.A.R. และ O.S.R. ที่เหมาะสมเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ประโยชน์สูงสุด

บรรณานุกรม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.2544.

โครงการวางผังเฉพาะแห่งในพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ พื้นที่บริเวณย่าน
ชุมชนเขตสัมพันธวงศ์.กรุงเทพฯ : รุ่งนภาการพิมพ์

ชวนพิศ ดุษฎีประเสริฐ. แนวทางการวางแผนเพื่อพัฒนาสวนสาธารณะ ระดับชุมชนในเขต
ชั้นในของกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชูศักดิ์ ชินะโรจน์. แนวทางการจัดหาสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่. วิทยา
นิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง

นิติชาญ ปลื้มอารมย์.2546. การศึกษาการพัฒนาภูมิทัศน์ในเขตเมืองเก่านครเชียงใหม่.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ คณะ สถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง

วิเชียร สุวรรณรัตน์.2531. ภูมิอากาศวิทยาและการออกแบบสถาปัตยกรรม. กรุงเทพฯ: โรง
พิมพ์ คณะ สถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง

สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์.2537. พื้นที่ใช้สอยร่วมภายนอก. วารสารอาษา
ก.ค. 2537. กรุงเทพฯ: บริษัท อีเอส พรินท์ จำกัด

สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์.2538. แนวทางการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำ. วารสาร
อาษา มี.ค.- เม.ย. 2538. กรุงเทพฯ : บริษัท อีเอส พรินท์ จำกัด

สมาคมภูมิสถาปนิก ประเทศไทย.2537. วิถีความสมดุลของมนุษย์กับธรรมชาติ. กรุงเทพฯ:
หจก. ด้านสถาปัตยกรรมพิมพ์,

สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร.2540. การจัดทำผังเมืองรวมกรุงเทพมหานครด้านการ
พัฒนาสวนสาธารณะ. กรุงเทพฯ: หน้า 81.

สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, คณะที่ปรึกษา MIT, คณะที่ปรึกษา อีซี.2539. ผังเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้拿去ใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, คณะที่ปรึกษา MIT, คณะที่ปรึกษา อีซี.2539. ผังเมือง

กทม.2538- 2548(ฉบับร่างเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น). กรุงเทพฯ:

สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร.2540. แนวทางการพัฒนาสวนสาธารณะ. กรุงเทพฯ.

สุมาลี สุดดี. 2538.แนวความคิดในการวางแผนและเกณฑ์ในการออกแบบระบบที่พักผ่อน
หย่อนใจสำหรับเขตชั้นใน กรุงเทพมหานครกรณีศึกษาเขตคลองสาน. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

โสภาคย์ ผาสุกนิรันดร์.2527.การออกแบบสภาพแวดล้อมในชุมชน(Design in the Built
Environment: Fraser Reeke). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

อมรรัตน์ กฤตยานธวัช. การศึกษาเพื่อวางแนวทางการจัดสวนสาธารณะในกรุงเทพมหานคร
ในแง่ของการผังเมือง. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

เอี่ยมพร วิสุมหมาย.2538. หลักการจัดสวนสาธารณะ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรวิทยา.

Chiara, Joseph de, Koppelman , Lee.1975. Urban Planning and Design Criteria.2nd e.d.
New York: Van Nostrand Reinhold Company.

Claire, William H.1973. Handbook of Urban Planning. New York : Van Nostrand Reinhold
Christophe, Alexander. et.al.1981. A Pattern Language. 5 th e.d. New York : Oxford
Univercity Press.

Gold, Seymour M.1980. Recreation Planning and Design. New York: MC Graw Hill Book
Company.

John G. Kelcay. 1978.The Environment of Inner Urban Areas. Environment construction.
5 " Autumn.

Ott Romney.1945 Off the Job Living. New York: A.S.Barues and Company.

Stuart Chopin Jr.1975. Urban Landuse Planning. New York: Harper and Brother .

Sigfried,Giedion.Space,Time and Architecture.Oxford University Press,1952.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Garbrecht, D. Matthes, U. Entscheidungshilfe Fuer die Freiraumplanung Planungsandbuch
Schriftenreihe Landes- und Stadtentwicklungsforschung des Landes nordrhe in
Wesfalen Stadtentwicklung- Staedtebau, Bd. 2. 026. Hrsg. Institut fur Landes- und
Stadtentwicklungsforschung des Landes Nrw (ILS) in Auftrag des Innenministers
NW, Dortmund 1980, 341 S.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

18. ท่านและครอบครัวคิดว่าหากมีพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะในเขตสัมพันธวงศ์ควรพัฒนาพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะในด้านใด

สิ่งที่ต้องการ	ระดับของความต้องการ		
	ต้องการมาก	ต้องการปานกลาง	ไม่ต้องการ
ตำแหน่งที่ตั้งใกล้บ้าน			
ความสะดวกในการเข้าถึง			
ความหลากหลายของกิจกรรม			
พื้นที่เพียงพอต่อกิจกรรมต่าง ๆ			
ความปลอดภัย			
ความสวยงาม ร่มรื่น			
แสงสว่างตอนกลางคืน			
การดูแลรักษาความสะอาด			
การปฏิบัติตามกฎของพื้นที่เปิดโล่ง			
สาธารณูปโภคในพื้นที่เปิดโล่ง			
จำนวนคนที่มาใช้พื้นที่เปิดโล่ง			
ที่จอดรถสำหรับผู้มาใช้พื้นที่เปิดโล่ง			

19. หากมีพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะขึ้นในเขตสัมพันธวงศ์ ท่านและครอบครัวคิดว่าจะไปใช้หรือไม่ เพราะเหตุไร

ก. ไป ..... ข. ไม่ไป ..... ค. ไม่แน่ใจ

20. หากมีพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะขึ้นในเขตสัมพันธวงศ์ท่านและครอบครัวคิดว่าควรเป็นไปในรูปแบบใด

ก. พื้นที่เปิดโล่งสาธารณะระดับเขตขนาดใหญ่   ข. พื้นที่เปิดโล่งสาธารณะขนาดเล็กที่กระจายไปตามชุมชน

21. หากต้องการให้มีสวนสาธารณะในเขตท่านและครอบครัวคิดว่าควรอยู่ห่างจากบ้านท่าน .....เมตร

และบริเวณใดที่ท่านคิดว่าเหมาะสมที่สุด .....

และมีสิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์อะไรที่ท่านต้องการเป็นพิเศษ

.....

22. หากมีการใช้พื้นที่โล่งสาธารณะที่มีอยู่แล้ว เช่น สนามภายในโรงเรียน วัด สถานที่ราชการ เพื่อแก้ปัญหาการขาดพื้นที่ในการจัดทำสวนสาธารณะ ท่านและครอบครัวคิดว่าเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

ก. เหมาะสม ..... ข. ไม่เหมาะสม .....

ค. ไม่แสดงความคิดเห็น

ขอขอบคุณอย่างยิ่งที่กรุณาให้ความร่วมมือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้